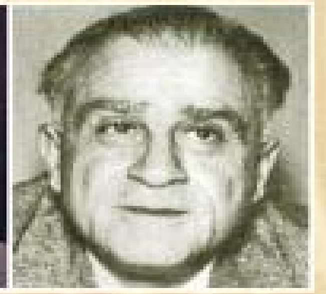
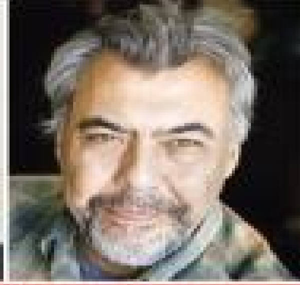
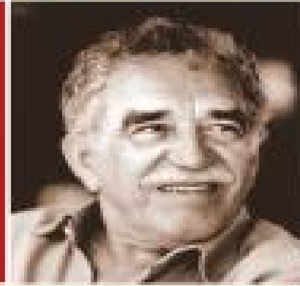
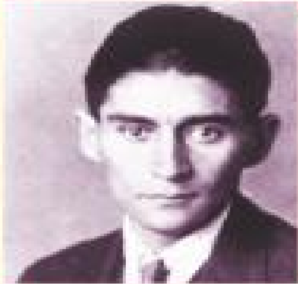

Tarihe Adını Yazdıran

100 BÜYÜK ROMANCI

maya Kitap

100

BÜYÜK

ROMANCI

Hazırlayan:

Sabri Kaliç

100 BÜYÜK ROMANCI
Hazırlayan: Sabri Kaliç

Yayın Yönetmeni: Tahir Malkoç
Düzeltme: Mesut Küçükoğlu
Son Okuma: Elçin Aksoylar
Mizanpaj: Mehmet Büyükturna
Kapak: Ali Doğan

Maya Kitap: 49, Araştırma: 11

Maya Kitap
Merkez Mah. Kocamansur Sok. No: 6/4
34381 Şişli / İstanbul
Tel: 0212 296 97 12
e-mail: info@mayayayinlari.com
www.mayayayinlari.com
Sertifika: 14079

ÖNSÖZ

Dünyada yapılmış ve yapılacak her liste, her zaman tartışmaya açıktır. Bu nedenle, kitapta yer alan veya yer almayan isimlerin sorgulanması doğaldır. Ama herhangi bir konuda liste hazırlayan biri bu eleştiriyi baştan zaten kabul eder...

Listemizde özellikle dikkat etiğimiz bazı kıstaslar vardı: Örneğin Avrupa kökenli yazarların gereğinden fazla olmamasını istedik. Avrupa'nın yanı sıra Güney Amerikalı ve Japon yazarlara da yer verdik. Ayrıca, kadın yazarları da listeye almaya özen gösterdik. Çünkü, genelde bu tür listeler (*sanki anlaşmışlar gibi*) Anglo-Sakson ve erkek yazarlara hizmet etmek için hazırlanmış gibi. Biz bunun dışına çıkmaya çılıştık.

Yerli romancıların biyografilerini hazırlarken Türkçe kaynak konusunda ne kadar zorlandığımızı görmek bizi hem üzdü hem de şaşırttı. Bu nedenle araştırmalarımızı daha çok, İngilizce metinler üzerinden gerçekleştirdik.

Bazı yazarlar hakkında temel bilgiler ilk kez bu kitapta yer alıyor. Konsept olarak yerimizin sınırlı olmasına rağmen bilgi açısından tatmin edici bir kaynak ortaya çıkardığımızı umuyoruz.

MAYA KİTAP

Yerli

Romancılar

1

Namık KEMAL

(1840 – 1888)

Bir Tanzimat aydını olarak Türkiye'deki aydınlanma çağının öncülerinden olan Namık Kemal yazdığı şiirler, tiyatro oyunları ve romanlarla aslında "ulusal" bir edebiyatı başlatan yazarlardandır. Yapıtlarıyla; hak, adalet, özgürlük, millet, Millet Meclisi gibi kavramların önce aydınlar, sonra da halk katında yayılmasına büyük katkıda bulunmuştur.

"Vatan Şairi" olarak anılan ve düşünceleriyle Atatürk başta olmak üzere, yeni Türkiye'yi kuran herkesi etkilemiş olan şair ve yazar Namık Kemal 21 Aralık 1840 tarihinde Tekirdağ'da dünyaya geldi. Babası Yenişehirli Mustafa Asım Bey, annesi bir Arnavut olan Fatma Zehra Hanım'dır. Tekirdağ'daki evlerinin civarında bulunan tekkenin şeyhi Tokatlı Hafız Ali Rıza Efendi kendisine "Mehmed Kemal" adını verdi. Çocukluğu annesinin babası Abdülatif Paşa'nın yanında geçti. Namık Kemal dedesi Abdülatif Paşa'nın değişik kentlerde görev yapması nedeniyle düzenli bir eğitime devam edemedi. Özel dersler aldı ve kendi kendini yetiştirmeye çalıştı. Arapça ve Farsça öğrendi.

1855'te babasının Bulgaristan'da Filibe mal müdürü, dedesinin de Sofya kaymakamı olması dolayısıyla Sofya'ya gitti. Sofya'da evlerine ziyarete gelen dedesinin arkadaşı şair Binbaşı Eşref Bey şiirlerini okuduktan sonra Mehmed Kemal'e "yazıcı, katip" anlamlarındaki "Namık" adını verdi. O

günden sonra Namık Kemal olarak anılmaya başladı. 18 yaşına kadar kaldığı Sofya'da komşuları Niş Kadısı Mustafa Ragıp Efendi'nin kızı Nesime Hanım ile evlendi. Bu evlilikten Feride ve Ulviye adında iki kızı ve Ali Ekrem adında bir oğlu dünyaya geldi.

1857'de İstanbul'a döndü ve Bab-ı Ali Tercüme Odası'nda stajyer olarak memurluğa başladı. 1858'de büyükannesi Mahmude Hanım'ı, 1859'da büyükbabası Abdülatif Paşa'yı kaybetti. Babasının ikinci evliliğini yaptığı Dürrüye Hanım'ın Kocamustafapaşa'daki evinde yaşadı. Babasının bu evliliğinden Naşit adında bir kardeşi oldu. 1859'da Gümrük Kalemi'nde çalışmaya başladı.

İlk şiirlerini Sofya'da yazan Namık Kemal İstanbul'a geldiğinde şairler arasında kısa sürede tanınmıştı. Henüz Batı edebiyatı ile bir teması yoktu. İstanbul'da Divan Edebiyatı geleneğini takip eden şairlerle tanıştı. Arap ve Fars edebiyatlarını öğrenmeye çalıştı. Leskofçalı Galip Bey adlı şair ile yakın dostluk kurdu. Bu şairin başkanlığında kurulan Encümen-i Şuara adlı şairler topluluğuna katıldı.

1863'ten itibaren dört yıl yeniden Tercüme Odası'nda görev aldı. Bu yeni görevi sırasında Batı'yı tanıyan kimselerle tanışma imkanı buldu ve gözlerini Batı kültürüne çevirdi. Edebiyatta Batılılaşmanın ilk adımlarını atan İbrahim Şinasi ile tanışması hayatını değiştirdi. Sanat ve hayat görüşü değişti. Batı edebiyatını öğrenmeye başladı, ilgisi nesire yöneldi. Tarih ve hukuk alanında kendini geliştirmeye çalıştı. Tercüme odasının bir katibinden Fransızca dersleri aldı. Tasvir-i Efkâr'da fıkra ve tercüme yazılar kaleme aldı. İlk defa Şinasi'de gördüğü "*hak, millet, vatan, hürriyet, millet meclisi*" gibi kelimeleri yaygınlaştırdı.

1865'te Şinasi Tasvir-i Efkâr Gazetesi'ni kendisine bırakarak Fransa'ya gidince Namık Kemal tek başına gazeteyi çıkardı. Aynı dönemde (daha sonra "Yeni Osmanlılar Cemiyeti" adını alacak olan) İttifak-i Hakimiyet adlı gizli derneğin kurucuları arasına girdi. Derneğin amacı bir anayasa hazırlanmasını ve parlamenter bir yönetim sistemi kurulmasını sağlamaktı. Namık Kemal gazetesinde bu görüşler doğrultusunda ve hükümet aleyhine şiddetli makaleler yayımladı. "Şark Meselesi" üzerine yazdığı bir makale gazetenin 1867'de kapatılmasına ve kendisinin Erzurum vali muavini olarak atanmasına yol açtı.

Namık Kemal hükümet tarafından gönderildiği Erzurum'a gitmek yerine Paris'e kaçtı. O ve arkadaşlarını Paris'te yaşayan Mısırlı prens Mustafa Fazıl Paşa davet etmiş ve maddi himayesine almıştı. M. Fazıl Paşa'nın desteğiyle Londra'da "*Muhbir*" adlı gazeteyi çıkardılar ancak Namık Kemal, Ali Suavi ile yaşadığı anlaşmazlık üzerine *Muhbir*'den ayrıldı. Aynı yıl Sultan Abdülaziz Uluslararası Paris Sergisi'ni görmek üzere şehre gelince Fransız hükümeti Genç Osmanlılar'ı ülkeyi terk etmeye davet etti. Namık Kemal bazı arkadaşlarıyla birlikte Londra'ya gitti ve orada "*Hürriyet Gazetesi*"ni çıkardılar. Bir süre sonra arkadaşları ile arası bozulan Namık Kemal 1870'te Sadrazam Ali Paşa ile barışıp yurda döndü.

Siyasetten uzak durmak, yazı yazmamak koşuluyla affedilmiş olan Namık Kemal İstanbul'a döndükten sonra "*Diyojen*" adlı mizah dergisinde imzasız fıkralar yazdı. Sadrazam Ali Paşa'nın ölümünden sonra 1872'de "*İbret Gazetesi*"ni çıkararak yeniden muhalefete başladı. Gazete sık sık kapatıldı ve sonunda sadrazam Mahmut Nedim Paşa'yı eleştiren yazılar yüzünden Namık Kemal İstanbul'dan uzaklaşması için mutasarrıf olarak Gelibolu'ya atandı.

Birkaç ay kaldığı Gelibolu'da "*Vatan yahut Silistre*" adlı oyunu ile "*Evrâk-ı Perişan*" adlı eserini tamamladı. Gelibolu'nun bazı sorunları ile ilgilendi ve su davasını halletti. Rumeli fatihi Gazi Süleyman Paşa'nın Bolayır'daki kabrini ziyaret etti. Ebüzziya Tevfik Bey'e burada gömülmeyi vasiyet etti.

Osmanlı hükümeti tarafından açığa alınan Namık Kemal 1872'nin son günlerinde Gelibolu'dan İstanbul'a döndü ve *İbret* gazetesininin başına geçti. Çok geçmeden bir makalesi nedeniyle hakkında soruşturma açılıp gazetesi tekrar kapatılınca tiyatro ile ilgilenmeye başladı. *Vatan yahut Silistre* oyunu 1 Nisan 1873 gecesi İstanbul'da Güllü Agop'un Gedikpaşa'daki tiyatrosunda sahnelendi. Oyunun sahnelenmesi halkı coşturup olaylar çıkmasına neden oldu. Bu konuda *İbret*'te yayımlanan yazılardan sonra gazete, bir daha çıkmamak üzere kapatıldı; Namık Kemal ve dört arkadaşı yargılanmadan sürgüne gönderildiler.

Namık Kemal'in Magosa (Kıbrıs) sürgünü 38 ay sürdü. Magosa'da son derece olumsuz koşullar altında yaşamak zorunda kaldı, pek çok kez sıtmaya ve başka hastalıklara yakalandı. Birkaçı dışında eserlerinin tamamını, bu dönemde Kıbrıs'ta yazdı.

Bu dönemde yazdığı iki roman *İntibah* (1876) ve *Cezmi* (1880) Türk edebiyatının Batılı anlamdaki ilk başarılı romanları arasında sayılmaktadır. (Batıda da romanın yenileşme çağına denk gelen bu eserler, elbette Batılı romanlarla kıyaslanarak değil, ulusal edebiyatımız içindeki yerleri göz önüne alarak değerlendirilmelidir.) Bu açıdan bakıldığında her iki roman da kendinden sonra yazılan Türk romanlarına yeni kapılar açmış yapıtlardır.

Namık Kemal, sürgün dönüşü İstanbul'da bir kahraman gibi karşılandı. Tahta çıkışından 93 gün sonra akıl sağlığının bozuk olduğu gerekçesiyle tahttan indirilen V. Murat'ın yerine Osmanlı tahtına oturan II. Abdülhamit ilk Osmanlı Anayasası'nı oluşturmak için bir komisyon kurdu. Namık Kemal bu komisyonun üyelerinden biri oldu. Ancak şair, padişahın aleyhine bir beyit yazıp bunu mecliste okuyunca mahkemede yargılandı. Söylediği Arapça beyit "*Bir şey ikilendi mi muhakkak üçlenir de.*" anlamındaydı ve tıpkı Abdülaziz ve V. Murat gibi Abdülhamit'in de tahttan indirilebileceğini ima ediyordu. Namık Kemal asayişi bozduğu gerekçesiyle suçlu bulunup altı ay hapis cezasına çarptırıldıysa da sonradan beraat etti. Girit Adası'nda ikamete mecbur edildi. Kendi isteği üzerine ikameti Midilli Adası'na çevrildi. İki buçuk yıl sonra Midilli mutasarrıfı olarak görevlendirildi. Midilli'de tanıdığı genç yaştaki Hüseyin Hilmi Paşa'yı ömrü boyunca koruyup destekledi. Hüseyin Hilmi Paşa yıllar sonra 1909'da sadrazamlığa kadar yükselmiştir.

1879'dan itibaren Midilli'deki beş yıl süren görevi sırasında kaçakçılığı önledi; hazine gelirini artırdı. Yirmi Türk ilkokulu açtı. Türklerin hayat seviyesini yükseltti. Adalarda yaşayan Türk ahalisinin sorunlarını dile getiren bir rapor hazırlayıp Bab-ı Âli'ye sundu. 1882'de Nişan-i Osmanlı madalyası ile ödüllendirildi. "Vaveyla", "Murabba", "Vatan Mersiyesi" gibi şiirlerini burada yazdı. Magosa'da yazmaya başladığı *Celaleddin Harzemşah* adlı eserini tamamlayamadı.

Namık Kemal'in Midilli'de kaçakçılıkla mücadelesinden çıkarları zarar görenlerin şikayetinden sonra 1884'te Rodos mutasarrıfı oldu. Rodos adasındaki çalışmaları da padişahın imtiyaz madalyası ile ödüllendirildi. Rodos'ta Osmanlı tarihi hakkında bir eser yazmaya başladı. İngiliz ve Yunanlıların şikayeti üzerine 1887'de Rodos'taki görevi sona erdi ve Sakız Adası mutasarrıfı oldu.

Sakız Adası'nın havası nedeniyle rahatsızlanan Namık Kemal, 2 Aralık 1888 günü 48 yaşında vefat etti. Adada bir caminin haziresine defnedildi. Arkadaşı Ebüziyya Tevfik, şairin Bolayır'da gömülme arzusunu padişah II. Abdülhamit'e iletince naaşı Gelibolu'ya nakledildi. Bolayır'da Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa'nın türbesinin yanına gömüldü. Birkaç yıl sonra Sultan Abdülhamit, planını Tevfik Fikret'in çizdiği bir türbe yaptırdı. 1912 Mürefte-Şarköy depreminde sütunlar zedelendiği için halen mermer kaplı bir kabirde bulunmaktadır.

Seçme Romanları: *İntibah* (1876), *Cezmi* (1880)

2

Hüseyin Rahmi GÜRPINAR

(1864 – 1944)

Türkiye'de romanı Hüseyin Rahmi Gürpınar başlatmamıştır, ama romanın tüm kitleler tarafından okunan ve sevilen bir edebiyat türü olmasında yazarın çok büyük bir payı vardır. Yazdığı romanlarda son derece gerçekçi karakterler çizen, halk ağzına yakın bir dil kullanan ve her zaman halkın ilgisini çekecek konuları bulup onları ustalıkla kaleme alan yazar. Türk romanının eskimeyen ve eskimeyecek yazarlarının başında gelir.

Türk romanının en üretken yazarlarından olan Hüseyin Rahmi Gürpınar, 17 Ağustos 1864 tarihinde İstanbul'da doğdu. Padişah yaveri Mehmet Sait Paşa'nın oğlu olan Hüseyin Rahmi, üç yaşında iken annesinin ölümü üzerine, Girit'te bulunan babasının yanına gönderildi. İlkokula başladı, ancak babasının evlenmesi üzerine altı yaşında tekrar İstanbul'a anneannesinin yanına gönderildi ve eğitimine burada devam etti. Çocukluğunun büyük bölümünü anneannesi, teyzesi ve komşu kadınlar arasında geçirdiği için daha çocukken onların bitmez tükenmez mahalle muhabbetlerini dinlemek, Hüseyin Rahmi'nin esin kaynağı oldu. Yakubağa Mektebi, Mahmudiye Ortaokulu'nda okuyan Hüseyin Rahmi, tarihçi Abdurrahman Şeref Bey'in himayesiyle Mekteb-i Mülkiye'ye girdi (1878). Bu dönemde bir yandan da özel dersler alarak Fransızca öğrendi. Okulun ikinci sınıfında iken ciddi bir hastalık geçiren Hüseyin Rahmi buradaki öğrenimini yarıda bıraktı (1880). Yazar çok küçük yaşlardayken yazmaya başladı; ortaokul öğrencisi iken on iki yaşında yazdığı *Gülbahar* adlı oyunu

yangında kayboldu, "*Bir Genç Kızın Avaze-i Şikayeti*" adlı ilk yazısı ise *Ceride-i Havadis*'te yayımlandı (1884). Adliye Nezareti Ceza Kalemi'nde memur ve Ticaret Mahkemesi'nde aza mülazımı olarak çalışan Hüseyin Rahmi, Nafia Nezareti Tercüme Kalemi'nde çalışırken Meşrutiyet'in ilanı üzerine memurluğu bıraktı ve hayatını kalemiyle kazanmaya çalıştı. Hüseyin Rahmi'nin ilk romanı *Şık* (*Ayine*) Ahmet Mithat Efendi tarafından beğenilince *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde tefrika edilmeye başladı (1886).

1894'te *İkdam* ve *Sabah* gazetelerinde yazar ve çevirmen olarak çalışmaya başladı. *İkdam*'da arka arkaya yayımladığı altı romanla ünü birden arttı. Meşrutiyet döneminde Ahmet Rasim'le birlikte 37 sayı süren *Boşboğaz ve Güllabi* adlı bir mizah dergisi çıkardı (1908). Bu dergi yüzünden mahkemeye verildi ve beraat etmesine rağmen dergisi kapatıldı. İbrahim Hilmi Bey ile birlikte çıkardığı *Millet* gazetesi de uzun ömürlü olmadı. Bundan sonra çalışmalarını *İkdam*, *Söz*, *Zaman*, *Vakit*, *Son Posta*, *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımladı. Cumhuriyetin ilanından sonra, 1924 yılında yayımladığı *Ben Deli miyim?* adlı romanı yüzünden mahkemeye verildi, ancak bir kez daha beraat etti. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 5. ve 6. dönemlerinde Kütahya milletvekili olan Hüseyin Rahmi, ömrünün son otuz bir yılını geçirdiği Heybeliada'daki köşkünde 8 Mart 1944 tarihinde vefat etti ve oradaki Abbas Paşa Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Seçme Romanları: *Şık* (1989), *İffet* (1896), *Mürebbiye* (1899), *Metres* (1899), *Şıpsevdi* (1911), *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç* (1912), *Gulyabani* (1912), *Hayattan Sayfalar* (1919), *Son Arzu* (1922), *Efsuncu Baba* (1924), *Ben Deli miyim?* (1925), *Billur Kalp* (1926), *Evlere Şenlik, Kaynanam Nasıl Kudurdu?* (1927), *Kokotlar Mektebi* (1928/1929), *Şeytan İşi* (1933), *Utanmaz Adam* (1934), *Gönül Bir Yel Değirmenidir, Sevda Öğütür* (1943), *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?* (1949), *Dünyanın Mihveri Kadın mı Para mı?* (1949), *İnsanlar Maymun muydu?* (1968), *Ölüler Yaşıyor mu* (1973), *Namuslu Kokotlar* (1973)

3

Halit Ziya UŞAKLIGİL

(1867 – 1945)

Batı tarzı Türk edebiyatının ilk önemli yazarlarından Halit Ziya "sanat yapmak" uğruna zaman zaman ağır bir dil kullansa da anlattığı konuların sahiciliği ve anlatımındaki ustalık nedeniyle her zaman en çok okunan yazarlarımızdan biri oldu. "Mai ve Siyah"ın ilk yerli klasik romanımız olduğunu söylemek hiç de yanlış olmayacaktır.

Türk romancılığının ilk ustalarından Halit Ziya Uşaklıgil 1867'de İstanbul'da doğdu. "Uşakizadeler" olarak tanınan İstanbullu bir ailenin oğluydu. Mahalle mektebinden sonra Fatih Rüştiyesi'ne gitti. Tüccar olan babasının işlerinin bozulması üzerine, 1879'da İzmir'e yerleştiler ve yazar İzmir Rüştiyesi'ne girdi. Özel Fransızca dersleri aldı. Avusturyalı Katolik rahiplerin yönettiği Mechitariste Okulu'na devam etti. 1884'te son sınıftan ayrılarak babasının ticarethanesinde çalışmaya başladı. Fransızcadan ilk çevirilerini bu yıllarda yaptı. Tevfik Nevzat ile 1884'te *Nevruz* dergisini, 1886'da da *Hizmet* gazetesini yayımladı. İlk romanlarını bu gazetede yayımladı. Okulu bitirdikten sonra bir yandan İzmir Rüştiyesi'nde Fransızca öğretmenliği yaparken bir yandan da Osmanlı Bankası'nda memur olarak çalıştı. 1893'te Reji İdaresi'nde başkatiplik göreviyle İstanbul'a geldi. Hüseyin Siret, Mehmet Rauf, Rıza Tevfik, Hüseyin Cahit, Ahmet Rasim gibi yazarlarla dostluk kurdu ve 1896'da Edebiyat-ı Cedide topluluğuna katılarak *Servet-i Fünun* dergisinde kendine geniş ün sağlayan romanlarını yayımladı. 1901-1908 arasında yazarlığı bıraktıysa da II. Meşrutiyet

döneminde yeniden başladı, ancak yazdıklarını 1923'e kadar yayımlamadı. Bu arada, Darülfünun'da estetik ve Batı edebiyatı dersleri verdi. V. Mehmed'in tahta geçmesi üzerine onun mabeyn başkatipliğine atandı, dört yıl bu görevde kaldı. Daha sonra Reji İdaresi'nde yönetim kurulu başkanı oldu. Son yıllarını, Yeşilköy'deki evinde anılarını yazarak geçirdi.

Uşaklıgil'in İzmir'deyken yazdığı *Nemide*, *Bir Ölünün Defteri*, *Ferdi ve Şürekâsı* gibi ilk yapıtları karşılıksız sevgiyi konu alan, acıklı ve duygusal kısa romanlardır. İstanbul'a geldikten sonra *Servet-i Fünun* dergisinde yayımladığı *Mai ve Siyah* (1895) ile acemilik dönemini geride bıraktığı görülür. Daha önceki yapıtlarında ön planda bulunan acıklı aşk serüveni, burada ikinci plana atılmıştır. Şairler, gazeteciler, yayınevi sahipleri ve yazarlar arasında geçen olayları ele aldığı bu romanda, hem o dönemin Bab-ı Ali dünyasını hem de bu dünyanın gerçekleri karşısında yaşama yenik düşen Ahmet Cemil'in hayalci kişiliğinde bütün bir Edebiyat-ı Cedide kuşağının bakış açısını yansıtmıştır. 1898-1900 arasında yazdığı *Aşk-ı Memnu* (1900) ise ilk büyük Türk romanı kabul edilir. Sağlam bir yapısı ve tekniği olan yapıtta; zengin bir adamla evlenen genç ve güzel bir kadının yaşlıca kocasına sadık kalmak kararına karşın, elinde olmayarak yasak bir aşka sürüklenişi, olayın psikolojik nedenleri üstünde de durularak, gerçekçi bir biçimde anlatılmıştır. Roman, 1975 yılında yönetmen Halit Refiğ tarafından sinemaya uyarlanarak TRT'nin ilk yerli dizisi olarak çekildi ve büyük bir ilgiyle karşılandı. 2000'li yıllarda tekrar televizyona uyarlanan dizi, yine büyük ilgi gördü ve iki yıl boyunca ekranlarda yer aldı.

Uşaklıgil pek çok öykü de yazmış ve Batı tarzı öykü anlayışının Türkiye'de yayılmasında rol oynamıştır. Öykülerinin konusunu ve kahramanlarını daha çok halkın yoksul kesiminden almış, bu insanların acılarını dile getirmeye çalışmıştır. Romanlarında, Uşaklıgil'in ilgi alanı dardır. Kahramanlarını ve onların sorunlarını işlerken sınırlı bir yaşantı çerçevesinin dışına çıkmaz. Duyarlı genç kadın ve erkeklerin aşkta uğradıkları hayal kırıklığı, başlıca teması olmuştur. Ancak aşk konusundaki görüşünün romantiklikten gerçekçiliğe doğru bir değişim geçirdiği gözlemlenir. İlk romanlarında daha platonik ve romantik olan aşk ilişkileri son iki romanında yasak aşkla noktalanan cinsel bir tutkuya dönüşür.

Uşaklıgil, Türk romanının öncüsü sayılmıştır. Çünkü ondan önce, romanı bir sanat yapıtı kabul ederek onun kadar ciddiye alan, bir sanatçı titizliğiyle

romanın yapısına ve tekniğine bu denli önem veren başka bir Türk yazar bulmak zordur.

23 Mayıs 1945'te İstabul'da vefat eden Halit Ziya Uşaklıgil'in mezarı Bakırköy'dedir.

Seçme Romanları: *Nemide* (1889), *Bir Ölünün Defteri* (1889), *Ferdi ve Şürekâsı* (1894), *Mai ve Siyah* (1897), *Aşk-ı Memnu* (1900), *Kırık Hayatlar* (1923)

4

Halide Edip ADIVAR

(1884 – 1964)

Halide Edip Adıvar, halkın büyük çoğunluğunun okuma yazma bilmediği bir ülkede doğup da İngilizce romanlar yazabilecek derecede bir kültür birikimine sahip olan bir romancı olarak yetişmeyi başarmış bir kadındı.

Ülkemizin ilk önemli kadın edebiyatçısı olan Halide Edip Adıvar İstanbul'da doğdu. Dönemin Tekel Bakanı Mehmet Edip Bey'in kızıydı. Üsküdar Amerikan Kız Koleji'ni bitirdi. Aile içinde Arapça, Kur'an-ı Kerim, Türk musikisi, matematik (Salih Zeki'den), felsefe ve edebiyat (Rıza Tevfik Bölükbaşı'dan) dersleri alarak özel öğrenim gördü. 1901'de matematik hocası Salih Zeki ile evlendi. 31 Mart Olayı üzerine Mısır'a kaçtı. Oradan İngiltere'ye geçti. Eğitimle ilgili yazıları beğenildiği için 1909'da *Darü'l-Muallimat* (Öğretmen Okulu) pedagoji öğretmenliğine getirildi. 1917'de ikinci evliliğini, sonradan Sağlık Bakanı olan Dr. Adnan Adıvar ile yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Batı edebiyatı dersleri verdi. Yunanlıların İzmir'i işgal etmesini protesto için yapılan meşhur Sultanahmet Mitingi'nde heyecan dolu bir konuşma yaptı. İstanbul'un işgal edilmesi üzerine kocası ile Anadolu'ya kaçarak Kurtuluş Savaşı'na katıldı. Sakarya Muharebesi'ni takip eden günlerde savaşa fiilen katılıp hastabakıcılık yaptı. Kendisine "onbaşı" ve "çavuşluk" rütbeleri verildi. Bu nedenle "Halide Onbaşı" olarak da anılmaktadır. O dönemde Anadolu Ajansı'nın da kuruluşuna öncülük yaparak gazeteciliğin ülkemizdeki önderlerinden biri oldu. Savaş sürerken Atatürk ile siyasi görüş

ayrılığına düştü. 1917'de Adnan Adıvar ile birlikte yurtdışına çıktı. Fransa ve İngiltere'de yaşadı. Amerika'da Columbia Üniversitesi, Hindistan'da Delhi İslam Üniversitesi'nde konuk öğretim üyesi olarak dersler verdi. 1939'da Türkiye'ye döndü. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Filolojisi Kürsüsü Başkanı oldu. 1950'de milletvekili seçildi. Dört yıl sonra tekrar üniversiteye döndü. Ölümüne kadar kürsü başkanlığı görevini sürdürdü. 1964 yılı başında İstanbul'da hayata veda eden Halide Edip Adıvar'ın mezarı İstanbul Merkezefendi Mezarlığı'ndadır.

1910'da yayınlanan ilk romanı "Seviye Talip" ile 1911'de yayınlanan ilk öykü kitabı "Harap Mabetler" edebiyat çevrelerinde ilgiyle karşılandı. Romanlarında Batılı bir anlayışla idealize edilmiş, güçlü ve kültürlü kadınlara yer verdi. Kahramanlarının kişiliklerine, ruh yapılarına ve davranışlarına önem vererek bu özelliğiyle Türk romanında yeni bir adım attı. Kurtuluş Savaşı döneminde ulusçu, milli duyguları öne çıkaran roman ve öyküler kaleme aldı. "Yeni Turan", "Ateşten Gömlek" ve "Vurun Kahpeye" bu dönemin eserleridir. En tanınmış romanı "Sinekli Bakkal", yazarlığında olgunluk dönemini gösterir. Bu romanda Sinekli Bakkal mahallesinde yaşayan insanlar, aydınlar ve saray çevresi gibi II. Abdülhamit döneminin farklı toplumsal kesimleri canlandırılır. Bu romanın yazıldığı yıllarda Türkiye, bağımsız ve Batı yanlısı bir ülke olmayı tercih etmişti. Bir yandan da Tanzimat'tan beri süren Doğu-Batı çatışmasından kurtulamamıştı. Halide Edip, "Sinekli Bakkal"da Doğu'nun değerlerini bulup çıkarmak ve Batı'nın karşısına koymak amacındaydı.

Halide Edip, Türk kadınının iş, düşünce ve edebiyat alanında başarılı olan bir örneğidir. Kadın haklarının ateşli bir savunucusu olarak yıllarca mücadele verdi. Gördüğü eğitim nedeniyle, Doğu-Batı sentezini en başarılı şekilde yapabilen yazarlarımızdan biri oldu. Yazı hayatına gazete ve dergilerde yayımlanan makale, sohbet ve denemelerle başladı, bu eserlerinde kız çocuklarının eğitimi ve psikolojisi üzerinde durdu, aşk konusunu ön plana aldı. İlk romanlarında da aşk konusu ağır bastı. Kurtuluş Savaşı onun düşünce dünyasını değiştirdi, ideolojik romanlar yazmasını sağladı. Bazı romanları gelenek ve görenekler üzerine kurulmuş, sosyal hayatımızı çok canlı çizgilerle yansıtan töre romanlarıydı. Bu türden olan *Sinekli Bakkal*, 1943 yılında CHP Roman Yarışması'nda birincilik kazandı. Yazarın kısa ve fiilsiz cümleleri, sade bir dili vardı. Bu bakımdan yazarlığını eleştirenler de oldu. Kadın kahramanlarını, bütün eserlerinde

kuvvetli ve canlı bir şekilde yansıttı. Halide Edip Adıvar, özellikle karakter yaratmada çok başarılıydı. Cumhuriyet döneminin en çok okunan eserlerini yazmış olan Halide Edip Adıvar'ın kitaplarının bir kısmı Batı dillerine çevrildi. Sanatçının eserlerinden çoğu sonraları sinemaya ve TV dizilerine de uyarlandı.

Seçme Romanları: *Handan* (1912), *Ateşten Gömlek* (1923), *Vurun Kahpeye* (1923), *Kalp Ağrısı* (1924), *Sinekli Bakkal* (1936), *Yolpalas Cinayeti* (1937), *Tatarcık* (1939)

5

Refik Halit KARAY

(1888 – 1965)

Refik Halit Karay Türk edebiyatında ilk defa Anadolu'yu tanıtan eserleri ile ismini duyurmuş, yergi ve mizah türündeki yazıları ile de ün salmıştır. Gözleme dayanan eserlerinde, tasvirler, portreler, benzetmeler kullanarak sade, akıcı dili, güçlü tekniği ile 20. yüzyıl romancıları arasında seçkin bir yere sahip olmuştur. Türkçeyi ustalıkla kullanan yazar, romanları, "Memleket Hikayeleri" ve "Gurbet Hikayeleri" kitapları başta olmak üzere, Türk edebiyatına birçok yapıt kazandırmıştır.

Türk edebiyatının kendine özgü kalemlerinden Refik Halit Karay 15 Mart 1888'de İstanbul'da doğdu. Mudurnu'dan İstanbul'a göçen Karakayış ailesinden Maliye Başveznedarı Mehmed Halit Bey'in oğludur. Galatasaray Sultanisi'nde (Lisesi'nde) ve Hukuk Mektebi'nde okudu. Maliye Bakanlığı'nda memur olarak çalıştı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra gazetecilik ile uğraşmaya başladı; *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde çevirmenlik ve muhabirlik yaptı. Fecr-i Ati edebiyat topluluğuna katıldı. Dönem yöneticilerine muhalefet eden yazıları yüzünden ilk önce Sinop'a daha sonra Çorum, Ankara ve Bilecik'e sürgün olarak gönderildi. İstanbul'a dönünce bir süre Türkçe öğretmenliği yaptı. PTT (Posta Telefon Telgraf) Genel Müdürlüğü'ne getirildi. Bu sırada Hürriyet ve İtilaf Fırkası'na üye oldu ve İstiklâl Savaşı aleyhine yazdığı yazılarından ötürü vatan hainliği suçuyla "150'likler" listesine girerek Beyrut ve Halep'te sürgün hayatı

yaşadı. İstiklal Savaşı'nın özellikle ilk dönemlerinde İstanbul'daki bazı gazeteci ve yazarlar, ülkenin içinde bulunduğu durumu tam olarak kavrayamamış ve Milli Mücadele'ye bir "iç savaş" gözüyle bakıp ondan kaçınmıştı. Birçok insan da Cumhuriyetimizin ilk yıllarında Milli Mücadele boyunca aldıkları karşıt tavırlar yüzünden kimi haklı, kimi haksız yere vatan haini muamelesi gördü. Yazar Refik Halit Karay da sonraları "150'likler" adı verilen ve Milli Mücadele'ye karşı çıktıkları iddiasıyla ülke dışına sürülen bu insanlardan biri oldu. 15 yıllık sürgün hayatından sonra 1938'de af çıkarılmasıyla yurda dönebildi. Yeniden gazeteciliğe başladı. *Aydede* dergisini tekrar çıkardı.

Yazarlığa mizah öyküleriyle başlayan Refik Halit Karay, 1919'dan itibaren Türk öykücülüğünde yeni bir sayfa açtı. Sürgün olarak gittiği Anadolu'nun çeşitli kesimlerinden insanları canlandırdığı "Memleket Hikayeleri" 1919'da yayınlandı. Bu kitapla o güne kadar konuları İstanbul'la sınırlı olan öykücülüğü Anadolu'ya taşıdı. Bu yönüyle sonradan serpilip gelişen "köy edebiyatı"nın öncüleri arasına girdi. 1920'lerden sonra daha arı ve anlaşılır bir dil kullandı. Romancılığında iki ayrı çizgi etkindir. Yurtdışına gitmeden önce yazdığı "İstanbul'un İç Yüzü", en yetkin romanı sayılır. 1920'de yayımlanan bu romanda, birbirinden kopuk hikayeleri mozaikler halinde birleştirerek İttihat ve Terakki'nin işbaşına gelişinden I. Dünya Savaşı günlerine kadar olan İstanbul'u, bütün renk ve çizgileriyle yansıttı. Türkiye'ye dönüşünden sonra yazdığı romanlarda, daha çok bireyci, okunma kaygısı taşıyan, sanatı bir kenara bırakan ticari eserlere yöneldi. Bu romanlarda yurt gerçeklerinin yerini, Avrupa dışı ülkelerde geçen olaylar aldı.

Cumhuriyet döneminde çektiği yurt özlemi sonucu ülkesine dönme kararı alanlardan biri olan yazar Refik Halit Karay Atatürk'e yazdığı şiir ve mektuplarla zaman içinde hem kendini affettirdi hem de "150'likler" listesindekilerin affedilmesinde çok büyük rol oynadı.

18 Haziran 1965'te İstanbul'da vefat eden yazar, Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Romanları: *İstanbul'un İç yüzü* (1920), *Ay Peşinde* (1922), *Yezidin Kızı* (1939), *Çete* (1940), *Sürgün* (1941), *Anahtar* (1949), *Bu Bizim Hayatımız* (1950), *Yeraltında Dünya Var* (1953), *Dişi Örümcek* (1953), *Bugünün Saraylısı* (1954), *İkibin Yılın Sevgilisi* (1954), *İki Cisimli Kadın* (1955),

Kadınlar Tekkesi (1956), *Karlı Dağdaki Ateş* (1956), *Dört Yapraklı Yonca* (1957), *Sonuncu Kadeh* (1965), *Yerini Seven Fidan* (yayımı ölümünden sonra: 1977), *Ekmek Elden Su Gölden* (ö.s. 1980), *Ayın On Dördü* (ö.s. 1980), *Yüzen Bahçe* (ö.s. 1981)

6

Reşat Nuri GÜNTEKİN

(1889 – 1956)

"Çalıkuşu" romanının kahramanı Feride, Cumhuriyetin ideal öğretmen kızı olmanın dışında, Türk edebiyatının da ilk popüler roman kahramanı olmuştur. Romanlarının geniş kitlelere hitap etmesi nedeniyle Güntekin, hâlâ büyük keyifle okunan ilk dönem yazarlarımızdandır.

Reşat Nuri Güntekin, 27 Kasım 1889'da askeri doktor olan Nuri Bey ile Erzurum valisi Yaver Paşa'nın kızı Lütfiye Hanım'ın oğlu olarak İstanbul'da doğdu. Öğrenim hayatı boyunca birçok il gezen Güntekin ilköğrenimine Çanakkale'de başladı. Daha sonra Galatasaray Lisesi ve İzmir'de öğrenim görüp sınavla girdiği Darülfünun Edebiyat Şubesi'ni 1912'de bitirdi.

İlk olarak Bursa'da başlayan öğretmenlik hayatına 1927 yılına kadar birçok okulda devam etti. Bu okullar arasında İstanbul Beşiktaş İttihat ve Terakki Mektebi, Fatih Vakf-ı Kebir Mektebi, Akşemseddin Mektebi, Feneryolu Murad-ı Hamis Mektebi, Osman Gazi Paşa Mektebi, Vefa Lisesi, İstanbul Erkek Lisesi, Çamlıca Kız Lisesi, Kabataş Erkek Lisesi ve Galatasaray Lisesi bulunmaktadır. Türkçe ve Fransızca öğretmenliğinin yanında 1916 ile 1919 yılları arasında Erenköy Kız Lisesi'nde ve Vefa Lisesi'nde müdürlük de yaptı.

Yazı hayatına I. Dünya Savaşı'nın sonlarında başlayan Reşat Nuri Güntekin'in ilk eseri *Eski Ahbap* isimli uzun öykü, 1917'de *Diken* dergisinde yayınlandı. 1819-1919'da *Zaman* gazetesinde *Temaşa Haftaları*

başlığıyla tiyatro eleştirileri yazdı. Bu dönemde *Şair Nedim*, *Büyük Mecmua*, *İnci*, *Diken* dergileri ile *Dersaadet* ve *Zaman* gazetelerinde yayınlanan öykü, roman ve oyunlarında kendi adının yanısıra Hayrettin Rüştü, Mehmet Ferit ve Cemil Nimet gibi takma isimler de kullanıyordu. Mizah ve magazin yazılarını da "Ateşböceği", "Ağustosböceği", "Yıldızböceği" gibi isimlerle yayımladı. İlk romanı olan *Çalıkuşu*'nu 1923 yılında yazdı. Bu romanı önce *İstanbul Kızı* adıyla oyun olarak yazmıştı. O dönem koşullarında sahneye konulması mümkün olmayınca oyunu romana dönüştürdü. Türk edebiyatında gerçekçi romana yönelimin ilk örneklerinden olan *Çalıkuşu;* dili, anlatımdaki rahatlığı, duygusal yanlarıyla uzun yıllar güncelliğini koruyan bir eser oldu. Birçok kez sinema ve televizyona uyarlandı. Ardından 1924'te *Damga*, *Dudaktan Kalbe* ve 1926'da da *Akşam Güneşi* adlı romanlarını yayımladı.

Reşat Nuri Güntekin, 1927 yılında maarif müfettişi olarak bütün Anadolu'yu dolaştı ve Dil Heyeti'yle birlikte bazı çalışmalar yürüttü. Yazdığı romanlarda, Anadolu'da yaptığı gezilerin izleri bulunmaktadır. Birçok insan tanımış olması ve görevi nedeniyle birçok şehirde bulunması, onun daha iyi gözlem yapmasına ve hikayelerindeki karakterlerin daha gerçekçi olmasına zemin hazırladı. 1927'den sonraki romanlarında da üslubunun temel yapısını değiştirmeden toplumsal sorunlara değindi. Ayrıca gezilerini kaleme aldığı *Anadolu Notları* adlı kitabını daha sonra 1936 yılında yayımladı. 1928 yılında, *Acımak* adlı romanını yazdıktan sonra yaklaşık on yıl yazmaya ara verdi. Bu dönemde politikaya girerek 1939 yılında Çanakkale milletvekili seçildi. Ünlü eseri *Yaprak Dökümü*'nü de aynı yıl yazdı. 1946 yılına kadar milletvekilliği yaptıktan sonra 1947 yılında Milli Eğitim Başmüfettişliği'ne getirildi. Aynı yıl Cumhuriyet Halk Partisi'nin Ankara'da yayımlanan *Ulus* adlı gazetesinin İstanbul kolu olan *Memleket* gazetesini çıkardı.

1950 yılında Paris'te Kültür Ateşesi ve UNESCO'da Türkiye temsilcisi olan Güntekin, 1954 yılında emekliye ayrıldı. Bir süre İstanbul Şehir Tiyatroları'nda edebi kurul üyeliği yaptı. Kendisine akciğer kanseri teşhisi konulduktan sonra tedavi için Londra'ya gitti; ancak hastalığına yenik düşerek 7 Aralık 1956 tarihinde vefat etti ve 13 Aralık 1956'da İstanbul'da, Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Romanları: *Çalıkuşu* (1923), *Gizli El* (1924), *Damga* (1924), *Dudaktan Kalbe* (1924), *Akşam Güneşi* (1926), *Bir Kadın Düşmanı* (1927), *Yeşil Gece* (1928), *Acımak* (1928), *Yaprak Dökümü* (1939), *Değirmen* (1944), *Kızılcık Dalları* (1944), *Miskinler Tekkesi* (1946), *Harabelerin Çiçeği* (1953), *Avrupa Yakası* (1961), *Son Sığınak* (1961), *Kan Davası* (1962), *Ateş Gecesi* (1953), *Gökyüzü* (1935), *Eski Hastalık* (1938)

7

Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU

(1889 – 1974)

Cumhuriyet kuşağımızın ilk önemli romancılarından olan Yakup Kadri, yazdığı romanlarla bir yandan Kurtuluş Savaşı'nın başarılı olacağına dair inancını sergilerken bir yandan da asıl savaşın cephede değil gönüllerde kazanılacak savaş olacağının altını çizmiştir. Özellikle "Yaban" romanı, Anadolu insanına yüzyıllardır sırtını dönmüş olan Türk aydınına bir çağrı niteliğindedir.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, 27 Mart 1889 tarihinde Kahire'de dünyaya geldi. Babası Manisa'nın tanınmış Karaosmanoğlu Ailesi'ne mensup Abdülkadir Bey, annesi İkbal Hanım'dı. Babası 1833 yılında Kavalalı İbrahim Paşa'nın Manisa'yı işgali sırasında ona yakınlık göstermiş ve onun Mısır'daki konağına yerleşmişti. Abdülkadir Bey'in konak halkından İkbal Hanım ile yaptığı evlilikten dünyaya gelen ikinci çocuğu, Yakup Kadri oldu.

Ailesi, İbrahim Paşa'nın ölümü üzerine Türkiye'ye gelince ilköğrenimini Manisa'da Fevziye Mekteb-i İptidaisi'nde tamamladı.1903'te İzmir İdadisi'ne girdi. Şahabettin Süleyman ile arkadaşlığı bu okulda iken başladı. Çocukluk yıllarında başlayan edebiyat ilgisi, lise yıllarında daha da arttı. Babasının ölümü üzerine İzmir Lisesi'ndeki eğitimini tamamlayamadı ve

1905 yılında, annesiyle Mısır'a döndü. Mısır'daki Jön Türkler ile tanıştı, İzmir'e dönme isteğinden vazgeçti. Jön Türkler'in etkisiyle politikaya ilgi duymaya başladı. İskenderiye'deki bir Fransız okulunda ve İsviçre Lisesi'nde eğitim görerek iki yıl sonra ortaöğrenimini tamamladı. Bu yıllarda öğrendiği Fransızca ile Flaubert, Guy de Maupassant, Alphonse Daudet gibi ünlü Batılı yazarları okudu. Şerafettin Mağmumi'nin çıkardığı *Türk* adlı dergide Maupassant'tan yaptığı ilk çeviri öykülerini yayınladı.

Balkan Savaşı ve I. Dünya Savaşı'nda yaşananlar Yakup Kadri'nin edebiyat anlayışını değiştirmesine neden oldu; *sanatın kişisel ve muhterem* olduğu düşüncesinden uzaklaştı. *Toplum için sanat* anlayışına yöneldi ve Milli Edebiyat akımının *sade dil* anlayışını benimsedi. Mondros Mütarekesi'nden sonraki günlerde *İkdam* gazetesinde yazılar yazan Yakup Kadri, yazılarında Kurtuluş Savaşı'nı destekledi. Bir yandan da *Yeni Mecmua'*da *Erenlerin Bağından* adını verdiği nesirler yayımladı. Milli Mücadele ile ilgili hikayeler yazdı. Bu dönemdeki yazılarını daha sonra *Ergenekon* adıyla kitaplaştırdı (1929).

1920'de Milli Mücadele'yi izlemek için bazı arkadaşlarıyla birlikte Ankara'ya çağrıldı. Batı Cephesi'ni dolaştı ve bu seyahatinden milli duyguları güçlenmiş, geleceğe dair ümit dolu olarak İstanbul'a döndü. Gazetecilik çalışmaları devam ederken en büyük eserleri olan romanlarını yayımlamaya başladı. *Kiralık Konak* romanı *İkdam*'da tefrika edildi, daha sonra da kitap olarak basıldı. Yazarın kitap olarak basılan ilk romanı *Kiralık Konak* oldu. Bu, bireyci sanattan vazgeçtikten sonra yazdığı ilk romandı. Roman, Tanzimat'tan sonra değişen Osmanlı sosyal hayatını konu edinmekteydi.

1927'de *Hüküm Gecesi*, 1928'de *Sodom ve Gomore* adlı romanlarını yayımladı. *Hüküm Gecesi* romanında II. Meşrutiyet dönemini, *Sodom ve Gomore*'de ise Mütareke dönemini başarıyla yansıttı. *Bir Sürgün* (1937) romanında II. Abdülhamit dönemini ele alırken, iki ciltlik *Panaroma* (1953) romanı ise cumhuriyetin kök salma dönemleri olan 1923-1952 arasını işlemektedir. Yakup Kadri Anadolu insanını ve onun yaşayış tarzını romanlarında anarak Türk romanında ilk kez yurt insanını işleyen ve romanlarıyla onlara ulaşmaya çabalayan yazar oldu.

1932'de Vedat Nedim Tör, Şevket Süreyya Aydemir, Burhan Asaf Belge ve İsmail Hüsrev Tökin ile birlikte *Kadro Dergisi'*nin kurucuları arasında

yer aldı. Kurtuluş Savaşı gözlemlerinden ve Tetkik-i Mezalim Komisyonu'nda yer aldığı dönemden esinlenerek yazdığı *Yaban* adlı romanı o yıl *Kadro* dergisinde yayımlandı ve büyük yankılar uyandırdı. 1942'de CHP Roman Yarışması'nda ikincilik ödülü kazanan *Yaban*, Karaosmanoğlu'nun en başarılı romanı sayılır. *Yaban* hem Anadolu'yu ve köylüyü konu edinen ilk önemli roman olmasıyla hem de gerçekliği şiirsel bir üslupla dile getirmedeki başarısıyla Türk roman tarihinde saygın bir yere sahiptir.

Yakup Kadri, 1966 yılında seçildiği Anadolu Ajansı yönetim kurulu başkanlığını sürdürmekte iken 13 Aralık 1974'te Ankara'da tedavi görmekte olduğu Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde hayatını kaybetti ve İstanbul Beşiktaş'taki Yahya Efendi Mezarlığı'nda annesinin mezarı yanında toprağa verildi.

Romanları: *Kiralık Konak* (1922), *Nur Baba* (1922), *Hüküm Gecesi* (1927), *Sodom ve Gomore* (1928), *Yaban* (1931), *Ankara* (1934), *Bir Sürgün* (1937), *Panaroma* (2 cilt-1953), *Hep O Şarkı* (1956)

8

Cevat Şakir KABAAĞAÇLI

(Halikarnas Balıkçısı)

(1890 – 1973)

Bir yandan yazdığı birbirinden güzel romanlarla deniz insanlarının doğayla savaşını destanlaştıran, bir yandan da Anadolu'nun antik tarihi üzerine yazdığı denemeleriyle bize yurdumuzun tarihsel değerlerini anlatan Halikarnas Balıkçısı, hâlâ hak ettiği biçimde tanınıp okunmayı bekleyen yazarlarımızdan biridir.

Asıl adı Cevat Şakir Kabaağaçlı olan ve özellikle Bodrum'a olan aşkı ile tanınan "Halikarnas Balıkçısı" takma adlı ünlü roman ve öykü yazarımız, **tarihçi, yazar** ve **vezir olan** babası **Mehmet Şakir Paşa'nın** yüksek komiserliği sırasında 1890 yılında **Girit**'te dünyaya geldi. Doğum yeri ve tarihi konusunda farklı kaynaklar farklı bilgiler vermektedir. Annesi **İsmet Hanım**'dır. Cevat Şakir baba tarafından "**Şakirpaşa** Ailesi" olarak tanınan köklü bir Osmanlı ailesine mensup olup amcası II. Abdülhamit'in sadrazamlarından Ahmet Cevat Paşa'dır. Şakirpaşa Ailesi sonraları aralarında ressam Fahrünnisa Zeyd, ressam Nejat Devrim, ressam Aliye Berger, seramik sanatçısı Füreya Koral ve tiyatro oyuncusu Şirin Devrim'in de bulunduğu birçok sanatçı yetiştirmiştir.

Çocukluğu babasının elçilik yaptığı Atina'da geçti. 1904'te Robert Kolej'i bitirdi ve yükseköğrenimini 1908'de İngiltere'de, **Oxford Üniversitesi** Yeni

Çağlar Tarihi Bölümü'nde tamamladı. 1913'te evlendiği **İtalyan eşi Aniesi ile** bir süre İtalya'da yaşadı. Bu sırada resim dersleri aldı, İtalyanca ve Latince öğrendi. 1914'te babası **Mehmet Şakir Paşa** yaşanan büyük bir kavga sonucu Cevat Şakir'in tabancasından çıkan bir kurşunla **Afyon**'da ölünce Cevat Şakir **on dört yıl hapis cezası**na çarptırıldı. Cezasının yedi yılını çektikten sonra, yakalandığı **verem** hastalığından ötürü affedilip tahliye edildi.

Halikarnas Balıkçısı 1910-1925 yılları arasında *Resimli Ay* ve *İnci* gibi dergilere yazılar yazdı; kapak resimleri, süslemeler, karikatürler çizdi. Zekeriya Sertel'in çıkardığı *Resimli Hafta* dergisinde Hüseyin Kenan takma adıyla yazdığı *Hapishanede İdama Mahkum Olanlar Bile Bile Asılmaya Nasıl Giderler?* adlı öykü yüzünden **Ankara İstiklal Mahkemesi**'nde yargılandı ve Bodrum'da üç yıl **sürgün cezası**na çarptırıldı (1925). Bir buçuk yıl sonra cezası affa uğrayınca bir daha İstanbul'a dönmedi ve çok sevdiği Bodrum'da kaldı.

1926'dan sonra deniz hikâyeleriyle tanındı. Konularını Ege ve Akdeniz Bölgeleri'nde geçen denizle ilgili olaylardan aldı. İçinde yaşadığı ve en küçük ayrıntısına kadar bildiği "özgür ve asi" denizle, kaderleri deniz tarafından belirlenen balıkçı, dalgıç, sünger avcısı ve gemilerin hikayesini zengin bir kelime dağarcığı ve mitoloji hazinesinden yararlanarak, denize karşı duyduğu hayranlıktan kaynaklanan şiirsel ve akıcı bir üslubla hikâye ve romanlarına aktardı.

Yazı ve düşünceleriyle Azra Erhat gibi döneminin önemli aydınlarını etkilemiş olan Halikarnas Balıkçısı çeşitli dillerden yüze yakın kitap çevirmiştir. Eserlerinin yeni baskıları hâlâ yapılagelen Halikarnas Balıkçısı'na, Kültür Bakanlığı tarafından 1971 yılında Devlet Kültür Armağanı verilmiştir.

Bodrum'un antik çağdaki adı olan Halikarnassus'u takma ad olarak benimseyen Cevat Şakir, Bodrum'da balıkçılık dahil çeşitli işlerle uğraştı. Eserlerinin büyük kısmını da Bodrum'da yazdı. İkinci evliliğini dayısının kızı Hamdiye, üçüncü evliliğini Hatice Hanım'la yapan Cevat Şakir'in üç evliliğinden beş çocuğu oldu. Çocukları ortaöğrenim çağına gelince, o yıllarda Bodrum'da ortaokul bulunmaması nedeniyle ailesini İzmir'e nakletti. Yaşamını yazarlık ve turist rehberliğiyle sürdürdü, rehberlik kurslarında da ders verdi. 13 Ekim 1973'te İzmir'de kemik kanserinden

vefat etti. Vasiyeti üzerine Bodrum'a gömüldü. Kabri Bodrum – Gümbet'teki Türbe Tepesi'nde manevi oğlu Şadan Gökovalı ile seçtiği yerde, *Halikarnas Balıkçısı Müzesi* adı altında bulunmaktadır. Bodrum bugün sahip olduğu ününü Halikarnas Balıkçısı'na da borçludur.

Romanları: *Aganta Burina Burinata* (1945), *Ötelerin Çocuğu* (1956), *Uluç Reis* (1962), *Turgut Reis* (1966), *Deniz Gurbetçileri* (1969)

9

Peyami SAFA

(1899 – 1961)

Türk edebiyatında karakterlerin psikolojik tahlillerine kapsamlı haliyle ilk kez yer veren yazarlardan biri Peyami Safa'dır. Onun bir romanını okuyup bitirdikten sonra adeta tanıdığınız bir arkadaştan, hatta bir akrabadan ayrılmış gibi hissedersiniz kendinizi. Yazdıkları konusunda son derece hassas olan Peyami Safa, "edebî değer" taşımadığını düşündüğü kitaplarını "Server Bedi" takma adıyla yazar ve onlardan söz edilmesinden pek hoşlanmazdı.

1899 İstanbul doğumlu olan ve Türk edebiyatında "psikolojik roman" türünün en yetkin temsilcilerinden biri sayılan Peyami Safa, Servet-i Fünun dönemi şairlerinden İsmail Safa'nın oğludur. Sivas'a sürgüne gönderilen babasının orada ölmesi üzerine 1901 yılında iki yaşındayken yetim kalmış, bu yüzden "Yetim-i Safa" (*Safa'nın Yetimi*) adıyla anılmıştır. Babasız büyümenin acılarının yanı sıra sekiz dokuz yaşlarında yakalandığı bir kemik hastalığı dolayısıyla 17 yaşına kadar bu hastalığın fiziksel ve ruhsal bunalımlarını yaşamıştır. Doktorlar kolunun kesilmesinde karar kılmış, fakat Safa bunu kabul etmemiştir. Daha sonraları bu günlerdeki tecrübelerini "*Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*" adlı romanında okurlarıyla paylaşır. Hastalık ve savaşın yol açtığı maddi sıkıntılar dolayısıyla öğrenimini sürdürememiş, on üç yaşında hayatını kazanmak ve annesine

bakmak için Vefa Lisesi'ndeki öğrenimini yarıda bırakmıştır. Karton Matbaası'nda bir süre çalışan Peyami Safa, Posta - Telgraf Nezareti'ne girmiş, I. Dünya Savaşı'nın başlamasına kadar orada çalışmıştır (1914). Daha sonra Boğaziçi'ndeki Rehber-i İttihat Mektebi'nde öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Dört yıl çalıştığı bu okulda hem öğretmiş hem de kendi çabasıyla Fransızcasını ilerletmiştir. Buradaki izlenim ve deneyimlerini *Biz İnsanlar* adlı eserinde aktarmıştır. 1918 yılında ağabeyi İlhami Safa'nın isteği üzerine öğretmenlikten ayrılmış ve birlikte çıkardıkları *20. Asır* adlı akşam gazetesinde *Asrın Hikayeleri* başlığı altında yazdığı öykülerle gazetecilik yaşamına başlamıştır. İmzasız olarak yazdığı bu hikayelerin tutulması üzerine Server Bedi takma adını kullanmaya başlayan Peyami Safa, daha sonra 1921'de *Son Telgraf* gazetesinde yazmış, oradan da *Tasvir-i Efkâr*'a geçmiştir. Daha sonra *Cumhuriyet* gazetesine geçmiş, 1940 yılına kadar bu gazetede fıkra ve makalelerinin yanı sıra roman da tefrika etmiştir.

Peyami Safa, eklem hastası genç bir delikanlının psikolojisini anlattığı otobiyografik romanı *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (1931) ile büyük bir başarı kazanmıştır. Bu roman hariç, 1922-1939 yılları arasında yazdığı *Mahşer* (1924), *Şimşek* (1928), *Fatih-Harbiye* (1931) ve *Biz İnsanlar* (1939) adlı romanlarında Doğu-Batı çatışmasını karakterlerde somutlaştırarak işlemiştir. Safa bu romanlarında; ruh hallerini çözümlemede, kurguda, dilinin kıvraklığında ve anlatım tekniklerindeki denemelerde başarılı bulunurken romanlarında düşünceyi fazla öne çıkarması nedeniyle eleştiriler almıştır. Romanlarında olaydan çok karakter tahliline önem veren Safa, toplumdaki ahlak çöküntüsünü, medeniyet değişiminin yol açtığı bocalamayı, nesiller ve sosyal çevreler arasındaki çatışmayı da eserlerinde dile getirdi. Zıt kavramları, duygu ve düşünce tezatını ustaca işledi. II. Dünya Savaşı sırasında Nasyonal Sosyalistlere yakınlaşmasıyla dikkat çeken Safa'nın gerçekçi roman çizgisi *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* (1949) ile mistisizme yöneldi.

İlk uzun hikayesi *Gençliğimiz*'i 1922 yılında yayımlayan Peyami Safa para kazanmak amacıyla yazdığı kitaplarında, ilk defa ağabeyi İlhami Safa'nın takma ad olarak kullandığı, annesi Server Bedia Hanım'ın adından uyarladığı Server Bedi takma adını kullanmış; bu adla yüzlerce eser vermiştir. Bunlar arasında en sevilenler *Cingöz Recai* macera romanları serisi ile *Cumbadan Rumbaya* adlı romanı olmuştur.

Peyami Safa, yayımlandığı yıllarda hayli etkili olmuş *Hafta*, *Kültür Haftası* (1936, 21 sayı) ve *Türk Düşüncesi* (1953-1960, 63 sayı) dergilerini çıkarmıştır.

Asıl ününü romancı olarak yapan Peyami Safa, bazı uzun öyküleri ile de dikkati çekmiş ve Batılı kaynakların bir "zalim" olarak tanıttıkları Hun hükümdarı Attila'yı aklamak amacıyla aynı adda bir de tarihsel roman yazmıştır.

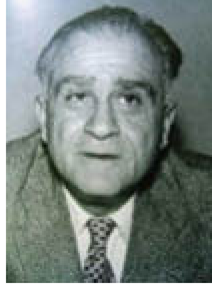
1960'lı yıllara kadar başta *Milliyet* olmak üzere birçok gazete ve dergide yazan Peyami Safa 27 Mayıs'tan sonra *Son Havadis* gazetesinde yazmaya başlamıştır (1961). Aynı yıl Erzurum'da yedek subaylığını yapmakta olan oğlu Merve'nin ölümü üzerine büyük bir sarsıntı geçiren Peyami Safa, 15 Haziran 1961 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir.

Romanları: *Gençliğimiz* (1922), *Şimşek* (1923), *Sözde Kızlar* (1923), *Mahşer* (1924), *Bir Akşamdı* (1924), *Süngülerin Gölgesinde* (1924), *Bir Genç Kız Kalbinin Cürmü* (1925), *Canan* (1925), *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (1930), *Fatih-Harbiye* (1931), *Attila* (1931), *Bir Tereddüdün Romanı* (1933), *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* (1949), *Yalnızız* (1951), *Biz İnsanlar* (1959)

10

Ahmet Hamdi TANPINAR

(1901 – 1962)

Edebiyat tarihimizde "Ne içindeyim zamanın / Ne de büsbütün dışında" dizeleriyle ölümsüzleşmiş olan Ahmet Hamdi Tanpınar sayıca az, ama içeriği zengin romanlarıyla ülkemizdeki Doğu-Batı ikilemi hakkında en derin gözlemlerle, en çarpıcı saptamaları yapmış yazarlardan biridir.

Türk edebiyatının en güçlü şair ve yazarlarından biri olan Ahmet Hamdi Tanpınar, 23 Haziran 1901'de İstanbul'da doğdu. Kadı Hüseyin Fikri Efendi'nin oğludur. 1923 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. Erzurum, Konya ve Ankara'daki liselerde ve yüksek okullarda verdiği çeşitli derslerin yanı sıra, Gazi Eğitim Enstitüsü'nde edebiyat hocalığı yaptı. 1933'ten sonra İstanbul'da Kadıköy Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. Güzel Sanatlar Akademisi'nde sanat tarihi ve estetik dersleri verdi. 1939 yılında İstanbul Üniversitesi'nde Yeni Türk Edebiyatı profesörlüğüne atandı. 1942-1946 yılları arasında CHP Maraş Milletvekili olarak görev yaptı. Bir süre Milli Eğitim müfettişliği de yapan Tanpınar, 1949 yılında Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ndeki görevine döndü. Gençlik yıllarında Yahya Kemal ve Ahmet Haşim'in talebesi ve dostu oldu, Batı edebiyatından Paul Valéry ile Marcel Proust'u kendisine üstad olarak seçti. Bu yazarlar edebiyatta güzellik ve mükemmelliği ön plana çıkarmıştı. Onlara göre edebiyat, tıpkı resim ve müzik gibi "güzel sanat"tı; tek farkı boya ve ses yerine, insanı ve hayatı anlatmada bu iki araçtan çok daha zengin olan dili kullanmasıydı.

Adını ilk kez *Altın Kitap* dergisinde yayınlanan *Musul Akşamları* şiiriyle duyurdu. *Dergah*, *Milli Mecmua*, *Hayat*, *Görüş*, *Ülkü*, *Varlık*, *Oluş*, *Kültür Haftası* ve *Aile* dergilerinde şiirleri yayımlandı. Hece ölçüsüyle yazdığı bu ilk şiirler imge zenginliklikleri ve müzikal nitelikleriyle dikkat çekti. Edebiyat Fakültesi'nde öğrencisi olduğu Yahya Kemal Beyatlı'dan çok etkilendi. Ama ilk eserlerinde Yahya Kemal'den çok Ahmet Haşim'in izleri görülür. Haşim gibi o da küçük yaşta kaybettiği annesinin yokluğundan duyduğu acıyı ve kendisini avutacak bir sevginin özlemini dile getirdi. İçe dönük bir bakışla doğa ile iletişim kurmaya çalıştı. Şiirinin bir başka yönü Bergson felsefesine dayanan zaman kavramıydı. Onun eserlerinde zaman, basit bir süreklilik değil, çok katlı ve karmaşık bir akıştır. *Ne İçindeyim Zamanın*, *Bursa'da Zaman* şiirleri bu olgunun örnekleridir. Hayatının sonuna yakın çıkardığı tek şiir kitabında altmış kadar şiirinden yalnızca otuz yedisine yer verdi (*Şiirler* 1961; *Bütün Şiirleri* adıyla genişletilmiş olarak, 1976). İlk romanı *Mahur Beste* 1944'te *Ülkü* dergisinde yayınlandı. Osmanlı Devleti'nin son döneminde seçkin bir çevrenin yaşayışını sergileyen bu romanın ardından, kendi yaşamından da izler taşıyan *Huzur* 1949'da basıldı. *Huzur* hem bir aşk hem de Tanpınar'ın İstanbul'a olan derin sevgisinin romanıdır. Estetik anlayışını, kültür birikimini ve geçmiş kültürlere dayanan yaşam felsefesini yansıttığı bu kitabı, Tanpınar'ın en yetkin romanı sayılır. Romanda Mümtaz ile Nuran'ın aşkı çerçevesinde Doğu ile Batı, eski ile yeni, geçmişin değerleriyle var olan değerler, aşk ile toplumsal sorumluluk arasındaki çatışmayı ve bu çatışmanın doğurduğu bireysel bunalımları irdeledi. 1950'de *Yeni İstanbul* gazetesinde yayınlanan, ancak ölümünden sonra 1973'te basılan *Sahnenin Dışındakiler* ve 1961'de basılan *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nde de iki uygarlık ve iki değer sistemi arasında bocalayan Türk toplumunun ironik tablosu çizilir. Ölümünden sonra notlarına dayanılarak bir araya getirilen ve 1987'de yayınlanan *Aydaki Kadın*'da da aynı irdeleme vardır. Şiir, roman ve yazılarının yanı sıra İstanbul, Bursa, Ankara, Erzurum ve Konya kentlerini doğal, tarihsel ve kültürel yapılarıyla anlattığı ve 1946'da basılan *Beş Şehir* de önemli eserleri arasındadır.

Çeşitli baskıları olan eserleri Dergah Yayınları'nda toplandı. Enis Batur 1992 yılında *Ahmet Hamdi Tanpınar'dan Seçmeler* adlı bir kitap hazırladı. Yazar ile ilgili yayımlanmış en son eser, 2007 yılının sonunda çıkan *Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Baş Başa*'dır. Eser, Tanpınar'ın 1953

yılında yazmaya başladığı ve 1962 yılında vefatına kadar tuttuğu notlardan oluşmaktadır.

Hayatı boyunca sağlığından şikayetçi olan Tanpınar, 23 Ocak 1962 günü geçirdiği kalp krizi nedeniyle Haseki Hastanesi'ne kaldırıldı. Ertesi sabah, ikinci bir krizle hayata veda etti. Ahmet Hamdi Tanpınar, Rumeli Hisarı Kabristanı'nda, hocası ve dostu Yahya Kemal'in yanı başında toprağa verildi.

Romanları: *Mahur Beste* (tefrika: 1944 – basım: 1975), *Huzur* (t: 1949- b: 1983), *Sahnenin Dışındakiler* (t:1950- b:1973), *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* (t: 1961- b:1977), *Aydaki Kadın* (ölümünden sonra basımı: 1987)

11

Sabahattin ALİ

(1907 – 1948)

Şair ve yazar Sabahattin Ali, kendi zamanında baskıyla ve zulümle yaşamış olsa da ölümünden yıllar sonra bir sanatçı olarak hak ettiği üne kavuştu. Bugün radyolarda, televizyonlarda çalan en sevilen şarkıların sözlerini bu büyük şairimizin yazdığını kaçımız biliyoruz?

Türk romanının ve şiirinin ölümsüz adlarından Sabahattin Ali, 25 Şubat 1907'de Gümülcine'de doğdu. Babası Cihangirli Selahattin Ali Bey piyade yüzbaşısıydı, bu yüzden görev yeri sık sık değişiyordu. Ali çocukluk yıllarında çeşitli şehirlerde yaşadı, çeşitli okullarda okudu. Ortaokulu önce Balıkesir Öğretmen Okulu'nda sonra İstanbul İlköğretmen Okulu'nda okudu ve 1926'da bu okuldan mezun oldu. İlk yazıları 1925'te Balıkesir'de yayınlanan *Irmak* adlı dergide çıktı. Ali bir süre ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra 1928'de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Almanya'ya gönderildi. Potsdam ve Berlin'de öğrenim gördü. 1930'da Türkiye'ye geri döndü ve Ankara, Aydın ve Konya'daki ortaokullarda Almanca öğretmenliği yaptı. İlk öyküsü *Bir Orman Hikayesi*, 30 Eylül 1930'da *Resimli Ay* dergisinde yayımlandı.

1932 yılında, bir arkadaş ortamında okuduğu bir şiirde Atatürk'e hakaret ettiği iddiasıyla tutuklandı. 1933'te çıkan afla bir yıl yattığı cezaevinden çıktı. O dönemde bakan olan Hikmet Bayur yazardan fikrinin değiştiğini ispatlamasını isteyince Sabahattin Ali 15 Ocak 1934'te *Varlık Dergisi*'nde

Benim Aşkım adlı şiirini yayımlayarak Atatürk'e olan bağlılığını göstermeye çalıştı. Yine 1934'te, Milli Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğü'nde işe girdi. 16 Mayıs 1935'te Aliye Hanım'la evlendi. 1936'da askere gitti. Eylül 1937'de kızı Filiz Ali dünyaya geldi. 1938'de Musiki Muallim Mektebi'nde Türkçe öğretmenliğine başladı, ancak bu göreve 1940 yılında tekrar askere alınıncaya kadar devam edebildi. 1941 yılında askerden dönünce Ankara Devlet Konservatuarı'nda Almanca öğretmenliği yapmaya başladı.

Yazar 1937'de *Kuyucaklı Yusuf*, 1940'ta *İçimizdeki Şeytan* ve 1943'te *Kürk Mantolu Madonna* olmak üzere üç roman yazdı. "İçimizdeki Şeytan", Ali'nin Nihal Atsız ve milliyetçi kesimle büyük bir çatışmaya girmesine yol açtı. Nihal Atsız'a açtığı davayı kazandığı hâlde tepkiler hiç dinmedi ve 1945 yılında Ankara Devlet Konservatuarı'ndaki görevinden alındı. Bu sırada yazı yazdığı gazeteler, dönemin siyasi olayları sonucunda kapandı.

Tüm bu olaylar üstüne İstanbul'da gazetecilik yapmaya karar veren Sabahattin Ali, Aziz Nesin ve Rıfat Ilgaz'la birlikte 1945 yılında *Marko Paşa* adlı bir mizah dergisi çıkarmaya başladı. Bu dergi kapatılınca *Malum Paşa*, *Öküz Paşa* ve *Merhum Paşa* adlı siyasi mizah dergilerini de 1946 ve 1947 yıllarında çıkardılar. 1948'de Sabahattin Ali bu dergilerdeki yazılarından biri yüzünden tutuklandı ve üç ay hapis yattı.

Sabahattin Ali 1934'te halk şiirinden esinlenerek yazdığı şiirlerini *Dağlar ve Rüzgar* adlı kitabında topladı, bu kitap 1943'te derlenerek tekrar piyasaya sürüldü.

Sabahattin Ali yaşadığı onca zorluktan ve sürekli olarak izlenmesinden dolayı yurtdışına kaçmak istedi, ancak kendisine yardım etmesi için anlaştığı Milli Emniyet'le bağlantılı bir kaçakçı olan Ali Ertekin tarafından 2 Nisan 1948'de Bulgaristan sınırında öldürüldü. Bu olayın üzerindeki sır perdesi hâlâ tam olarak aydınlanmamıştır ve verdiği çelişkili açıklamalar nedeniyle suçu üstlenen kişinin gerçek fail olmadığı yönünde kuvvetli şüpheler bulunmaktadır.

Sabahattin Ali, romanlarında insan ruhunu çok iyi bir şekilde irdeledi. Gerçekçi ve yepyeni öykü anlayışıyla tarifi zor hisleri başarıyla dile getirdi. İnsanın zayıflıklarını yansıtmaktan çekinmedi ve yanıtlanması zor sorular sordu. Tutkuyu anlatışındaki ustalıkla Sabahattin Ali döneminin yazarları arasında çok önemli bir yere sahiptir. Talihsizliklerle dolu yaşamı, ölümü,

insan ruhunun derinliklerine inen incelemeleri ile günümüzde hâlâ araştırılan, incelenen bir yazardır. "Leylim Ley", "Aldırma Gönül" ve "Benim Meskenim Dağlardır Dağlar" gibi şarkılar başta olmak üzere, Sabahattin Ali'nin birçok şiiri sonraki yıllarda bestelenmiştir ve bugün hâlâ söylenmektedir.

Romanları: *Kuyucaklı Yusuf* (1937), *İçimizdeki Şeytan* (1940), *Kürk Mantolu Madonna* (1942)

12

Kemal TAHİR

(1910 – 1973)

Türkiye'nin siyasal, toplumsal ve kültürel yapısı üzerine en çok kafa yoran, yazdığı romanlarda sürekli yeni tezler ileri süren Kemal Tahir, gerek romanları gerekse büyük tartışmalar yaratan düşünce yazılarıyla Türk edebiyatının üzerinde en çok konuşulan yazarlarından biri olmuştur.

Asıl adı "İsmail Kemalettin Demir" olan Kemal Tahir, 15 Nisan 1910'da İstanbul'da Abdülhamit'in yaverlerinden Yüzbaşı Tahir Bey'in oğlu olarak doğdu. Galatasaray Lisesi'ndeki öğrenimini yarım bırakıp avukat katipliği ve Zonguldak'taki kömür işletmelerinde ambar memurluğu yaptı. 1930'da İstanbul'a döndü.

1938'de, siyasi görüşleri nedeniyle "Bahriye Olayı" diye bilinen davanın sanıklarından biri olarak Donanma Komutanlığı Mahkemesi'nde yargılandı; askeri isyana teşvik etmekle suçlanıp on beş yıl ağır hapis cezasına çarptırıldı. Sonra *Göl İnsanları*'na alacağı iki öyküsünü hapisteyken "Cemalettin Mahir" takma adıyla *Tan*'da yayımladı. Çıktıktan sonra da çeşitli adlar kullanarak serüven romanları yazmayı sürdürdü. "F.M. İkinci" imzasıyla yayımladığı Mayk Hammer dedektiflik romanlarından bazılarını kendisi yazdı.

1955'te kendi adını kullanarak yayımladığı tek öykü kitabı *Göl İnsanları,* ilgiyle karşılandı. Bu kitabı, konularını köy ve kasaba yaşamından alan Anadolu romanları ve yakın tarihi olayları işleyen kent romanları izledi. *Körduman*, *Bedri Eser, Samim Aşkın*, *F. M. İkinci*, *Nurettin Demir*, *Ali Gıcırlı* gibi takma isimlerle gazetelere tefrika aşk ve macera romanları yazdı, Fransızcadan çeviriler yaptı. Yaklaşık on dört ay boyunca, Aziz Nesin ile birlikte kurdukları Düşün Yayınevi'ni yönetti. Metin Erksan, Halit Refiğ, Atıf Yılmaz gibi yönetmenlerle senaryo çalışmaları yaptı.

Romanın acı çeken insanları anlattığını söyleyen Kemal Tahir, tarih ve toplum yorumuyla örtüşen, kendine özgü bir roman anlayışı geliştirmeye çalıştı. Ona göre Türk toplumu, Batı toplumlarına benzemiyordu. Çünkü tarih içindeki gelişimi, Batı'nın klasik gelişim çizgisinden farklıydı. Osmanlı toplumu Batı'nın sınıflı toplumlarına benzemiyordu, o hâlde Türk romanı kendi toplumsal yapısının gerçekliğini yansıtmalıydı. Köy romanlarının ilki *Sağırdere* (1955) ve onun devamı olan *Körduman*'da (1957) Çorum'un Yamören köyünden Kamil'in serüvenini merkez alarak köylünün sorunlarını, etik değerlerini, köyün ekonomik yapısını, tarih içindeki bağlarından koparmadan sergiledi. *Rahmet Yolları Kesti*'de (1957) eşkıyalık olgusuna eğildi. *Yedi Çınar Yaylası* (1958), *Köyün Kamburu* (1959), *Büyük Mal* (1970) üçlemesinde köylünün günlük hayatını, ağa, eşraf sömürüsünü mütareke döneminden cumhuriyete uzanan tarihsel fonda ele aldı. Özellikle *Büyük Mal*'da köylünün cinsel yaşamına ilişkin ayrıntıların altını çizdi.

Yakın tarihin olaylarını konu edindiği kent romanlarında toplumumuzun batılılaşma sürecine ilişkin yorum ve eleştirileriyle tartışma yarattı. *Esir Şehrin İnsanları* (1956) ve *Esir Şehrin Mahpusu*'nda (1962) Mütareke dönemini, Kurtuluş Savaşı'nın bir Osmanlı paşazadesi üzerindeki değiştirici etkisini; *Yorgun Savaşçı*'da (1965) İttihatçılarla milli mücadele yanlısı güçler arasındaki çatışmayı; *Kurt Kanunu*'nda (1969) İzmir Suikasti'ni; *Yol Ayrımı*'nda (1971) Serbest Fırka olayını anlattı.

Kemal Tahir, sadece edebiyatın kendine özgü anlatım aracını değil toplumsal bilimlerin anlatım aracını da kullandı. Asya Tipi Üretim Tarzı'na ilişkin düşüncelerini ortaya koyduğu *Devlet Ana* (1967), üzerinde en çok konuşulan, en fazla tartışma yaratan kitabı oldu. *Yorgun Savaşçı*'yla "Yunus Nadi Ödülü"nü, *Devlet Ana*'yla "Türk Dil Kurumu Ödülü"nü alan Kemal

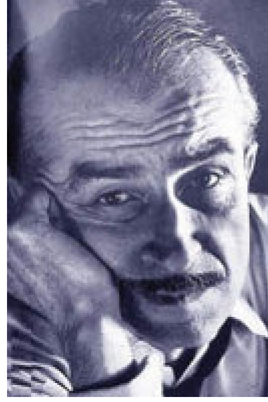
Tahir'in hapishane anılarından yola çıkarak yazdığı *Namusçular*, *Karılar Koğuşu*, *Dam Ağası*, *Bir Mülkiyet Kalesi* ve *Hür Şehrin İnsanları* gibi roman taslakları ölümünden sonra basıldı. 1968'de SSCB'ye giden Kemal Tahir, Anadolu'ya uygun bir sol düşünce oluşturmaya çalıştı. Romanlarının ana damarını oluşturan toplum ve tarih tezleri nedeniyle uzunca bir dönem tartışmaların odağında yer alan Kemal Tahir, 21 Nisan 1973'te geçirdiği kalp krizi sonucu İstanbul'da hayata gözlerini yumdu.

Romanları: *Sağırdere* (1955), *Esir Şehrin İnsanları* (1956), *Körduman* (1957), *Rahmet Yolları Kesti* (1957), *Yedi Çınar Yaylası* (1958), *Köyün Kamburu* (1959), *Esir Şehrin Mahpusu* (1961), *Bozkırdaki Çekirdek* (1962), *Kelleci Memet* (1962), *Yorgun Savaşçı* (1965), *Devlet Ana* (1967), *Kurt Kanunu* (1969), *Büyük Mal* (1970), *Yol Ayrımı* (1971), *Namusçular* (1974), *Karılar Koğuşu* (1974), *Hür Şehrin İnsanları* (1976), *Dam Ağası* (1977), *Bir Mülkiyet Kalesi* (1977)

13

Orhan KEMAL

(1914 – 1970)

Roman ve öyküleriyle çağdaş Türk edebiyatında özgün bir yeri olan Orhan Kemal, toplumsal yaşamımızın değişim dönemlerini gerçekçi bir biçimde yapıtlarında dile getirmiş; aydınlık ve gerçekçi bakışıyla insan-toplum ilişkilerini ustalıkla yansıtmıştır.

Asıl adı Mehmet Raşit Öğütçü olan Orhan Kemal, 15 Eylül 1914'te Adana'nın Ceyhan ilçesinde doğdu. Babası 1920-1923 döneminde birinci TBMM'de milletvekilliği, 3 Mayıs 1920'de kurulan Bakanlar Kurulu'nda Adliye Bakanlığı yapan ve 26 Eylül 1930'da Adana'da Ahali Cumhuriyet Fırkası'nı kuran Abdülkadir Kemalî Bey'dir.

Partisinin kapatılması üzerine 1931'de Suriye'ye kaçan babasının yanına gidince yazar, orta son sınıftaki öğrenimini yarım bıraktı. Daha sonra burada bir basımevinde çalıştı. Bir yıl kadar Suriye ve Lübnan'da kaldı. 1932'de Türkiye'ye dönünce Adana'da çırçır fabrikalarında işçilik, dokumacılık, katiplik, ambar memurluğu yaptı. 5 Mayıs 1937'de evlendi. Nisan 1938'de kızı Yıldız doğdu. Aynı günlerde Niğde'de askerlik görevine başladı. Burada "yabancı rejimler lehine propaganda ve isyana tahrik etmek" suçundan yargılanarak 27 Ocak 1939'da beş yıl hüküm giydi. Kayseri, Adana ve Bursa cezaevlerinde yattı. 1940 yılı kışında Bursa Cezaevi'nde Nazım Hikmet'le tanıştı. Bu tanışma, onun sanat yaşamında

dönüm noktası oldu. 26 Eylül 1943'te tahliye olunca Adana'ya döndü. Karataş'ta toprak taşıma işinde bir ay çalıştı. 14 Nisan 1944'te Devlet Demiryolları'nda mevsimlik hamal olarak çalıştı. Aynı yılın haziran ayında Güzel İzmir Nakliyat Ambarı'nda iş buldu. Bir süre sonra bu işten çıkarıldı. 13 Temmuz 1944'te oğlu Nazım doğdu.

1945 yılı yazında Kilis'e giderek kalan otuz beş günlük askerlik görevini tamamladı. Ardından Çorum'a sürgüne gönderildi. Babasının dönemin başbakanı Recep Peker'e telgraf çekmesi üzerine, 26 Ekim 1946'da bırakıldı. Adana'ya dönünce sebze taşımacılığı ve Verem Savaş Derneği'nde katiplik yaptı. Bir süre sonra işsiz kaldı. Aralık 1949'da üçüncü çocuğu Kemali doğdu. 17 Nisan 1950'de ailece İstanbul'a yerleştiler. Hayatının bu dönemi artık iyice zor olmaya başlamıştı. Evli, üç çocuklu ve işsiz bir adam olarak zaten içinde olan yazarlık hevesine dört elle sarılmaya başladı. İstanbul'da geçimini artık yazarlıkla sağlıyordu. Kasım 1957'de dördüncü çocuğu Işık doğdu. 7 Mart 1966'da bir ihbar üzerine iki arkadaşıyla birlikte tutuklandı. "Hücre çalışması ve komünizm propagandası" yaptıkları gerekçesiyle tevkif edilerek Sultanahmet Cezaevi'ne gönderildi. 7 Nisan'da Türk Edebiyatçılar Birliği, Gen-Ar Tiyatrosu'nda Orhan Kemal'in 30. sanat yılı nedeniyle bir jübile düzenledi. Toplantıda Melih Cevdet Anday, Yaşar Kemal ve James Baldwin birer konuşma yaptı. Bilirkişice verilen "suç teşkil eden bir cihet bulunmadığı hususundaki" rapor üzerine 13 Nisan 1966'da serbest bırakıldı. 17 Temmuz 1968'de bu davadan beraat etti. Bulgar Yazarlar Birliği'nin çağrısı üzerine gittiği Sofya'da, tedavi edilmekte olduğu hastanede 2 Haziran 1970'te öldü.

Edebiyatımızın en önemli romancılarından olan Orhan Kemal yazın yaşamına askerdeyken şiirle başladı. Romanlarında konuşma ağırlıklı, görsel yönü zengin bir anlatım dili kullandığı için Orhan Kemal'in romanları her zaman sinemaya uyarlanmaya en yatkın romanlar olarak bilindi ve zaten yazdığı romanların büyük bölümü çeşitli yönetmenler tarafından sinemaya ve televizyona uyarlandı.

Orhan Kemal *Kardeş Payı* ile 1958, *Önce Ekmek*'le de 1969 Sait Faik Hikaye Armağanı'nı; yine *Önce Ekmek* kitabıyla 1969 Türk Dil Kurumu Öykü Ödülü'nü kazandı. Öykü ve romanlarının yanı sıra film senaryoları da yazdı. *72. Koğuş*, *Murtaza*, *Eskici Dükkanı*, *Kardeş Payı* adlı yapıtlarını oyunlaştırdı. *İspinozlar* oyununu yazdı. Bu oyunları çeşitli tiyatrolar

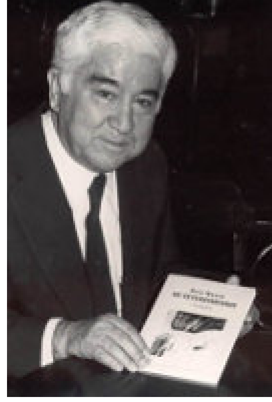
tarafından sahnelendi. *72. Koğuş* oyunuyla 1967'de Ankara Sanat Severler Derneği'nce "en iyi oyun yazarı" seçildi. Ailesi tarafından ölümünden sonra her yıl yazarın ölüm yıldönümünde verilmek üzere konulan "Orhan Kemal Roman Armağanı", ülkemizin en önemli roman ödülleri arasındadır.

Romanları: *Baba Evi* (1949), *Avare Yıllar* (1950), *Murtaza* (1952), *Cemile* (1952), *Bereketli Topraklar Üzerinde* (1954), *Suçlu* (1957), *Devlet Kuşu* (1958), *Vukuat Var* (1958), *Gavurun Kızı* (1959), *Küçücük* (1960), *Dünya Evi* (1960), *El Kızı* (1960), *Hanımın Çiftliği* (1961), *Eskici ve Oğulları* (1962) (*Eskici Dükkanı* adıyla: 1970), *Gurbet Kuşları* (1962), *Sokakların Çocuğu* (1963), *Kanlı Topraklar* (1963), *Bir Filiz Vardı* (1965), *Müfettişler Müfettişi* (1966), *Yalancı Dünya* (1966), *Evlerden Biri* (1966), *Arkadaş Islıkları* (1968), *Sokaklardan Bir Kız* (1968), *Üç Kağıtçı* (1969), *Kötü Yol* (1969), *Kaçak* (ö.s.-1970), *Tersine Dünya* (ö.s.-1986)

14

Aziz NESİN

(1915 – 1995)

Aziz Nesin, sadece Türkiye'nin değil dünyanın en önde gelen gülmece yazarlarından biridir. Yazdığı kitaplar daha Türk edebiyatı dünyaya açılmadan önce birçok dilde yayımlanmış, yazara uluslararası bir ün ve bol sayıda ödül kazandırmıştır.

Türk edebiyatının en yaratıcı ve özgün kalemlerinden biri olan Aziz Nesin 20 Aralık 1915'te, İstanbul Heybeliada'da doğdu. 1925'te İstanbul Süleymaniye'de bulunan Kanuni Sultan Süleyman İptidai Mektebi'nin üçüncü sınıfına girdi. 1935'te Kuleli Askeri Lisesi'ni bitirip Harp Okulu'na geçti. 1937'de Ankara'da Harp Okulu'nu bitirip asteğmen oldu. II. Dünya Savaşı yıllarında iki yıl Trakya'da çadırlı ordugahta görev yapan Nesin 1942'de Erzurum Müstahkem Mevkii İstihkam Taburu Bölük Komutanlığı'na atandı. Bir bomba kazasında yaralandı. Erzincan'da depremde yıkılmış olan ordu cephaneliğinin boşaltılmasıyla görevlendirildi. Nesin 1944'te Ankara'da Harp Okulu'nda açılan ilk tank kursuna katıldı. 1944'te Zonguldak'ta uçaksavar top mevzileri yaptırmakla görevlendirildi.

Aziz Nesin, 1945'te askerlikten ayrıldıktan sonra *Karagöz* gazetesinde ve *Yedigün* dergisinde redaktörlük ve yazarlık yaptı; profesyonel olarak yazarlığa başladı. Aynı yıl *Tan* gazetesinde köşe yazarlığına başladı. Aynı

yıl ilk bağımsız yapıtı olan *Parti Kurmak Parti Vurmak* adlı on altı sayfalık broşürü yayımlandı.

1946 yılında yazar Sabahattin Ali ile birlikte *Marko Paşa* ve devamı olan gülmece gazetelerini çıkaran Nesin, 1947'de Bursa'ya sürgün edilerek gözaltında tutuldu. 1948'de ikinci kitabı olan "*Azizname*" adlı taşlama kitabını çıkardı. Bu kitap için İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde kendisine dava açıldı. Dört ay tutuklu olarak süren dava sonunda aklandı.

1952'de İstanbul'da yeni kurulmaya başlanan Levent'te bir dükkan kiralayarak Oluş Kitabevi'ni açan Nesin, sabahları Levent'teki evlere gazete dağıtıyordu. Ancak iki küçük çocuğuyla birlikte Levent'teki kitabevinden geçimini sağlayamayınca 1953'te, Beyoğlu'nda Bursa Sokağı'ndaki yeni yapılmış hanın bir odasında, "Paradi Fotoğraf Stüdyosu"nu bir ortağı ile birlikte kurdu. 1955'te Halil Lütfü Dördüncü'nün *Yeni* gazetesinde köşe yazarlığına başlayan Nesin 1956'da İtalya'da, Bordighera'da yapılan uluslararası gülmece yarışmasında birincilik ödülü olan Altın Palmiye'yi *Kazan Töreni* adlı öyküsüyle kazandı. Yazar 1957 yılında da aynı yarışmada, aynı ödülü *Fil Hamdi* adlı öyküsüyle ikinci kez kazandı. Kazandığı ilk Altın Palmiye'yi 1960 yılında devlet hazinesine bağışladı. Nesin 1961'de *Tanin* gazetesinde köşe yazarlığına başladı, aynı yıl *Zübük* adlı haftalık bir gülmece gazetesi çıkarmaya başladı. 1962'de sahibi bulunduğu Düşün Yayınevi, anlaşılamayan bir nedenle bir gece yandı.

Aziz Nesin 1966'da Bulgaristan'da yapılan bir başka uluslararası gülmece yarışmasında birincilik ödülü olan Altın Kirpi'yi *Vatani Vazife* adlı öyküsüyle kazandı. 1968'de Milliyet gazetesinin açtığı Karagöz oyunu yarışmasında *Üç Karagöz* oyunuyla birincilik ödülü aldı.

1969'da Moskova'da yapılan uluslararası gülmece yarışmasında *İnsanlar Uyanıyor* adlı öyküsüyle Krokodil birincilik ödülünü, 1970'te de Türk Dil Kurumu'nun oyun ödülünü "Çiçu" adlı tiyatro oyunuyla kazandı. 1972'de kimsesiz çocukları sahiplenmek ve onları meslek sahibi olana kadar yetiştirmek için Nesin Vakfı'nı kurdu. 1974'te Asya-Afrika Yazarlar Birliği'nin *Lotus* ödülünü kazanan Nesin, 1975 Lotus ödülünü almak için Filipinler'in başkenti Manila'da yapılan törene katıldı.

1977'de Türkiye Yazarlar Sendikası Başkanı seçilen Nesin 1978'de *Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz* adlı romanıyla Madaralı Roman Ödülü'nü kazandı.

Roman daha sonra TRT televizyonu tarafından dizi olarak çekildi, ayrıca sahneye uyarlanarak başta Devlet Tiyatroları olmak üzere birçok yerde sahneledi.

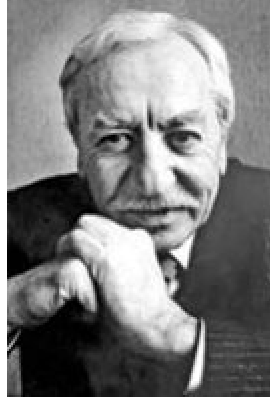
19 Mart 1990'da Ankara Sanat Kurumu'nda 75. yaşını kutlayan Nesin, 2 Temmuz 1993'te Pir Sultan Abdal etkinliklerine katılmak üzere Sivas'a gitti. Buradaki bazı provokasyonlar sonucu kentte büyük olaylar çıktı ve Nesin, otuz beş aydının yaşamını yitirdiği Madımak Oteli katliamından sağ olarak kurtuldu. 5 Temmuz 1995'te Çeşme'deki bir imza günü sonrasında, gece saat 01.05'te hayata gözlerini yumdu.

Romanları: *Kadın Olan Erkek* (1955), *Gol Kralı* (1957), *Erkek Sabahat* (1957), *Saçkıran* (1959), *Zübük* (1961), *Şimdiki Çocuklar Harika* (1967), *Tatlı Betüş* (1974), *Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz* (1977), *Surnâme* (1976), *Tek Yol* (1978)

15

Tarık BUĞRA

(1918 - 1994)

Romanlarıyla olduğu kadar tiyatro oyunlarıyla da Türk edebiyatının özgün adlarından biri olan Tarık Buğra, her yazdığında bireylerin birbirleriyle ve toplumla olan ilişkilerini irdeledi. Hem tarihsel romanlarıyla hem de bugünü anlatan romanlarıyla geleceğe ışık tutmaya çalıştı.

Tarık Buğra, 2 Eylül 1918 tarihinde Akşehir'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Akşehir'de tamamladı. Konya Lisesi'ni bitirdi (1936). Çeşitli zaman aralıklarıyla İstanbul Üniversitesi'nin Tıp, Hukuk ve Edebiyat fakültelerinde ikişer-üçer yıl okuyup vazgeçti.

Akşehir'de çıkardığı *Nasrettin Hoca* gazetesi ile gazeteciliğe başladı. İstanbul'a gelince *Milliyet, Yeni İstanbul, Haber* ve *Tercüman* gazetelerinde fıkralar yazdı, sanat sayfaları düzenledi. Haftalık *Yol* dergisini çıkardı.

Yazar, edebiyat dünyasına küçük hikayelerle girdi. *Cumhuriyet* gazetesinin açtığı bir yarışmada *Oğlumuz* adlı öyküsü ile ikinci olması onun için bir dönüm noktası oldu. Daha sonra *Çınaraltı* ve *İstanbul* dergilerinde öyküler yazmaya devam etti. (Bu öyküler kronolojik bir sıra ile incelendiğinde ilk dikkati çeken şey yazarın bir acemilik dönemi olmayışıdır. Hemen her yazarda izlenebilen zaman içinde ustalaşma Tarık

Buğra'da görülmemektedir. O daha ilk öyküsünde usta bir yazar olduğunu ortaya koymuştur sanki.)

Öykülerinde daha çok yakın çevre, aile hayatı, sevda ilişkileri, küçük kasaba izlenimleri gibi bireysel ve dar çerçeveli konular göze çarpar. Tarık Buğra "olay" değil "atmosfer" öykücüsüdür. Öykülerinden, onun hüznü yakından tanıyan bir yazar olduğu anlaşılmaktadır. Öykü ve romanlarında çocukluğun, ilk aşkın, vefasızlıkların, kırılmışlıkların ve yarıda kalmış şeylerin hüznü vardır. Yayımlanmış dört tiyatro eserinden *İbiş'in Rüyası*'nda ünlü komedyen Naşit'in hayatından bir bölümü, son derece duygulu, iki kişi arasında geçen fırtınalı bir aşk atmosferi içinde anlattı. İlk adı *Dört Yumruk* olan, daha sonra *Akümülatörlü Radyo* adıyla yayınlanan ve Devlet Tiyatroları'nda sahnelenen eserinde ise yarıda kalmış mutlulukların öyküsünü anlattı. *Ayakta Durmak İstiyorum* ve *Yüzlerce Çiçek Birden Açtı* oyunları ise özgürlüğe ve bağımsızlığa hasret insanın dramını hikaye etmiştir.

1955'te yayınlanan *Siyah Kehribar* romanında, İtalya'da Mussolini devrinde geçen olayları anlattı, dikta rejimlerinin özgür ve zora gelmez mizaçlar üzerinde yarattığı olumsuz tesirleri betimledi. *İbiş'in Rüyası* adlı romanı, daha sonra oyun haline getirildi. *Yalnızlar* romanı ise, *Akümülatörlü Radyo* oyununun romanlaştırılmış halidir.

Roman dünyamızda Tarık Buğra'ya sağlam ve sarsılmaz bir yer sağlayan yapıtı, *Küçük Ağa*'dır. Bu romanda ve bunun devamı olan *Küçük Ağa Ankara'da* ve *Firavun İmanı* romanlarında, Kurtuluş Savaşı ilk defa değişik bir açıdan ele alınmıştır. Bu roman dizisi tarihsel açıdan "Milli Mücadele'de insanın ve milletin yeri nedir?" sorusunun cevaplarını araştırmıştır. Yazar, *Yağmur Beklerken* romanında ülkemizin Serbest Fırka denemesinin, *Gençliğim Eyvah*'ta ise 1970'li yıllarda Türkiye'nin bir numaralı sorunu haline gelen anarşi olaylarının değişik yönlerini ve perde arkasını betimlemiştir.

Tarık Buğra, *Osmancık* romanında da Osmanlı devletinin kuruluş yıllarını anlatmıştır. Bu eserde cihan devletini kuran irade, bilinç ve karakterin tahlili vardır. Tarık Buğra roman kahramanlarını idealize etmez. Onun romanlarındaki bütün karakterler doğaldır. İnsanı en gerçek ve inkar edilemez yanı (yani mizacı) ve en soylu duygusu (yani hüzünleri) açısından ele almıştır. Ona göre roman, hatta sanat "evreni ve insanları bir mizaca

göre yeniden yaratmak"tır. Bu açıdan bakılınca Tarık Buğra, bir tahlil ustası olarak göze çarpar. Onun bazı romanlarında insan, bazılarındaysa konu ön plandadır fakat ikisi de her zaman dengelidir. Tarık Buğra roman ve tiyatro gibi kalıcı eserlerin ancak en mükemmel kültür Türkçesi ile yazılabileceğini savunmuştur. Her türlü basmakalıbı reddeden bağımsız bir sanat anlayışını benimsemiş olan Tarık Buğra; güzel Türkçesi, canlı ve yoğun üslubu, derin karakterleri ile Türk öykü, tiyatro ve roman yazarlarının en önemlileri arasında yer almıştır.

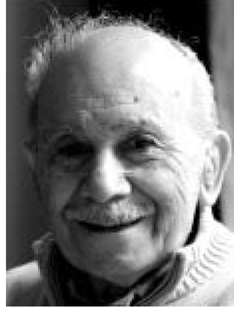
Hisar dergisi ve *Türkiye* gazetesinde de yazan Tarık Buğra 26 Şubat 1994 tarihinde İstanbul'da vefat etti.

Romanları: *Siyah Kehribar* (1955), *Küçük Ağa* (1964), *Küçük Ağa Ankara'da* (1966), *İbişin Rüyası* (1970), *Firavun İmanı* (1976), *Gençliğim Eyvah* (1979), *Dönemeçte* (1980), *Yalnızlar* (1981), *Yağmur Beklerken* (1981), *Osmancık* (1983)

16

Vedat TÜRKALİ

(1919 –)

Vedat Türkali, bir ömür boyunca inandığı idealler uğruna yaşadı ve romanlarında da senaryolarında da insanca bir hayata olan özlemini dile getirdi. Türk romanının klasikleri arasında olan "Bir Gün Tek Başına"da 1960'lı yılların toplumsal durumunu ve dönemin siyasal eylemlerini konu edinen yazar, sonraki romanı "Mavi Karanlık"ta da 12 Eylül darbesinin öncesindeki siyasal ve toplumsal gelişmelerin arka planını anlattı.

Türk edebiyatına yazar, romancı ve senarist olarak ismini yazdıran Vedat Türkali, 13 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'da dünyaya geldi. Asıl adı Abdülkadir Demirkan olan Türkali 1950'li yıllarda soyadını Pirhasan olarak değiştirdi, ama yazılarında "Vedat Türkali" imzasını kullanmaya devam etti. Samsun Lisesi'ni bitirdikten sonra askeri öğrenci olarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Aynı yıl eşi Merih Pirhasan'la evlendi. Askeri liselerde edebiyat öğretmenliği yaptı. Yasa dışı eylemlerde bulunduğunu gerekçesiyle 1951'de yedi yıl hapis cezasına çarptırıldı.

"Gar Yayınları"nı Rıfat Ilgaz ile kurduktan sonra, 1960'da *Dolandırıcılar Şahı* ile senaristliğe başladı. 1964 yılında Türk sinemasında yepyeni bir anlayışın ürünü olan *Karanlıkta Uyananlar* (1964) adlı Ertem Göreç filminin senaryosunu yazan ve bu senaryoyla 1965 yılında Antalya Altın Portakal Film Festivali En İyi Senaryo Ödülü'nü kazanan Türkali, aynı yıl

yönetmenliği de denedi. Gerek kendi adıyla gerek takma adlarla Yeşilçam'a birçok filmler yazan Türkali, o günlerini *Yeşilçam Dedikleri Türkiye* adlı romanında anlattı.

Toplumsal sorunlara değinen ve gerçekçi bakış açısı içeren birçok senaryo yazan Vedat Türkali, bu ürünlerin bir bölümünü daha sonra kitap haline getirdi. Yazar asıl ününü *Bir Gün Tek Başına* adlı romanıyla duyurdu. Adı geçen romanla 1974'te Milliyet Yayınları Roman Yarışması Birincilik Ödülü'nü, 1976'da ise Orhan Kemal Roman Armağanı'nı kazandı. 1960'lı yılların toplumsal durumunu ve dönemin siyasal eylemlerini konu edinen *Bir Gün Tek Başına;* çalkantılı yıllar içinde küçük burjuva aydının yaşamını, içinde bulunduğu durumu, çelişkilerini ve ruhsal bunalımını yansıtır. Bu kitabı izleyen *Mavi Karanlık* romanı ise 12 Eylül darbesinin öncesinde siyasal ve toplumsal gelişmelerin arka planını anlatır. Toplumun değişik kesimlerinden seçtiği karakterlerin, aydın ve küçük burjuvaların durumunu anlattığı bu kitapta olaylar Bodrum'da geçer.

Vedat Türkali, 90'lı yılların başından itibaren sessiz bir sürece girmiştir. Bunun en büyük nedeni de Türkali'nin; "*Bir Gün Tek Başına*, bu kitabı yazmak için kullandığım bir müsveddeydi," dediği *Güven*'i yazmak için on yılı aşkın süre Londra'da yaşamasıdır. Türkiye Komünist Partisi'nin (TKP) tarihçesi niteliğinde kaleme alınan *Güven*'in ilk adımları, 1956 yılında Türkali cezaevindeyken atılmıştır. Türkali bu kitabı kaleme alırken ilk tepki yıllarca çalıştığı yayınevinden gelmiş ve yayınevi böyle 'tehlikeli' bir kitabı basmak istememiştir. Gendaş Yayınevi ile anlaşan Türkali'nin kitabı çıkar çıkmaz farklı kesimlerden sesler yükselmiştir. Kimileri bu kitabın Türkiye sosyalist hareketinde önemli bir rol üstlenen TKP tarihini çarpıttığını söylerken kimileri de kitabı edebi açıdan ele alarak değerlendirmiş ve 'Güven'deki çelişkili noktalara dikkat çekmiştir.

12 Eylül darbesinden sonra Türk Yazarlar Sendikası (TYS), Aydınlar Dilekçesi ve Barış Derneği'nin davalarından yargılanan Vedat Türkali *Yeşilçam Dedikleri Türkiye* adını taşıyan romanında Türkiye ile sinemamızın merkezi olan Yeşilçam arasında bağlantı kurarak aydınların toplumsal sorunlarını ve sorumluluklarını incelemiştir.

Romanları: *Bir Gün Tek Başına* (1974), *Mavi Karanlık* (1983), *Yeşilçam Dedikleri Türkiye* (2001), *Tek Kişilik Ölüm* (1989), *Güven* (2 Cilt / 1999), *Yalancı Tanıklar Kahvesi* (2009)

17

Yusuf ATILGAN

(1921 – 1989)

Önce "Aylak Adam"ın dünyasını anlattı bize, sonra da "Anayurt Oteli"nden içeri itiverdi bizi. Anayurt Oteli'ne girdiğimiz gibi dışarı çıkabilmek hiç de kolay değildi oysa...

Yusuf Atılgan, 27 Haziran (*nüfus kaydına göre: 25 Ağustos*) 1921'de Manisa'da doğdu. 9 Ekim 1989'da İstanbul'da yaşamını yitirdi. Asıl adı Yusuf Ziya Atılgan'dır. Yazılarında "Nevzat Çorum" ve "Ziya Atılgan" imzalarını da kullandı. 1936'da Manisa Ortaokulu'nu, 1939'da parasız yatılı olarak okuduğu Balıkesir Lisesi'ni ve 1944 yılında da ikinci sınıftan sonra askeri öğrenci olarak devam ettiği İstanbul Üniversitesi **Edebiyat** Fakültesi **Türk Dili ve Edebiyatı** Bölümü'nü bitirdi. A. N. Tarlan yönetiminde hazırladığı bitirme tezinin başlığı "Tokatlı Kâni: Sanat, Şahsiyet ve Psikoloji" idi. O dönemde Akşehir'de bulunan Maltepe Askeri Lisesi'nde 1945 yılında, bir yıl edebiyat öğretmenliği yaptı. **Üniversite** öğrenciliği sırasında Türkiye Komünist Partisi'ne katılarak faaliyette bulunduğu iddiasıyla sıkıyönetim mahkemesince tutuklanarak hapse mahkum edildi. Altı ay işkenceleriyle ünlü Sansaryan Hanı'nda, dört ay da Tophane Cezaevi'nde olmak üzere on ay hapis yattı. Ocak 1946'da tahliye olduktan sonra doğduğu yer olan Manisa'nın Hacırahmanlı Köyü'ne yerleşti. Burada evlenerek uzun süre çiftçilik yaptı. 1976'da tiyatro oyuncusu Serpil Gence ile ikinci evliliğini yapıp İstanbul'a yerleşti ve bir çocuğu oldu. 1980'den

sonra, Milliyet Yayınları'nda danışmanlık ve çevirmenlik, kısa bir süre de Can Yayınları'nda **redaktörlük** yaptı. Üzerinde çalıştığı *Canistan* adlı romanını tamamlayamadan geçirdiği kalp krizi sonucu Moda'daki evinde vefat etti ve İstanbul Üsküdar'daki Bülbülderesi Mezarlığı'nda toprağa verildi. 1990'da Hacırahmanlı Belediyesi sanatçının anısına "Yusuf Atılgan **Halk** Kitaplığı"nı kurdu. Hakkında yazılan yazı ve **röportajlarla** kendisine adanan yazılar, ölümünün ardından bazı "Perşembeci Dostları" tarafından *Yusuf Atılgan'a Armağan* adlı kitapta derlendi.

İlk romanı *Aylak Adam*'la modern Türk edebiyatı içinde çok önemli bir yere sahip olan Yusuf Atılgan, özellikle yabancılaşma ve bunun zorunlu sonucu olan yalnızlık temalarını başarıyla işleyen bir yazar olarak tanındı. Geçimini ailesinden kalan mirasla, herhangi bir işte çalışmak ihtiyacı duymadan sağlayan; kendi tanımıyla "zengin değil, ama paralı" bir adam olarak hemen hemen hiçbir sorumluluk üstlenmeden bohem bir hayat yaşayan ve "gerçek sevgiyi" arayan C. adlı genç bir adamın anlatıldığı *Aylak Adam* adlı ilk romanı, Türk edebiyatında çağdaş bireyi olanca trajedisiyle yansıtabilen bir roman olarak öne çıktı.

İkinci romanı olan *Anayurt Oteli* ise, *Aylak Adam*'ın C. karakteriyle iletmeye çalıştığı kentli bireyin yalnızlığını, Zebercet karakteriyle kasabaya daha da önemlisi yalnızlığın kimsesizlik olarak biçimlendiği bir çaresizliğe, bunalıma ve giderek, cinayet ve intiharla sonuçlanan bir trajediye taşır. *Aylak Adam*'ın C.'si gibi *Anayurt Oteli*'nin Zebercet'i de esas olarak sevgiyi aramaktadır, ancak Zebercet'in yaşadığı sevgi açlığı C.'nin yaşadığıyla kıyaslandığında katıksızdır ve bir dizi cinsel problemle de bütünlenerek bunalım düzlemine taşınır.

Yusuf Atılgan'ın ölümünden sonra yayımlanan "bitmemiş" romanı *Canistan* ise olayların geçtiği zaman dilimi ve coğrafya göz önünde bulundurulduğunda "birey"den, dolayısıyla da birey bazında yaşanan çelişki ve açmazdan bağımsızdır. Atılgan Canistan'da, insan gerçekliğine daha dolaysız hatta güdüsel bir düzlemde yaklaşmaya çalışır. Bu çerçeveden bakıldığında, *Aylak Adam*'ı kentin, *Anayurt Oteli*'ni kasabanın ve *Canistan*'ı da köyün romanı saymak gibi bir değerlendirme yapılabilir. Böylesi bir bakış, Yusuf Atılgan'ın yazı serüvenine olduğu kadar Türk romanının serüvenine de farklı bir perspektif getirir. *Canistan* "köy romanı"na daha önce benzerine rastlanmayan biçimde şiddet öğesini ve cinselliğin şiirsel

katkısını getirir. Bu çerçeveden bakıldığında *Canistan*, aynı zamanda "can"a yani insana (hayata) yazılmış bir destan niteliğindedir.

Yusuf Atılgan'ın *Anayurt Oteli* romanı 1987'de yönetmen Ömer Kavur tarafından aynı adla sinemaya aktarılmış ve büyük beğeni toplayan film birçok ulusal ve uluslararası festivalde önemli ödüller almıştır.

Romanları: *Aylak Adam* (1959), *Anayurt Oteli* (1973), *Canistan* (tamamlanamamış - 2000)

18

Yaşar KEMAL

(1923 –)

Hayatı boyunca Nobel Edebiyat Ödülü'ne en fazla aday gösterilen yazarlardan biri olan ve romanlarıyla Türkiye'yi ve Türk insanını tüm dünyaya tanıtan Yaşar Kemal, yaşamını destansı bir yazar ve onurlu bir aydın olarak sürdürmektedir.

Asıl adı Kemal Sadık Gökçeli olan Yaşar Kemal, 1923 yılında Adana'nın Göğceli köyünde, Nigâr Hanım ile çiftçi Sadık Efendi'nin oğlu olarak dünyaya geldi. Aslen Van-Erciş yolu üzerinde ve Van Gölü'ne yakın Muradiye ilçesine bağlı Ernis (bugün Günseli) köyünden olan ailesi I. Dünya Savaşı'ndaki işgal yüzünden uzun bir göç süreci sonunda Adana'nın Osmaniye ilçesine (bugün il) bağlı Hemite (bugün Gökçedam) Köyü'ne yerleşmişti. Küçük yaşta geçirdiği bir kaza nedeniyle bir gözünü kaybeden Yaşar Kemal, beş yaşındayken babasının Hemite Camii'nde namaz kılarken öldürülmesine tanık oldu. Burhanlı Köyü ilkokulunda başladığı ilköğrenimini Kadirli Cumhuriyet İlkokulu'nda tamamladı. Adana'da ortaokula devam ederken bir yandan da çırçır fabrikasında işçilik yaptı. Ortaokulu son sınıfta terk ettikten sonra çeşitli işlerde çalıştı. Kuzucuoğlu Pamuk Üretme Çiftliği'nde ırgat katipliği (1941), Adana Halkevi Ramazanoğlu Kitaplığı'nda memurluk (1942), Zirai Mücadele'de ırgatbaşlığı, daha sonra Kadirli'nin Bahçe köyünde öğretmen vekilliği (1941-42), pamuk tarlalarında, batozlarda ırgatlık, traktör sürücülüğü, çeltik tarlalarında kontrolörlük yaptı. Yirmiye yakın işte çalıştığı bu yıllarda en uzun işi beş yıl üst üste yaptığı çeltik tarlalarında kontrolörlük oldu. Bu

arada 17 yaşındayken siyasi nedenlerle ilk tutukluluk deneyimini yaşadı. Askerlikten sonra 1946'da gittiği İstanbul'da Fransızlara ait Havagazı Şirketi'nde gaz kontrol memuru olarak çalıştı. 1948'de Kadirli'ye döndü, bir süre yine çeltik tarlalarında kontrolörlük yaptıktan sonra arzuhalcilik yapmaya başladı, çeşitli güçlüklerle karşılaştığı için bu işi de sürdüremedi. 1950'de Türk Ceza Kanunu'nun 142. maddesine aykırı eylemde bulunmak savıyla tutuklandı ve bir süre Kozan Cezaevi'nde yattı. 1951'de serbest bırakılınca İstanbul'a gitti.

Kısa bir işsizlik döneminin ardından *Cumhuriyet* gazetesinde röportaj yazarlığı ile başladığı gazeteciliği, fıkra yazarlığı ve kurduğu yurt haberleri serisinin yönetimi ile sürdürdü (1951-63). 1962'de girdiği Türkiye İşçi Partisi'nde Genel Yönetim Kurulu üyeliği, Propaganda Komitesi başkanlığı ve Merkez Yürütme Kurulu üyeliği yaptı. 1963'te ayrıldığı gazetecilikten sonra kendini bütünüyle roman yazma uğraşına verdi. 1967'de haftalık dergi *Ant*'ın kurucuları arasında yer aldı. Sorumlusu olduğu bu derginin yayınları arasında çıkan *Marksizmin Temel Kitabı* adlı yapıttan dolayı 18 ay hüküm giydi. Bu karar Yargıtay tarafından bozuldu. *Ant* dergisindeki yazılarından dolayı çeşitli kovuşturmalara uğradı. 1973'te Türkiye Yazarlar Sendikası'nın kuruluşuna katıldı ve 1974-75 yıllarında ilk genel başkanlığını üstlendi. 1995'te *Der Spiegel*'de çıkan bir yazısı dolayısıyla İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargılandı, 20 ay hapis cezasına çarptırıldı ve cezası ertelendi.

Yazar, küçük yaşlarda halk edebiyatına ilgi duydu; saz çalmaya, türkü söylemeye ve destanlar anlatmaya başladı. Yöredeki halk ozanlarıyla karşılıklı atışmalar yaptı. İlkokulda okurken şiir yazmaya başladı. Köy köy dolaşarak folklor ürünleri derledi. Bu yıllarda şiirlerini, Kemal Sadık Göğçeli adı ile *Türksözü* (1939), *Yeni Adana* (1939) ve *Vakit* (1940) gazetelerinde ve *Varlık*, *Kovan*, *Ülkü*, *Millet*, *Beşpınar* dergilerinde yayımladı. 1940'lı yıllarda Adana'da çıkan *Çığ* dergisi çevresindeki yazar ve aydınlarla ilişki kurdu ve şiirleri o dergide de yayımlanmaya başladı. Abidin Dino ve ağabeyi Arif Dino ile kurduğu yakınlık, onun düşünce ve edebiyat dünyasının gelişimini etkiledi. Ramazanoğlu Kütüphanesi'nde çalıştığı dönemde eski Yunan klasiklerinden Çukurova tarihine kadar pek çok kitapla tanışma olanağı buldu. Bu sıralarda Orhan Kemal'le de tanıştı. İlk öyküleri *Bebek*, *Dükkancı*, *Memet ile Memet* 1950'lerde yayımlandı. İlk öyküsü *Pis Hikaye*'yi ise 1944'te, Kayseri'de askerliğini yaparken yazdı.

Gözleme dayanan bu ilk öyküleri, konularını Çukurova'dan ve Çukurova insanından aldı; bu yöre insanının ekonomik sıkıntılar ve güç doğa koşulları karşısındaki savaşını insan-doğa-çevre ilişkisi içerisinde ele aldı. Daha sonra giderek uzun öykülere yöneldi.

Cumhuriyet gazetesine girdikten sonra Yaşar Kemal imzası ile yazmaya başladı. Bu dönemde Anadolu insanının iktisadi ve toplumsal sorunlarını dile getirdiği dizi röportajları ile tanınmaya başladı. 1952'de yayımlanan ilk öykü kitabı *Sarı Sıcak*'ta da yer alan *Bebek* öyküsünün *Cumhuriyet* gazetesinde tefrika edilmeye başlandığı dönemde yazara duyulan ilgi giderek artmaya başladı. 1953-54'te *Cumhuriyet*'te tefrika edilen ilk romanı *İnce Memed* ise büyük ilgi uyandırdı. Yayımlandığı dönemde büyük yankı yaratmış olan *İnce Memed*'de yazarın geleneksel masal ve efsane motiflerinden yararlanarak çağdaş düzeyde romantik bir öykü kurduğu gözlenir. *Teneke* (1967), Çukurova yöresindeki çeltik ağalarına karşı mücadele eden ve köylünün yanında yer alan genç ve idealist bir kaymakamın trajik öyküsünü işler; "aydının mücadele gücü"nü dile getirir. Daha sonra bu romanı iki perdelik oyun biçiminde sahneye uyarlamıştır.

Yaşar Kemal, pek çok yapıtında Anadolu'nun efsane ve masallarından yararlanmıştır. Halk öykücülüğünden yola çıkarak sözlü gelenekte yaşayan Köroğlu, Karacaoğlan, Alageyik öykülerini *Üç Anadolu Efsanesi* (1967) adıyla yeniden kaleme almıştır. *Ağrıdağı Efsanesi*'nde (1970) bir aşk olayından yola çıkarak ve bu simgesel tema çerçevesinde baskı karşısında halkın dayanışma gücünü; *Binboğalar Efsanesi*'nde (1971) ise Toros eteklerindeki Türkmen göçebelerin yerleşik düzene geçmeleriyle ortaya çıkan güçlükleri, düş kırıklıklarını ve geçmiş yaşamlarına duydukları özlemi anlatır. Osmanlı'nın son dönemlerinde haksızlıklara karşı dağa çıkmış bir eşkıyanın yaşamını *Çakırcalı Efe*'de (1972) ele alır. *Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca*'da ise yine bir halk öyküsünden yola çıkar; alegorik bir üslupla sömürenlerle sömürülenler arasındaki ilişkileri anlatır.

Yaşar Kemal, '70'li yılların ortalarından itibaren yazarlığında yeni bir yönelimin ürünleri olarak nitelenebilecek eserler kaleme almaya başlar. *Al Gözüm Seyreyle Salih* (1976), *Kuşlar da Gitti* (1978) ve *Deniz Küstü* (1978) romanlarında yazar, ilk kez Çukurova dışına çıkarak kenti ve deniz insanını konu edinir. *Deniz Küstü*'de büyük kentin karmaşasını, yozluğunu işler.

Deniz insanının kentteki yaşam serüveninden yola çıkarak kente yabancılaşmasını, deniz doğasının yok oluşunu yansıtır. Aynı olguyu *Kuşlar da Gitti*'de çocukların bakış açısından ele alır. Bir sahil kasabasındaki insanların sorunlarını, uğraşılarını, birbirleriyle ilişkilerini *Al Gözüm Seyreyle Salih*'te dile getirir.

Yazarın *İnce Memed* adlı romanı yaklaşık 40 dile çevrilerek yayımlanmıştır. Diğer romanları da çok sayıda yabancı dile çevrilmiştir; kitaplarının yurtdışındaki baskısı 140'tan fazladır. Bu bağlamda uluslararası bir üne sahip olan Yaşar Kemal ilgili kurum ve kişilerce Nobel Edebiyat Ödülü'ne de aday gösterilmiştir. PEN Yazarlar Derneği üyesi olan ve halen İstanbul'da yaşamını yazarlık ile sürdürmekte olan Yaşar Kemal bir çocuk babasıdır.

Roman ve öykülerinden yapılan uyarlamalarla çağdaş Türk tiyatrosuna da katkıları olmuştur; *Yer Demir Gök Bakır*, "Uzundere" adıyla 1965'te, *Teneke* yazarın oyunlaştırması ile Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu tarafından 1965'te ve *Ağrı Dağı Efsanesi* 1974'te çeşitli tiyatrolar tarafından sahnelenmiştir. Birçok yapıtı da sinemaya uyarlanmıştır. Bunlardan "Beyaz Mendil"i 1955'te Lütfü Akad; "Namus Düşmanı"nı 1957'de Ziya Metin; "Alageyik"i 1959'da, "Karacaoğlan'ın Sevdası"nı 1959'da ve "Ölüm Tarlası"nı 1966'da Atıf Yılmaz; "Ağrı Dağı Efsanesi"ni 1974'te Memduh Ün; "Yılanı Öldürseler"i 1981'de Türkan Şoray; "İnce Memed"i 1984'te Peter Ustinov ve "Yer Demir Gök Bakır"ı 1987'de Zülfü Livaneli yönetmiştir.

Seçme Romanları: *İnce Memed*, I. Cilt (1955), *Teneke* (1955), *Orta Direk* (1960), *Yer Demir Gök Bakır* (1963), *Ölmez Otu* (1968), *İnce Memed* II. Cilt (1969), *Ağrıdağı Efsanesi* (1970), *Akçasazın Ağaları* / *Demirciler Çarşısı Cinayeti* (1974), *Akçasazın Ağaları* / *Yusufcuk Yusuf* (1975), *Yılanı Öldürseler* (1976), *Deniz Küstü* (1978), *Yağmurcuk Kuşu* / Kimsecik I (1980), *İnce Memed*, III. Cilt (1984), *Kale Kapısı* / Kimsecik II (1985), *İnce Memed*, IV. Cilt (1987), *Kanın Sesi* / Kimsecik III (1991), *Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana* / Bir Ada Hikayesi I (1997), *Karıncanın Su İçtiği* / Bir Ada Hikayesi II (2002), *Tanyeri Horozları* / Bir Ada Hikayesi III (2002)

19

Attila İLHAN

(1925 – 2005)

Her biri birbirinden güzel şiirleri ve ulusal bağımsızlık alanında ödün tanımaz düşünce yazılarıyla ülkemizin ufkunu genişleten yazarlardan olan Attila İlhan yazdığı romanlarla da Türk edebiyatına çok şey kattı. Gerek biçim gerek içerik açısından hayli farklı olan romanları bize kendi tarihimizi "aynanın içinden" gösterme çabasındaydı.

Şiirleri, düşünce yazıları ve romanlarıyla ülkemizin en tanınan ve sevilen yazarlarından biri olan Attila İlhan, 15 Haziran 1925'te İzmir'de, Menemen'de dünyaya geldi. Tam adı Attila Hamdi İlhan'dır. İlk ve orta öğretiminin büyük bir bölümünü İzmir ve babasının işi dolayısıyla gittikleri farklı bölgelerde tamamladı. İzmir Atatürk Lisesi birinci sınıfındayken mektuplaştığı bir kıza yazdığı Nazım Hikmet şiirleriyle "yakalandığı" için 1941 Şubat'ında, 16 yaşındayken tutuklandı ve okuldan uzaklaştırıldı. Üç hafta gözetim altında kaldı, iki ay hapiste yattı. Türkiye'nin hiçbir yerinde okuyamayacağına dair bir belge verilince eğitim hayatına ara vermek zorunda kaldı. Okuma hakkını 1944 yılında danıştay kararıyla tekrar kazandı ve İstanbul Işık Lisesi'ne kaydını yaptırdı. Lise son sınıftayken amcasının kendisinden habersiz biçimde CHP Şiir Yarışması'na gönderdiği *Cabbaroğlu Mehemmed* şiiriyle o dönemin pek çok ünlü şairini geride bırakarak ikincilik ödülünü kazandı. 1946'da liseden mezun oldu, İstanbul

Hukuk Fakültesi'ne kaydoldu. Üniversite hayatının başarılı geçen yıllarında *Yığın* ve *Gün* gibi dergilerde ilk şiirleri yayınlanmaya başladı. 1948'de ilk şiir kitabı *Duvar*'ı kendi imkanlarıyla yayımladı.

1949 yılında, üniversite ikinci sınıftayken şair Nazım Hikmet'i kurtarma hareketine katılmak üzere ilk kez Paris'e gitti. Bu harekette aktif rol oynadı. Fransız toplumu ve orada bulunduğu çevreye ilişkin gözlemleri, daha sonraki eserlerinde yer alan birçok karakter ve olaya temel oluşturmuştur. Türkiye'ye geri dönüşünde sıklıkla başı polisle derde girdi, birkaç kez gözaltına alındı. Sansaryan Han'daki sorgulamalar; ölüm, tehlike, gerilim temalarının işlendiği eserlerinde önemli rol oynamıştır.

1951 yılında *Gerçek* gazetesindeki bir yazısından dolayı kovuşturmaya uğrayınca tekrar Paris'e gitti. Burada Fransızca öğrendi Marksizm'le tanıştı. 1950'li yılları İstanbul - İzmir - Paris üçgeni içerisinde geçiren Attila İlhan, bu dönemde adını yavaş yavaş Türkiye çapında duyurmaya başladı. Yurda döndükten sonra Hukuk Fakültesi'ne devam etti. Ancak son sınıfta gazeteciliğe başlayarak öğrenimini yarıda bıraktı. Sinemayla olan ilişkisi yine bu dönemde, 1953'te *Vatan* gazetesinde sinema eleştirileri yazmasıyla başladı.

1957'de gittiği Erzincan'da askerliğini yaptıktan sonra tekrar İstanbul'a dönen Attila İlhan, sinema çalışmalarına ağırlık verdi. On beşe yakın senaryoya "Ali Kaptanoğlu" adıyla imza attı. Sinemada aradığını bulamayınca 1960'ta Paris'e geri döndü. Sosyalizmin geldiği aşamaları ve televizyonculuğu incelediği bu dönemin ardından, babasının ölmesiyle birlikte İzmir'de yaşamaya başladı. İzmir'de kaldığı sekiz yıl soyunca *Demokrat İzmir* gazetesinin başyazarlığını ve genel yayın yönetmenliğini yaptı. Aynı yıllarda şiir kitabı *Yasak Sevişmek* ve *Aynanın İçindekiler* roman serisinden *Bıçağın Ucu* yayınlandı. 1968'de evlendi, on beş yıl evli kaldı.

1973'te Bilgi Yayınevi'nin danışmanlığını üstlenerek Ankara'ya taşındı. *Sırtlan Payı* ve *Yaraya Tuz Basmak* romanlarını Ankara'da yazdı. 1981'e kadar Ankara'da kalan yazar *Fena Halde Leman* adlı romanını tamamladıktan sonra İstanbul'a yerleşti. İstanbul'da gazetecilik serüveni Milliyet ve Gelişim Yayınları ile devam etti. Bir süre *Güneş* gazetesinde yazan Attila İlhan, 1993-1996 yılları arasında *Meydan* gazetesinde yazmaya devam etti. 1996 yılından itibaren köşe yazılarını *Cumhuriyet* gazetesinde sürdürdü. 1970'lerde Türkiye'de televizyon yayınının başlaması ve geniş

kitlelere ulaşmasıyla beraber Attila İlhan da tekrar senaryo yazmaya başladı. Senaryolarını yazdığı *Sekiz Sütuna Manşet*, *Kartallar Yüksek Uçar* ve *Yarın Artık Bugündür* halk tarafından beğeniyle izlenilen diziler oldu.

Attila İlhan ilk kalp krizini 1985 yılında geçirdi. Bu tarihten sonra kardiyolojik sorunları devam eden İlhan'ın 2004'ten itibaren sağlık durumu daha da bozuldu. 10 Ekim 2005'te İstanbul'daki evinde geçirdiği ikinci kalp krizi sonucu hayata veda ettiğinde 80 yaşındaydı. Şair ve yazar Attila İlhan'ın kabri İstanbul'da, Aşiyan Mezarlığı'nda bulunmaktadır.

Romanları: *Sokaktaki Adam* (1953), *Zenciler Birbirine Benzemez* (1957), *Kurtlar Sofrası* (1963), *Bıçağın Ucu* (1973), *Sırtlan Payı* (1974) *Yaraya Tuz Basmak* (1978), *Fena Halde Leman* (1980), *Dersaadet'te Sabah Ezanları* (1981), *Haco Hanım Vay* (1984), *O Karanlıkta Biz* (1988), *Allah'ın Süngüleri: Reis Paşa* (2002), *Allah'ın Süngüleri: Gazi Paşa* (2006), *O Sarışın Kurt* (2007)

20

Adalet AĞAOĞLU

(1929 -)

Siyasi kavgalarla birlikte en derin aşklar, çığlık çığlığa haykıran oyun kahramanlarının yanı sıra çıtını çıkarmadan da yaşayabilen kadın karakterler Adalet Ağaoğlu ile girdi Türk edebiyatına. Bir yandan tiyatro oyunlarıyla, bir yandan romanlarıyla tüm bir kuşağın kadınlarının sancılarını seslendirdi yazar Adalet Ağaoğlu...

1929'da Ankara'nın Nallıhan ilçesinde doğdu. Dört çocuklu bir ailenin tek kızı ve oyuncu Güner Sümer'in (1936 – 1977) ablasıdır. Ortaöğrenimini 1946'da Ankara Kız Lisesi'nde tamamladı. 1950'de Ankara Üniversitesi **Dil Tarih** Coğrafya Fakültesi'nin **Fransız Dili ve Edebiyatı** Bölümü'nü bitirdi. Açılan bir sınavla Ankara Radyosu'na girdi. 1951-1971 yılları arasında TRT'de çeşitli görevlerde bulundu. Aynı dönemde oyuncu ve yönetmen dört arkadaşıyla birlikte (Kartal Tibet, Üner İlsever, Çetin Köroğlu, Nur Sabuncu) Ankara'nın ilk özel tiyatrosu olan *Meydan Sahnesi*'ni kurdu ve *Meydan Sahne Dergisi*'ni çıkardı. 12 Mart Darbesi'nin ardından, kurumun özerkliğine el konulması sonucu TRT Radyo Dairesi Başkanlığı'ndan istifa etti. Yazmaya 1946'da *Ulus* **gazete**sinde yayınlanan tiyatro eleştirileriyle başladı. 1948-1950 arasında *Kaynak* dergisinde şiirleri yayınlandı. Sevim Uzgören'le birlikte kaleme aldığı *Bir Oyun Yazalım* 1953'te Ankara Küçük Tiyatro'da sahnelendi. İlk romanının yayınladığı 1973'e kadar sadece **tiyatro** yazarlığıyla ilgilendi.

Adalet Ağaoğlu daha öğrencilik yıllarında başladığı yazarlığı 1970'den sonra tek mesleği olarak benimsedi. Radyo ve sahne oyunlarını romanlar, öykü, anı ve deneme kitapları izledi. Bu çalışmalarında hayatın değişim ve dönüşümlerine duyarlı yaklaşımıyla dikkat çekti. Doğa, toplum, zaman ilişkisinin insanın iç dünyasındaki yansımalarını irdeledi. Toplumsal değişimler karşısında edebiyatın yapısal durumu bakımından da arayışçı davrandı; kendine özgü anlatım biçimleri geliştirdi.

1973'ten sonra çalışmalarını öykü ve romanda yoğunlaştırdı. Eserlerinde toplumun çalkantılı dönemlerini ve bu dönemlerin bireyler üzerindeki etkilerini irdeledi. Konularının yanı sıra eserlerinin biçimsel yetkinliğiyle, özellikle ayrıntıları değerlendirişi ve geriye dönüşler ya da iç monologlar gibi değişik tekniklerden yararlanmadaki başarısıyla dikkat çekti. İlk romanı *"Ölmeye Yatmak"* 1973'te basıldı. Çeşitli kitapları ve yazıları nedeniyle birçok kez hakkında dava açıldı ve kovuşturmaya uğradı. Adalet Ağaoğlu hakkındaki yazıları bir araya getiren arşiv, eşi Halim Ağaoğlu tarafından hazırlanmış ve 2003'te Adalet Ağaoğlu'nun yazarlığının 55. yılı anısına *Herkes Kendi Kitabının İçini Tanır* adı ile basılmıştır. Adalet Ağaoğlu İstanbul'da yaşamaktadır.

Romanları: *Ölmeye Yatmak* (1973), *Fikrimin İnce Gülü* (1976), *Bir Düğün Gecesi* (1979), *Yazsonu* (1980), *Üç Beş Kişi* (1984), *Hayır...* (1987), *Ruh Üşümesi* (1991), *Romantik Bir Viyana Yazı* (1993)

Ödülleri:

1974 Türk Dil Kurumu Tiyatro Ödülü (*Üç Oyun*)

1975 Sait Faik Hikaye Armağanı (*Yüksek Gerilim*)

1979 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü (*Bir Düğün Gecesi*)

1980 Orhan Kemal Roman Armağanı (*Bir Düğün Gecesi*)

1980 Madaralı Roman Ödülü (*Çok Uzak-Fazla Yakın*)

1992 Türkiye İş Bankası Edebiyat Büyük Ödülü (*Tiyatro oyunlarıyla*)

1997 Aydın Doğan Vakfı Roman Ödülü (*Romantik Bir Viyana Yazı*)

1995 Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat (Edebiyat) Büyük Ödülü

21

Fakir BAYKURT

(1929 – 1999)

Fakir Baykurt sadece yaşamanın bile bazen mücadele gerektirdiği bir ülkede bir de yazar olmanın çilesini çekti yıllarca. Yazdığı romanlarla "köy romanı" adı verilen türün ortaya çıkmasına öncülük etti ve hayatı bir de köylülerin ağzından dinletti bize...

Fakir Baykurt (Tahir Baykurt) Burdur'un Yeşilova ilçesine bağlı Akçaköy'de doğdu. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber kendi anlatımı ile 1929 yılında haziran ortası olduğu varsayılmaktadır. Tahir Baykurt'un annesinin adı Elif, babasının adı Veli'dir. Doğduğunda ona savaşta vurulup geri dönmeyen amcasına atfen Tahir ismi verildi. İlkokulu bitirdikten sonra Isparta Gönen Köy Enstitüsü'ne yazıldı. Köy enstitüsü yıllarında özellikle şiire olan ilgisi arttı, kendini okumaya verdi. Bu dönemde özellikle Türkçeye çevrilen Batı klasiklerini okudu. Fakir Baykurt, köy enstitüsündeki yıllarını ve kendisine kazandırdıklarını her zaman son derece olumlu biçimde anlattı.

Bu yıllarda Bursa Cezaevi'nde olan Nazım Hikmet'in şiirleri ise gizli gizli yayılmaktaydı. Tahir Baykurt da bu dönemde Nazım Hikmet'in şiirlerini bulup gizli gizli okuyanlardan biri oldu. Köy enstitüsü yıllarında ilk şiiri *Fesleğen Kolum* Eskişehir'de çıkan *Türke Doğru* dergisinde yayımlandı.

Edebiyata olan ilgisinden dolayı enstitüde kitaplığın yönetimine seçildi ve bu sayede daha fazla okuma fırsatı buldu. 1947 yılında *Köy Enstitüleri* ve *Kaynak* dergilerinde şiirleri çıktı ve bu yıllarda önce şiirlerinde, daha sonra tüm yazılarında Fakir Baykurt adını kullanmaya başladı. 1947 yılında köy enstitüsünü başarı ile bitirdi ve Yeşilova'nın Kavacık Köyü'ne öğretmen olarak atandı.

1953 yılında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'ne girdi ve bir sene sonra *Gayret* dergisinde çıkan bir yazısı nedeni ile yargılandı. 1957 yılında askere alındı ve Ankara Piyade Yedek Subay Ortaokulu'na öğretmen olarak atandı. Askerlikten sonra Şavşat Ortaokulu'nda öğretmenlik yapmaya başladı ve *Yılanların Öcü* adlı romanı Remzi Kitabevi tarafından basıldı. İlk romanı olan *Yılların Öcü,* 1958 yılında *Cumhuriyet* gazetesinin verdiği Yunus Nadi Roman Ödülleri'nde birinci oldu. Bunu takiben Köy ve Eğitim Yayınları tarafından *Efendilik Savaşı* adlı kitabı yayımlandı. Altı ay açıkta kaldıktan sonra 27 Mayıs 1960'ta Ankara İlköğretim Müfettişliği'ne atandı ve aynı yıl *Efkar Tepesi* adlı kitabı basıldı. 1961 yılında yazarın *Yılanların Öcü* adlı romanı önce tiyatroya, sonra da yönetmen Metin Erksan tarafından filme uyarlandı. Tiyatro gösterimi yasaklandı, film ise ancak Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in konuya el atması ile gösterime girdi; ama filmin gösterimi sırasında olaylar çıktı. Aynı yıl ayrıca yazarın *Onuncu Köy*, *Karın Ağrısı*, *Irazca'nın Dirliği* kitapları da yayımlandı.

1965 yılında Türkiye Öğretmenler Sendikası'nın kuruluşuna katkıda bulundu ve genel başkan seçildi. 1970 yılında *Tırpan* ve *Sınırdaki Ölü* ile TRT Ödülü'nü kazandı. Ardından *On Binlerce Kağnı* adlı kitabı yayımlandı. 1971'de ordunun yönetime el koyması ile başlayan sıkıyönetim döneminde iki kere gözaltına alındı. 1974 yılında *İçerdeki Oğul* basıldı ve *Can Parası* ile Sait Faik Öykü Ödülü'nü kazandı.

1977 yılında İsveç'te öğretmen yetiştirme çalışmalarına katıldı ve *Yayla* romanı basıldı. Frankfurt Uluslararası Kitap Fuarı'na katıldı. *Kara Ahmet Destan*ı ile Orhan Kemal Ödülü'nü kazandı ve Kültür Bakanlığı'na danışman oldu. 1979 yılında *Tırpan* adlı eseri de tiyatroya uyarlanarak Devlet Tiyatrosu tarafından İzmir, Ankara ve Antalya'da sergilendi. Baykurt, göçmen işçi konusunu incelemek üzere tekrar Almanya'ya gidip Duisburg şehrinde yaşamaya başladı.

1981'de *Sakarca* adlı eseri İsveç'te çizgi filme uyarlandı ve Macarca'ya çevrildi. Fakir Baykurt, 1984 yılında Berlin Senatosu Çocuk Yazını Ödülü'nü kazandı. 1985 yılında *Gece Vardiyası* ile Alman Endüstri Birliği BDI'nin Yazın Ödülü'nü aldı. 1986 yılında Duisburg'da öğretmenliğe başladı ve yurt dışında oluşan Türkiye Aydınlarıyla Dayanışma Girişimi'nin yönetiminde görev aldı. Ardından *Duisburg Treni* adlı eseri basıldı. Kopenhag'da Dünya Barış Kongresi'ne katıldı ve aynı yıl *Koca Ren* adlı kitabı basıldı.

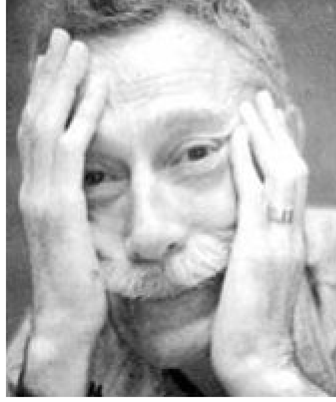
Yazar Fakir Baykurt 11 Ekim 1999 Pazartesi günü, Almanya'da tedavi görmekte olduğu Essen Üniversitesi Kliniği'nde vefat etti.

Romanları: *Yılanların Öcü* (1954), *Irazcanın Dirliği* (1961), *Onuncu Köy* (1961), *Amerikan Sargısı* (1967), *Tırpan* (1970), *Köygöçüren* (1973), *Keklik* (1975), *Kara Ahmet Destanı* (1977), *Yayla* (1977), *Yüksek Fırınlar* (1983), *Koca Ren* (1986), *Yarım Ekmek* (1997), *Kaplumbağalar* (1980)

22

Bilge KARASU

(1930 – 1995)

Yazarların çoğu olabildiğince fazla kişiye ulaşmak, yazdıklarını herkesle paylaşmak çabasındadır. Bazı yazarlarsa adeta okur seçerler; kendilerini herkesin okumasından, anlamasından, sevmesinden gizli bir rahatsızlık duyar gibidirler. Türk edebiyatının en kendine özgü yazarlarından biri olan Bilge Karasu az yazdığı ama gerçekten "öz" yazdığı kitaplarıyla bu tür "seçkin" yazarlardan biri olmayı başarmıştır.

Ülkemiz yazarlarının en kendine özgü ve en kişisel olanlarından biri olan öykücü, romancı ve deneme yazarı Bilge Karasu 1930'da, İstanbul'da dünyaya geldi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde öğrenim gördü. Ankara Radyosu Dış Yayınlar Servisi'nde çalıştı. 1963 yılında, Rockefeller bursuyla gittiği Avrupa'dan dönerek çevirmenliğe başladı. Ölümüne kadar Hacettepe Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı.

Bilge Karasu bireyin sorunlarına ağırlık veren, onun günlük hayatındaki açmazlarını işleyen bir yazardır. Her insanın hayatında önemli bir yer edinen (sevgi, dostluk, yalnızlık, tutku, inanç/inançsızlık, korku ve ölüm gibi) kavramları imgesel bir dille anlatır. Yazar günlük hayattan bahsettiği için okuyucu, hikayedeki kahramanda ya da diğer kişilerde kendinden

parçalar bulur. Böylece kullanılan imgeleri de rahatlıkla bilinçaltında kendi yaşamına göre şekillendirip yorumlar, dolayısıyla hikayeyle okur arasında bir bağ oluşur. Çünkü Karasu insanla insanüstüyü, olağanla olağanüstüyü yapaylığa düşmeden, metnin doğal akışı ve hayatın kurgusal akışı içinde verir. Okurun hayal gücünü özgür bırakır. Karasu, kelimelerini özenle seçer. Dili işlenmiş, üzerinde çok çalışılmış, oynanmış bir dildir. Kullandığı arı Türkçe başka yazarlarda yapay ve zorlama dururken onun metinlerinde hoş bir tat bırakır. Çünkü ritim düşünülerek, ses düşünülerek, görsellik düşünülerek kurulmuş, kurgulanmış, kusursuz olması istenmiş bir dille yazılmıştır.

Türk edebiyatının en özgün kalemlerinden biri olan Karasu, *Gece* adlı kitabıyla on yılda bir verilen Pegasus Ödülü'nü kazanan tek Türk yazardır. Aynı zamanda felsefeyle de ilgilenen Karasu, metinlerinde felsefi sorunları işlemiş ya da onun metinleri felsefi incelemenin konusu olmuştur. Postmodern romanın Türkiye'deki önemli isimleri arasında değerlendirilmektedir.

İlk öykülerini *Seçilmiş Hikayeler* dergisinde 1950'de yayımlayan Karasu, öykülerinden derlediği ilk kitabını da 1963'te yayımladı. Aynı yıl Lawrence'tan çevirdiği *Ölen Adam*'la TDK Çeviri Ödülü'nü kazandı. 14 Temmuz 1995'te pankreas kanseri tedavisi sürerken Hacettepe Üniversitesi'nde yaşama veda etti. Vasiyeti üzerine, bütün yapıtlarını yayımlayan Metis Yayınları tarafından kitaplarının gelirinden elde edilen parayla onun adına bir edebiyat bursu verilmektedir.

Romanları: *Gece* (1985), *Kılavuz* (1990)

Ödülleri:

1963 Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü *(*D. H. Lawrence'tan çevirdiği *Ölen Adam*'la*)*

1970 Sait Faik Hikaye Armağanı *(Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı* ile*)*

1991 Pegasus Ödülü *(Gece ile)*

1994 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü *(Ne Kitapsız Ne Kedisiz* ile*)*

23

Leyla ERBİL

(1931 –)

Hem romanlarıyla hem de öyküleriyle Türk kadın yazarlar arasında özgün bir yere sahip olan Leyla Erbil, yazarlığı aynı zamanda yaşamı anlama mücadelesinin de bir parçası olarak gören sanatçılardan... Nobel Edebiyat Ödülü almaya aday gösterilen ilk kadın yazarımız olan Erbil, kişisel ve toplumsal her türlü boyunduruğa başkaldıran kimliğiyle tanındı.

Leyla Erbil orta sınıf bir ailenin üç kız çocuğunun ortancası olarak doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi İstanbul'da okudu. İstanbul Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı bölümünde eğitim gördü. Son sınıfta buradan ayrıldı. Çeşitli işlerde çalıştı. Evlenerek bir süre Ankara ve İzmir'de oturdu. 1961'de İstanbul'a döndü. Halen İstanbul'da yaşıyor.

Yazarlığa öykülerle başladı. İlk yayınlanan öyküsü *Uğraşsız*'dır (Seçilmiş Hikayeler Dergisi, 1956, Ankara). Bunu *Dost*, *Yeni Ufuklar*, *Yeditepe*, *Ataç*, *Papirus*, *Yelken* vb. edebiyat dergilerinde çıkan yazı ve öyküleri takip etti. Erbil kendinden önce yerleşmiş olan edebiyat akımlarına bağlı kalmadı; roman, öykü ve düz yazı metinlerinde Ortodoks Marksistlerin karşısında yer almasıyla tanındı. Psikanalizin özgürleştirici yöntemlerinden yararlanarak dinin, ailenin, okulun ve toplumsal kalıpların ürettiği tabularla dolu ideolojilere karşı savaştı. 1956'da başlayan mücadelesini, dilin oturmuş

kelime haznesi ve söz dizimi kurallarını değiştirme çabasıyla sürdürdü. Yeni bir biçim ve biçem geliştirdi. Başlıca düşünce kaynaklarını Marks ve Freud olarak belirtir.

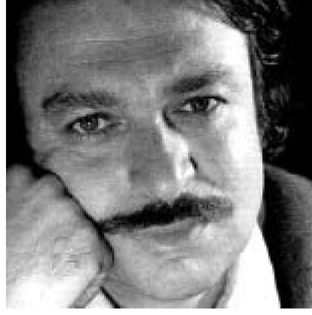
Leyla Erbil Türkiye Sanatçılar Birliği (1970) ile Türkiye Yazarlar Sendikası'nın (1974) kurucularındandır ve PEN Yazarlar Derneği üyesidir. 1961'de Türkiye İşçi Partisi üyesi olan Erbil, partinin Sanat ve Kültür Bürosu'nda görev almıştır. 1979'da davetli olarak gittiği ABD'de kendisine Iowa Üniversitesi onur üyeliği verilmiştir. Edebiyat ödüllerine katılmayan Erbil 2000-2001 yılı Ankara Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü'nü kabul etmiş, 2002 yılında ise PEN Yazarlar Derneği tarafından Nobel Edebiyat Ödülü'ne ülkemizin ilk kadın yazar adayı olarak gösterilirken "Türk dili ve edebiyatına hakimiyeti, aynı zamanda insana, hayata ve dünyaya karşı sorumlu aydın tavrı" vurgulanmıştır.

Romanları: *Tuhaf Bir Kadın* (1971), *Karanlığın Günü* (1985), *Mektup Aşkları* (1988), *Cüce* (2001), *Üç Başlı Ejderha* (2005), *Kalan* (2011)

24

Oğuz ATAY

(1934 – 1977)

Yazdığı bir romanla ülkesinin edebiyat dünyasının çehresini değiştirebilmek elbette her yazarın hayalidir ama bunu başarabilen çok az yazar vardır. Oğuz Atay, başyapıtı "Tutunamayanlar" ile bu düşü başardı ve okuyucusuna her zaman karşılık bulacak bir soru sorup ayrıldı aramızdan: "Ben buradayım, Ey Okur, sen neredesin?"

Türk romanının büyük ustalarından biri olan Oğuz Atay, 12 Ekim 1934'te İnebolu'da doğdu. Babası Cemil Atay 6. ve 7. Dönem Sinop, 8. Dönem Kastamonu milletvekilliği yapmış bir hukukçuydu. Beş yaşındayken ailesiyle Ankara'ya taşınan yazar, 1951'de Ankara Maarif Koleji'ni, 1957'de de İTÜ İnşaat Fakültesi'ni bitirdi ve akademik kariyer yapmayı seçerek okula devam etti. Üç yıl sonra İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi (şimdiki Yıldız Teknik Üniversitesi) İnşaat Bölümü'nde öğretim üyesi oldu. 1975'te doçent olan Atay, *Topografya* adlı bir de mesleki kitap yazdı. Bir yandan akademisyenliğe devam eden sanatçı, bir yandan da çeşitli dergi ve gazetelerde makale ve söyleşiler yayınlıyordu. Oğuz Atay, ilk romanı *Tutunamayanlar*'ın 1970 yılında TRT Roman Yarışması'nı kazanması üzerine edebiyat dünyasına çok hızlı bir giriş yaptı. Romanın 1972'de yayımlanmasının ardından edebiyat dünyasında çok ateşli tartışmalar yaşandı.

Birçok eleştirmene göre *Tutunamayanlar*'daki edebi yetkinlik, Türk romanını çağdaş roman anlayışıyla aynı hizaya getirmiş ve ona çok şey kazandırmıştır. Dönemin genel anlayışının tersine bireyin yalnızlığını ve kendi sıkıntılarına çözüm arayışlarını anlatan roman, yayımlandığı günden bu yana Türk romanının en çok ilgi gören, en çok okunan ve üzerinde en çok tartışılan romanlarından biri olmaya devam etti.

Oğuz Atay'ın büyük etki yaratan eseri *Tutunamayanlar*'ı 1973'te yayımlanan *Tehlikeli Oyunla*r adlı ikinci romanı izledi. Aynı yıl yayımlanan *Oyunlarla Yaşayanlar* adlı oyunu Devlet Tiyatrosu'nda da sahnelenmiştir. Öykülerini *Korkuyu Beklerken* başlığı altında toplayan Atay, 1911-1967 yılları arasında yaşamış Prof. Mustafa İnan'ın hayatını konu alan *Bir Bilim Adamının Romanı* adlı yapıtını 1975 yılında yayımladı. Sanatçı, beyninde çıkan bir tümör nedeniyle uzunca bir süre Londra'da tedavi gördü. Oğuz Atay, en büyük projesi olarak adlandırdığı "*Türkiye'nin Ruhu*" adlı kitabını yazamadan 13 Aralık 1977 tarihinde İstanbul'da öldü ve Edirnekapı Sakızağacı Mezarlığı'na defnedildi.

Ölümünün ardından1987'de *Günlük*, 1998'de ise *Eylembilim* adlı kitapları yayımlanmıştır. Sağlığında hiçbir kitabı ikinci baskı yapamayan Atay'ın kitapları, ölümünden sonra büyük ilgi gördü ve defalarca basıldı.

Oğuz Atay özellikle *Tutunamayanlar* romanında bireyin modern şehir yaşamı içinde yaşadığı yalnızlığı, toplumdan kopuşları ve toplumsal ahlaka, kalıplaşmış düşüncelere yabancılaşan, "tutunamayan" bireylerin iç dünyasını anlatır. Sanatçının yapıtları eleştiri, mizah ve ironi barındırır.

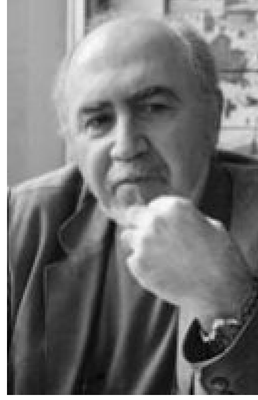
Romanları: *Tutunamayanlar* (1972) (Yazılışı: 1970), *Tehlikeli Oyunlar* (1973), *Bir Bilim Adamının Romanı* (1975), *Korkuyu Beklerken* (1975), *Günlük* (1987), *Eylembilim* (1998)

Hakkında Yazılan Kitaplar: *Oğuz Atay'da Aydın Olgusu* (Yıldız Ecevit, Ara Yayıncılık, 1989), *Oğuz Atay'ın Dünyası* (Tatyana Sejppel, İletişim Yayınları, 1989), *Ben Buradayım*... (Yıldız Ecevit, İletişim Yayınları, 2005)

25

Mehmet EROĞLU

(1948 –)

Kendine özgü anlatımıyla Türk edebiyatının önemli romancılarından biri olan Mehmet Eroğlu, toplum karşısında yalnız olan bireyin kendini gerçekleştirme çabasını anlatan romanlarıyla tanınan bir yazarımızdır.

2 Ağustos 1948 tarihinde İzmir'de doğan Mehmet Eroğlu, çocukluk yıllarını edebiyat öğretmeni olan babası Faik Eroğlu'nun görev yaptığı Osmaniye ve Aydın'da geçirdi. Babasının tayin olduğu şehirlerden Uşak'ta başlayan ilköğrenimini kısa bir süre Edremit'te sürdürdükten sonra ilkokulu 1960 yılında İzmir Karşıyaka'daki Ankara İlkokulu'nda tamamladı. Aynı yıl -şimdiki adı Bornova Anadolu Lisesi olan- İzmir Maarif Koleji sınavını kazanan Mehmet Eroğlu, 7 yıl süren bir yatılı öğrencilik döneminin ardından 1967 yılında bu liseden mezun oldu ve aynı yıl ODTÜ Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümü'ne girdi. Öğrenci derneği başkanlığını yaptığı bu fakülteden 1971 yılında, 12 Mart Darbesi sonrasında kurulan sıkıyönetim mahkemesinde yargılanmasına başlandığı sırada mezun oldu.

Mehmet Eroğlu, iki yıl süren yargılamanın (Dev-Genç Davası) sonucunda, 1973 yılında, Ankara 1 numaralı sıkıyönetim mahkemesince, TCK'nın 141-142. maddelerine muhalefetten 8 yıl ağır hapis ve 2 yıl sürgün

cezasına mahkum edildi, ancak mahkumiyetin 1974 genel affıyla ortadan kalkmasıyla bu tarihten itibaren mühendis olarak çalışmasını sürdürdü.

Mehmet Eroğlu'nun yazmaya başlaması da bu döneme rastlamaktadır. 1974'te kaleme almaya başladığı ilk romanı *Issızlığın Ortası*'nın yazımı 1976'da bitti; ancak 1979 Milliyet Roman Ödülü'nü kazanmasına rağmen, 1980 yılındaki 12 Eylül darbesini izleyen karanlık günlerde –solcu ve anti-militarist unsurlar taşıdığı ve sakıncalı olduğu iddiasıyla– yayınevince romanın basımından vazgeçildi. Yazarın 1981'de tamamladığı *Geç Kalmış Ölü* adlı ikinci kitabı da yayınevinin benzer gerekçeler ileri sürmesi sonucunda ilk romanıyla aynı akıbeti paylaştı. Mehmet Eroğlu'nun edebiyat dünyasıyla buluşması yazmaya başlamasından on, ödül kazanmasından ise beş yıl sonra, ancak 12 Eylül darbesinin etkilerinin hafiflemesiyle mümkün oldu. Yazarın romanları 1984 yılından itibaren art arda yayımlanmaya başladı: 1984 yılında *Issızlığın Ortasında* (ilk yayımında "Ortası", "Ortasında" olarak değiştirilmiştir) ve *Geç Kalmış Ölü*; 1986'da *Yarım Kalan Yürüyüş*; 1989'da *Adını Unutan Adam*. Bu dört romanıyla Türk edebiyatında kendine özgü, değişik ve sağlam bir yer edinen Mehmet Eroğlu birbirini bütünler nitelikteki ilk iki romanıyla Milliyet Roman Ödülü'nün ardından ülkemizin en değerli edebiyat ödüllerinden birisi olan Orhan Kemal Roman Armağanı ile Madaralı Roman Ödülleri'ni kazandı.

1989 yılında, on beş yıl boyunca çalıştığı kamu kesiminden siyasi baskılar sonucunda istifa etmek zorunda kalan Mehmet Eroğlu bu tarihten itibaren bir yandan mühendislik kariyerini sürdürürken bir yandan da yazmaya devam etti ve 1994'te *Yürek Sürgünü* adlı beşinci romanını tamamladı. Altıncı romanı *Yüz:1981* ancak 2000 yılında yayımlanabildi.

Mehmet Eroğlu'nun sinema çalışmaları TRT'de yayınlanan *Sızı* (1994, 4 Bölüm), *Issızlığın Ortası* (1998, 4 Bölüm) ve *Tutku Çemberi* (2000, 13 Bölüm) adlı televizyon dizilerinin yanı sıra 1996 yılında İstanbul Film Festivali'nde En İyi Türk Filmi ve Uluslararası Sinema Yazarları ve Eleştirmenleri -Fibresci- ödüllerini kazanan 80. Adım ve 1997 Antalya Altın Portakal Jüri Özel Ödülü ile, 1997 Adana Altın Koza En İyi 3. Film Ödülü'nü kazanan *Solgun Bir Sarı Gül* gibi sinema filmi senaryolarını da içermektedir.

Mehmet Eroğlu, 1999 yılından bu yana Ankara'da, *Um:ag* (Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı) bünyesinde sürdürülen Yazma Seminerleri

kapsamında yaratma cesareti, kurgu ve senaryo yazım teknikleri dersleri vermekte, Uygulamalı Yazma İşlikleri düzenlemektedir. *Zamanın Manzarası* adlı yedinci romanı Ekim 2002'de, sekizinci romanı *Kusma Kulübü* Şubat 2004'te, son romanı *Düş Kırgınları* ise Eylül 2005'te yayınlanan yazar halen Ankara'da yaşamaktadır.

Romanları: *Geç Kalmış Ölü* (1984), *Issızlığın Ortası* (1984), *Yarım Kalan Yürüyüş* (1986), *Adını Unutan Adam* (1989), *Yürek Sürgünü* (1994), *Yüz:1981* (2000), *Zamanın Manzarası* (2002), *Kusma Kulübü* (2004), *Düş Kırgınları* (2005), *Belleğin Kış Uykusu* (2006), *Mehmet: Fay Kırığı 1* (2009)

26

Orhan PAMUK

(1952 –)

Tüm romanlarında kurduğu kişisel dünyası ve anlattığı hikayelerle hem ülkemizde, hem de yurtdışında en iyi tanınan yazarlarımızdan biri olan Orhan Pamuk Nobel Edebiyat Ödülü'nü 2005 yılında alarak bu ödülü kazanan ilk (ve şimdilik) tek Türk oldu.

Orhan Pamuk 1952'de İstanbul'da doğdu. *Cevdet Bey ve Oğulları* ile *Kara Kitap* romanlarında anlattığına benzer kalabalık bir ailede, Nişantaşı'nda büyüdü. Otobiyografik kitabı *İstanbul*'da anlattığı gibi, çocukluğundan yirmi iki yaşına kadar yoğun bir şekilde resim yaparak ve ileride ressam olacağını düşleyerek yaşadı. Liseyi İstanbul'daki Amerikan Lisesi Robert Kolej'de okudu. İstanbul Teknik Üniversitesi'nde üç yıl mimarlık okuduktan sonra mimar ve ressam olmayacağına karar verip okulu bıraktı ve İstanbul Üniversitesi'nde gazetecilik okudu. Pamuk, yirmi üç yaşından sonra romancı olmaya karar vererek başka her şeyi bıraktı ve kendini evine kapatıp yazmaya başladı. İlk romanı *Cevdet Bey ve Oğulları* 1982'de yayımlandı ve Orhan Kemal ve Milliyet Roman Ödülleri'ni aldı. Pamuk ertesi yıl *Sessiz Ev* adlı romanını yayımladı ve bu kitabın Fransızca çevirisiyle 1991'de "Prix de la Découverte Européene"i kazandı. Venedikli bir köle ile bir Osmanlı âlimi arasındaki gerilimi ve dostluğu anlatan romanı *Beyaz Kale* (1985), pek çok dile çevrilerek Pamuk'a uluslararası ününü sağlayan ilk romanı oldu. Aynı yıl karısıyla Amerika'ya gitti ve 1985-1988 yılları arasında New York'ta Columbia Üniversitesi'nde "misafir öğretmen"

olarak bulundu. İstanbul'un sokaklarını, geçmişini, kimyasını ve dokusunu, kayıp karısını arayan bir avukat aracılığıyla anlatan *Kara Kitap*'ı 1990'da Türkiye'de yayımladı. Fransızca çevirisiyle Prix France Culture Ödülü'nü kazanan bu roman, geçmişten ve bugünden aynı heyecanla söz edebilen bir yazar olarak Pamuk'un ününü hem Türkiye'de hem de yurtdışında genişletti. 1991'de, Pamuk'un Rüya adını verdiği bir kızı oldu. 1994'te, esrarengiz bir kitaptan etkilenen üniversiteli bir genci hikaye ettiği *Yeni Hayat* adlı şiirsel romanı yayımlandı. Osmanlı ve İran nakkaşlarını, Batı dışındaki dünyanın görme ve resmetme biçimlerini bir aşk ve aile romanının entrikasıyla hikaye ettiği *Benim Adım Kırmızı* adlı romanı 1998'de yayımlandı. Bu kitapla Fransa'da "Prix du Meilleur Livre Étranger", İtalya'da "Grinzane Cavour" (2002) ve İrlanda'da "International Impac-Dublin" (2003) ödüllerini kazandı.

1990'ların ortasından itibaren Pamuk, insan hakları ve düşünce özgürlüğü konularında yazdığı makalelerle Türkiye devletine karşı eleştirel bir tavır takındı. Yurtiçinde ve yurtdışında çeşitli gazete ve dergilere yazdığı edebi ve kültürel makalelerden oluşturduğu geniş bir seçmeyi 1999 yılında *Öteki Renkler* adıyla yayımladı. "İlk ve son siyasi romanım" dediği *Kar* adlı kitabını 2002'de yayımladı. Kars şehrinde, siyasal İslamcılar, askerler, laikler, Kürt ve Türk milliyetçileri arasındaki şiddeti ve gerilimi hikaye eden bu kitap, *New York Times Book Review* tarafından 2004 yılının en iyi 10 kitabından biri seçildi. Pamuk'un 2003 yılında yayımladığı *İstanbul*, yazarın hem yirmi iki yaşına kadar olan hatıralarını aktardığı bir hatıra kitabı, hem de kendi kişisel albümüyle, Batılı ressamların ve yerli fotoğrafçıların eserleriyle zenginleştirilmiş, İstanbul üzerine bir denemedir. Kitapları elli sekiz dile çevrilmiş ve bütün dünyada yedi milyondan fazla satmış olan Pamuk, pek çok üniversiteden şeref doktorası aldı. Alman Yayıncılar Birliği tarafından 1950 yılından beri verilmekte olan, Almanya'nın kültür alanındaki en seçkin ödülü olarak kabul edilen Barış Ödülü, 2005'te Orhan Pamuk'a verildi. Ayrıca *Kar*, Fransa'da her yıl en iyi yabancı romana verilen Le Prix Médicis Étranger ödülünü aldı. Aynı yıl *Prospect* dergisi tarafından dünyanın 100 entelektüeli arasında gösterildi ve 2006 yılında *Time* dergisi tarafından dünyanın en etkili 100 kişisinden biri seçildi. American Academy of Arts and Letters'ın ve Çin Sosyal Bilimler Akademisi'nin şeref üyesi olan Pamuk, senede bir dönem Columbia

Üniversitesi'nde ders vermekte. Orhan Pamuk 2006 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü alarak bu ödülü kazanan ilk ve (şimdilik) tek Türk oldu.

Orhan Pamuk'un Nobel Edebiyat Ödülünü kazanması değişik tepkilerle karşılaştı. Yazarı görüşlerinden dolayı geçmişte eleştirmiş bazı kişiler kazandığı ödülden dolayı tebrik ederken bazı kişiler ise ödülün Pamuk'a Türkiye'yi aşağılayıcı tutumundan dolayı verildiği iddiasında bulunarak Pamuk'a sırt çevirmeyi tercih ettiler. Orhan Pamuk Nobel ödülünü almadan on ay önce 19 Aralık 2005'te *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlanan Erol Manisalı'nın "Orhan Pamuk Nobel'i Garantiledi" başlıklı yazısı Pamuk'un ödülü almasının ardından popülerleşti ve Orhan Pamuk'un Nobel Ödülü'nü kazanması hakkındaki olumsuz eleştiriler bu yönde gelişti.

Orhan Pamuk'un romancılığı postmodern roman kategorisinde değerlendirilmektedir. Eleştirmen Yıldız Ecevit *Orhan Pamuk'u Okumak* adlı kitabında onun avangard romancılığını inceler. Özellikle *Beyaz Kale, Kara Kitap, Yeni Hayat, Benim Adım Kırmızı'*dan yola çıkarak bize kendisini ve olayların gelişimini anlatır. Aynı şekilde edebiyat tarihçisi Jale Parla da *Don Kişot'tan Günümüze Roman* adlı kapsamlı yapıtında, *Benim Adım Kırmızı'*dan hareketle Orhan Pamuk'un eserlerini karşılaştırmalı edebiyat bağlamında irdeler. Parla'ya göre Pamuk, Türk romanının önemli mihenk taşlarından biridir. Doğu – Batı çatışmasıyla estetik düzeyde hesaplaşmaya yönelen Ahmet Hamdi Tanpınar ve Oğuz Atay gibi önemli yazarlardan biridir Pamuk. Bu çatışmayı kültürel ve felsefi içerimleriyle edebiyatına taşımış, özellikle *Kara Kitap'*ta bu tema bağlamında önemli ve çok katmanlı bir edebi metin örneği sergilemiştir.

Yapıtları: *Cevdet Bey ve Oğulları* (1982), *Sessiz Ev* (1983), *Beyaz Kale* (1985), *Kara Kitap* (1990), *Gizli Yüz* (1992), *Yeni Hayat* (1994), *Benim Adım Kırmızı* (1998), *Öteki Renkler* (1999), *Kar* (2002), *İstanbul: Hatıralar ve Şehir* (2003), *Babamın Bavulu* (2007), *Masumiyet Müzesi* (2008), *Manzaradan Parçalar* (2010), *Saf ve Düşünceli Romancı, Harvard Üniversitesi'nde verdiği Norton Dersleri (2011)*

Ödülleri:

1979 Milliyet Roman Yarışması Ödülü (*Cevdet Bey ve Oğulları*)

1983 Orhan Kemal Roman Ödülü (*Cevdet Bey ve Oğulları*)

1984 Madaralı Roman Ödülü (*Sessiz Ev*)

1990 Independent Yabancı Roman Ödülü (Birleşik Krallık) (*Beyaz Kale*)

1991 Prix de la Découverte Europécene (Fransa) *Sessiz Ev* (Fransızca çevirisi nedeniyle)

1991 Antalya Altın Portakal Film Festivali En İyi Senaryo (*Gizli Yüz*)

1995 Prix France Culture (Fransa) (*Kara Kitap*)

2002 Prix du Meilleur Livre Etranger (Fransa) (*Benim Adım Kırmızı*)

2002 Premio Grinzane Cavour (İtalya) (*Benim Adım Kırmızı*)

2003 Premio rinzane Cavour (İtalya) (*Benim Adım Kırmızı*)

2003 International Impac-Dublin Literary Award (İrlanda)

2005 Prix Médicis Etranger (Fransa) (*Kar*)

2005 Alman Yayıncılar Birliği'nin Barış Ödülü (Almanya)

2005 Richarda Huch Ödülü (Almanya)

2006 Le Prix Méditerranée étranger Ödülü (Fransa) (*Kar*)

2006 Nobel Edebiyat Ödülü (İsveç)

2006 Washington University'nin Seçkin Hümanist Ödülü (Amerika Birleşik Devletleri)

2006 Commandeur de l'ordre des arts et des lettres (Fransa)

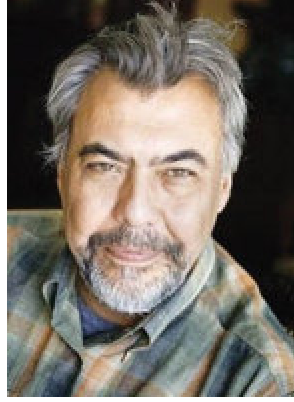
2008 Ovid Ödülü (Romanya)

2010 Norman Mailer Yaşam Boyu Başarı Ödülü (Amerika Birleşik Devletleri)

27

İhsan Oktay ANAR

(1960 -)

Bir yandan sanatsal, bir yandan da popüler olabilme dengesini en iyi tutturabilen romancılardan biri olan İhsan Oktay Anar bir yazar için henüz çok genç denecek yaşta yazdığı romanlarında kurduğu dünyalar ve o dünyalarda geçen olağanüstü öykülerle her kesimden okurun gönlünde taht kurdu.

1960 yılında bir memur çocuğu olarak Yozgat'ta dünyaya gelen İhsan Oktay Anar'ın kökeni Kazan Türklerine dayanmaktadır. Sanatçının ailesi İstanbullu olup kendisi 1974'ten beri İzmir'de yaşamaktadır.[1]

İhsan Oktay Anar'ın ataları bugün Tataristan'ın başkenti olan Kazan'dan 1893'te ayrılarak o zamanlar Osmanlı Devleti'nin başkenti olan İstanbul'a yerleşmiştir. Yazarın büyükbabası soyadı kanunu ile birlikte Anar soyadını almıştır. Bu soyadının hikayesini sanatçı şöyle anlatır: "Anar soyadını amcam bulmuş. Amcam bir Rum kadınına âşık olmuş, kadın ona karşılık vermemiş ve 'seni hiç unutmayacağım, daima anacağım' anlamında Anar soyadını seçmiş." Anar'ın babası Mehmet Sait Bey, Tekel'de müskirat (sarhoşluk verici, uyuşturucu maddeler) eksperidir. Annesi Bedia Hanım ise İstanbullu bir ailenin kızıdır. Anar'ın babası gibi o da dini terbiye ile büyütülmüştür. Dindar, aynı zamanda modern bir kadın olan Bedia Hanım eşi Mehmet Sait Bey gibi memurdur.

Suskunlar adlı eserini ablalarına ithaf ederek isimlerini ölümsüzleştiren Anar böylelikle onlara olan vefa borcunu ödemiştir. İzmir'de Karşıyaka Erkek Lisesi'ne başlayan sanatçı, eğitimini tamamlayamadan okuldan atılır. Kendisi bu olayı "Okuldan kaçıp kütüphaneye gidiyordum. Milli kütüphaneye gidiyordum. Okuldan kaçıyor, orada okuyordum. Maupassant, Çehov, Gogol... Bir gün eve, devam etmediğim için okuldan atıldığım haberi geldi" ifadeleriyle anlatır. Bu hadisenin ardından yazar, lise öğrenimini akşam lisesinde tamamlar. Bazen cezalar insanlar için fırsatlara dönüşebilir. Anar için de akşam lisesi bulunmaz bir nimet olur. Zira geceleri saat 18.20'de başlayan okul, 22.10'da bitmektedir. Bu da gündüzleri onun okumaya zaman ayırmasını sağlamaktadır.

Lise eğitiminin ardından Ege Üniversitesi Felsefe bölümünü kazanan Anar, bu bölüme pek de isteyerek girmemiştir. Ancak bu bölümün kendisine kolay geldiğini belirten yazar böylelikle okumaya ve yazmaya daha çok zaman ayırabilir. Askerliği tehir için yüksek lisansa başlayan Anar, master eğitiminin ardından vatani görevini yapma kararı alır. Sanatçı 1995'te Güneydoğu'da tim komutanı olarak askerliğini icra eder. Ege Üniversitesi Felsefe bölümüne araştırma görevlisi olarak atanır. Halen aynı bölümde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Yazar *Puslu Kıtalar Atlası*'nda Uzun İhsan Efendi'yi esmer tenli, çekik gözlü, çıkık elmacık kemikli ve seyrek bıyıklı bir kişi olarak tanıtmaktadır. Aslında Anar bu figürle kendisini betimlemektedir. Sanatçı da tıpkı Uzun İhsan Efendi gibi ince, uzun boylu, esmer tenli, çekik gözlü ve çıkık elmacık kemiklidir. Ancak Uzun İhsan Efendi'den farklı olarak İhsan Oktay Anar'ın bıyıklarının pek de seyrek olmadığını görmekteyiz. Aslında İhsan Oktay Anar, kendini anlatmayı sevmeyen bir adamdır.

İhsan Oktay'ın içe dönük mizacı, onu bir dinleyici ve dikkatli bir gözlemci yapmıştır. "Konuşkan değil, fakat sohbet dinlemeyi çok sever. Çok güzel dinler. Arkadaşlarım bu yüzden onunla sohbet etmeyi severler çünkü 'Çok güzel dinliyor.' derler. Çok iyi bir gözlemcidir. Dikkatinden hiçbir şey kaçmaz. Aslında görmekten çok duymaya meyillidir. Bir şey anlatırsınız. Sizin anlattığınız şeyden öyle bir şey çeker ki oradan... Bence asıl gözlem o. Yani daha çok göz mü kulak mı diye nitelendirseniz, kulaktır benim eşim" diyen Özlem Anar eşinin eserlerini nasıl ortaya koyduğunun da ipucunu vermektedir aslında.

Romanları: *Puslu Kıtalar Atlası* (1995), *Kitab-ül Hiyel* (1996), *Efrasiyab'ın Hikayeleri* (1997), *Amat* (2005), *Suskunlar* (2007)

Yabancı

Romancılar

28

François RABELAIS

1484(?) – 1553

Neşeli dev Gargantua ve oğlu Pantagruel'in komik, eğlenceli, hatta müstehcen maceralarını yazmaya başladığında Rabelais tüm bir edebiyat tarihine etki edeceğini biliyor muydu biz emin olamayız ama sonuçta bunu başardı. Cervantes'ten Jonathan Swift'e ve ardından da modern edebiyatın eleştiri ve yergi alanlarında ürün veren tüm yazarlarına kadar herkes şu veya bu biçimde etkilenmiştir bu mizah başyapıtından...

Komik romanları Gargantua ve Pantagruel ile roman geleneğinde bir dönüm noktası yaratan François Rabelais (*okunuşu: Fransuva Rable*), 1494'te Orta Fransa'nın Chinon kentinde doğdu. Babası yörenin önemli avukatlarından biriydi. Yazarın doğum yeri ve tarihi hakkında kesin bilgiler olmadığı için çeşitli kaynaklarda 1483 ile 1495 arasında değişen tarihler görülebilmektedir. Rabelais'nin yazar olmanın yanı sıra (hemen hemen tüm Rönesans sanatçıları gibi) aynı zamanda doktor, düşünür, keşiş ve antik Yunan felsefesi akademisyeni olmak gibi özellikleri vardı. Rabelais manastırdan ayrıldıktan sonra Poitiers ve Montpellier Üniversitelerine devam etti. 1532'de Lyon'a taşındı. Burada hem tıp okudu hem de matbaacı Sebastian Gryphius'un basması için Latince klasikleri derledi. Yazar bir yandan doktorluk yapıyor, bir yandan da otoriteyle acımasızca alay eden kitaplar yazıp dünya edebiyatında yergi türünün ilk ve en önemli örneklerini veriyordu.

Yazılarında asıl adının bir anagramı olan "Alcofribas Nasier" imzasını kullanan Rabelais, 1532 yılında *Gargantua* serisinin ilk kitabı olan *Pantagruel*'i yayımladı. Bu kitapta yazar neşeli dev Pantagruel ve arkadaşlarının arsızlık, aptallık, hırs ve şiddet dolu dünyadaki maceralarını aktarırken doğum yeri Chinon'un şaraplarına övgüler düzerek yeme, içme ve neşeli yaşam tarzını anlatıyordu. Hem bu kitap hem de devamı olan ve Pantagruel'in babası Gargantua'nın maceralarını anlatan devam kitapları yerleşik inançlarla alay ettikleri için Roma Katolik Kilisesi'nin büyük tepkisini çekti. Hem bu kitap hem de Rabelais'nin cesaret edip kendi adıyla yazdığı üçüncü kitap yasaklandı.

Gargantua ve Pantagruel adlarında baba-oğul iki devin yaşadıkları maceraları abartılı, komik, yergici, yer yer eleştirel bir dille anlatan Gargantua serisinin ilk iki kitabı bu iki devin başından geçenleri aktarırken diğerleri daha çok Pantagruel'in Panurge ve Birader John gibi arkadaşlarının maceralarına yer vermektedir. Romanların konusu genelde abartılı, komik hatta absürd de olsa aralarda geçen bazı çok ciddi pasajlar Rönesans ideallerini gayet net olarak yansıtır.

Gargantua serisi şu beş kitaptan oluşur: 1 – *Pantagruel* (1532), 2 – *Gargantua* (Pantagruel'in Babası Gargantua'nın Dehşet Verici Hayatı) (1534), *3 – Pantagruel'in Üçüncü Kitabı* (1546), 4 – *Pantagruel'in Dördüncü Kitabı* (1552), *5 – Pantagruel'in Beşinci Kitabı* (1564)

Görüleceği gibi *Beşinci Kitap,* Rabelais'nin ölümünden sonra basılmıştır ve uzmanlara göre yazımı bitirilmemiş olan kitaba başkaları tarafından epey ekleme yapılmıştır.

Dönemin güçlü ailesi "du Bellay"lerin yardımıyla Kral I. François'nın desteğini alan Rabelais serinin devamını yayımlasa da kralın ölümünden sonra hem akademik çevrelerin hem de parlamentonun baskısıyla kitaplarının satışı durduruldu. Kralın himayesindeyken Roma'ya da gidip gelen Rabelais sonraki dönemlerde sapkın olarak nitelendirildiği için zor günler yaşadı hatta saklanarak yaşamak zorunda kaldı. Öyle ki Kardinal Jean du Bellay araya girmese Rabelais'nin çocukları Auguste ve Junie 1540 yılında vaftiz edilemeyecekler ve ikisi de gayrimeşru olarak yaşayacaklardı. Yazar daha sonraları 1534 ve 1539'da Montpellier'de tıp dersi verme olanağı da buldu.

Rabelais 1545-47 yılları arasında cumhuriyetle yönetilen bağımsız bir imparatorluk kenti olan Metz'de yaşadı. 1547'de Saint-Christophe-du-Jambet ve Meudon'da papaz yardımcılığı yapan Rabelais, ölümünden önce bu görevden istifa etmişti. François Rabelais kesin olmayan kayıtlara göre 9 Nisan 1553 tarihinde Paris'te vefat etti.

Rabelais'nin yazdıkları kendinden sonraki yazarları çok etkiledi. Özellikle Cervantes ve Jonathan Swift gibi yergiye dayalı eserler veren yazarlar Rabelais'den fazlasıyla etkilenmişlerdir.

Seçme Yapıtları: *Gargantua* (Türkiye İş Bankası Yayınları, 2000)

29

Miguel de CERVANTES

(1547 – 1616)

"Don Kişot" adını duymamış pek kimse yoktur. Başında teneke miğferi, altında sıska atı Rosinante, yanında sadık uşağı Sanço Panza ile dünyadaki tüm kötülüklere savaş açmak için yollara düşen Mançalı soylu beyefendi Don Kişot, öyküsüyle yüzyıllardır büyülüyor insanları. Tıpkı yaratıcısının hayat öyküsü gibi...

Miguel de Cervantes Saavedra (*okunuşu: Miguel de Servantes Saavedra*) 9 Ekim 1547'de doğdu, 23 Nisan 1616'da öldü. Roman sanatının ilk yetkin örneği kabul edilen *Don Kişot*'un yazarıdır. Yazarın modern İspanyol dili üzerindeki etkisi de çok büyük oldu. İspanya'nın Alcalá de Henares kentinde doğduğu tahmin edilmektedir. Babası Rodrigo aynı zamanda doktorluk, baytarlık, dişçilik, hastabakıcılık yapan Galiçyalı bir berberdi ve annesinin adı Leonora idi.

1569 yılında Miguel, İtalya'ya gitti ve zengin bir papaz olan Giulio Acquaviva'ya yardımcılık yaptı. Bu yolculuğun nedeni tam belli olmasa da o yıllarda sanat dünyasında yer edinmek isteyen gençlerin İtalya'ya gitmesi çok doğal karşılanmaktaydı. Yazarın Rönesans sanatını tanıdığı ve İtalyan edebiyatını iyi bildiği düşünülürse bu garip bir durum değildir. 1570'te Miguel o zamanlar İspanyol toprağı olan Napoli'deki İspanyol donanmasına katıldı. 1571'de *Marqueza* adlı bir "Kutsal Birlik" (*Papalık, İspanya, Venedik Cumhuriyeti, Cenova Cumhuriyeti, Savoy Dükalığı, Malta Şövalyeleri vb.den oluşan bir ekip*) gemisiyle denize açıldı ve gemileri 7

Ekim'de Korint Boğazı yakınlarındaki Lepanto Körfezi'nde Osmanlı donanmasıyla savaştı. Miguel burada Türklerle savaştı ve ikisi göğsüne, biri sol eline olmak üzere üç kurşun yarası aldı. Sol eline yediği kurşun nedeniyle hayatının geri kalanında sol elini kullanamadı. 1575 yılının 1 Eylül günü Napoli'den bindiği geminin Katalanya açıklarında Arvanut Mami adlı bir Cezayirli korsanın saldırısına uğraması sonucu Cervantes bu kez de esir düştü. Yazarın bu dönemde yaşadıkları, sonraki hemen tüm eserlerine çeşitli biçimlerde yansımıştır.

Miguel de Cervantes, 1585 yılında *La Galatea* adında pastoral bir roman yazdı ve çoğu bugün kayıp olan bazı oyunları yayımlandı. 1597 ve 1602'de borçlarından dolayı kısa sürelerle Sevilla'da hapis yattı. İlk romanına kadar para kazanmak için tiyatro oyunları yazmayı deneyen Miguel, pek başarılı olamadı. 1605 yılında ona büyük bir ün ve biraz da para kazandıran *Don Kişot* romanının ilk cildi Madrid'de yayımlandı. 1607 yılında, ölünceye kadar yaşayıp eserlerini yazacağı Madrid'e yerleşti. Hayatının kalan dokuz yılında Cervantes *Örnek Alınacak Hikayeler* (1613), *Parnassus'a Yolculuk* (1614) ve *Don Kişot'un ikinci cildi* (1615) gibi yapıtlar üretti ve yazarlık ününü gün geçtikçe sağlamlaştırdı.

Don Kişot'un yayımlanır yayımlanmaz büyük üne kavuşması ilginç bir olaya yol açtı: Gerçek kimliğini gizleyen ve Alonso Fernández de Avellaneda adını kullanan bir yazar romanın devamını yazarak piyasaya çıkardı! Cervantes ise kendi yazdığı orijinal ikinci cilt Don Kişot'u 1614'te yayımlattı. Bugün dünya genelinde en çok bilinen ve okunan Don Kişot aslında Cervantes'in piyasaya çıkardığı ilk cilttir. Romanın ikinci cildi daha çok psikolojik tahlillerle ve birincisinden daha gerçekçi olaylarla doludur. Türkiye dahil dünyanın her yerinde pek çok Don Kişot çevirisi yapılmıştır. Ülkemizde ise Roza Hakmen'in çevirisiyle 2009 yılında Yapı Kredi Yayınları'ndan yayımlanan Don Kişot, romanın Türkçe'deki ilk eksiksiz çevirisidir.

Miguel de Cervantes Saavedra 23 Nisan 1616 günü Madrid'de öldü. Ölümünden kısa süre önce *Los Trabajos de Persiles y Sigismunda* adında bir macera romanı tamamlamıştı ve bu son romanı ölümünden sonra, 1617'de basıldı. Hem Shakespeare hem de Cervantes 23 Nisan günü öldükleri için bu gün UNESCO tarafından "Dünya Kitap Günü" olarak kutlanmaktadır. Her ne kadar iki yazar da resmen 23 Nisan 1616 günü

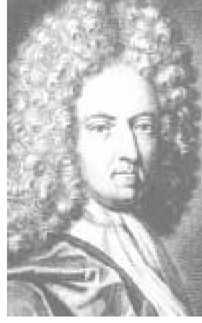
ölmüş olsalar da İspanya ve İngiltere o zamanlar farklı takvimler kullandıkları için Cervantes aslında Shakespeare'den on gün önce ölmüştür. Cervantes'in gömülü olduğu mezarlık yıllar sonra yerinden taşındığı için yazarın tam olarak nerede gömülü olduğu bugün kesin olarak bilinmemektedir.

Yapıtları: *La Galatea, El Ingenioso Hidalgo Don Quijote de la Mancha* (1605 – Don Kişot'un birinci cildi), *Novelas Ejemplares* (1613), *Segunda Parte del Ingenioso Hidalgo Don Quijote de la Mancha* (1615 – Don Kişot'un ikinci cildi), *Los Trabajos de Persiles y Sigismunda* (1617), *Don Kişot (2 cilt) (YKY, 1996)*

30

Daniel DEFOE

(1660 – 1731)

Yazarlık hayatı boyunca yüzlerce yazı ve pek çok kitap yayımlamış olmasına rağmen Daniel Defoe'nun modern roman sanatının öncülerinden biri kabul edilmesine yol açan asıl kitabı, 1719 yılında piyasaya çıkmış olan "Robinson Crusoe"dur. Pek az kişi bilir ki edebiyat tarihinin bu en ünlü ve önemli romanı piyasaya çıktığında üzerinde yazarının adı bile yazmıyordu ve yazar romanın ilk baskısından sadece 10 sterlin kazanmıştı!

Asıl adı Daniel Foe olan yazar Daniel Defoe (*okunuşu: Danyel Defo*) 1660 yılı yazında Alice ve James Foe'nun oğlu olarak dünyaya geldi. Babası bir tüccardı, dindar bir adamdı. Charles Morton Akademisi'ni bitiren Defoe, babasının din adamı olması yönündeki isteklerini ciddiye almayıp politikaya ve ticaret hayatına atılarak tüm Avrupa çapında uzun gezilere çıktı. Defoe ne yazık ki ticarette edebiyatta olduğu kadar iyi değildi ve girdiği hemen hemen tüm işleri batırdığı için hayatı boyunca borçlarla uğraşmak zorunda kaldı.

1684 yılında Mary Tuffley ile evlenen Defoe'nun iki oğlu ve beş kızı oldu. 1685 yılında Kral II. Charles'a karşı düzenlenen bir başkaldırıya karışan yazar, askerlerden kaçarken gizlendiği bir kilise bahçesinde soluk soluğa otururken birden yanındaki duvarda bir ismin kazınmış olduğunu gördü: Robinson Crusoe! Kimin yazdığını bilmediği bu adı beğenen yazar hemen

bunu not aldı ve ileride yazacağı dünyaca ünlü romanının başkarakterine bu adı verdi!

1702 yılında *Muhaliflerden Kurtulmanın En Kısa Yolu* adlı yazısı yüzünden hapse atıldı ve oradan çıkabilmek için Oxford Kontu Robert Harley'nin casusu olarak çalışmayı kabul etmek zorunda kaldı. İktidar değişse de Defoe gazeteciliğe ve casusluğa devam etti. Yazdığı yazılar nedeniyle kendi zamanında güvenilmeyen ve sevilmeyen bir gazeteci olan Defoe, genellikle takma adlarla yazdığı yazılarında sürekli birilerine saldırdı ve bu nedenle pek çok düşman edindi.

Defoe'nun zamanında edebiyatın gerçek insanlar, gerçek durumlar üzerine olabileceği pek kabul gören bir düşünce değildi. O zamanın düşüncesine göre edebi eserler olağanüstü karakterlerin, hayali ülkelerde yaşadıkları olağanüstü olayları konu almalı ve bunları da olabildiğince abartarak anlatmalıydı. Oysa Daniel Defoe bunun değişmesi gerektiğini düşündü ve Nisan 1719'da sıradan bir denizcinin başına gelen bir gemi kazasından dolayı ıssız adaya düşmesini ve orada başından geçenleri anlatan bir roman yayımladı: *Robinson Crusoe*. Roman aslında ıssız bir adada dört yıl dört ay geçiren Alexander Selkirk adlı bir denizcinin gazetelerde anlattığı olaylardan hareket ediyordu, ama çok daha fazlasını anlatıyordu. *Robinson Crusoe*'nun ilk baskısı Londra'daki popüler yayıncılardan W. Taylor tarafından yapıldı ve ilk baskının üzerinde yazarın adı bile yazmıyordu! Romanın büyük ilgi görmesi üzerine aynı yılın sonunda *Robinson Crusoe'nun Daha Sonraki Maceraları* (1719) adlı ikinci kitap da piyasaya çıktı. On yıl sonra piyasaya çıkan *Robinson Crusoe'nun Ciddi Düşünceleri* (1729) adlı kitapsa diğerleri kadar ilgi görmedi.

Robinson Crusoe romanında, yazarın olayları birinci tekil kişinin ağzından anlatması ve adeta bir günce havasında vermesi romanda anlatılanların çok gerçekçi görünmesini sağlıyordu. Günümüz edebiyatında son derece sıradan bir teknik olan bu anlatım, o zamana kadar hiçbir yazar tarafından kullanılmamıştı ve roman gerçekçi anlatımı nedeniyle çok büyük ilgi gördü. O kadar ki sonraki yıllarda ıssız adalara düşmüş karakterlerin öykülerini anlatan romanlara tür olarak "Robinsonad" adı verildi. *Robinson Crusoe* sinema icat edilir edilmez filme çekilen ilk eserlerden biriydi ve o günden bu yana yüzlerce filme, resimli romana vs. konu oldu.

Defoe sonraki yıllarda da yazmaya devam etti. Altmış iki yaşındayken bir diğer ünlü romanı olan *Moll Flanders* (1722) piyasaya çıktı. Onu *Veba Yılının Güncesi* (1722) ve *Albay Jack* (1722) takip etti. Defoe'nun son önemli romanı *Roxana* ise 1724 yılında yayımlandı. 1720'lerden itibaren değişen hükümetle bir sorunu olmayan Defoe, muhalif yazılar yazmayı bırakarak tarihsel konulara yöneldi: *Büyük Britanya Adası'nın Tamamında Bir Tur* (3 cilt) (1724-27); *Kölelik Konusu Hakkında* (1724) ve *İngiliz Tacirin Kitabı* (1726).

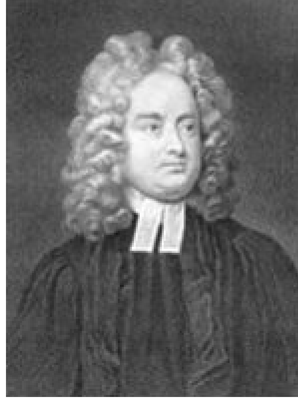
Tarihin en ünlü romanı olan *Robinson Cruose*'nun yazarı Daniel Defoe, 27 Nisan 1731'de Moorfields'daki malikanesinde öldü. Yazarın hayatı boyunca broşür, gazete yazısı ve roman türlerinde dört yüzden fazla eser yazdığı bilinmektedir.

Seçme Yapıtları: *Robinson Crusoe* (YKY, 1997)

31

Jonathan SWIFT

(1667 – 1745)

Yüzyıllardır "çocuk kitabı" diye okunsa da "Gulliver'in Gezileri" aslında yazar Jonathan Swift'in içinde yaşadığı topluma duyduğu tepkilerden ortaya çıkmış bir yergi başyapıtıdır. Minik insanların, devlerin, uçan adaların, konuşan atların ülkelerinde gezinen Lemuel Gulliver bize aslında insan doğasının kötü yanlarını, bencilliğini ve düşüncesizliğini sergileyen ve her zaman bakmamız gereken bir aynadır.

İngiliz edebiyatının büyük hiciv ustası Swift, 30 Kasım 1667'de İrlanda'nın başkenti Dublin'de doğdu. Babası o doğmadan öldüğü ve annesi de onu bırakıp Londra'ya döndüğü için Swift'in hayatı amcası ve hâmisi olan Godwin Swift'in yanında geçti. Onu kendi çocuklarından ayırmayan amcası Swift'i kuzeniyle birlikte okula gönderdi ve yazar 1686'da Trinity College'ı bitirdi ve İngiltere'ye gitti. Siyasetçi ve yazar Sir William Temple'ın sekreteri oldu. İlk şiirleri ve Stella'yla olan arkadaşlığı da bu tarihlere rastlar (1691).

Jonathan Swift'in yaşamında William Temple'ın etkisi önemliydi. O yılların kültürel ortamıyla ve etkili kişileriyle tanışıklığı onun sayesinde oldu, Oxford Üniversitesi'nde lisansüstü eğitimi yapmasını da yine Temple teşvik etti. O yıllarda yazmaya başlayan Swift aslında daha çok düzyazı

yazarı olarak bilinse de özellikle liberal siyaseti savunan metinleri ve eleştirileriyle büyük ilgi topladı.

Temple'ın ölümünden sonra Dublin'e giden ve Lord Berkeley'nin yanında çalışan Swift, 1701'de Londra'ya döndüğünde artık tanınan bir yazardı. Siyaset, din ve edebiyat alanlarında girdiği polemiklerde etkiliydi. 1702 yılında Trinity College'dan teoloji doktorasını alan Swift o yıllarda politik hayatta da gittikçe etkin rol almaya başladı ve İrlanda'nın geleceğini ilgilendiren konularda yazılar yazdı. Özellikle 1729'da yayımlanan ve bugün de yergi edebiyatının başyapıtlarından biri kabul edilen *Alçakgönüllü Bir Teklif* yazısı, onun İrlanda milliyetçisi kimliğini net olarak vurgulamaktadır. Aynı yıllarda Swift, *Önceleri Bir Cerrah, Sonraları Çeşitli Gemilerin Kaptanı Olan Lemuel Gulliver'in Dünyanın Çeşitli Uzak Uluslarına Yolculuklarının Dört Kısım Halinde Anlatılışı* adını taşıyan, tüm dünyanınsa *Gulliver'in Gezileri* adıyla tanıdığı başyapıtını kaleme almaktaydı. 1726 yılında yayımlanan kitap anında müthiş bir ilgiyle karşılandı ve baskı üzerine baskı yapmaya başladı. Ertesi yılsa *Gulliver'in Gezileri*'nin Fransızca, Almanca ve Flamanca çevirileri çıkmıştı bile!

Art arda yayımlanan kitapları da oldukça ilgi görmüş; parlak zekası hayranlık uyandırmıştı. Siyasi olarak liberallerin yanında yer alan Swift, aynı zamanda kiliseye ve dine de bağlıydı. Belki de muhafazakar partinin iktidar olmasının etkisiyle 1710'dan sonra muhafazakar Tory Partisi'ni desteklemeye ve bu partinin ileri gelenlerinin yer aldığı *The Examiner* dergisinde çalışmaya başladı. Ancak 1714'te Tory'lerin siyasi gücü azaldı ve Swift hayal kırıklığı ile Dublin'e geri döndü. Bu tarihten ölümüne kadar geçen sürede Swift, kendini İrlanda'nın sorunları üzerinde çalışmaya ve yazmaya verdi.

1738 yılında hastalığı ağırlaşan yazar, 1742 yılında ciddi bir felç geçirerek konuşma yetisini kaybetti. Aynı yıl geçirdiği bir hastalıktan sol gözü yumruk kadar şişen Swift'in kendi gözünü çıkarmasına çevresindekiler zor engel oldu ve yazarın delirmeye başladığı söylenerek cezai ehliyeti olmadığı açıklandı.

Jonathan Swift 19 Ekim 1745'te Dublin'de öldü ve geride bıraktığı büyük mirasla (1757 yılında) bugün hâlâ kullanılan bir sinir hastalıkları hastanesi kuruldu.

Seçme Yapıtları: *Güliver'in Gezileri* (Türkiye İş Bankası Yayınları, 2007)

32

Samuel RICHARDSON

(1689-1761)

Roman sanatına dramatik yoğunluğu getirmesi ve kahramanların iç dünyasına eğilmesiyle İngiliz romanında önemli bir yere sahip olan Samuel Richardson, aynı zamanda matbaacıydı; ancak kitap basmak 18. yüzyılın başında hiç de kolay bir iş değildi.

İngiliz klasik romanının ilk önemli yazarlarından Samuel Richardson, 16 Ağustos 1689 tarihinde Derbyshire'da dünyaya geldi. *Pamela* (1740), *Clarissa* (1748) ve *Sir Charles Grandison'un Hikayesi* (1753) adlı romanlarıyla ve bastığı, sayıları 500'ü geçen roman ve dergilerle zamanının önemli edebiyatçılarından ve matbaacılarından biri oldu. Çocukluğunda Christ's Hospital'da okuma-yazma öğrenen Richardson'ın hayatının ilk yılları hakkında çok az şey bilinmektedir. Richardson'u önceleri rahip yapmak isteyen babası okul masraflarını karşılayamayınca oğlunu yanına aldı ve ona baskıcılık mesleğini öğretti.

Babasının yanından ayrıldıktan sonra John Wilde adlı sert bir baskı ustasının matbaasında çalışan Richardson, bu arada yazarlık yeteneğini keşfeden bir beyle tanıştı ve ikili uzun yıllar yazıştılar. Fakat bu adamın ani ölümüyle yazar, tekrar basım mesleğine döndü ve 1719 yılında kendi basımevini kurdu. 1721'de eski patronunun kızı Martha Wilde'la evlenen

Richardson, 1723 yılı haziranında on beş günde bir yayımlanan *The True Briton* adlı muhalif bir dergiyi basmaya başladı. Bu dergide sadece matbaacı olarak değil yazar olarak da görev aldığı söylenmektedir, ancak yazarın adı herhangi bir sayıda geçmez.

Evlendikten sonra on yol içinde eşini, beş oğlunu ve bir kızını çeşitli hastalıklardan dolayı kaybeden Richardson yeniden evlendi ve yeni eşinin altı çocuğuyla birlikte yaşamaya başladı. 1733 yılında Avam Kamarası'nın baskı işlerini alan Richardson, mesleğinde büyük bir ilerleme kaydetti. Aynı yıl yazar *Çırağın El Kitabı* adında bir kitap yayımladı. Yeni yetişen çıraklara iş hayatında başarılı olma yollarını öğreten kitap çırak adaylarına tiyatro, bar, kumar gibi "eğlence"lerden uzak durmalarını öğütlüyordu.

Kasım 1740'ta yayımlanan *Pamela ya da Ödüllendirilen Erdem* adlı roman bugün ilk İngiliz romanlarından biri kabul edilmektedir. Kadının toplumdaki ve ailedeki yeri konusunda ahlakçı ve ideal bir yapıya sahip olan roman birçok taraftar bulduğu gibi "ideal" zihniyetle alay eden Henry Fielding gibi yazarlar tarafındansa eleştirildi. Bunu 1747 ve 1748'de üç cilt halinde yayımlanan *Clarissa ya da Bir Genç Kızın Hikayesi* adlı roman izledi. 1749 yılından itibaren çevresindeki kadınlar yazardan "Pamela ve Clarissa gibi erdemli bir erkek karakter" yaratmasını rica etmeye başladılar. Sonunda Richardson, baskılara olumlu karşılık verdi ve 1753 yılında *Sir Charles Grandison'ın Hikayesi* adlı üçüncü romanı yayımlandı.

Yaşamının son yıllarında parasal açıdan rahata kavuşan ve sosyal açıdan da büyük saygı gören bir işadamı ve yazar olan Samuel Richardson'ın tek şikayeti gittikçe bozulan sağlığıydı. Uzun süre hastalık çeken ve sonunda da felç geçiren yazar, 4 Temmuz 1761'de öldü.

Seçme Yapıtları: *Pamela* (1740), *Clarissa* (1748), *Sir Charles Grandison Hikayesi* (1753)

33

Henry FIELDING

(1707 – 1754)

İngiliz edebiyatında gerçekçiliğin kurucularından olan yazar Henry Fielding önceleri tiyatro yazarı olarak ünlendiyse de iktidarı eleştiren oyunları yüzünden oyun yazmayı bırakmak zorunda kalınca romana yöneldi ve dünya edebiyatı büyük bir romancı kazanmış oldu. Yazarın "Tom Jones" adlı romanı İngiliz edebiyatında bir dönüm noktası kabul edilmektedir.

İngiliz romanının ilk önemli adlarından biri olan Henry Fielding (*okunuşu: Henri Fiyılding*) 22 Nisan 1707'de Somerset'te doğdu. Soylu bir aileden gelen yazarın babası Denbigha Kontu'nun yeğeniydi, annesi ise geçmişinde birçok avukat bulunan bir sülaleye mensuptu. Fielding ailesinin Dotset'teki çiftliğinde yetişti, ancak annesinin ölümü üzerine yeniden evlenen babası Samuel'i Britanya'nın en saygın okullarından biri olan Eton College'a gönderdi. 1719-24 yılları arasında burada kalan yazar birçok soylu ailenin çocuklarıyla arkadaşlık kurdu ve eski Yunan ve Roma edebiyatlarına büyük ilgi duydu.

Kuzeni Lady Mary Wortley Montagu tarafından yüreklendirilen Fielding yazarlık kariyerine Londra'da başladı ve 1728 yılında iki tiyatro oyunu yazdı. Oyunları ilgi görmeyince Hollanda'ya gidip Leiden Üniversitesi'nde klasik edebiyat üzerine araştırmalar yaptı. Britanya'ya döndükten sonra ise kendini tamamen oyun yazarlığına verdi. "Sciblerus Secundus" takma adını

kullandı ve yazdığı güldürü-yergi oyunlarıyla bu sefer büyük bir ilgi gördü. Little Theatre adında bir tiyatronun başına geçti ve 1730'dan itibaren dört oyun sahneye koydu. Bunlardan *Tom Thumb* çok büyük ilgi gördü ve yazar, birkaç yıl boyunca rahat ve zengin bir hayat sürdü.

Ancak yergi alanında yazan herkes gibi Fielding de kısa sürede yönetimin tepkisini çekti ve başbakan tarafından yapılan bir uyarıyla tiyatro kariyerine son verildi. Hayatını yazarak sürdürmekte kararlı olan Fielding, bu kez de *Champion* adlı muhalif bir dergide yazılar yazmaya başladı. Sonunda 1740 yılında hapse atılan Fielding sağlığının bozulmaya başladığını görünce kendine başka yollar aramaya başladı.

1729-37 yılları arasında yirmi beş oyun yazan ve büyük paralar kazanan Fielding, asıl şöhreti romanlarıyla sağladı. Bugün İngiliz dilinin klasiklerinden kabul edilen *Tom Jones'un Hikayesi (*1749), *Joseph Andrews'un Maceralarının Hikayesi* (1742) ve Samuel Richardson'ın *Pamela* (1740) romanının parodisi olan *Shamela* (1741) gibi romanları yazdı.

Evliliğe karşı olmasıyla tanınan yazar 1734 yılında Charlotte Cradock'la evlendi ve karısı son romanı *Amelia*'nın (1751) başkarakterini yaratmada ona esin kaynağı oldu. Çiftin bir kızı ve bir oğlu oldu, fakat Charlotte 1744 yılında ölünce Fielding'in iç dünyası alt üst oldu. Ancak yazar üç yıl sonra altı aylık hamile hizmetçisi Mary Daniel'le evlenince bu sefer ortalık ayağa kalktı.

Kendisine tiyatroyu yasaklayan başbakanın iktidardan düşmesi üzerine Fielding için yine güzel günler başladı ve yazar, 1748 yılında "asayişi sağlama" görevine getirildi. Bu görev için o zamanlar maaş verilmiyordu ve elbette görevi seven de çok değildi, ama Fielding yanına aldığı üvey kardeşi ve yakın arkadaşlarıyla birlikte iyi çalıştı ve maaşlı bir polis birimi kurdu. Bu birim, bugün de İngiliz polisinin gözbebeği olan Scotland Yard'ın temeli oldu. Adaleti sağlama görevinde olmasına rağmen Fielding, bir sanatçı olarak suçluların halka açık yerlerde idam edilmesini engelleme yönünde çalışmalar da yaptı.

İlerleyen yıllarda sağlığı bozulan yazar, koltuk değnekleri kullanmak zorunda kalsa da o dönemdeki eşi Margaret Collier ve kızlarından biriyle Portekiz'e bir de yolculuk yaptı. Henry Fielding 8 Ekim 1754'te Portekiz'in

Lizbon kentinde öldü. Bu zor yolculuğu anlattığı anı kitabı *Lizbon'a Yolculuğun Kitabı* ölümünden sonra, 1755'te Britanya'da yayımlandı.

Seçme Yapıtları: *The History of the Adventures of Joseph Andrews and his Friend, Mr. Abraham Abrams,* (1742), *The Life and Death of Jonathan Wild, the Great* (1743), *A Journey from this World to the Next* (1743), *Tom Jones* (1749)

34

Horace WALPOLE

(1717 – 1797)

"Otranto Şatosu" adlı romanıyla "gotik edebiyat" akımını başlatan ve bugünün korku, gerilim hatta polisiye edebiyatlarının ortaya çıkmasına katkıda bulunan Horace Walpole, aynı zamanda Edgar Allan Poe ve Daphne du Maurier gibi korku yazarlarını da büyük oranda etkilemişti.

24 Eylül 1717 tarihinde soylu bir ailenin oğlu olarak dünyaya gelen Horace Walpole, (*okunuşu: Horıs Valpol*) dönemin Britanya başbakanı Sir Robert Walpole ve eşi Catherine'in en küçük oğluydu. O da diğer soylu aile çocukları gibi Eton College'da eğitim gördü. Annesinin 1738'deki ölümü üzerine Walpole Cambridge Üniversitesi'ni bıraktı. Okuldan tanıdığı arkadaşı şair Thomas Gray'le birlikte büyük bir Avrupa turuna çıkıp Paris'i, Floransa'yı, Toscana'yı gezen yazar 1741'de arkadaşıyla tartıştıktan sonra Londra'ya döndü ve parlamento üyesi oldu. 1745'te yazarın babası da öldü ve ona epey yüklü bir miras bıraktı. Horace Walpole bu parayla 1747'de "küçük gotik kalem" dediği Strawberry Hill'i satın aldı. Kısa zaman içinde hem şatosunun içini dekore etti hem de şatoyu genişletmeye başladı. Aynı zamanda kurduğu bir yayıneviyle kitaplar da basmaya başlayan Walpole'un ilk kitabı, şair Thomas Gray'in şiirleri oldu.

1764 yılında gördüğü bir kabustan esinlenerek yazdığı *Otranto Şatosu* adlı roman gotik edebiyatın dünyadaki ilk örneği kabul edilmektedir. 18. ve 19. yüzyıllar boyunca bir hayli popüler olacak olan gotik edebiyattan birçok öğe zamanla bağımsızlaşarak bugünkü korku romanları, gerilim romanları, polisiye romanları hatta cinayet romanlarına dönüşmüştür. Romanın ilk baskısındaki tam adı "*Otranto Şatosu: Bir Öykü. Otranto Saint Nicolas Kilisesi Rahibi Onuphrio Muralto'nun Yazdığı İtalyanca Aslından William Marshal Beyefendi Tarafından Çevrilmiştir*" olmasına rağmen kitap *Otranto Şatosu* adıyla tanınmıştır. Roman, oğlu Conrad'ın düğünden bir gün önce ölmesi üzerine Otranto Şatosu'nun efendisi Manfred'in, ailesinin soyunun kuruyacağını öngören eski bir kehanetten korkup karısı Hippolita'dan boşanması ve hemen bir çocuk yapmak üzere oğlunun dul kalan nişanlısı Isabella'yla evlenmeye kalkışmasıyla başlar. Kaçıp bir kiliseye sığınan Isabella, Theodor adında bir genç tarafından korunur. Manfred uşaklarından Jerome'u kızı kaçırıp Theodor'u öldürmesi için görevlendirir; ancak Theodor'un bedenindeki bir doğum izini gören Jerome, delikanlının kendi oğlu olduğunu anlar. Oğlunun canını bağışlaması için efendisi Manfred'e yalvarsa da Manfred ya kızı ya da kendi oğlunu öldürmesi için Jerome'u zorlar. Kuleye hapsedilen Theodor, Manfred'in kızı Matilda tarafından kurtarılır ve yer altı kilisesine koşan Theodor, Isabella'yı bir kez daha kurtarır. Bu arada bir şövalyeyle dövüşen Theodor, şövalyeyi yaralar; ama yaraladığı şövalye Isabella'nın babası Frederic çıkar. Manfred'le konuşmaya gittiklerinde onun kızı Matilda'dan hoşlanan Frederic kızla evlenmek isteyince Manfred ve Frederic birbirlerinin kızlarıyla evlenmeye karar verirler. Isabella sandığı kendi kızını kilisede yanlışlıkla öldüren Manfred, durumu öğrenince yıkılır. Romanın sonunda Otranto'nun gerçek kralı olduğu ortaya çıkan Theodor, Isabella ile evlenir.

O zamanlar moda olduğu üzere *Otranto Şatosu*'nun ilk baskısı da imzasız yayımlanmıştı. 1791 yılında IV. Oxford Kontu unvanını alan Walpole, romanı dışında mektuplaşmalarıyla da edebi anlamda çok etkili oldu. Sayıları 3000'i aşan mektupları bugün hem edebi hem sosyal hem de tarihsel açıdan büyük değer taşımaktadır.

Hayatı boyunca hiç evlenmeyen Walpole, babası gibi gut hastasıydı ve son yıllarında romatizmal rahatsızlıklar yaşadı. 2 Mart 1797'de Londra'daki evinde ölen Horace Walpole, Norfolk'taki aile mezarlığında toprağa verildi.

Seçme Yapıtları: *Some Anecdotes of Painting in England* (1762), *The Castle of Otranto* (1764) *Otranto Şatosu, Bordo Siyah Yayınları* (2005), *The Mysterious Mother* (1768), *Historic Doubts on the Life and Reign of Richard III* (1768), *On Modern Gardening* (1780)

35

Johann Wolfgang von GOETHE

(1749 – 1832)

(Tablo: Joseph Karl Stieler, 1828)

Alman edebiyatının devi Johann Wolfgang von Goethe edebiyat dünyasına büyük katkılar yapmıştır. Bir yandan oyunlar ve şiirler de yazan Goethe, edebiyat tarihinin ilk "çok satan" romanı olan "Genç Werther'in Acıları" ile yaşadığı dönemde Avrupa kültürüne damgasını vurmuş bir yazardır.

Johann Wolfgang von Goethe (*okunuşu: Yohan Vofgang fon Göthe*) 28 Ağustos 1749 tarihinde Frankfurt'ta, bugün müze olarak kullanılan Goethe Evi'nde dünyaya gelmiştir. Babası Johann Caspar Goethe (1710-1782) bir hukukçu olmasına rağmen mesleğini icra etmemiş fakat oğlunun maddi sıkıntılar çekmeden hayatını sürdürmesini sağlamıştır. Goethe'nin annesi Catherina Elisabeth Goethe (1731-1808) ise Frankfurt'un varlıklı ve tanınmış ailelerinden birinin kızıdır. Goethe babasından edindiği disiplin, ciddiyet ve akıl unsuru ile annesinden edindiği hayal gücü, anlatma zevki ve duygu unsurunu geliştirme fırsatı bularak henüz çocukken dengeli bir bütünlükten nasibini almıştır. 1756'dan 1758 yılına kadar bir devlet okulunda öğrenim görmüştür. Aydın ve modern görüşleri olan Johann Caspar, oğluna özel öğretmenlerin ışığında ve kendi yol göstericiliği doğrultusunda küçük yaşlardan itibaren oldukça iyi ve kapsamlı bir eğitim imkanı sağlamıştır. Goethe'nin çalışma takviminde Fransızca, İngilizce, İtalyanca, Latince, Yunanca gibi dil öğrenimlerinin yanı sıra bilimsel konular, din ve çizim gibi alanlar da yer almıştır. Ayrıca çello ve piyano çalmayı, biniciliği, eskrimi ve dans etmeyi öğrenmiştir. Yazarı özellikle görsel sanatlara yaklaştıran olay, Yedi Yıl Savaşları olmuştur. Avusturya – Fransa birliğinin Frankfurt'u işgal etmesinden hemen sonra Goethe'lerin evi karargah binası yapılmıştır ve küçük Goethe güzel sanatlara düşkün komutanlar sayesinde Fransız sanatıyla tanışma fırsatı bulmuştur.

Dört yıl boyunca bir avukatlık bürosu işleten Goethe, 1771 yılı sonunda ise *Geschichte Gottfriedens von Berlichingen mit der Eisernen Hand* adlı eserini kağıda dökmüştür. Bundan sonra, 1773'te *Götz von Berlichingen* adlı dramasını yayımlamıştır. Gelecek nesillere kalacak olan bu etkili eseri, heyecanlı bir rağbet görmüş, "Fırtına ve Coşku[1] " döneminin temel yapıtı olarak kabul edilmiştir. Ortaçağ etkisiyle ve coşkunluk akımı ile işlenmiş bu

eser dönemin en ünlü oyunlarından biri olmuş ve ortaçağa ilişkin kavramları yeniden su yüzüne çıkarmıştır.

Mayıs 1772'de babasının teşvik etmesiyle Wetzlar Alman Yüksek Mahkemesi'nde asistan olarak göreve başlayan Goethe, 1772 ve 73 yılları arasında tiyatro oyunları ve kitaplarla ilgilenerek *Frankfurter Gelehrte Anzeige* adlı kültür ve sanat dergisinde eleştri yazıları yazmış ve bu dönemde hukuk çalışmalarına daha az ilgi göstermeye başlamıştır. Bunun yerine Antik Çağ yazarlarıyla ilgilenmiş ve arkadaşı Kestner'in nişanlısı Charlotte Buff'a âşık olmuştur, ancak bu durum iki ay sonra tehlike arz etmeye başlayınca şehri alelacele terk etmiştir. Bir buçuk yıl sonra ise edindiği bu aşk tecrübesiyle diğer hayat tecrübelerini *Genç Werther'in Acıları* adlı romanında bir araya getirmiştir. Aşırı melankoli içeren bu eseri kısa zamanda Goethe'yi tüm Avrupa'da ün sahibi yapmıştır. Öyle ki romanın kahramanın giydiği elbiseler bile tüm Avrupa gençliğinde bir moda olarak yayılmıştır. Goethe kitabın müthiş başarısının ve buna ilişkin olarak o zamanın gereksinimlerini karşılayan *Werther Etkisi*[2]'nin sırrını açıklamıştır. Roman özellikle Avrupa'da yankı uyandırmış, gerçekçi anlatımıyla gençlerin aynı yola başvurmasına ve intihara yönelmesine neden olmuştur.

Wetzlar'den dönüşü ile Weimar'a seyahati arasındaki dönem, Goethe'nin en verimli dönemi olmuştur. Ünlü yapıtı *Genç Werther'in Acıları*'nın dışında, büyük destansı şiirler (*Ganymed*, *Prometheus, Mohammeds Gesang*), çok sayıda kısa drama (*Das Jahrmarktsfest zu Plundersweilern und Götter, Heiden und Wieland*) ile birlikte *Clavigo* ve *Stella* oyunlarını kaleme almıştır. Goethe aynı zamanda *Faust* serilerini ilk kez bu dönemde yazmıştır. Alman şair Klopstock'un od (kaside) üslubu ile Grek şair Pindaros'un övgü üslubundan yararlanarak doğadaki coşkun duyguları övgü şiirleriyle anlatmıştır. Belirli kalıplardan uzak kalan, serbest vezinli ses ahengine sahip bu yeni manzumeleri dünya edebiyatına Goethe kazandırmıştır. Bunlardan en önemlisi ise *Prometheus* olmuştur.

Goethe, 1786 yılında bunalıma girmiştir. Sevgilisi Charlotte von Stein ile olan ilişkisi onda giderek artan genel bir isteksizlik hali yarattığından mesleğindeki faaliyetlerini ümit ettiği şekilde yerine getirememiş ve saray yaşantısının zorluklarından rahatsızlık duymuştur. Fakat her şeyden önce bir kimlik bunalımı içerisine girmiştir. Artık kendi ölçütlerinin neler olduğunu

bilemeden, kendi kendisiyle çelişir hale gelmiştir. Bu durumu İtalya'ya yapacağı bir seyahatle ortadan kaldırma yolunu seçmiştir. Eylül 1786'da sadece hizmetçisi Philipp Seidel'e haber vererek yola çıkmıştır. Bu yolculuk boyunca Goethe toplumsal baskılardan uzak durmak için takma bir adla seyahat etmiştir. Verona, Vicenza ve Venedik'te kaldıktan sonra, kasım ayında Roma'ya gelmiştir. Kasım ayınının sonuna kadar Roma'da vakit geçiren Goethe, ardından dört ay boyunca Napoli ve Sicilya'yı gezmiştir. Goethe, İtalya gezisi esnasında Roma ve Eski Yunan sanatının değişik stillerini ayrıntılı olarak araştırma fırsatını yakalamıştır. Bunlarla birlikte, İtalya'nın farklı, Akdeniz'e özgü tabiatı üzerinde durarak fikir üretmeye başlamıştır. İnsan anatomisi üzerine de kapsamlı çalışmalar yaparak bilimsel teoriler ortaya atmıştır. Siena, Floransa, Parma ve Milano şehirlerine yaptığı seyahatlerin ardından, iki yıl sonra Weimar'a geri dönmüştür.

1789 yılında, Goethe'nin olumsuz baktığı Fransız Devrimi Avrupa'yı sarsmıştır. Goethe yavaş ilerleyen yeniliklerden yana olmuş ve özellikle devrim sürecinde sergilenen aşırılıklardan nefret etmiştir. Goethe 1792 yılında Dük'ün isteği üzerine devrimci Fransa'ya karşı ilk ittifak savaşı için Dük'e refakat etmiştir. Üç ay boyunca sefaleti görmüş ve Fransa'nın zaferiyle sonuçlanan bu taarruza tanık olmuştur. Dükalık 1796 yılında Basel'in Prusya-Fransa Barış Antlaşması'na katılmıştır. Bu on yıllık barış dönemi ise savaş nedeniyle sarsılan Avrupa'da, Klasik Weimar'ın en parlak devrinin yaşanmasına imkan sağlamıştır.

1790'lı yıllardaki eserleri arasında, dönüşünden sonra kısa bir zamanda yazdığı ve antik dönemin erotik roman formundaki *Roma Ağıtları* da vardır. İkinci İtalya seyahati, nüktelerin ve Avrupa'nın genel durumu üzerine yazılmış olan mizahi şiirlerin bir derlemesi olan *Venedik Epigramları*'nın ortaya çıkmasını sağlamıştır. 1792–93 yıllarında Goethe, altı ölçülü dize şeklindeki *Reineke Fuchs* destanını düzenlemiştir.

Goethe bu dönemde *Unterhaltung Deutscher Ausgewanderten* (*Alman Göçmenlerin Sohbetleri*) adlı eserini ve dönemin güncel olaylarını altı ölçülü dize şeklinde ortaya koyan epik şiiri *Hermann und Dorothea*'yı (*Hermann ve Dorothea*) kaleme almıştır. *Hazine Avcısı* ve *Büyücü Çığlığı* adlı en tanınmış baladlarını da bu dönemde yazmıştır.

Goethe'nin eşi Christiane, uzun süren rahatsızlığının ardından 1816 yılında yaşamını yitirmiş ve Goethe 1817 yılında saray tiyatrosu yöneticiliğinden istifa etmiştir. Bu yıllarda *Bitkibilimi Öğreniminin Tarihçesi* adlı yapıtı ortaya çıkmıştır (1817). Bunu morfoloji, jeoloji ve mineroloji alanlarına ilişkin fikirlerine yer veren *Genel Olarak Doğa Bilimlerine Dair* başlıklı eseri ve küçük çaptaki romanlarının bir derlemesi '*Wilhem Meister'*in *Seyahat Yılları* başlıklı eseri takip etmiştir..

1828 yılında Goethe'nin oğlu Karl August hayatını kaybetmiştir. Aynı yıl içerisinde Goethe, '*Faust'* eserinin ikinci bölümünü tamamlamıştır. Muhtemelen kalp krizinden 22 Mart 1832'de ölmüş ve 26 Mart'ta Weimar Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.

Seçme Yapıtları: *Heidenröslein* (1771), *Prometheus,* (1773), *Götz von Berlichingen* (1773), *Die Leiden des jungen Werthers* (1774) *Genç Werther'in Acıları* (Can Yayınları, 2012), *Faust* (Sosyal Yayınları, 2001)

Walter SCOTT

(1771 – 1832)

"Rob Roy" ve "Ivanhoe" gibi romanlarıyla roman sanatına kahramanlık hikayelerini sokan Sir Walter Scott binlerce kopya satan şiir kitapları ve romanları ile 19. yüzyılın en tanınan yazarlarından. İskoç milliyetçiliğinin de önemli adlarından biri olan yazara belki de bu nedenle Britanya Kralı onu biraz dizginlemek adına "Sir" unvanı vermişti.

Walter Scott (*okunuşu: Voltır Skat*), 15 Ağustos 1771 tarihinde Anne Rutherford ve Walter Scott'ın dokuzuncu çocuğu olarak İskoçya'nın başkenti Edinburgh'da dünyaya geldi. İki yaşında geçirdiği çocuk felci dolayısıyla hayatı boyunca sağ ayağı topal kalan yazar, o yaşlarını daha çok büyükbabası Robert Scott'ın çiftliğinde geçirdi. 1775 yılında Bath kaplıcalarına götürülen Scott 1779 yılında High School of Edinburgh'da okul hayatına başladı. 1783-86 yılları arasında Edinburgh Üniversitesi'nde okuyan yazar, hastalığının nüksetmesi üzerine öğrenimine ara verdi ve bir süreliğine halası Janet Scott'ın yanına gönderildi.

1786'da babasının hukuk firmasında avukat yardımcılığına başlayan Scott, 1789-92 yılları arasında Edinburgh Üniversitesi'nde hukuk öğrenimi gördükten sonra 1796 yılına kadar Edinburgh'da avukatlık yaptı. 1797'de Charlotte Carpentier ile evlendi ve bu evliliğinden iki kızı, iki oğlu oldu. 1809 yılında arkadaşı John Ballantyne'in yayın şirketine ortak oldu. İlk romanı *Waverley* 1814'te imzasız olarak yayımlandı. İmzasız olmasına

rağmen roman İngilizcede yayımlanan romanlar arasında tarihte en çok satan kitaplardan biri oldu. *Guy Mannering* ve Waterloo'ya yaptığı yolculuğun eseri olan ikinci romanı *Waterloo Meydanı,* 1815'te yayımlandı. Bir yandan şiirler ve romanlar yazmayı sürdüren Walter Scott, çok sonraları filme de çekilecek olan *Rob Roy* adlı romanını 1817'de yayımladı. Ertesi yıl *Britanica Ansiklopedisi* için şövalyelikle ilgili bazı maddeler kaleme alan yazar, o yıl aynı zamanda kendisine verilen "baronet"lik unvanını kabul etti ve "Sir Walter Scott" oldu. 1819 yılının sonuna doğru ise yazarın başyapıtı olan *Ivanhoe* romanı yayımlandı ve iki haftada 10.000 satarak bugün için bile büyük olan bir başarıya imza attı. 1820'li yıllar boyunca *Manastır* (1820), *Korsan* (1821), *Tılsım* (1824), *Napolyon'un Hayatı* (1827) gibi romanlar yayımlayan Scott, 1831'de son romanı *Tehlikeli Kale*'yi yayımladı.

Şiirleri ve romanlarıyla büyük kitlelere ulaşan ilk şair ve yazarlardan biri olan Walter Scott, 1831 yılında felç geçirdikten sonra çok sevdiği on yaşındaki torunu Johnnie Lockhart'ın ölüm haberiyle yıkıldı. Tedavi amacıyla İtalya'ya giden ama umduğunu bulamayan Scott İskoçya'ya döndükten sonra, 21 Eylül 1832'de Abbotsford'da öldü ve Dryburgh Abbey'de eşinin yanına gömüldü.

Seçme Romanları: *Guy Mannering* (1815), *Rob Roy* (1817), *Ivanhoe* (1819 – Korkusuz Şövalye Ivanhoe, Can Yayınları, 2004), *The Pirate (1821), Tales of the Crusaders* (1825), *Selahaddin-i Eyyubî ve Arslan Yürekli Rişar* (Ötüken Neşriyat, 2012), *Woodstock* (1826)

37

Marie Henri-Beyle STENDHAL

(1783 – 1842)

"Kırmızı ve Siyah" ve "Parma Manastırı" romanlarını yazan ve bu romanlarıyla edebiyat tarihine damgasını vuran Stendhal, gezmekle geçen uzun yıllarının deneyimlerini aktardı okurlarına. Romanları dışında "gezi yazısı" türünün de bugün anladığımız biçime bürünmesinde büyük katkı sağladı.

Yazarlık kariyerinde "Stendhal" adını kullanan Fransız yazar Marie-Henri Beyle, 23 Ocak 1783 tarihinde, Grenoble'da burjuva bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Babası avukat Cherubin Beyle, annesi Hanriette Gagnon'dur. Çok sevdiği annesi 1790 yılında, Stendhal henüz yedi yaşındayken öldü. Stendhal, disiplinli ve muhafazakar kimseler olan teyzesinin ve babasının etkisi altında büyüdü.

1796'da Grenoble'da bir okula girdiyse de 30 Ekim 1799'da askeri okulun giriş sınavına katılmak için Paris'teki Savaş Bakanlığı'na gitti. Ertesi yıl ağır süvari birliğinde teğmen olarak İtalya'ya gitti. Bu seyahati Domenico Cimarosa ve Gioachino Rossini'nin müziğini ve Vittorio Alfieri'nin eserlerini tanıması için bir fırsat oldu.

1801'de ise Napoléon Bonaparte ordusunda görev alarak İtalya seferine çıktı. Bu sefer sırasında bir komutanın asistanı olarak Brescia'da üç ay kaldı ve bu sırada soylu ailelerin evlerinde bulundu. Bu sürenin onun hayatında ne kadar önemli bir yer tuttuğu, sonradan yayınlanan günlüklerinden

anlaşılmaktadır. Yine bu zamanlarda yerel dergilerin yazarlarıyla tanışıp Romantik edebiyatı öğrendi.

1802'de bu bölgeden ayrılarak Almanya, Avusturya ve Rusya'da bazı askeri görevlerde bulundu, ama asla savaşa katılmadı. Aynı yıl, hayatı boyunca âşık olduğu onlarca kadından ilki olan Madame Rebuffel'in peşinden Marsilya'ya gitti. Orada ticarete atıldıysa da başarılı olamadı. Bu ve bunu takip eden olayların ve yılların, *Kırmızı ve Siyah* romanının baş kahramanı Julien Sorel'in karakterinin detaylarının çizilmesine büyük katkı sağladığı düşünülmektedir.

1812'de Napoléon ile birlikte Rusya seferine katıldı ve Moskova'nın baştan sona yanışına şahit oldu. Napoléon'un büyük ordusundan sağ kalmayı başaran az sayıdaki askerden olan Stendhal tuttuğu notların önemli bir kısmını, ordu Rusya'dan geri çekilirken kaybetti. Ayrıca o zamana kadar yüzlerce takma isim kullanan yazar *Stendhal* ismini bu sıralarda seçmiştir.

Stendhal 1814'te Napoléon'un düşüşünden sonra Milano'ya yerleşti ve burada da Angéla Pietragrua'ya âşık oldu. Ertesi yıl Parma'yı ziyaret etti ve bu gezisi üçüncü romanı olan *Parma Manastırı*'na esin kaynağı oldu. 1817'de ise İtalya'daki izlenimlerini anlatan ve İtalya'ya olan hayranlığının simgesine dönüşen *Roma, Napoli ve Floransa* kitabını yazdı.

1818'de *Napoléon'un Hayatı*'nı yazmaya başladı ve bu sırada da mutsuz bir aşk yaşayacağı Mathilde Dembowski ile tanıştı. 1821'de ise yasadışı bir İtalyan örgütüne üye olduğu suçlamasıyla Milano'dan uzaklaştırılması üzerine Stendhal, Batı Avrupa'yı dolaşmaya başladı. Bu yolculuklar sırasındaki deneyimleri, düşünceleri ve hisleri sonradan yazacağı romanların ana şeklini oluşturmuştur.

1827'de ilk romanı *Armance*'ı (imzasız olarak), üç yıl sonra da başyapıtlarından biri olan *Kırmızı ve Siyah*'ı yayımladı. 1831'de Trieste'ye giderek bir süre konsolosluk yaptı.

1839'da *Parma Manastırı*'nı yayımladıktan sonra, gençliğinde yaptığı İtalya seyahatlerinden birinde kaptığı frengi hastalığı etkilerini göstermeye başladı. 1841'de geçici bir felce uğradı ve daha sonra benzer birçok sıkıntı daha yaşadı. Yağmurlu bir mart günü Paris sokaklarında yürürken bayılıp

kaldırım kenarına yığılmasından birkaç saat sonra, 1842 yılının 22 Mart'ı 23 Mart'a bağlayan gecesinde vefat etti ve Montmarte Mezarlığı'na defnedildi.

Seçme Romanları: *Armance* (1827), *Le Rouge et le Noir* (1830 – Kırmızı ve Siyah, Bordo Siyah Yayınları, 2005), *Lucien Leuwen* (tamamlanmamış kitap, 1835'te yazıldı, 1894'te yayımlandı), *La Chartreuse de Parme* (1839 – Parma Manastırı, Oda Yayınları, 1999), *Lamiel* (tamamlanmamış kitap, 1839-1842 yıllarında yazıldı, 1889'da yayımlandı)

38

Jane AUSTEN

(1775 – 1817)

Jane Austen'in kendi hayatı da "bir roman gibi". 18. yüzyıldan 19. yüzyıla geçen İngiltere'de yoksul bir rahibin kızıysanız, elinize geçen her aşk fırsatı boşa çıkıyorsa, üstelik de genç yaşınızda hastalık sahibi olmuşsanız, romantik romanın ilk başyapıtlarını vermeniz kimseyi şaşırtmayacaktır.

Jane Austen 16 Aralık 1775'te İngiltere'nin Hampshire kentinde, bir manastır evinde dünyaya geldi. Kilise papazı olan George Austen ile Cassandra (Leigh) Austen çiftinin sekiz çocuğundan yedincisi ve iki kızından biri olan Jane, 25 yaşına kadar hayatını Hampshire'da sürdürdü. Erkek kardeşlerinden James ve Henry babalarını örnek alarak ruhban sınıfına dahil oldu. Diğer ağabeylerinden Francis ve Charles ise denizci olmayı seçtiler. Tek kız kardeşi olan Cassandra ile yakın ilişkileri, sonraları yazarın eserlerinde etkisini gösterdi.

Küçük yaşlarda aile içi bir eğlence olması amacıyla yazılar kaleme almaya başlayan Jane'in düzensiz bir eğitim hayatı oldu. Genellikle evde ders alan yazar, 1783 yılında Oxford'da, sonra da Southampton'da eğitim aldı. 1785 ve 1786 yılları arasında ise Berkshire'daki kilise evinin bünyesinde bulunan, kadınların katıldığı bir okula devam etti. Özellikle bu dönemlerde ciddi anlamda yazı çalışmalarına girişti. Austen'in bilinen ilk yazıları, 1787 yılına dayanıyordu.

Bu hevesin farkına varan babası Jane'in rahat çalışabilmesi için gereken tüm ihtiyaçlarını karşılamanın dışında bir yayımcı bulmak için de kızına yardım etti. Ailenin diğer bireyleri de yazara kaynak bulma, hikayeleri aile içinde sahneleme gibi konularda yardımını esirgemedi. Austen, tüm bu olumlu koşullar altında, ilk romanını 1789 yılında tamamladı. Ancak baba George Austen'in emekliliğinin ardından, 1801'de, Jane'in piyanosu da dahil olmak üzere tüm mal varlıklarını satışa çıkararak Bath'e yerleşen aile, o döneme göre evlenme yaşını neredeyse geçirmiş olan yirmi beşindeki Jane ile yirmi sekizindeki Cassandra'yı da beraberinde götürdü. Kendisine birçok konuda ilham kaynağı olan, kaplıcalarıyla ünlü Bath, Jane için birçok romanının altyapısını kurguladığı yer oldu. 1805'te babasının vefat etmesiyle birlikte annesi ve kız kardeşi Cassandra'yla beraber Southampton'da yaşayan erkek kardeşi Frank'in yanına taşındı.

Başlıca yapıtlarını burada kaleme alan Austen, özellikle *Akıl ve Tutku* (1811) romanının kahramanları olan, yoksullaşmış bir aileden gelen Marianne ve Elinor'un finansal durumu iyi, soylu bir eş bularak geleceklerini garantiye alma özlemini anlatırken kendisi ve kızkardeşi Cassandra ile ailevi durumlarını özdeşleştirmişti bir anlamda. Jane ve Cassandra da iyi bir evlilik yapmak istiyordu; ailelerinin ciddi ekonomik sorunları vardı ve toplumsal bir baskıyla, civardaki soylu ailelerle tanışarak eş bulma çabasına girmişlerdi. 1811'de yayınlanan bu roman bazı kaynaklara göre, 1795'ten önce *Elinor and Marianne* adlı bir taslak halinde yazılmıştı ve aslında Jane ile Cassandra'nın birbirlerine gönderdikleri mektuplardan derlenip hikaye haline getirilmişti.

Austen romanlarında en çok öne çıkan nokta, başrolleri hep kadınlara vermesi ve hikaye bitmeden kahramanlarını mutlaka evlendirmesiydi. 1813'te yayınlanan ünlü *Gurur ve Önyargı*'nın başkahramanı Elizabeth Bennet'ydi ve genelde kadınlardan oluşan, kalabalık ve soylu sayılamayacak bir aileye mensuptu. Elizabeth'in karşısında ise Fitzwilliam Darcy adında güçlü bir toprak soylusu bulunuyordu. Austen kahramanlarının neredeyse nefretle başlayan ilişkisinin aşka dönüşünü, toplumsal olgulara yönelttiği hicivsel anlatımıyla öykülemişti. Austen'in ilk olarak 1797 yılında *İlk İzlenimler* adıyla kaleme aldığı bu klasik eser, yazar hayattayken üç defa basıldı.

Yazarın yine önemli yapıtları arasında yer alan *Emma*, 1814 yılında kaleme alındı ve 1816'da üç cilt halinde basıldı. 1816 yılında sağlığıyla ilgili sorun yaşamaya başlayan Jane Austen, ertesi yıl tedavisi için Winchester'a taşındı. Bugün Addison hastalığı olarak bilinen ve tüberküloza çevirme riskiyle ölüm tehlikesi olan hastalığın nedeni, gelişim süreci ve tedavisi o dönemde bilinmiyordu. Hastalıkla daha fazla başa çıkamayan 41 yaşındaki Jane Austen on iki bölümünü yazdığı "*Sanditon*" adlı kitabını tamamlayamadan, 18 Temmuz 1817'de hayatını kaybetti. Mezarı Winchester, İngiltere'de.

Seçme Yapıtları: *Akıl ve Tutku* (1811 – İş Bankası Yayınları, 2008), *Gurur ve Önyargı* (1813), *Mansfield Park* (1814), *Emma* (1815 – Oda Yayınları, 2010), *Northanger Abbey* (1817), *İkna* (1818)

39

Mary WOLLSTONECRAFT SHELLEY

(1797 – 1851)

Yazdığı tek bir romanla edebiyat tarihine geçmiştir. Mary Wollstonecraft Shelley. "Frankenstein" romanında 'Doktor Victor Frankenstein' üzerinden modern insanın mükemmellik arayışını ve 'Canavar' üzerinden de yalnızlığı ve yalıtılmışlığı büyük bir başarıyla işleyen yazar, gotik edebiyatın başyapıtlarından birini ortaya koyarak bu romanıyla ölümsüzleşti.

Edebiyat tarihinin en tanınan karakterlerinden Frankenstein'ın Canavarının yaratıcısı Mary Wollstonecraft Godwin Shelley, 30 Ağustos 1797'de Londra'da doğdu. Babası William Godwin radikal siyasal görüşleriyle tanınan (*felsefi anarşizmin kurucularından*) bir yazar ve yayıncı, annesi Mary Wollstonecraft ise dönemin etkili bir kadın hakları savunucusuydu. Annesi doğumdan kısa süre sonra ölünce, Shelley babası tarafından büyütüldü ve doğal olarak ondan ve arkadaş çevresinden oldukça etkilendi. Baba William kısa süre sonra Marry Jane Clairmont ile evlendi ve ikisinin çocukları bir arada yaşadı. Özel öğretmenler tarafından eğitilen Shelley antik klasikleri okuyarak ve Fransızca, İtalyanca ve Latince öğrenerek yetişti. Çocukluğunun büyük bölümünü kitap okuyarak, hikayeler yazarak geçiren Shelley on altı yaşındayken dönemin en gözde romantik şairlerinden Percy Bysshe Shelley'e âşık oldu. Percy Shelley'in evli olması nedeniyle Avrupa'ya kaçmak zorunda kaldıklarında Shelley

henüz on yedi yaşındaydı. Babası William Godwin bu ilişkiye karşı çıktı. 1815 yılında çiftin kızları Clara doğdu, ancak birkaç haftadan fazla yaşamadı. İki sevgili Percy'nin eşinin 1816'da ölümünden sonra Londra'ya dönüp evlendi.

Shelley, başyapıtı olan *Frankenstein*'ı 1816 yazında İsviçre'de oldukları bir dönemde yazmaya başladı. Uzun yolculuklar sırasında birbirlerine anlattıkları hayalet hikayeleriyle besleniyor, ancak konuyu felsefi bir zemine de oturtmak istiyordu. Romantizmin içinden çıkan, ancak ona bir alternatif olan gotik akımın en önemli örneklerinden olan kitapta insanın mükemmelliğe olan saplantısının onu yıkıma da götürebileceği tezi işleniyordu. *Frankenstein ya da Modern Prometheus* 1818 başlarında yayımlandı. Romanın doğuşunda İngiltere'deki sanayi devriminin, Locke ve Hobbes gibi düşünürlerin etkilerini de görmek mümkündür. Frankenstein kuşaktan kuşağa bir korku klasiği olarak aktarılsa da öyküde korkudan çok daha fazlası vardır. Katil, canavar denilen yaratık ve yaratıcısı Dr. Frankenstein kurbandır aslında. Modern çağa ve rasyonel aklın egemenliğine karşı romantik başkaldırının metaforudur Frankenstein. Yani toplum dışına itilen, kendi savaşını veren ve bu savaşta yenilen insanların acıklı öyküsüdür.

Mary Shelley'nin bu romanını *Mathilda* (1819), *Prosperpine* ve *Midas* (1820) adlı romanları izledi. 1822 yılında eşini bir tekne kazasında kaybeden Shelley, eşinin vasiyeti üzerine cesedini Viareggio'da deniz kenarında yaktırdıktan sonra Londra'ya döndü. Sonraki birkaç yılı kocasının tüm şiirlerini derlemeye ve dipnotlarla yayımlamaya ayıran Mary Shelley, sonunda 1824'te *Percy Bysshe'nin Tüm Şiirleri* adlı kitabı yayımladı.

Londra'ya yerleşen Shelley, gazete ve dergilerde çıkan yazılarının yanı sıra *Valperga* (1823) adlı romanını yayımladı. En tanınan ikinci romanı *Son İnsan* ise 1826'da yayımlandı.

1 Şubat 1851 tarihinde evinde ölen Mary Wollstonecraft Shelley, Bournmeouth'ta toprağa verildi.

Seçme Yapıtları: *Frankenstein* (1818 – İthaki Yayınları, 2009), *Son İnsan* (1826)

40

Honoré de BALZAC

(1799 – 1850)

Bir çağı kapayıp bir çağı açan Fransız Devrimi'nin hemen ertesinde doğup o karmaşık günleri anlatan çok sayıda roman yazan, her gün en az elli fincan kahve içen ve bir türlü kapanmayan borçlarıyla boğuşmaktan yorgun düşmüş bir yazardı Honoré de Balzac; ama yine de kimse engel olamadı "Goriot Baba"yı, "Eugènie Grandet"yi, "Vadideki Zambak"ı yazmasına...

Honoré de Balzac'ın (*okunuşu: Onore dö Balzak*) asıl adı Honoré Balssa'dır. Babası Bernard François Balssa Kral Konseyi'nde sekreter olarak çalışmıştı. İlkokuldan sonra Balzac, Vendome'da "College des Oratoriens"te öğrenim gördü. 1816'da ailesi Paris'e taşındı ve hukuk öğrenimi görmek için Sorbonne Üniversitesi'ne gitti. Üç yıl bir noterin yanında çalıştı, ama küçük yaşlardan beri edebiyata gösterdiği eğilim ağır bastı. Trajedi türünü denediği, 1819'da yazılmış *Cromwell* başarı kazanamayınca romana yöneldi. Değişik adlarla tarihsel, mizahi ve gotik romanlar yazdı. Basımcılık, yayıncılık hatta dökümcülük yaptı. Başarılı olamayınca tekrar edebiyata döndü. Balzac da (Charles Dickens gibi) ilk romanlarını tefrika halinde yazdı ve *Paris Revue* ve *La Presse* gibi dergilerde yayımlattı. 1829'da yazdığı *Les Chouans* isimli tarihi roman, tanınmasını sağladı. Bu eser Türkçeye *Köylü İsyanı* [1974] ve *Chouan'lar* [1977] adlarıyla iki kez çevrildi. 1824-1834 arasında yayıncılarından aldığı parayla bohem bir

yaşam sürdü. 1829-1831 arasında gazetelere yergi yazıları yazdı. 1832 yılında yazdığı ve kendi hayatından izler taşıyan *Louise Lambert* adlı romanının ardından ilk başyapıtı olan *Eugènie Grandet* (1833) geldi. 1835'te ise yeni bir başyapıt doğdu: *Goriot Baba*. 1830'lardan sonra amacı, bir toplumun tarihini yazmaktı: eski ve yeni romanlarını üç bölüm altında toplamaya karar verdi. Örf ve âdet incelemeleri, felsefi incelemeler ve çözümleyici incelemeler. Bu tasarı 1834-1837 arasında 12 cilt olarak gerçekleşti. 1840'ta bu yapıtların hepsine Dante'den esinlenen bir başlık koydu: "*İnsanlık Komedisi*". 1842-1848 arasında ise 17 ciltlik bir baskısı yapıldı. 1869-1876 arasında da 24 cilt olarak yayımlandı.

Yazar, "Eugène Rastignac" veya "Henri de Marsay" gibi bazı kahramanlara eserlerinde tekrar tekrar yer verdi. 1836 ve 1837'de İtalya gezisine çıktı. 1828'de Versailles yakınlarında pahalı bir ev yaptırdı, ama sonraları borç sorunu nedeniyle Passy'de, bugün "Balzac Müzesi" olan evine yerleşti. Tiyatroda başarısız denemeleri oldu. Edebiyatçılar Derneği başkanı olarak yazar haklarıyla ilgili girişimlerde bulundu.

Balzac, sonraki yıllarda çoğunlukla Sèvres'deki villasında yaşadı ve romanlarını orada yazdı. 1847'de kısa bir süre boyunca uzatmalı sevgililerinden Eveline Hanska'nın Polonya'daki şatosunda kaldı. 1850'de Eveline ile Ukrayna'nın Berdiçiv kentinde evlenip Paris'e döndüler. Balzac birkaç ay sonra öldü. Geride seksen beşi tamamlanmış, ellisi taslak halinde birçok eser bıraktı.

Romanda gerçekçilik ve doğalcılık akımlarının yaratıcısı olarak kabul edildi. Mantıksal bir sıra izleyen olayların her şeyi gören bir gözlemcinin ağzından anlatıldığı, kahramanların tutarlı bir biçimde sunulduğu, kuralları belli "klasik roman tekniğini"nin en önemli öncülerinden sayıldı. Olağanüstü bir gözlem yeteneği ve güçlü bir hafızası vardı. Kendisini başka insanların yerine koyup onların duygularını paylaşmayı biliyordu. Eserlerinde nedenselliği ve arka plan ile karakterler arasındaki ilişkiyi açıklamakta ustaydı.

Napoléon İmparatorluğu ve Fransız Devrimi'ni eleştiren yapıtlar ortaya koyan Balzac; insanı, onun toplumdaki yerini ve çevrenin, siyasetin, aşkın ve zenginliğin insan üzerindeki etkilerini romanlarında uzun uzun anlatmıştır. Sanat, edebiyat, siyaset ve metafizik de Balzac romanlarının değişmez konuları arasındadır. Alexandre Dumas'nın arkadaşı olan Honoré

de Balzac, Goethe ve Dante'den etkilenmiş ve Emile Zola, Marcel Proust ve Guy de Maupassant'ı ise derinden etkilemiştir.

Seçme Yapıtları: *Köylü İsyanı* (1829), *Eugènie Grandet* (1833 – Antik Yayınları, 2010), *Goriot Baba* (1835 – Bordo Siyah Yayınları, 2002), *Bette Abla* (1846 – Kastaş Yayınları, 2002), *Altın Gözlü Kız* (1833 – Kastaş Yayınları, 2004), *Kibar Fahişelerin İhtişam Ve Sefaleti* (1847 – Can Yayınları, 2012), *Vadideki Zambak* (1835 – Arkadaş Yayınları, 2012)

41

Alexandre DUMAS (baba)

(1802 – 1870)

Yazar Alexandre Dumas'nın hayatı, bir yandan borçlarını kapatmak için yeni kitaplar yazmak bir yandan da bir türlü vazgeçemediği sevgilileri yüzünden yeni borçlar almakla geçti! Esmer olan teni ile o zamanlar alay edenler oldu; ama "Üç Silahşörler", "Monte Christo Kontu", "Demir Maskeli Adam" romanlarını okuyan herkes sanatına hayran kaldı.

Alexandre Dumas (*okunuşu: Aleksandır Düma*) 24 Temmuz 1802 günü Paris'in hemen dışında bulunan Viller-Cotterêts'te dünyaya geldi. "Romanın altın çağı" kabul edilen 19. yüzyılın en verimli ve en sevilen Fransız yazarlarından biri oldu. Annesi Marie Louies Labouret bir hancının kızı, babası Thomas Alexandre Davy Pailleterie ise Napoléon'un ordusunda generaldi. Yazarın babaannesi Haitiliydi. Oğlu Alexandre Dumas da babası gibi yazar olduğu için babasının adının sonuna "*père*" (baba) ve oğlun adının sonuna "*fils*" (oğul) yazılarak birbirlerinden ayrılırlar. Alexandre Dumas'nın ailesi babalarının ölümü üzerine maddi sıkıntıya düştü ve genç Alexandre bir süre Abbé Grégoire Okulu'na devam ettiyse de okumaya fazla istekli olmadığı için kısa süre sonra bir noterin yanında çalışmaya başlayarak iş hayatına atıldı.

Yazar önce oyunları, daha sonra da tarihsel romanlarıyla büyük ün kazandı. Özellikle Kardinal Richelieu dönemindeki gözüpek kahramanları anlattığı ve romantik tarzda yazdığı *Üç Silahşörle*r (1844) ve *Monte Kristo*

Kontu (1845) en tanınmış yapıtlarındandır. Dumas'nın renkli, açık yürekli, kimi zaman pek inandırıcı olmayan bir üslupla kendi olağanüstü yaşamındaki olayları aktardığı *Anılarım* (1852-55) adlı yapıtı, romantik dönem Fransız edebiyat yaşamına ışık tutar.

Dumas geçimini sağlamak amacıyla genç yaşta Paris'e gitti. Avukat olmayı planlamıştı ama geleceğin Fransa Kralı Orléans dükü Louis-Philippe'nin hizmetine girdi, sonra da şansını tiyatroda denemeye karar verdi. Yazdığı oyunlar oldukça ilgi gördü. Yazar *III. Henry ve Sarayı* (1829) adlı oyununda Fransız Rönesansı'nın gösterişli bir tablosunu çizdi. "*Napoléon Bonaparte"* (1831) ise yeni ölen imparatorun efsaneleşmesini sağladı. Oyunlarında Lord Byron'ın etkilerini görmek de mümkündür. Dumas, oyun yazarken tarihsel romanla da ilgilenmeye başladı ve renkli bir tarihsel fonla, genellikle 16. ve 17. yüzyılda geçen heyecanlı öyküler yazmayı hedefledi. Edebiyattaki kalıcılığını da oyunlarıyla değil bu tarihsel romanlarıyla sağladı.

Romanlarındaki kahramanlarda iyi-kötü ayrımı oldukça belirgindir. Victor Hugo gibi romantik akımın başlıca yazarlarındandır. İkisi de kendilerinden önce Fransız tiyatrosuna egemen olan neo-klasik anlayışı yıkmışlardır. Dumas başarı kazandıkça kendini pahalı zevklere vermiş ve borçlarını ödeyebilmek için daha fazla yazmaya başlamıştır. Sevgilisi ve kadın terzisi Marie Kaure Catherine Labay'den ileride yazar olacak olan oğlu Alexandre doğmuştur. 1840'ta oyuncu İda Ferrier ile evlenmesine rağmen çapkınlıktan vazgeçmeyen yazar başka kadınlarla ilişkilerini de sürdürmüş hatta onlardan çocuk sahibi olmuştur. Bu arada gazeteciliğe de başlamış, gezi kitapları da yazarak para kazanmaya çalışmış ama başarılı olamamıştır.

1832 yılındaki kolera salgınında hastalanan Dumas, doktorunun önerisi üzerine yolculuğa çıkmış ve Avusturya, Hollanda, İspanya, Britanya, Almanya ve Kuzey Afrika'yı kapsayan bir gezi yapmıştır. Yolculukları sırasında gezi notları tutmuş ve her birini ayrı bir kitap olarak yayımlamıştır.

Romanlarının başarısı üzerine kendisine Port Marly'de arazi alarak şimdilerde müze olan bir şato inşa ettirmiştir. Ancak şatosunu bir süre sonra satmak zorunda kalan yazar, alacaklılarından kurtulmak için 1851'de Brüksel'e kaçmak zorunda kalmıştır.

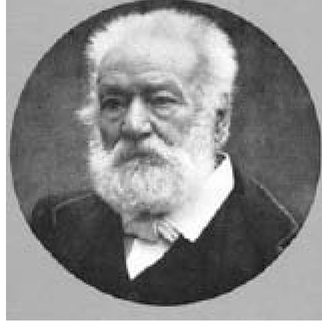
Alexandre Dumas 5 Aralık 1870'te, Dieppe'de, oğlunun evinde ölmüş ve Viller-Cotterêts'te toprağa verilmiştir. Daha sonra naaşı Fransız kültür ve sanat dünyasının en büyük adlarının gömülü olduğu Panthéon'a nakledilmiştir.

Başlıca Romanları: *Üç Silahşörler* (1844), *Monte Christo Kontu* (1846 – İthaki Yayınları, 2010), *Siyah Lale* (1850 – Müjde Yayınları, 2008)

42

Victor HUGO

(1802 – 1885)

"Notre Dame'ın Kamburu" ve "Sefiller" gibi romanlarıyla dünya roman tarihine çok büyük yapıtlar armağan etmiş olan Victor Hugo yazarlığının dışında, ülkesinin önde gelen siyasetçilerinden biriydi. Birçok tiyatro oyunu yazarak Fransız tiyatrosunda yeni bir çağın açılmasını sağlayan yazar günümüzde hâlâ dünyanın en çok okunan Fransız yazarlarından biridir...

Dünyanın belki de en tanınan Fransız yazarı olan Victor Hugo, 26 Şubat 1802'de Fransa'nın Besançon kentinde doğdu. Daha 13 yaşına geldiğinde edebiyata olan yeteneği belliydi, çünkü daha o yaşta şiirleriyle ödüller almıştı hatta bu ödüllerden ikisi Fransız Akademisi mansiyon ödülüydü. Liseyi bitirdikten sonra kendini tümüyle edebiyata adadı. 1824 yılında Fransız romantik akım yanlılarının yayın organı olan *La Muse Française* dergisini kurdu. "*Cenacle*" adını taşıyan romantik sanatçılar çevresinin üyesi ve odak noktası oldu. 1830-1843 arasında en verimli dönemlerinden birini yaşadı. 1830 yılında sahnelenen ve büyük olaylara yol açan *Hernani* adlı tiyatro oyunu adeta geleneksel Fransız tiyatrosunun sonu, romantik akımınsa ilanı oldu. Oyun bugün bile Fransız edebiyat tarihinde bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Yazar romanları, tiyatro yapıtları ve şiirleriyle başarıdan başarıya koştu. 1831'de *Notre Dame'ın Kamburu* adlı büyük romanını yayımladı. 1830'lı yıllar boyunca daha çok tiyatro oyunları yazan sanatçı, sürekli tartıştığı eşi Adèle ile evliliğini bir yana bırakıp

tiyatro oyuncusu Juliette Drouet ile tam elli yıl sürecek bir ilişki yaşamaya başladı.

1841 yılında Fransız Akademisi'ne üye seçildi. Ancak sonraki oyunu *"Les Burgraves"*ın başarısızlığı üzerine politik yaşama ağırlık vermeye başladı. Çok sevdiği kızı Leopoldine ve karısının 1843'te Seine Nehri'nde kazayla boğularak ölmeleri üzerine 1852'ye dek yeni yapıt vermedi. 1848 Devrimleri'nden sonra parlemento üyeliğine seçildi. III. Napoléon'un hükümet darbesini engellemeye çalıştı, başaramayınca 1851 yılında Belçika'ya kaçmak zorunda kaldı.

Ateşli bir demokrasi ve cumhuriyet yanlısı olarak imparatorluk rejimini eleştiren yapıtlar yazdı. 1855-1870 arasını küçük bir İngiliz adası olan Guernsey'de geçirdi. O dönem yazarlığının en üretken yılları oldu. 1856'da büyük başarı kazanan şiir kitabı '*Les Contemplations*' yayımlandı. 1862 yılında başyapıtı olan *Sefiller* adlı romanını yayımladı. Bunu 1866'da *Deniz İşçileri* ve aynı yıl *Gülen Adam* gibi önemli romanları izledi.

1870'te Louis Bonaparte düşüp Fransa'da Cumhuriyet yeniden kurulunca Paris'e döndü. 1871'de Ulusal Meclis'e seçildi. Artık Fransa'nın en gözde kişilerinden biriydi. 1877'de "*Büyükbaba Olma Sanatı*" adında, Fransa'nın ilk çocuk kitaplarından birini yayımladı. Gelecekte bir Avrupa Birliği kurulmasının hayalini kuran Victor Hugo, 14 Temmuz 1870'te Hauteville Evi'nin bahçesine bugün hâlâ ayakta olan ve "Avrupa Birleşik Devletleri"ni simgeleyen bir söğüt ağacı dikti. Paris Komünü'nün ezilmesinden sonra komüncülerin bağışlanması için çok uğraştıysa da sonuç alamadı. Giderek siyasal ve toplumsal yaşamdan elini eteğini çekti.

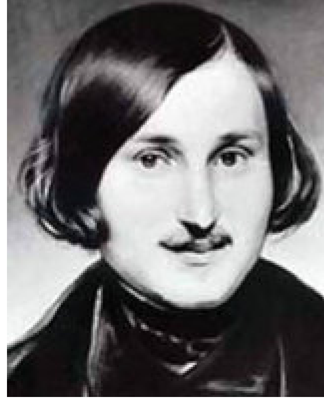
22 Mayıs 1885 tarihinde ölen Victor Hugo'nun 1 Haziran 1885 günü Panthéon'a gömülmesi için yapılan cenaze törenine iki milyondan fazla insanın katıldığı söylenmektedir.

Seçme Romanları: *Han d'Islande* (1823), *Bug-Jargal* (1818), *Le Dernier Jour d'un Condamné* (1829), *Notre-Dame'ın Kamburu* (1831 – Oda Yayınları, 2007), *Claude Gueux* (1838), *Sefiller* (1862 – Kitapzamanı Yayınları, 2007), *Deniz İşçileri*, (1866 – Oda Yayınları, 1999), *L'Homme qui rit* (1869), *Quatrevingt-treize* (1874)

43

Nicolai Vasilieviç GOGOL

(1809 – 1852)

"Rus gerçekçiliğinin altın çağı" olarak adlandırılan dönemi başlatan yazar olarak kabul edilen Gogol, kendisi Puşkin'den etkilenmiş olsa da kendinden sonraki birçok yazarı derinden etkilemiştir. Onun en bilinen ve sevilen öyküsü olan "Palto" için dâhi yazar Dostoyevski bile "Hepimiz Gogol'un 'Palto'sundan çıktık" diyecektir...

Nikolay Vasilyeviç Gogol orta halli toprak sahibi bir ailenin çocuğu olarak 31 Mart 1809'da Ukrayna'da, Soroçinski Köyü'nde dünyaya geldi. Gogol'un çocukluğu köy hayatı içinde ve yoğun Kazak kültürü etkisinde geçti. Bu hayatın etkisi, ileride yazacağı eserlere de yansıdı. Yazarın iç dünyasını çok etkileyen bir başka olay da küçük kardeşi İvan'ın Gogol on yaşındayken ölmesidir.

1821-28 yılları arasında Nehzin Lisesi'ne giden Gogol hem okul dergisinde yazılar yazdı hem de okul tiyatrosunun etkinliklerine katıldı. 1828'de Petersburg'a gitti. Orada memur olmayı düşündü, ancak işler umduğu gibi gitmedi. Gogol Petersburg'dan Almanya'ya geçti, ancak orada da parası bitene kadar kalabildi. Tekrar Petersburg'a dönüp iş arayan Gogol bu sefer çok düşük bir maaşla da olsa devlet memuru olarak çalışmaya başladı, ama bu görevden bir sene sonra ayrıldı.

1834-35 yıllarında Saint Petersburg Üniversitesi'nde Dünya Tarihi kürsüsünde asistan olan Gogol, bu işten ayrıldıktan sonra *Taras Bulba* ve *İvan İvanoviç İvan Nikiforoviç'le Nasıl Kavga Etti?* öykülerini yayımladı. 1836'da *Sovremennik* adlı dergide yergili öykülerinin en neşelilerinden biri olan *Araba* ile eğlenceli ve iğneleyici bir üslupla yazılmış gerçeküstücü öyküsü *Burun*'u yayınladı.

Gogol'un ilk ciddi ve dikkat çeken eserleri Ukrayna hayatı ve halk deyişleri ile süslü halk hikayeleridir. Gogol 1831-1832 yıllarında yazdığı bu öyküleri *Dilanka Yakınlarındaki Çiftlikte Akşam Toplantıları* adlı kitapta topladı. Bu öyküler, Rus edebiyat dünyasında Gogol'un bir anda parlamasına yol açtı. 1835 yılında *Mirgorod* ve *Arabeski* adlı eserlerini de yayımladı. Bu kitaplarında da halk hikayelerini, özellikle de Kazak geçmişini işledi.

Büyük komedisi *Müfettiş*'te bürokrasiyi yeren Gogol, eserinin sahnelenmesi ile tüm şimşekleri üzerine çekti. Tepkiler yüzünden Rusya'dan ayrılmak zorunda kaldı. Roma'da Puşkin'in tavsiyesi ile en büyük eseri olan *Ölü Canlar*'ı yazarken Puşkin'in öldüğü haberini aldı. Gogol için bu haber gerçekten bir yıkım olmuştu. Puşkin'in ölümünün yıkıcı etkisine karşın 1842 yılında iki önemli eseri olan *Ölü Canlar*'ın ilk cildini ve uzun hikayesi *Palto*'yu bitirdi ve yayımladı. *Ölü Canlar,* dönemin Rusya'sının çürümüşlüğünü gerçekçi bir biçimde gözler önüne sererken *Palto*'da sıradan insanların yaşadıkları acılar, maruz kaldıkları haksızlıklar ve yoksulluk tüm gerçekliğiyle, okuyucuyu sarsacak bir ustalıkla gözler önüne serildi. Bu eser de dönemin en büyük eserlerinden biri olarak nitelendirildi. Rus edebiyatında sıradan insanların ve yaşadıklarının gerçekçi bir bakış açısıyla yansıtıldığı ilk kitaplardan biri oldu. Ancak öyküsünün yayınlaması ile Gogol, soylu kesimin tepkisini tekrar üzerine çekti. Dönem, aydınlar üzerinde büyük baskıların uygulandığı karanlık I. Nikola dönemidir. Gogol düzen savunucuları tarafından Rus insanını aşağılamakla, onun kötü yönlerini göstermekle ve halkına ihanetle suçlandı.

Puşkin'in ölümünden sonra Gogol'un ünü daha da da arttı. Özellikle bu dönemde bu ilgi Gogol'da bir öncülük hissi yarattı ve yazar kendine toplumu değiştirmek, insanlara yol göstermek gibi görevler edindi. Dine karşı ilgisi arttı ve daha önce eleştirdiği kiliseyi övmeye bile başladı. Bu davranış hayranlarının tepkisini çekti ancak o, bu tepkilere dinsel yorumlar

kattı. 1848'de kutsal toprakları ziyaret etmek için Kudüs'e gitti. Moskova'ya geri dönen Gogol 1852 yılında tamamlamış olduğu *Ölü Canlar* romanının ikinci bölümünün el yazmalarını orada gerici bir rahibin etkisi ile yakarak imha etti. Edebiyat dünyasına çok şey kaybettiren bu davranışından on gün sonra, 4 Mart 1852 tarihinde Moskova'da öldü ve Novo Deviçi Mezarlığı'na gömüldü.

Seçme Romanları: *Akşam Toplantıları* (1832 – Türkiye İş Bankası Yayınları, 2006), *Bir Delinin Anıları – Palto – Burun – Petersburg Öyküleri – Fayton*, (1835 – Türkiye İş Bankası Yayınları, 2010), *Eski Zaman Beyleri* (1835), *Taras Bulba* (1835 – Türkiye İş Bankası Yayınları, 2010), *Müfettiş* (1836), *Ölü Canlar* (1842 – Türkiye İş Bankası Yayınları, 2010)

BRONTË Kardeşler

Charlotte Brontë **(1816 – 1855)**

Emily Jane Brontë **(1818 – 1848)**

Anne Brontë **(1820 – 1849)**

Bir Çehov oyunundan fırlamışçasına hayatlar süren, her biri bir yandan dönemin İngiltere'sinde yaşamanın, bir yandan da kadın sanatçı olmanın zorluklarıyla boğuşan "Üç Kız Kardeş"... Edebiyat tarihi şahidimizdir ki sadece yüz yıl sonra doğmuş olsalardı Brontë Kardeşler, sanat dünyasının ve popüler kültürün kendi aralarında paylaşamayacağı üç sanatçı olurdu.

Üç kız kardeşten en büyüğü Charlotte Brontë (*okunuşu: Şarlıt Bronte*) 21 Nisan 1816'da Yorkshire, İngiltere'de doğdu. Ailenin annesi Maria Branwell ev kadını, babası Partick Brontë ise İrlandalı bir rahipti. Charlotte ailenin altı çocuğundan üçüncüsüydü. Nisan 1820'de aile Haworth'a taşındı. Anneleri Maria 15 Eylül 1821'de kanserden ölünce, beş kız ve bir erkek çocuğa bakma görevi, teyzeleri Elizabeth Branwell'e düştü. 1824 yılında üç kız kardeşiyle birlikte *Clergy Daughters* adlı okula başlayan Brontë, buradaki sağlıksız koşullar nedeniyle okuldan hiç hoşlanmadı. Yazarın sağlığı burada bozuldu, hatta ablaları 1814 doğumlu Maria'yı ve 1815 doğumlu Elizabeth'i de okuldaki koşullar yüzünden 1825'te vereme kurban verdi. Bir yıl sonra okuldan ayrıldı.

Sağ kalan dört kardeş; Charlotte, Branwell (erkek), Emily ve Anne babalarının kütüphanesinde bolca vakit geçirmeye başladılar. "Gondal" adını verdikleri hayali bir krallık kuruyorlar ve bu krallıkla ilgili öyküler ve şiirler yazıyorlardı. Edebiyata karşı ilgileri de bu yıllarda başladı, hayal güçleri kardeşlerin tümüne ileride geliştirecekleri yetenekler sundu.

Emily, eğitimine Mirfield'daki Roe Head adlı okulda devam etti. 1831 ve 1832 yıllarında burada okudu ve bu okul, en iyi arkadaşları Ellen Nussey ve Mary Taylor ile tanıştığı yer oldu. Eğitimini tamamladıktan sonra bu okula

öğretmen olarak döndü ve 1835-1838 yılları arasında burada öğretmenlik yaptı.

1839'da Yorkshire'daki çeşitli ailelerin evinde çocuk bakıcılığına başladı ve 1841'e kadar bu işle uğraştı. 1842'de kardeşi Emily ile Brüksel'e, Constantin Heger ve karısı tarafından işletilen bir okulda Almanca ve işletme dersleri almaya, bir yandan da çalışmaya gitti. Önceleri öğrenci olarak katıldıkları okulda daha sonra Charlotte İngilizce, Emily de müzik öğretmenliği yapmaya başladı. Ancak Brüksel'de yeni kurdukları bu hayat, teyzeleri Elizabeth'in ölümüyle yarıda kesildi. Bu yüzden 1842'de İngiltere'ye döndüler ancak Charlotte 1843'te tekrar Brüksel'e gitmeye karar verdi. Brüksel'deki serüveninin ikinci yarısı pek de iyi geçmedi. Yalnız kalmıştı, evine ve kardeşlerine karşı büyük bir özlem duyuyordu ve okulun sahibi Constantin Heger'e âşık olmuştu. Burada geçirdiği günleri, kitapları "*The Professor*" ve "*Villette*"e esin kaynağı oldu. Charlotte Ocak 1844'te İngiltere'ye geri döndü.

Kardeşlerin sanattaki yeteneğinin ortaya çıkması sonucu Charlotte, Emily Jane ve Anne 1846'da ortak bir şiir kitabı yayımlamışlar ve eseri, dönemin kadın yazarlara karşı önyargılı tavrından sıyrılabilmek amacıyla hem erkek hem de kadın ismi olarak kullanılan mahlaslarla basmışlardır. Kullandıkları mahlaslar gerçek isimlerinin baş harfleriyle aynı baş harfe sahipti: Charlotte için "Currer Bell", Emily icin "Ellis Bell" ve Anne için "Acton Bell" adları kullanılmıştı. Kız kardeşleriyle birlikte yayımladığı ilk şiir kitabının ilgi görmemesine rağmen Charlotte Brontë, ilk iki romanında "Currer Bell" ismini kullanmaya devam etti.

Brontë'nin yayımlanan romanları şöyledir: *Jane Eyre* (1847), *Shirley* (1849), *Villette* (1853), *Öğretmen* (1857)

Öğretmen kitabı *Jane Eyre*'den daha önce yazılmış, ancak hiçbir yayınevi tarafından basılmak istenmemişti. Roman Brontë'nin ölümünden sonra, 1857'de basıldı.

Ailenin tek oğlu olan Branwell, 1848'de bronşit yüzünden öldü. Aynı yıl Emily Brontë ve 1849'da Anne Brontë veremden hayatını kaybetti. Charlotte Brontë, babasıyla yalnız kalmıştı. *Jane Eyre*'in gördüğü büyük ilgi üzerine bir yayıncı, yazarı sık sık Londra'ya davet ediyordu. Bu ziyaretler sırasında Brontë geniş bir sosyal çevre edindi; Harriet Martineau, Elizabeth

Gaskell gibi isimlerle tanıştı. Ancak yaşlı babasının yanında olmak istediğinden Londra seyahatlerini birkaç haftadan uzun tutmadı.

Haziran 1854'te Charlotte, babasının kâhyası Arthur Bell Nicholls'la evlendi ama hamileliğinin dokuzuncu ayında, 31 Mart 1855'te öldü. Ölüm nedeni tam olarak bilinmese de verem, tifüs ya da hamileliğindeki bir rahatsızlıktan dolayı öldüğü sanılmaktadır. Charlotte Brontë'nin romanları bugün halen büyük ilgi görmekte ve İngiliz Edebiyatı'nın klasikleri arasında sayılmaktadır. Yazarın aynı zamanda *Anne'in Ölümü Üzerine* ve *Brontë* isimli iki şiir kitabı bulunmaktadır.

JANE EYRE (Can Yayınları, 2012)

***

Emily Jane Brontë'nin (*okunuşu: Emili Ceyn Bronte*) kaleme almış olduğu tek roman *Uğultulu Tepeler* (1847), bugün İngiliz edebiyatının en önemli yapıtlarından biri olarak anılmaktadır.

Emily 1818 yılında Thornton, Yorkshire'da doğdu. Çocukluğunda kaleme aldığı çalışmalarından çok azı bugüne ulaşabilmiştir. 1838'de Halifax yakınlarındaki *Bayan Patchett'in Kızlar Akademisi*'nde çalıştı. Daha sonra kardeşi Charlotte ile birlikte Brüksel'deki özel bir okula devam etti.

Kardeşlerin ortak yayımladığı "*Currer, Elise ve Acton Bell'den Şiirler*" adlı kitap sadece iki adet satarak büyük bir hayal kırıklığı yaratsa da Brontë Kardeşler yılmadı ve ilk romanlarını yazmak için kolları sıvadı.

Emily 1847'de tek romanı olan *Uğultulu Tepeler*'i yayımladı. Bu roman üç ciltlik bir setin ilk iki cildini oluşturmaktaydı. Son cilt, kız kardeşi Anne tarafından yazılan *Agnes Grey* isimli romandır. Romanın yenilikçi yapısı, eleştirmenleri şaşırtmıştır. Her ne kadar ilk çıktığında hem iyi hem kötü yorumlar alsa da roman, zamanla bir İngiliz edebiyatı klasiği haline gelmiştir. 1850'de Charlotte, romanı yayına hazırlayıp düzenlemiş ve Emily'nin gerçek adıyla, tek başına bir eser olarak, *Uğultulu Tepeler* adıyla yayımlamıştır.

Kız kardeşleri gibi Emily'nin sağlığı da evdeki ve okuldaki zor şartlar sebebiyle zayıflamış, kötüleşmişti. Erkek kardeşi Branwell'in cenazesi sırasında soğuk algınlığı kaptı ve her türlü tıbbi müdahaleye rağmen 19

Aralık 1848'de veremden öldü; West Yorkshire'ın Haworth kentinde gömülmüştür.

UĞULTULU TEPELER (Bordo Siyah Yayınları, 2010)

***

Brontë Kardeşler'in en küçüğü Anne Brontë (*okunuşu: En Bronte*) 17 Ocak 1820'de Yorkshire'ın Thornton kentinde dünyaya geldi. 15 yaşındayken Roe Head Mirfield'daki Bayan Wooler'ın okuluna başladı, ancak 1837'de oradan ayrıldı.

1839-40 yıllarında Mirfield'da Ingham ailesinin kahyası olarak çalıştı ve 1840-45 yılları arasındaki beş yıl boyunca da Thorp Green York'taki Robinson ailesinin yanında çalışarak yazları onlarla birlikte bir sahil kenti olan Scarborough'da geçirdi.

Üç kız kardeşin ortaklaşa çıkardıkları kitapta Anne'in yirmi bir tane şiiri yer almıştı. Temmuz 1847'de "Thomas Cautley Newby" yayınevi Anne'in *Agnes Grey* adlı romanını yayımlamayı kabul etti. Temmuz 1848'de de Anne, *Willfield Hall'un Kiracısı* adlı romanını tamamladı. Ocak 1849'da Anne'e de abisi ve ablaları gibi verem tanısı kondu. Mayıs 1849'da deniz havasının ona iyi geleceği düşüncesiyle ablası Charlotte'la birlikte Scarborough'ya gittilerse de Anne, 28 Mayıs 1849 günü öldü. Henüz yirmi dokuz yaşında olan Anne, Castle Hill'deki Azize Mary Kilisesi'nin mezarlığına gömüldü.

AGNES GREY (Turkuvaz Yayıncılık, 2007)

45

Charles DICKENS

(1812 – 1870)

O zamanlar, romanların (şimdiki TV dizileri gibi) haftalık olarak piyasaya çıktığı günlerdi. İnsanlar en heyecanlı yerinde kesilmiş romanın devamını okuyabilmek için romanın yayımlandığı derginin piyasaya çıkmasını dört gözle beklerlerdi ve Charles Dickens o zamanların en çok satan romancılarından biriydi, bugünlerinse en sevilen klasik romancılarından biri...

Tam adı Charles John Huffam Dickens olan yazar Charles Dickens (*okunuşu: Çarls Dikıns*), 1812 yılında John ve Elizabeth Dickens'ın oğlu olarak Portsmouth'ta dünyaya geldi. Küçük yaşta büyük maddi zorluklarla karşılaşan Dickens, on bir yaşına geldiğinde bir boya fabrikasında ağır koşullar altında çalışmak zorunda kaldı. Babası borçları yüzünden zaman zaman hapse bile giren küçük bir memurdu. Çocukluk ve gençlik yıllarının büyük bir bölümünü çeşitli işlerde çalışarak geçirdi. Babası hapisten çıktıktan sonra beklenmedik bir mirastan dolayı ailenin yazgısı değişti. Dickens, fabrikadan alınarak bir okula gönderildi. Ailenin maddi durumu bozulunca yeniden okulu bıraktı ve bir avukatın yanına girdi. Stenografi öğrenerek mahkemelerde ve parlamentoda muhabirlik yaptı. Dönemin çeşitli gazete ve dergilerine deneme ve öyküler yazmaya başladı. Bu yazılarında dönemin geleneklerinden ve yaşam biçiminden kesitler yer alıyordu. İlgiyle karşılanan bu yazılar George Cruikshank'ın çizgileriyle "*Boz'un Karalamaları*" (1836) adıyla yayımlandı. Dickens daha sonra *Bay*

Pickwick'in Serüvenleri'ni (1836-37)yazmaya başladı. Bay Pickwick, uşağı Sam Weller ve arkadaşlarının başından geçen gülünç serüvenleri anlatan bu kitap çok tutuldu ve Dickens birdenbire üne kavuştu.

Dickens'ın herkesçe anlaşılabilir romanları, yaşadığı dönemde kraliçeden sokaktaki yoksul adama kadar çeşitli kesimlerden okurların ilgisini çekiyordu. Londra'da kimi zaman yirmi tiyatroda birden bu romanlardan uyarlamalar sahneleniyor, okuması olmayanlar bile roman kahramanlarını tanıyordu. Romanlarındaki Bay Pickwick, Oliver Twist, Bay Micawber, David Copperfield, Scrooge ve Tiny Tim gibi tipler, İngiltere'nin dışındaki okurlarca da benimsendi.

1829 yılında, ilk aşkı Maria Beandel ile tanıştı ve onu "David Copperfield"daki Dora karakteri için uygun bir model olarak gördü. Ancak Maria'nın ailesi bu birlikteliği onaylamadı ve 1833'te ayrılmak zorunda kaldılar. Yazar, daha sonraları 1835 yılında Catherine Hogarth'la nişanlandı.

Dickens 1837'de Catherine Hogart ile evlendi. Bu tarihten itibaren Dickens hem dergilere deneme öykü yazmayı sürdürdü hem de (o zamanların modasına uygun olarak) dergilerde dizi halinde yayımlanan romanlar yazmaya başladı. 1838-39 arasında gene bölümler halinde yayımlanan *Nicholas Nickleby*'de gülünç ve acıklı olayları iç içe vermeyi başardı. Bu kitapta, yarattığı en gülünç tiplerden Bay Mantalini ve Bay Vincent Crummles ile birlikte canavar ruhlu okul yöneticisi Wackford Squeers'i de okurlarına tanıttı.

Charles Dickens 1840'ta Amerika'ya gitti ve burada büyük bir coşkuyla karşılandı, ama dönüşünde yazdığı *"Genel Okur İçin Amerika Notları"* kendisini içtenlikle ağırlamış olanlarda şiddetli tepkilere yol açtı. Aslında Amerika'ya gidişinin asıl nedeni yazdıklarını izinsiz kopyalayan Amerikalı bazı yayınevlerine dava açmak ve köleliğin kaldırılması yolunda yapılan gösterilere destek olmaktı. *Bir Noel Şarkısı* (1843) ve *Martin Chuzzlewit* (1844) bu geziden edindiği izlenimlerle yazıldı.

Küçük Nell'in ölümüyle sonuçlanan *Antikacı Dükkanı* (1841) okurları gözyaşlarına boğdu. Okurlar, Dickens'a mektuplar yazarak Küçük Nell'in ölmesini engellemesi için yalvardılar. 1843 ile 1846 arasında bol bol seyahat eden Dickens, bu seyahatlerde dönemin ünlü yazarlarıyla tanışma fırsatı buldu. Bu dönemde yine *Daily News* gazetesini ve *Household Words*

dergisini çıkardı. Dickens iş dünyasını ve bütünüyle toplumu ele aldığı "*Dombey ve Oğlu*" (1848) adlı romanının ardından, bir özyaşamöyküsünü çağrıştıran "David Copperfield"ı (1849-50) yazmaya başladı. David Copperfield'in başından geçenler, çoğunlukla Dickens'ın fabrikadaki karanlık günlerinden, yoksul kira evlerinden ve borçlular hapishanesinden izlenimlerdi. "*Kasvetli Ev*" (1853) adlı romanında mahkemeleri ve hukukçuları; "*Zor Yıllar*"da (1854) Sanayi Devrimi'yle birlikte yaşanan toplumsal değişim sırasında sıkıntı ve yoksulluğa neden olan iktisadi sistemi sert bir dille eleştirdi. Dickens toplumun yoksul ve ezilen kesimlerini konu aldığı romanlarıyla geniş yankılar uyandırarak, toplumsal sorunlara ilginin artmasını sağladı. 1857 yılında Hans Christian Andersen Dickens'ı ziyarete geldi ve aynı yıl Dickens eski dostu ve rakibi William Makepeace Thackeray ile edebi bir polemik yaşadı. Ertesi yıl eşinden ayrılan yazar, Ellen Ternan adında bir oyuncuyla birlikte yaşamaya başladı.

Dickens *Küçük Dorrit* (1857) adlı romanının ardından *Sıradan Sözler* ve *Yıl Boyunca* adlı dergilerde çalıştı. 1859'dan 1870'teki ölümüne kadar roman, şiir, deneme gibi çeşitli türlere yer veren bu haftalık dergilerde çalışan Dickens bu sırada üç roman daha yazdı; *İki Şehrin Hikayesi* (1859) *Büyük Umutlar* (1861) ve *Ortak Dostumuz* (1865) adlı bu yapıtlarıyla sanatının doruğuna ulaştı.

1858'de boşandıktan sonra Dickens, ABD'ye ve İngiltere'nin çeşitli bölgelerine geziler yaptı. Büyük dinleyici kitlelerine romanlarından parçalar okumakta çok ustaydı. Halkın arasına karışmaktan hoşlanırdı. Etkileyici bir konuşmacı, iyi bir amatör tiyatro oyuncusu, yetenekli bir gazete muhabiriydi. Yazmakta olduğu *Edwin Drood'un Gizemi* (1870) adlı dedektif öyküsünü bitiremeden 8 Haziran1870 tarihinde öldü ve Gadshill'de toprağa verildi.

Seçme Romanları: *Oliver Twist* (1837/1839 – Can Yayınları, 2010), *Nicholas Nickleby'nin Hayatı ve Serüvenleri* (1838–1839), *Antikacı Dükkanı* (1840 – Amfora Yayınları, 2007), *Bir Noel Şarkısı* (1843), *Martin Chuzzlewit* (1843–1844), *Yaşama Savaşı* (1846), *David Copperfield* (1849/1850 – Engin Yayıncılık, 2000), *Zor Günler* (1854), *İki Şehrin Hikayesi* (1859 – Can Yayınları, 2012), *Büyük Umutlar* (1860/1861 – Alter Yayıncılık, 2011), *Edwin Drood'un Gizemi* (tamamlanamadı – 1870)

46

George ELIOT

(1819 – 1880)

George Eliot size erkek adı gibi geldiyse haklısınız. Çünkü bu ad, hayatının bir dönemini takma adla sürdüren ve kitaplar yazan Mary Anne Evans'ın yazarken kullandığı addı. Yazar, Victoria dönemi İngiltere'sinin en ünlü yazarlarından biri olmanın yanı sıra birçok ünlü yazarla da gönül ilişkileri yaşamıştır...

Birçok romanında George Eliot (*okunuşu: Corc Eliyıt*) adını kullanan Mary Anne Evans 22 Kasım 1819'da, Britanya'da, Warwickshire kentinde doğdu. Robert Evans ve Christiana Pearson Evans'ın en küçük kızıydı. İkisi annesinin bir önceki evliliğinden olmak üzere, dört kardeşi vardı. 1824 yılında ilkokula, sonra da Nuneaton'daki Bayan Wallington'ın okuluna başladı. Okuldaki öğretmeni Maria Lewis genç Mary'ye çok şey öğretti ve ikilinin dostluğu uzun yıllar devam etti. Öğretmeni, George Eliot'ın kitaplarındaki bazı karakterlere de esin kaynağı oldu. Annesinin 1836'da kanserden ölmesinden sonra, büyük bir malikanenin kahyası olan babasına bakmak zorunda kaldığı için okuldan ayrıldı. Babası zengin bir adam olmamasına rağmen kızına özel hocalar tutup bol bol kitap alarak onun kişisel gelişimine büyük destek oldu.

Evans'ın ilk şiiri *Christian Observer* adlı bir dergide 1840 yılında çıktı. O günlerde Eliot dış görünüşüyle çok ilgileniyor, bir yandan da Hıristiyan dininin dogmaları ve Victoria dönemi İngiltere'sinin değer yargılarıyla sık sık çatışmaya düşüyordu. O sırada artık kiliseye gitmemeye karar verdi ve Coventry bölgesinde bulunan yazarlarla ve sanatçılarla tanışıklık kurmaya

başladı. Din, ahlak ve siyaset konusunda katı bir tutumu olmayan, özgür düşünceli bu çevreye katılması, yeni düşünceler edinmesine yol açtı. Babasının 1849'da ölümü üzerine önce İtalya ve İsviçre'ye gitti, daha sonra Londra'ya yerleşerek Marian Evans adıyla *Westminster Review* dergisinde çalışmaya başladı. Aydın bir kadın olan Evans Charles Dickens, Wilkie Collins gibi o dönemin önde gelen düşünür ve yazarlarıyla dost oldu. Bunlar arasında çok yönlü bir insan olan gazeteci George Henry Lewes'le (1817 – 1878) olan dostluğu yaşamına ayrı bir anlam kattı. Lewes onu roman yazmaya teşvik etti. İkili, 1857'den itibaren birlikte olmaya başladı ve ilişkileri Lewes ölünceye kadar uyum ve mutluluk içinde sürdü.

Edebiyat yaşamına eleştirmen ve çevirmen olarak başlayan Evans'ın yayımlanan ilk öykü kitabı *Din Adamının Yaşamından Sahneler*'dir (1852) Yazar bu yazılarıyla birlikte George Eliot takma adını kullanmaya başladı. Bunun çeşitli nedenleri vardı: Lewes'la yaşadığı evlilik dışı ilişki, o dönemin yapısı gereği tepki çekiyordu ve birçok konuda sert eleştiriler yazan "Mary Evans"ın kendisi olduğunun bilinmesini istemiyordu. Dahası, kadınlar o günlerde yazı yazsalar bile yemek, ev hayatı ve din konuları dışında yazılar yazmaları hoş karşılanmıyordu. Böylece Mary Evans, sevdiği adamın adı olan George'u kullanarak yazarlık kariyerinde farklı bir dönemi başlattı. 1859'da yayımlanan ilk romanı *Adam Bede*'de gözlenen, günlük yaşamı gerçekçi ayrıntılarla yansıtma yeteneği bundan sonraki yapıtlarının da başlıca özelliği oldu. Roman büyük ilgi çekti ve hiç tanınmayan bu "George Eliot"ın kim olduğu günlerce kamuoyunu meşgul etti. Sonunda yazarın aslında kadın olduğu anlaşılınca ortalık karışsa da başta kadın hakları savunucuları olmak üzere, halkın büyük kısmı yazara destek çıktı. Aynı yıl yazdığı *Kalkan Peçe* adlı kitapsa onun birden ünlenen bir kadın yazar olarak yaşadığı zorlukları anlatıyordu. 1860'ta *Kıyıdaki Değirmen*, bundan bir yıl sonra da tarihsel bir roman olan *Romole* yayımlandı. Bunları *Silas Marner (1861), Radikal Felix Holt* ve yazarın başyapıtı olan *Middlemarch* (1871-72) izledi. Bu roman birkaç konunun iç içe geçtiği, toprak sahiplerinden köylülere, meyhanecilerden işçilere kadar çeşitli kahramanların büyük bir gerçeklikle betimlendiği ve çağdaş düşüncelerin yer aldığı güçlü bir yapıttı. George Eliot, yazmaktaki amacının "tozlu sokaklardan ve tarlalardan gelen, etten kemikten insanların yaşamlarını yansıtmak" olduğunu söylemiştir. Yazar 1876'da *Daniel Deronda*'yı yazana kadar çeşitli şiirler de yayımladı. Lewes 1878'de

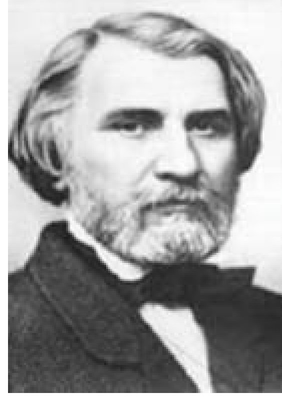
öldükten sonra, Mayıs 1880'de John Walter Cross'la evlendi. Evliliği kısa süren George Eliot, 22 Aralık 1880'de öldü ve Londra'daki Highgate Mezarlığı'na gömüldü. Gerçekçi bir yazar olan George Eliot çağdaş romanın en belirleyici özeliklerinden olan psikolojik çözümlemenin öncüsüdür.

Seçme Romanları: *Adam Bede*, (1859 – Kastaş Yayınları 2003), *Lifter Veil* (1859 – Altın Bilek Yayınları, 2007), *Kıyıdaki Değirmen* (1860), *Silas Marner* (1861 – Altın Bilek Yayınları, 2007)*; Romola* (1863), *Radikal Felix Holt* (1866), *Middlemarch* (1871/1872), *Daniel Deronda* (1876)

47

İvan Sergeyeviç TURGENYEV

(1818 – 1883)

Rusya'nın ancak Slav kimliğini koruyarak kalkınabileceğini ileri süren Dostoyevski ile ömür boyu yıldızları barışmayan ve Batıcı anlayışların Rusya'yı geleceğe taşıyabileceğini düşünen Turgenyev, yazdığı "Babalar ve Oğullar" romanında tüm eski felsefelere ve kurumlara isyan eden nihilist karakter Bazarov'u anlatmıştı. Hayatının çoğunu Avrupa'da geçiren Turgenyev'i ölüm Paris'te yakaladı...

İvan Sergeyeyiç Turgenyev 9 Kasım[3] 1818'de, Rusya'nın Oryol şehrinde doğdu. Babası soylu bir ailedendi, fakat yoksul düşmüşlerdi. Süvari albayı baba Sergey Nikolayeviç Turgenyev, Spasskoye malikanesinin sahibi ve yaşlı bir kadın olan Varvara Petrovna Lutovina ile evlendi. Yüksek rütbeli bir asker olan babası öldüğünde İvan on altı yaşındaydı. İvan'la kardeşi Nikolay'ı, fazlasıyla otoriter bir kişiliği olan anneleri Varvara Petrovna Lutovinova büyüttü. Lutovinova okumuş, eğitime, kültüre düşkün fakat bir o kadar da sert bir kadındı; suç işleyen toprak kölelerini acımasızca cezalandırır, kırbaçlatırdı. Turgenyev'in kölelik karşıtı fikirleri bu yüzden küçük yaşta şekillenmeye başldı. Bir senelik Moskova Üniversitesi macerasının ardından Turgenyev, St. Petersburg Üniversitesi'nde klasikler, Rus edebiyatı ve filoloji eğitimi gördü. 1838'de tarih ve felsefe okumak üzere Berlin Üniversitesi'ne gitti. Avrupa'dan ülkesine radikal bir Batı

yanlısı olarak döndü ve Rusya'nın gelişebilmek için yüzünü Batı'ya dönmesi ve kölelik gibi köhnemiş kurumların ortadan kaldırılması gerektiği yolundaki düşüncelerini dile getirmeye başladı.

O dönemde Alman felsefesi ülkede benimsenmediği ve kuşku ile karşılandığı için ders verme olanağına kavuşamadı. 1842 yılı, Turgenyev için dönüm noktası oldu. O sırada ünlü Rus eleştirmen Belinski ile tanıştı. Belinski'nin çevresi toprak köleliğine karşı duran aydın kesimdi. İlk yazınsal denemeleri dışında, Turgenyev'in ilk ciddi çalışmaları 1842'ye rastladı. Seçtiği yol Puşkin'in ortaya attığı ve Gogol'un geliştirdiği "gerçekçilik" akımıdır.

İlk önemli eseri, 1852'de kitap halinde yayımlanan ve köleliğin kötülüklerini anlattığı *Bir Sporcunun Notları*'dır. (*Bir Avcının Notları* adıyla da bilinir). 1850'lerin ikinci yarısından itibaren peş peşe yayımlanan kısa romanlarında Turgenyev'in gittikçe daha güçlü bir yazar haline geldiği görülür: *Rudin* (1856), *Seçkin Evi* (1859), *Arefe* (1860) ve Rusya'da yayılmaya başlayan devrimci görüşler hakkındaki *Babalar ve Oğullar*[4] (1862) bu dönemde yazdığı romanlardır. Hem son kitabının "nihilist" kahramanı Bazarov'a yönelik eleştiriler şiddetli bir hal aldığı hem de yaklaşık on beş senedir büyük bir aşkla bağlı olduğu ünlü şarkıcı Pauline Viardot'ya yakın olmak istediği için Rusya'yı terk etti ve hayatının geri kalanının çoğunu ülkesinden uzakta, Baden-Baden ve Paris gibi Avrupa şehirlerinde geçirdi. 1867'de *Duman*, 1877'de *Bakir Toprak* isimli romanları yayımlandı. O sıralarda Rusya'da özellikle Dostoyevski'nin edebi bayraktarlığını yaptığı Batı aleyhtarı Slav milliyetçiliği hâlâ Turgenyev'in temel meselelerinden biriydi. Ülkesindeki gelişmeleri uzaktan da olsa sürekli takip ediyordu. Ama yaşadığı her şeye rağmen soğukkanlı bir mesafeyi korumayı da başarabiliyordu. Daha sonra *Ecinniler* isimli romanındaki Karmazinov karakteri aracılığıyla kendisini ağır bir şekilde hicvedecek olan en büyük edebî ve fikrî düşmanı Dostoyevski hakkındaki bir mektubunda şu ifadeyi kullanıyordu: "Bazarov'umu ya da başka bir deyişle benim niyetlerimi en iyi anlayan kişilerden biri Dostoyevski'dir."

Turgenyev hiç evlenmedi. En yakın edebi arkadaşı Gustave Flaubert'ti. Ömrünün son yıllarında Rusya'daki şöhreti Tolstoy ve Dostoyevski gibi halefleri tarafından büyük ölçüde gölgelenmiş de olsa, Turgenyev Avrupa ve Amerika edebi çevrelerinde kabul gören ilk Rus yazarı olması ve "kısa

roman" ve "lirik aşk hikayesi" türlerinin en parlak örneklerini vermiş olmasıyla hâlâ gelmiş geçmiş en büyük Rus yazarlarından biri olarak kabul edilir. İvan Turgenyev, 3 Eylül 1883'te Paris yakınlarındaki Bougival'de öldü. Ölmeden önceki arzusu uyarınca naaşı Rusya'ya götürüldü ve Saint Petersburg'da, arkadaşı Belinski'nin mezarının yanına gömüldü.

Seçme Romanları: *Rudin* (1857; Rudin – İlk Aşk – İlkbahar Selleri, İş Bankası Yayınları, 2009), *Asilzade Yuvası* (1859 – Turkuvaz Kitap, 2008), *Arefe* (1860 – İletişim Yayınları, 1991), *Babalar ve Çocuklar* (1862), *Bakir Toprak* (1876)

48

Herman MELVILLE

(1819-1891)

"Beyaz Balina" Moby Dick, edebiyat dünyasındaki hayvanların kesinlikle en ünlüsü olsa gerek... Melville'in ilk yazdığı üç roman, dönemlerinde büyük başarılar kazandılarsa da onun adını edebiyat tarihine yazdıran eseri Moby Dick oldu.

Herman Melville (*okunuşu: Örmın Mölvil*) 1 Aralık 1818'de New York City'de dünyaya geldi. Annesi Maria Gansevoort ve babası Allan Melville on kişilik, zengin ve mutlu bir aileye sahipti. Baba Allan boş zamanlarında çocuklarına uzak denizlerde geçen macera hikayeleri anlatmayı severdi ve küçük Herman macera dolu yolculukların ilk esintilerini bu hikayeler yoluyla hissetti. Babalarının 40 yaşında (1832) ölmesi üzerine aile, Hudson Nehri kıyısındaki Lansingburg'e taşındı.

1835'te bir yıllığına Albany Classical School'a devam eden Melville, sonra okulu bıraktı ve amcası Thomas'ın çiftliğinde çalışmak üzere Massachusetts'e gitti. Burada da fazla kalmayan yazar, tekrar New York'a döndü ve Liverpool'a gitmek üzere hazırlanan bir gemiye kamarot olarak yazıldı. Bu yolculuktan sonra bir süre ufak tefek işlerde çalışan Melville, karada yaşamayı sevmedi ve 1841 yılında Acushnet adlı bir balina avlama gemisine işçi olarak girdi. Bugün Fransız Polinezyası olarak bilinen

adalarda arkadaşlarıyla geçirdiği günler, romanları için önemli kaynaklar sağladı.

Melville'in 1846'da, Britanya'da yayımlanan ilk romanı *Typee: Polinezya Yaşamına Bir Bakış*, yazarın Polinezya ve Tahiti günlerindeki izlenimlerini aktarıyordu. 1849 yılında yayımlanan iki ciltlik ikinci romanı *Mardi: Oralara Bir Yolculuk* yine yazarın güney denizlerindeki maceralarını konu alan bir kitaptı. Bunu 1849'da yayımlanan bir başka yarı-otobiyografik roman olan *Redburn: İlk Yolculuk* izledi.

4 Ağustos 1847'de Elizabeth Shaw'la evlenen yazarın bu evlilikten iki kızı ve iki oğlu oldu. 1850'lerin başında ailesiyle birlikte otuz yıl boyunca ikamet edeceği ve bugün müze olan Berkshire County, Massachusetts'teki evleri "Arrowhead"e taşındı. Burada Melville, ileride çok iyi arkadaş olacağı ve başyapıtı *Moby Dick*'i kendisine ithaf edeceği yazar Nathaniel Hawthorne'la tanıştı. Melville bu dönemde bir yandan gazete ve dergilere yazılar yazarken bir yandan da *Moby Dick*'i yazmaya başlamıştı.

Ekim 1851'de Moby Dick yayımlandı ve insan doğasının tüm zayıf ve güçlü yanlarını göstermesi yönüyle büyük ilgi gördü. Sonraki yıllarda daha birçok eser verse de Herman Melville'e en çok ünü *Moby Dick* getirmiştir. Avrupa'ya ve Kudüs'e yaptığı yolculukların ardından, yazar 1857'de ABD'nin büyük şehirlerini kapsayan bir konferans turuna çıktı.

1863 yılında Melville ve ailesi taşrada yaşamaktan vazgeçtive New York City'ye taşındı. New York Gümrüğü'nde çalışmaya başladı ve yirmi yıl bu işi sürdürdü. Romanlarından sonra birkaç yıl şiir kitapları yayımlayan Herman Melville 28 Eylül 1891'deki ölümünden sonra uzun yıllar kimsenin anımsamadığı bir yazar olarak kaldı.

Yıllar sonra Moby Dick romanının tekrar keşfi ve 1956'da yönetmen John Huston'ın tüm dünyada büyük ilgi gören *Moby Dick* adlı filmiyle birlikte Herman Melville unutulmuşluktan kurtuldu ve büyük romancılar arasındaki yerin aldı.

Seçme Romanları: *Typee: Polinezya Yaşamına Bir Bakış* (1846), *Mardi: Oralara Bir Yolculuk* (1849), *Moby Dick* (1851 – Yapı Kredi Yayınları, 2012), *İsrael Potter: Sürgünde Elli Yıl* (1855 – Seyhan Kitap, 2006), *Billy Budd* (1924 – Yapı Kredi Yayınları, 2011)

49

Fyodor Mihaylovic DOSTOYEVSKİ

(1821 – 1881)

(Vasiliy Perov tarafından

1872'de çizilen portresi)

> ***Roman sanatı dendiğinde ilk akla gelen kavramlardan biri de "Rus Klasikleri"dir ve Dostoyevski de bu klasiklerin en büyüklerinin yaratıcısı... İnsan ruhunun karmaşık derinliklerine inip, hayatımızı oradan aldığı ışıkla aydınlatmaya çalışan yazarın kendi hayatı da romanlarında anlattığı karakterlerden çok farklı değildir...***

11 Kasım 1821 günü Moskova'da doğan Fyodor Mihayloviç Dostoyevski'nin çocukluğu, Mikhail adındaki sarhoş babası ve Maria adındaki hasta annesiyle birlikte geçti. Fyodor, doktor babasının çalıştığı hastanedeki hastalarla sohbet etmeyi ve Rusya'nın her yerinden ve farklı toplumsal kesimlerden gelen bu insanların öykülerini dinlemeyi çok seviyordu. Yazardaki ilk yazma hevesi, o dönemde dinlediği bu öykülerden kaynaklandı. Fyodor, annesinin ölümünden sonra Petersburg'daki Mühendis Okulu'na girdi. 1839'da, babasının ölüm haberini burada aldı. Okulu başarıyla bitirdikten sonra İstihkam Müdürlüğü'ne girdi. Bir yıl sonra istifa ederek buradan ayrıldı.

Maaşına ve topraktaki payından aldığı yıllık 5.000 rublelik gelire karşın devamlı para sıkıntısı içindeydi. Bilardoya merak salmıştı ve hep kaybediyordu. Hayatı boyunca sürdüğü pervasız yaşantı nedeniyle son yıllarında kitaplarından sağladığı gelirin dışında hep yoksulluk içindeydi.

Hayatını baştan başa değiştirecek olay yaklaşıyordu. Edebiyatla ilgilenmeye başlamıştı ve işe Balzac'ın *"Eugenie Grandet"*sini Rusçaya çevirmekle başladı. Ordudaki hayattan da iyice sıkılmıştı. Kardeşine 1843 yılında yazdığı mektupta, "Askerlikten patatesten nefret ettiğim kadar nefret ediyorum" diye yazmıştı. Ertesi yıl daha fazla dayanamayarak istifa etti. Kararını kardeşine mektupla haber verirken şöyle diyordu: "Hiç pişman değilim. Bir ümidim var. Romanımı bitirmek üzereyim. Orijinal bir eser olacak."

Dostoyevski, romanını *Oteşestvenya Zapiski* adlı ünlü bir edebiyat dergisinde yayımlatmayı ummuştu; fakat aradan bir yıl geçtiği halde dergi, romanında önemli değişiklikler yapmadıkça eserini yayınlamayı

reddetmeye devam ediyordu. O da istenen değişiklikleri yapmak yerine eserini kendisi bastırmaya karar verdi ve kazanacağı parayla borçlarını kapatabileceği umuduyla *İnsancıklar*'ı (*Bednye Lyudi*) ilk olarak 1846 yılında yayımladı.

Dostoyevski, bu kitapta toplumun acımasız kurallarına karşı yaşlı bir adamın öksüz bir kıza duyduğu sevdayı iç dünyasındaki derin çatışmalarla işledi. Halkın sıcak ilgisiyle karşılanan bu kitap, eleştirmenlerden de övgüler aldı. Ünlü eleştirmen Belinski, romanı okuduktan sonra Dostoyevski'ye gelecekte büyük bir yazar olacağına dair övgü dolu sözler söyledi. Şair Nikolay Neksarov, Dostoyevski hakkında "Yeni bir Gogol doğdu" diye konuştu. Yazarlıkta ün sağladıktan sonra 1846 yılında, Gogol esintileri bulunan kitabı *Öteki* (*Dvoynik*) yayımlandı. Yazar bu romanda, kendini ortadan kaldırmaya çalışan benzeriyle sürekli çatışma halinde bulunan bir memurun hikayesini anlattı. Bu romanda ele aldığı çift kişilik temasını daha sonra bazı romanlarında kullansa da öteki, Belinski dahil hiçbir eleştirmence beğenilmedi.

1847 yılında ise *Ev Sahibesi* (*Hozyayka*) isimli romanı yayımlandı. Dostoyevski bu eseri ile de beklediği övgülerin aksine olumsuz eleştiriler aldı. Bu durum üzerine Dostoyevski, ruhsal çöküntüye düştü ve üzüntüden hasta oldu. Ancak yazarlığı bırakmayan Dostoyevski, 1848 senesinde *Beyaz Geceler* (*Belıye Noçi*) ve *Bir Yufka Yürekli* (*Slaboye Serdtse*) adlı kitaplarını yayımlattı. *Bir Yufka Yürekli* yazara itibarını yeniden kazandırsa da beklediği başarıyı elde edemeyen Dostoyevski'nin umudu kırıldı. Yazarlıkta umduğunu bulamayan Dostoyevski, politikayla ilgilenmeye başladı ve genç liberallerin grubuna girdi.

1849 yılında devlet aleyhindeki bir komploya karıştığı iddiası ile tutuklandı. On ay hapishanede kalan Dostoyevski, kurşuna dizilmek üzereyken diğer sekiz tutuklu arkadaşı ile affedildi. Cezası dört yıl kürek, dört yıl da adi hapse dönüştürüldü. Cezasını çekmesi için Sibirya'da bulunan Omsk Cezaevi'ne gönderildi. Burada geçirdiği dört yılın ardından er rütbesi ile ordunun hizmetine verildi ve subaylığa kadar yükseldi. 1857 yılında Maria Dmitrievna Isayeva ile evlendi. Beş yıl boyunca görev yapan Dostoyevski, 1859 yılında özgür bırakıldı ve Petersburg'a yerleşti.

1859'da ordudan terhis edilerek Moskova dışında küçük bir yerde kalmaya zorlanan Dostoyevski, özgürlüğüne kavuştuktan sonra Petersburg'a

döndü. Kardeşi Mihail ve arkadaşı N. N. Strahov ile birlikte *Vremya* (*Zaman*) ve sonra da *Epoha* (*Dönem*) adlı dergileri hazırladı. Bu dergilerde Slavcı düşünceyi savunduğunu belirten yazılar yazdı. *Ezilenler* (*Unijenniye i Oskorblyonniye*) ve *Ölü Evinden Anılar* (*Zapiski iz Mertvogo Doma*) ile kendinden söz ettirdi. 1863 yılında uzun zamandır arzuladığı Avrupa seyahatini gerçekleştirdi. Sara nöbetleri ve kumar borçları yüzünden sıkıntıya düşen ve yayımcılardan yazmadığı romanların avanslarını alarak yaşayan Dostoyevski'nin *Yeraltından Notlar* adlı yapıtı, 1864 yılında yayımlandı. Bu romanda yazar, insan ruhunun derinliklerine indi. *Suç ve Ceza* (*Prestuplenie i Nakazanie*) ve *Kumarbaz* (*İgrok*) adlı yapıtları ise 1866 yılında yayımlandı. Dostoyevski, *Suç ve Ceza*'yı 1858 yılında Semipalatinsk'te bulunduğu zaman *Roussky Slovo* dergisi için uzun bir hikaye olarak tasarlamıştı. Bunun nedeni, Sibirya'dan ayrılana dek roman yazmama kararı almasıydı.

Dostoyevski, *Suç ve Ceza* romanında bir Rus aydını olan Raskolnikov'un kendi doğrusu adına işlediği cinayetleri ve vicdanıyla hesaplaşmasını konu edindi. Yazar, küçük bir otel odasında ve ekonomik olarak kötü durumdayken yazdığı *Suç ve Ceza*'yı 1866 yılında tamamlamıştı. *Suç ve Ceza,* Dostoyevski'nin en önemli eserlerinden biridir. Romandaki ana düşünce, "işlenen suçun cezası mutlaka çekilir" esasına dayanmaktadır. Romanda Rusya'nın büyük şehirlerinden birindeki yoksul halkın hayatı dile getirilmektedir. Yazar eseri yazmaya başladığı zaman karısı ağır hastaydı. Dostoyevski bir yandan karısının baş ucunda beklerken bir yandan da bu başyapıtını yarattı. Romanın kahramanı Rodion Raskolnikov'un Rusya'nın Faust'u olduğunu söyleyenler vardır. Ortak yönleri ikisinin de yoksul, öğrenci, gururlu ve ihtiraslı olmalarıdır. Her ikisi de üstün zekalarından ötürü duydukları gururla suç işler. Kendilerine bağlı bir kadının aşkı ile doğru yolu bulurlar.

Dostoyevski'nin sonraki yapıtları olan *Budala* (*Idiot*) 1866, *Ebedi Koca* (*Veçnıy Muj*) 1870 ve *Ecinniler* (*Besı*) 1872 yılında yayımlandı. Bütün bu başyapıtlar birbirini izledi. Karısı öldükten sonra sekreteri Anna Grigoriyevna Snitkina ile evlendi. Yeniden borçlanan ve kumarhanelerde dolaşmaya başlayan Dostoyevski, o günlerde bir kız çocuk sahibi oldu. Ancak kızı doğduktan kısa süre sonra öldü. Dostoyevski bu yüzden de büyük bir sarsıntı geçirdi. 1875'te *Delikanlı* (*Podrostok*), 1876'da *Bir Yazarın Günlüğü* (*Dnevnik Pisatelya*) ve 1879'da *Karamazov Kardeşler*

(*Bratya Karamazovi*) adlı romanları yayımlandı. Hayatı boyunca eserlerinde işlediği temaları yeniden ele alan ve insan duygularının derinliğine inen eserler yazan Dostoyevski, Zosima ve Alyoşa karakterlerinin öne çıkacağı *Bir Büyük Günahkarın Yaşamı* adlı eserini tamamlayamadı. 1881 yılının ocak ayında akciğer kanaması geçirerek yatağa düştü ve 28 Ocak 1881 tarihinde öldü. Dostoyevski için 31 Ocak 1881 tarihinde yapılan cenaze töreninde yaklaşık otuz bin kişi tabutunun arkasında yürüdü.

Seçme Romanları: *İnsancıklar* (1846 – İnkılâp Kitabevi, 2007), *Netochka Nezvanova* (1849), *Ezilmiş ve Aşağılanmışlar* (1861), *Ölüler Evinden Anılar* (1862 – Türkiye İş Bankası Yayınları, 2008), *Yeraltından Notlar* (1864 – Türkiye İş Bankası Yayınları, 2011), *Suç ve Ceza* (1866 – Bordo Siyah Yayınları, 2011), *Kumarbaz* (1867 – İletişim Yayınları, 2009), *Budala* (1869), *Ecinniler* (1872), *Delikanlı* (1875), *Karamazov Kardeşler* (1881 – İş Bankası Yayınları, 2009)

50

Gustave FLAUBERT

(1821 – 1880)

"Madame Bovary" adını duymamış biri varsa o insanın hayatında hiç roman okumadığını düşünebilirsiniz! Çünkü roman okumaya başladığınızda karşınıza çıkacak ilk ve en önemli romanlardan biri Madam Bovary, ilk yazarlardan biri de edebiyatta gerçekçiliğin en önemli temsilcilerinden biri olan Gustave Flaubert'tir.

Gustave Flaubert (*okunuşu: Güstav Flober*) 12 Aralık 1821'de Fransa Rouen'de doğdu. Bir hekim kızı olan annesi Justine-Caroline Fleuriot ile Hôtel-Dieu'de başcerrahlık yapan babası Achille-Cléophas'nın ortanca çocuğuydu. Edebiyat alanındaki ilk denemelerini Rouen Lisesi'ndeki okul gazetesinde ve *Le Colibri (Sinek Kuşu)* adlı küçük bir dergide yaptı. Yazmaktan başka bir yeteneği olmadığına o yıllarda karar verdi. Flaubert'in hayat hikayesi, aslında temel olarak yazdıklarının da hikayesidir. 1832–1840 yılları arasında Rouen Koleji'nde okudu. 1836 yılında, on beş yaşındayken Trouville sahilinde tanıştığı, o sırada kendisinden on yaş büyük, yirmi altı yaşında evli bir kadın olan Elisa Schlésinger'e tutkulu bir aşkla bağlandı. Hayatı boyunca –mesafeli bir şekilde de olsa– ona âşık kaldı. Bu aşk, yaşamında çok önemli izler bıraktı. Bir delikanlının gönül eğitimi olarak nitelendirdiği aşkın kahramanı olan bu kadın, *Duygusal Eğitim*'deki Marie Arnoux karakterinin temel esin kaynağı oldu. Flaubert bu dönemde yoğun bir şekilde yazdı. *Bir Çılgının Hatıraları* (1838), *Smarh*

(1839) ve 1840 yılında yazmaya başlayıp 1842 yılında bitirdiği *Kasım* bu dönemin ürünleridir.

1845'te *Duygusal Eğitim*'in ilk taslağını bitirdi ve ailesiyle beraber çıktığı bir İtalya seyahatinde, Cenova'da görüp derinden etkilendiği bir Brueghel tablosunun verdiği ilhamla *Ermiş Antonius ve Şeytan*'ı yazmaya başladı. 1846 yılında babası ve bir kızı olan ablası Caroline de ölünce annesi ve yeğeniyle Rouen yakınlarındaki Croisset'ye yerleşti, yaşamının geri kalan kısmını burada geçirdi. Flaubert'in bu dönemdeki mektuplaşmaları, özellikle de uzatmalı sevgilisi Louise Colet ile yazışmaları hayli ilginçtir ve rahatlıkla Flaubert'in eserleri arasında sayılabilir. Colet ile aralarındaki fırtınalı ilişki 1846'dan 1854'e kadar aralıklarla sürdü. Ayrılıklarının ardından artık Madame Bovary konulu mektupların hepsinin muhatabı yeni arkadaşı Louis Bouilhet oldu.

1848 Devrimi sırasında Flaubert, yakın dostları Louis Bouilhet ve Maxime du Camp'la birlikte, devrime tanık olmak için Paris'e gitti. Kasım 1849'dan Nisan 1851'e kadar Maxime du Camp ile birlikte Yunanistan, Anadolu, Mısır, Filistin, Suriye ve İtalya'yı dolaştı. Flaubert Doğu yolculuğunun son kısmında; Mısır, Filistin, Lübnan ve Suriye'den sonra, 1850 ekiminde arkadaşı Maxime Du Camp ile birlikte İstanbul'a geldi. İstanbul'da Galata'daki Justiniano Oteli'nde konaklayan Flaubert, annesiyle buradan da mektuplaştı.

Yakındoğu seyahatinden dönüşünden üç ay sonra, Eylül 1851'de *Madame Bovary*'yi yazmaya başladı. Kitabı 1856 baharında bitirdi. 1857'de yazara *Madame Bovary*'nin "ahlakdışı" olduğu suçlamasıyla dava açıldı ancak Roven'li avukat Marie-Antoine-Jules Sénard, başarılı savunmasıyla kitap ve yazarı akladı (Flaubert, kitabı daha sonra Sénard'a ithaf etmiştir). Dava tümüyle yazarın hayatın gerçeklerini anlatma hakkı ekseninde sürmüştü.

1857'nin sonlarına doğru, ilk adı *Kartaca* olan *Salammbo*'yu yazmaya koyuldu. Yazar, 1858 ilkbaharında Kuzey Afrika'ya yaptığı bir araştırma gezisi dolayısıyla yazmaya iki aylığına ara verdiği bu romanı Nisan 1862'de bitirdi. 1864–1869 yılları arasında yazdığı *Duygusal Eğitim*'le beraber Flaubert'in "modern" "burjuva" konulara geri döndüğü söylenebilir. Yazar tekrar *Ermiş Antonius ve Şeytan*'ı yazmaya devam etti, 1872'de ise üçüncü ve son versiyonunu bitirdi ve kitap 1874'te yayımlandı. Bu yapıtta M.S. 4. yüzyılda bir rahibin yaşamı çevresinde din ve felsefe konuları tartışılır.

Bitiremediği son projesi *Bouvard ve Pécuchet*'yi yazmayaysa 1874'te başladı.

Madame Bovary ile "gerçekçi roman" alanında çığır açan Gustave Flaubert, 8 Mayıs 1880 günü beyin kanaması sonucu Croisset'de öldü ve Normandiya'da toprağa verildi.

Seçme Romanları: *Madame Bovary* (1857 – Oğlak Yayınları, 2001), *Salammbo* (1862), *Aşk Eğitimi* (1869 – İthaki Yayınları, 2004), *Ermiş Antonius ve Şeytan* (1874)

51

Alexandre DUMAS (oğul)

(1824 - 1895)

Hem gayrimeşru bir çocuktu hem çok esmerdi hem çok yoksuldu hem de hayatı boyunca babasının gölgesinde kalmamak için savaştı. Oğul Alexandre Dumas bütün bu sıkıntılar arasında gelmiş geçmiş en duygusal romanlardan biri olan "Kamelyalı Kadın"ı yazmayı başardı. Üstelik de romanları sayesinde hem maddi rahatlığa kavuştu hem Fransız Akademisi'ne kabul edilerek adını "Ölümsüzler" arasına yazdırdı.

Oğul Alexandre Dumas (*okunuşu: Aleksandır Düma*) ünlü Fransız yazar Alexandre Dumas'nın gayri meşru oğlu olarak 27 Temmuz 1824'te Paris'te doğdu. Annesi, Marie-Catherine Labay isimli bir kadın terzisiydi. 1831 yılında babası onu oğlu olarak resmen tanıdı ve iyi bir eğitim görmesini sağladı. *Institution Goubaux* ve *Collège Bourbon*'da eğitim gördü. Gayri meşru oluşunun yanı sıra koyu teni yüzünden de zorluk çekti. Özellikle okul yıllarında rengi nedeniyle arkadaşlarının şakalarına ve küçümsemelerine maruz kaldı. Babaannesi Haitili bir kadındı, bu yüzden ten rengi koyuydu. Yazma aşkı yüzünden okulu terk etti ve yazmaya başladı. Kendini yazmaya verdi, bu nedenle de maddi sıkıntılar yaşamaya başladı. Yirmi bir yaşına geldiğinde borç içindeydi. 1844 yılında eşinden ayrılan babasıyla yaşamak için Saint-Germain-en-Laye'ye taşındı. Burada zengin erkeklerle beraberlikler yaşayan Marie Duplessis ile tanıştı. Bu

kadın oğul Dumas'nın başyapıtı olacak *Kamelyalı Kadın* isimli romana esin kaynağı oldu. Bu ünlü yapıtını daha sonra oyun haline getirdi. İngilizceye *Camile* adıyla uyarlanan yapıt, Verdi'nin 1853 tarihli *La Traviata* isimli operasına da kaynaklık etti. Oğul Dumas yazın hayatına şiir ve romanla başlasa da daha çok oyun yazmaya ilgi duydu.

Kamelyalı Kadın ilk zamanlarda pek ilgi toplayamamıştı. Birçok tiyatro tarafından reddedildi. Sonunda "Théâtre du Vaudeville" tarafından kabul edilip sahnelendi. Sonraları roman olarak ünlendi ve yazarın ününün yayılmasını sağladı. Oğul Dumas, romanından kazandığı para ile borçlarının bir kısmını kapattı ve annesine maddi yardımda bulundu. 1852 yılına kadar on iki roman daha yazdı, daha sonra ise kendini didaktik oyunlar yazmaya adadı. Bu oyunlarda özellikle ahlaki bozukluklara değindi. Ayrıca kendi yaşamındaki birçok olay ve beraberlik bu oyunlarına yansıdı.

Evli bir kadın olan Nadejda Naryschkine ile gizli bir ilişki yaşadı. Bu ilişkisinden 1860 yılında bir kız çocuğu dünyaya geldi. Çocuğun doğumundan dört yıl sonra, 1864'te evlendiler. 1867 yılında ise yarı otobiyografik bir roman olan ve daha sonraları en önemli eserlerinden biri sayılacak olan *Clemanceau Olayı*'nı kaleme aldı. 1885 tarihli *Denis* ve 1887 tarihli *Francillon* ile ününü arttırdı. 1874'te Fransız Akademisi'ne kabul edildi. 1894 yılında da "Légion d'Honneur" ile ödüllendirildi. Karısının ölümünden sonra sekiz yıllık metresi Henriette Régnier ile evlendi.

Oğul Alexandre Dumas, 27 Kasım 1895'te, Marly-le-Roi'de öldü ve Paris'teki Montmartre Mezarlığı'na gömüldü.

Seçme Yapıtları: *Kamelyalı Kadın* (İş Bankası Yayınları, 2009)

52

Jules VERNE

(1828 – 1905)

Daha "bilimkurgu" kavramı bilinmezken yazdığı romanlarda sular altında gezen gemilerden, göklerde uçan uçaklardan, gelecek zamanda yaşanan olaylardan söz eden Jules Verne yazdıklarıyla dünya edebiyatında çok ayrı bir yere sahip. Bugün bildiğimiz anlamda popüler romanın da kurucularından olan "bilimkurgunun babası" yazdığı elli üç romanın her birinin yüz yıl sonra bile basılıp satılabiliyor olmasını müthiş yazarlık vizyonuna borçludur.

Fransız ve dünya edebiyatının en yaratıcı romancılarından biri olan Jules Verne (*okunuşu: Jül Vern*), 8 Şubat 1828 tarihinde Fransa'nın Nantes kentinde doğdu. Annesi Sophie Henriette Alotte de la Fuye, babası avukat Pierre Verne'di. Çocukluğu bir liman kenti olan Nantes'da geçen küçük Jules, gelip giden gemileri gördükçe daha çocukluğunda uzak denizlere yolculuk hayalleri kurmaya başlamıştı. Okul yıllarında şiir ve öykü yazmaya başlayan Verne babasının isteği üzerine hukuk fakültesine gidip 1850'de mezun olsa da avukatlıktan çok tiyatroyla ilgileniyordu. Arkadaşı müzisyen Jean Louis Aristide Hignard ile birlikte tiyatro oyunları, operetler üzerinde çalışıyorlardı. Bu dönemde yazdığı *Balonla Yolculuk* (1851) adlı öykü, ileride yayımlayacağı ilk romanı *Balonla Beş Hafta* (1863) için bir eskiz niteliğindeydi.

Babası yazarlığa zaman ayırdığını öğrenip de harçlığını kesince Verne, para kazanmak için borsa simsarlığı yapmaya başladı. Bu işten nefret ediyor, ama iyi-kötü para kazanabiliyordu. Bu yıllarda Alexandre Dumas ve Victor Hugo ile tanışan Verne onlardan yazarlık hakkında öneriler aldı.

1857 yılında iki çocuklu bir dul olan Honorine de Vian Morel'le evlenen Verne'in 1861'de Michel Jean adında bir oğlu oldu. Jules Verne ve eşi ABD, Britanya gibi ülkelere yolculuklar yaparlarken Verne bir yandan yazıyor, ama yayınevleri tarafından sürekli reddediliyordu. Yazmaya ısrarla devam eden Verne'in editör ve yayıncı adaşı Pierre Jules Hetzel'le tanışması, yaşamında bir dönüm noktası oldu. 1863'te yayımladıkları *Balonla Beş Hafta* adlı roman kısa sürede büyük ün kazandı. Bu kitap sonradan yayımlanacak elli üç romanla birlikte oluşacak olan *Olağanüstü Maceralar* adlı serinin ilk kitabı oldu. İlk romanların tamamı Hetzel'in *Magazine d'Éducation et Récréation* dergisinde tefrika edilen Verne bu ilk romanının ardından birbiri ardına romanlar yayımlamaya başladı. Her romanı büyük ilgi gördü.

Kitap yazmadığı zamanlarda ailesini Saint-Michel adlı teknesine doldurup denizlerde dolaşmayı seven Jules Verne, bu gezilerinde bir yandan da romanları için malzeme topluyordu. Yazar, birçok icadı önceden tahmin ettiği için "bilim falcısı" lakabı ile anılır. Kitaplarında denizaltı, uzay yolculuğu, oksijen tüpü gibi kendi zamanında olmayan birçok aleti ve olayı öngörmüştü.

1886 yılında zihinsel engelli yeğeni Gaston tarafından silahla vurulan Verne, hayatının geri kalanında topallayarak yürümek zorunda kaldı. 1888'de Amiens Belediye Meclisi'ne üye seçilen yazar sonraki on beş yıl boyunca bu görevi başarıyla yürüttü.

Zamanla şeker hastalığının etkileri artan Jules Verne, 24 Mart 1905'te Amiens'te öldü ve La Madeline Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Oğlu Michael Verne, babasının ölümünden sonra onun romanlarının basılma işini üstlendi. *Yirminci Yüzyıl'da Paris*[5] (1994), *Dünyanın Öbür Ucundaki Fener* (1905), *Altın Yanardağı* (1906) ve *Meteor Avı* (1908) Michael'in kontrolünde yayımlandı. Bu romanlardan *Altın Yanardağı* ve *Wilhelm Storitz'in Esrarı* (İthaki Yayınları, 2002), Fransa'da 1995 ve 1996 yıllarında basıldı. Jules Verne UNESCO'nun Index Translationum'una göre

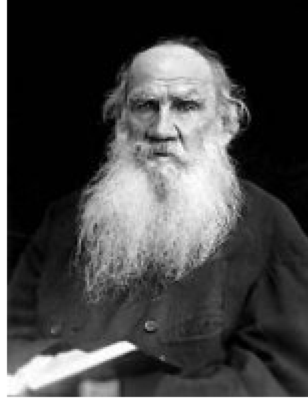
eserleri dünyada en çok dile çevrilen üçüncü yazardır. Yazarın birçok romanından, çok sayıda sinema filmi ve televizyon dizisi çekilmiştir.

Seçme Romanları: *Balonla Beş Hafta* (1863 – İthaki Yayınları, 2011), *Dünyanın Merkezine Yolculuk* (1864 – Taksim & Taksim, 2005), *Denizler Altında Yirmi Bin Fersah* (1869 – Gün Yayıncılık, 2005), *Seksen Günde Dünya Turu* (1873 – Engin Yayıncılık, 1993), *Esrarlı Ada* (1875 – İthaki Yayınları, 2005), *İnatçı Keraban* (1883 – İthaki Yayınları, 2002), *İki Yıl Okul Tatili* (1885 – İthaki Yayınları, 2008)

53

Lev Nikolayeviç TOLSTOY

(1828 – 1910)

Roman sanatı denince ilk akla gelenlerden biri 'Rus romanı' ise Rus romanı denince akla ilk gelen yazarlardan biri de Tolstoy'dur. Belki ön adını, doğum tarihini herkes bilmez; ama edebiyatla ilgili herkes, onun adını mutlaka duymuştur. Yazdığı romanlarla klasikler arasına giren yazar, bir yandan da felsefi yazılarında insanın iç dünyasını irdeler.Zengin ve soylu bir aileden gelmesine karşın tüm topraklarını, yanında çalışan köylülere dağıtmıştı.

Dünya edebiyatının zirvedeki isimlerinden olan Rus yazar Lev Nikolayeviç Tolstoy, zengin ve soylu bir ailenin çocuğu olarak 9 Eylül[6] 1828'de Orta Rusya'daki Yasnaya Polyana'da doğdu. Annesi Prenses Marie Volkonsky, babası ise Kont Nicolai İlyiç Tolstoy'du. Çok küçük yaşlarda önce annesini, sonra babasını kaybetti; yakınlarının gözetiminde büyüdü. Çocukluğundan beri gerçekleri incelemeye karşı büyük bir ilgisi vardı. Özellikle babaannesinin evinde bulunan Lev Stapanoviç adlı kör bir hizmetlinin geceleri tüm aileye anlattığı Rus halk öykülerinin Tolstoy'a ilk yazarlık esinlerini verdiğini söylemek mümkündür.[7] Öğrenimini tamamlamak için Moskova'ya gitti. Çalışkan ve zeki bir öğrenci olarak başarı ve sevgi kazandı. Fransızcasını ilerletmiş, Voltaire'i ve J. J. Rousseau'yu okumuş, bu iki yazarın kuvvetli etkisinde kalmıştı. Yasnaya Polyana'ya döndü, yoksul köylüler arasına katıldı.

1844 yılında Türk-Arap edebiyatı okumak üzere Kazan Üniversitesi'ne giren Tolstoy, sonraları hukuk okumaya başladı ve okulun hiçbir bölümünü tamamlamadan, 1847'de oradan ayrıldı. Birkaç yıl serseri ve fahişeler arasında, kumar ve içki içinde geçen serkeş bir hayattan sonra, abisi Nikolay'ın Kafkas ordusunda subay olmasına özenen Tolstoy, yaşam tarzına bir çeki düzen vermek düşüncesiyle orduya girdi ve Kafkasya'ya gitti. Kafkas halkının yoksulluk dolu yaşayışlarını ele aldığı izlenimlerle ilk gerçekçi hikayelerini yazdı. İlk eseri olan *Çocukluk* da (1852) bunlar arasındaydı. 1854'te, Kırım Savaşı'na subay olarak katıldı. Sonra askerlikten ayrılıp Petersburg'a gitti. Bazı eserlerini, oldukça sakin geçirdiği o yıllarda yazdı. Yine de içinde, aradığını bulamayan bir ruh çalkalanıyordu. 1855'te kardeşi Dimitry ve 1860'da abisi Nikolay'ı verem nedeniyle kaybetmesi üzerine Batı Avrupa ülkelerinde uzun bir gezintiye çıktı. Almanya, Fransa ve İsviçre'de dolaştı. Yurduna dönüşünde yine Yasnaya-Polyana'ya yerleşti. Asalet unvanlarından, lüksten sıkılıyordu. Köyünde bir okul kurdu. Bu okul, eğitim öğretim bakımından yepyeni bir kurumdu. Huzura kavuştuğuna kanaat getirdikten sonra, 1862'de evlendi.

Tolstoy evlendiğinde karısı Sophia Behrs 16 yaşında idi. Bu evlilik onun düzenli bir hayat özlemini giderdi. On iki çocukları oldu; bu çocuklardan beşi öldü. En önemli iki romanı *Savaş ve Barış* (1869) ile *Anna Karenina*'yı (1877) bu sıralarda yazdı. *Savaş ve Barış* romanında geçen "Tüm mutlu aileler aynıdır, ama her mutsuz aile kendi yöntemiyle mutsuzdur" cümlesi adeta Tolstoy'un hayatını özetliyordu. Karısı, eserlerini yazmasında Tolstoy'un en büyük yardımcısıydı. Hatta yazar, *Savaş ve Barış*'ı karısının önerileri çerçevesinde on kez düzelttikten sonra tamamlamıştır. Aradan bir süre geçince yeniden, bu sefer eskisinden daha şiddetli bir çöküntü yaşadı. Geniş halk yığınlarının, özelikle Rus köylüsünün yoksul, perişan durumu onu çok üzüyordu. Bütün servetini köylülere dağıttığı dönemde özensiz giyiniyor, giydiği her elbiseyi kendisi dikiyordu. Değişmeyen tek tarafı, bıkıp usanmadan yazmasıydı. *İtiraflarım* (1882), *Kreutzer Sonatı* (1889), *Efendisi ve İnsan* (1895) hep bu yılların ürünleridir. Gerçekçi edebiyatın en büyük temsilcilerinden olduğu kadar, bir düşünür ve bir eğitimci olarak da ün kazanmıştı. Ayrıca *Gençliğim* (1856), *Kazaklar* (1863), *Diriliş* (1889), *Hacı Murat* (1912) gibi romanları da vardır.

Tolstoy ömrünün son yıllarını büsbütün derbeder bir şekilde geçirdikten sonra, bir küskünlük sonucu, evini bırakıp yollara düştü. Astapovo tren

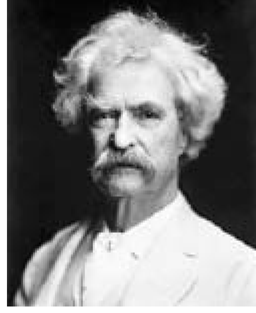
istasyonunda ölü olarak bulundu. Ölümüne zatürrenin sebep olduğu bilinmektedir.

Seçme Romanları: *Çocukluğum* (1852), *Gençliğim* (1856), *Savaş ve Barış* (1869 – Engin Yayıncılık, 1999), *Anna Karenina* (1877 – Türkiye İş Bankası Yayınları, 2011), *İvan İlyiç'in Ölümü* (1886 – Engin Yayıncılık, 2005), *Diriliş* (1889 – Can Yayınları, İstanbul, 2003)

54

Mark TWAIN

(1835 – 1910)

Halley kuyrukluyıldızının dünyaya geldiği 1835 yılında doğmuştu ve 1900 yılında kendisiyle yapılan bir söyleşide kuyruklu yıldızın bir dahaki gelişinde, 1910'da ölmesinin iyi olacağını söylemişti, aynen de öyle oldu! "Tom Sawyer", "Huckleberry Finn'in Maceraları" gibi unutulmaz çocuk romanlarının yazarı Mark Twain Halley kuyrukluyıldızı dünyanın yanıbaşından geçişinin ertesi günü öldü.

Asıl adı "Samuel Langhorne Clemens" olan, ama tüm dünyanın Mark Twain (*okunuşu: Mark Tveyn*) olarak tanıdığı Amerikalı mizah ustası ve roman yazarı, 30 Kasım 1835'te en ünlü romanlarının da mekanı olacak olan Missouri'de dünyaya geldi. Eserlerinde gülmenin güzelliğini, köleliğin ne kadar kötü bir şey olduğunu anlatmaya çabaladı ve "iki kulaç derinlik" anlamında bir denizcilik terimi olan Mark Twain imzası ile otuz kitap yayımladı.

Mark Twain 11 yaşındayken babası ölünce, beşinci sınıftan sonra okulu bıraktı ve bir matbaada dizgici olarak çalışmaya başladı. 18 yaşına gelince New York City'ye ve Philedelphia'ya gitti ve kısa yazılarıyla enikonu bir şöhret edinmeye başladı. Dört yıl sonra Missouri'ye döndüğünde Mississippi Nehri'ndeki buharlı gemilerde kaptanlık yapmak istedi. Kaptanlık sınavlarına hazırlık için çalıştı; nehrin her yerini öğrenmesi iki yılını aldı. Çok iyi öğrendiği bu yerler romanlarının mekanını oluşturdu.

24 yaşında kaptanlık ehliyetini aldı ve Amerikan İç Savaşı çıkıp nehir gezileri yasaklanana kadar nehirde kaptanlık yaptı. Savaşa gönüllü olarak katıldı, ancak 14 günlük askeri eğitimden sonra ordudan ayrılıp Nevada'da vali olan ağabeyi Orion'ın yanına gitti. Kardeşi ile birlikte bir süre posta arabasıyla bölgeyi gezdikten sonra, zengin olma hayaliyle madencilik yaptı. Madencilik işi başarısızlıkla sonuçlandı.

Bazı gezi yazıları ve makaleler yazarak çeşitli eyaletleri dolaştı. Mark Twain adıyla imzaladığı ilk makalesi, *Carson'dan Mektup* adlı yazısıydı. 18 Kasım 1865 günü *New York Saturday Press* adlı gazetede yayımlanan *Jim Smiley ve Zıplayan Kurbağası* adlı hikaye ile edebiyat alanında çıkış yaptı. Bir maden ocağı kampında madencilerden dinlediği yerel bir öyküyü kendi ağzından anlatarak ünü yakalamıştı. Öyküyü 1867'de yayımlanan ilk kitabına da aldı. 1866'da bir gazete adına Hawaii'ye giderek oradan yazılar gönderdi. İki sene sonra yine yerel bir gazetenin isteği üzerine Akdeniz'de bir gemi turuna çıktı ve gezi yazılarını *Dışarıdaki Masumlar* (1867) adlı kitabında topladı. Bu eseri ile ülkesinde çok ünlü bir güldürü yazarı oldu.

Dışarıdaki Masumlar kitabının getirdiği ekonomik rahatlık sayesinde bir arkadaşının kızkardeşi olan ve ilk görüşte âşık olduğu Oliva Langdon ile 1870 yılı Şubat ayında New York'ta evlendi. Bir süre eşi ile birlikte New York'un Buffalo kentinde yaşadı; bir gazetede editör ve yazar olarak çalıştı. Öksüz ve yaramaz bir çocuğun Mississippi'de geçen maceralarını anlattığı, 1875 yılında yayımlanan *Tom Sawyer'in Maceraları* adlı eseri çok sevildi. Avrupa ile ilgili bir kitap yazmak için bir yayınevi ile 1878'de anlaşma yapınca ailesi ile Avrupa seyahatine gitti, 1879 eylülünde geri döndü. 1881'de yayımlanan *Prens ve Dilenci* adlı romanını, kızları Susy ve Clara'ya ithaf etti.

Ellinci yaş gününü kutladığı 1885 yılında yayımlanan *Huckleberry Finn'in Maceraları* adlı eseri, kimilerince Amerikan edebiyatının ilk büyük eseri olarak değerlendirildi. Bu kitapta da yaramaz ve asi bir çocuğun hikayesini anlattı. Huckleberry Finn'den sonra beş yıl boyunca kitap yayımlamayı bırakan Twain, zengin olmak umuduyla işadamlığına soyundu. Para kazanmak için çeşitli işlere yatırım yapan Mark Twain'in girişimleri hep para kaybıyla sonuçlandı. 1885'te kurduğu yayınevi ise iflas etmesine yol açtı.

Yaşlılık yılarında sömürgeciliği, ırk düşmanlığını, kazanç hırsını, dinsel ikiyüzlülüğü sert bir dille eleştiren yazılar yazan Mark Twain 1905'te, yetmişinci yaşını Beyaz Saray'da Theodore Roosevelt'in onun onuruna verdiği yemekte kutladı. 1907'de Oxford Üniversitesi kendisine fahri doktora verdi. Mark Twain 1906'da yazmaya başladığı biyografisini tamamlayamadan, geçirdiği kalp rahatsızlığı sonucu 21 Nisan 1910 günü Connecticut'ta hayatını kaybetti.

Seçme Yapıtları: *Jim Smiley ve Zıplayan Kurbağası ve Diğer Öyküler* (1867), *Dışarıdaki Masumlar* (1869), *Tom Sawyer'ın Maceraları* (1876), *Prens ve Dilenci* (1882 – Çalınan Taç, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2011), *Mississipi'de Yaşam* (1883), *Huckleberry Finn'in Maceraları* (1884 –Can Yayınları, 2009), *Ekvatorun İzinde* (1897), *Adem'le Havva'nın Güncesi* (1904)

55

Thomas HARDY

(1840 – 1928)

Thomas Hardy öldüğü yıl sinema sessiz filmleri bırakmış, sesli filmlere daha yeni geçmişti; ama onun romanları her zaman sinemacıların büyük ilgisini çekti ve hemen hemen her romanı birkaç kez sinemaya uyarlandı. "Çılgın Kalabalıktan Uzak" romanında İngiltere'ye bambaşka bir gözle bakan Hardy, hâlâ en çok okunan İngiliz yazarlarından biridir.

İngiliz romanının önemli adlarından Thomas Hardy (*okunuşu: Tomas Hardi*) 2 Haziran 1840 günü İngiltere'de, Dorset County'de dünyaya geldi. Annesi Jemima ev kadını, babası Thomas ise duvarcı ustasıydı. İlköğrenimine köy ilkokulunda başlayan Thomas daha sonra Dorchester'da bir okula gitti ve orada Latin, Yunan ve Fransız klasiklerini okudu. On altı yaşındayken mimar John Hicks'in yanına yardımcı olarak girdi ve 1962 yılında Londralı mimar Arthur Blomfield'ın yanına gidene kadar onunla çalıştı. O sıralarda yaşam boyu arkadaşı ve yol göstericisi olacak olan Henry Moule (1801–1880) ile tanıştı. Moule ona hem kültür-sanat alanında kendini geliştirmesi için yardımcı oldu hem de onun Londra sanat çevrelerine katılmasını sağladı. İlk öyküsü *Nasıl Kendime Bir Ev İnşa Ettim?* 1865'te yayımlandı. İlk romanı *Yoksul Adam ve Hanımefendi*'yi 1868'de yazdıysa da kitap, sivri dili ve sosyalist bakış açısı nedeniyle yayımlanamadı. 1870 yılında Emma Lavinia Gifford'la tanıştı ve çift dört

yıl sonra evlendi. Yayımlanan ilk romanı, 1871 yılında imzasız olarak çıkardığı *Umutsuz Çareler* oldu. 1872 yılında ise ikinci romanını bu kez kendi adıyla yayımladı: *Defne Ağacı Altında*.

1873 yılında da *Bir Çift Mavi Göz* yayımlandı, ama yazar Thomas Hardy olarak asıl ününü 1874 yılında yayımlanan *Çılgın Kalabalıktan Uzak* adlı yapıtıyla sağladı. Kitap önceleri bir dergide imzasız olarak tefrika edildi; ama gördüğü büyük ilgi üzerine devamında yazarın adı verilmeye başlandı. Gördüğü ilgi üzerine Hardy, mimarlığı bırakıp tamamen yazarlığa yöneldi ve romanları birbirini takip etti: *Başborazancı* (1880), *Tess* (1891), *Hayatın Küçük İronileri* (1894), *Kulede İki Kişi* (1895) ve *Asi Kalpler* (1895). Ne var ki romanlarında anlattıkları Victoria Dönemi İngilteresinin muhafazakar toplum yapısına uymadığı için yazar, hızla gözden düşmeye başladı. Romanlarının asıl değeri, üzerlerinden yıllar geçtikten sonra anlaşıldı. Araya da *Çok Sevilen* (1912), *İnsan Gösterileri* (1925) ve *Kış Sözleri* (1928) gibi oyunlar sığdırmayı başaran Hardy, *Wessex Şiirleri ve Başka Dizeler* (1898), *Şiirler: 1912-1913*, *Görüş Anları* (1917) ve *Son Şiirler ve Öncekiler* (1922) gibi şiir kitapları da yayımladı.

1914 yılında Thomas Hardy, sonradan yazarın iki yaşamöyküsünü yazıp yayımlayacak olan sekreteri Florance Emily Dugdale (1879–1837) ile evlendi. İngiliz romanının hırçın ve özgün adlarından Thomas Hardy, 11 Ocak 1928'de Dorchester'daki evinde öldü ve kalbi Dorset'teki Saint Michael Kilisesi Mezarlığı'na gömüldü. Külleri ise Londra'daki Westminister Kilisesi'ndeki "Şairler Köşesi"ne kaldırıldı.

Seçme Romanları: *Umutsuz Çareler* (1871), *Defne Ağacı Altında* (1872), *Çılgın Kalabalıktan Uzak* (1874 – Can Yayınları, 2010), *Tess* (1891), *Adsız Sansız Bir Jude* (1895 – İletişim Yayınları, 2008)

56

Emile ZOLA

(1840 – 1902)

Yaşadığı dönemde yapıtlarıyla olduğu kadar aydın sorumluluğu sergileyen davranışlarıyla da ilgi çeken Zola, haksız yere suçlanan Yahudi subay Dreyfuss'u savunmada o kadar kararlıydı ki Fransa cumhurbaşakanına hitaben yazdığı "Suçluyorum!" başlıklı yazısı bugün bile unutulmamıştır.

Adı doğalcılık (natüralizm) akımıyla birlikte anılan Fransız yazar Emile Zola (*okunuşu: Emil Zola*), 1840 yılında Paris'te doğdu. Babası, İtalyan asıllı bir mühendisti. Ancak Zola babasını küçük yaşında kaybetti ve bundan sonraki hayatı zorluklarla geçti. Lise öğrenimini yarım bırakarak çalışmak zorunda kaldı. 22 yaşına kadar Paris'te çok zor bir hayat sürdü. O dönemde en yakın arkadaşı ressam Paul Cézanne idi. 1862'de Hachette (*Haşet*) kitabevinde işe başlayınca şansı döndü. 1864'de ilk hikayeleri basıldı, *Figaro* gazetesine makale vermeye başladı. 1865 yılında yayımladığı otobiyografik romanı *Claude'un İtirafı* dikkatleri siyasal açıdan yazarın üzerine çekince Hachette'teki işine son verildi. Tefrika romanı *Marsilya'nın Sırları* 1867'de yayımlandı. Aynı yıl kısa sürede tanınmasını sağlayan ilk önemli romanı *Thérèse Raquin* yayımlandı. Büyük ilgi gördükten sonra 1873'te tiyatroya da uyarlanan *Thérèse Raquin*'de yazar, "karakterleri değil, insan doğasını incelemek" amacı taşıdığını daha

önsözde belirttiği için roman, edebiyatta da doğalcılık akımının ilk ünlü yapıtı kabul edildi.

Romanın başkarakteri olan Thérèse fizyolojik özellikleriyle ele alınmıştır. Romanda Thérèse yaşadığı çevrenin bir ürünü olarak görülmektedir. Yaşadığı çevre gibi ezilmiş bir yapıya sahiptir. Fakat Thérèse yaptıklarından dolayı suçlanmamaktadır; çünkü yaptıkları onun doğasının bir sonucu olarak görülmektedir.

Emile Zola, Balzac'ın *İnsanlık Komedyası*'na benzer bir kurguyla hazırladığı *Rugen Macquartlar* ya da açık ismiyle *İkinci İmparatorluk İdaresi Altında Bir Ailenin Doğal ve Toplumsal Tarihi* dizisiyle 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Fransa toplumunun derinlemesine bir çözümlemesine girişti. Toplam yirmi bir kitaptan oluşan *Rugen Macquartlar* serisi yazarın en tanınmış romanları olan *Nana*, *Germinal* ve *Meyhane*y'i de kapsar.

Zola, 1871 yılında başlayan bu dizisi ile birlikte, Fransa'da doğalcılık akımının da öncüsü oldu. "Doğalcılık" vurgusunu, gerçekçiliğin sıradanlaştığı ve etkisini yitirdiği bir dönemde, kendi yöntemleriyle diğerleri arasındaki ayrımı belirtmek için kullandı ve romanı bilimselleştirmeyi amaçladı. Doğalcılık akımı o dönem Fransasında ve ardından başka ülkelerde -özellikle Osmanlı Devleti'nde- büyük yankılar uyandırdı ve yazarlar arasında benimsendi. Ancak doğalcılık akımının karşıtları da çoktu ve Fransız edebiyatındaki ilk gerici akım, doğalcılığa bir tepki olarak gelişti.

Zola'nın edebiyat dışındaki şöhreti, dönemin dünya çapında ilgi uyandıran politik olayı "Dreyfus Davası"nda gösterdiği aydın tavrından kaynaklandı. 1897 yılında Fransız ordusunda Yahudi olması nedeniyle askeri yargının duyarsızlığına kurban giden Yüzbaşı Dreyfus'u -hükümetin bütün baskılarına rağmen- savunan ve dönemin Fransa devlet başkanı Félix Faure'a hitaben "Suçluyorum" makalesini yayınlayan Zola, bu sert ve haklı tavrı nedeniyle bir süre Londra'da yaşamak zorunda kaldı. Ancak sonuçta davanın yeniden görülmesini sağladı. Adalet yerini bulunca ülkesine dönen Zola, 29 Eylül 1902 gecesi, bir bacanın yol açtığı duman zehirlenmesinden öldü. Ölümünün örtülü bir cinayet olduğu yolunda spekülasyonlar yapıldıysa da bu iddia hiçbir zaman kanıtlanamadı. Ölümünün ardından

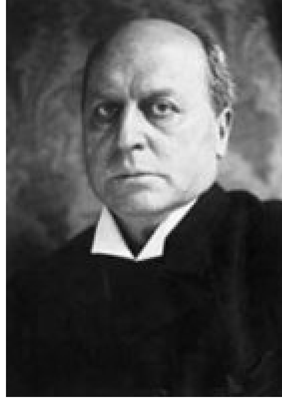
Montmartre Mezarlığı'nda toprağa verilen yazarın kemikleri, altı yıl sonra "Panthéon"a nakledildi.

Seçme Romanları: *Thérèse Raquin* (1867), *Meyhane* (1877 – Sosyal Yayınları, 2003), *Nana* (1880), *Germinal* (1885)

57

Henry JAMES

(1843 – 1916)

"Bir Hanımefendinin Portresi" ve "Bostonlılar" gibi romanlarıyla tanınan Amerikalı yazar Henry James, yaşamının son yıllarında ülkesine küsmüş ve İngiliz vatandaşlığına geçmişti. Zengin bir ailede, mutlu bir çocukluk geçiren yazarın ülkesine vatandaşlıktan çıkacak derecede kızmasına neden olan olaysa ABD'nin I. Dünya Savaşı'na girmekte istekli olmamasıydı!

Psikoloji biliminin kurucularından olan William James'in kardeşi olan Amerikalı yazar Henry James, 15 Nisan 1843 tarihinde New York City'de dünyaya geldi. Babası Henry James, 19. yüzyıl ortalarında ABD'nin önde gelen entelektüellerinden biri ve Thoreau, Emerson ve Hawthorne gibi ünlü yazar ve düşünürlerin dostuydu. Yazarlık sanatını Balzac, Dickens ve Thoreau okuyarak öğrendiğini söyleyen Hanry James, ailesi zengin olduğu için çocukluğunu ve gençliğini ABD ve Avrupa arasında mekik dokuyarak geçirdi. Cenevre, Paris, Londra, Bologna (Bolonya) ve Bonn'da özel öğretmenlerden ders aldı. On dokuz yaşında kısa bir süre hukuk fakültesine devam ettiyse de gönlü edebiyattan yanaydı. İlk kısa öyküsü *Yanlışlıklar Trajedisi* yirmi bir yaşındayken yayımlandı. 1866-69 ve 1871-72 yılları arasında düzenli olarak *Nation* ve *Atlantic Monthly* dergilerinde yazdı.

James küçük yaştan itibaren İngiliz, Amerikan, Fransız, Alman ve Rus klasikleri okudu. İlk romanı *Gözleme ve Koruma*, 1871'de *Atlantic* dergisinde tefrika edildi. Roman, yazar Paris ve Venedik gezisi yaparken yazılmıştı ve günümüz ölçülerinde çok sıradışı bir konuya sahipti: on iki yaşında bir kızı evlat edinen bekar bir adamın asıl amacı, büyüdüğünde kızla evlenmektir...

Bir süre Paris'te yaşayan yazar önce Londra'ya, ardından da Sussex'e taşındı. Avrupa'da yaşadığı ilk yıllarda yazarın kitaplarının konusu genellikle yurt dışında yaşayan Amerikalılardı. Yirmi beş yıllık bir aradan sonra 1905'te ABD'ye, New York'a giden Henry James *Jolly Corner* romanını yazdı. Roman kendisini öldürmek isteyen ikiz bir hayalet tarafından takip edilen bir adamın kabuslarını konu alıyordu.

James, 1906-10 yılları arasını öykü ve romanlarının "New York" versiyonlarını yazarak geçirdi. Üç ciltten oluşan otobiyografisinin ilk iki cildi 1913 ve 1914'te; son cildi ölümünden sonra, 1917'de yayımlandı. I. Dünya Savaşı'nın çıkışı yazar için bir şok oldu ve James, savaşa girmeyen ABD'yi protesto etmek için 1915'te İngiliz vatandaşlığına geçti.

Aralık 1915'te felç geçiren Henry James, 28 Şubat 1916'da Londra'da öldü.

Yapıtlarında tema olarak insan bilincini işleyen Henry James'in bazı romanları, sonradan filme çekilmiştir.

Seçilmiş Eserleri: *Roderick Hudson* (1875), *Bir Kadının Portresi* (1881 – Yapı Kredi Yayınları, 1995), *Bostonlılar* (1886), *Güvercinin Kanatları* (1912 – Türkiye İş Bankası Yayınları, 2009), *Büyükelçiler* (1903)

58

Bram STOKER

(1847 – 1912)

Korku edebiyatı denince ilk akla gelen karakterlerden biri olan Drakula, aslında tam bir beyefendi ve son derece düzenli bir hayat süren yazar Bram Stoker tarafından yaratılmıştır. Yazar sonraları başka romanlar kaleme alsa da onu edebiyatın devleri arasına sokan karakter, "karanlığın efendisi Drakula" olmuştur.

En çok bilinen ve okunan romanlardan biri olan Drakula'nın yazarı Abraham "Bram" Stoker 1847'de, İrlanda'nın Dublin kentinde, yedi çocuklu bir ailenin oğlu olarak dünyaya geldi. Yaşamının ilk yıllarında hiçbir doktorun teşhis edemediği bir nedenden ötürü yatalak hasta idi. Sekiz yıl sonra bir gün ayağa kalktı, yürümeye başladı. Zamanla vücudu gelişti ve Dublin Trinity College'ın en çok ödül alan sporcusu oldu.

Babası tiyatro tutkunu, orta halli bir devlet memuruydu. Öğrenimi bittikten sonra Abraham da 1890'da devlet memuru oldu. Aynı zamanda bu yıllarda, başyapıtı *Drakula'*yı yazmaya başladı. On yıl bu görevi sürdürürken ücret talep etmeksizin tiyatro eleştirileri yazarak babasının merakını da sürdürdü. Nihayet 1876'da yazdığı bir yazı ile dönemin ünlü oyuncusu Henry Irving tarafından keşfedildi. İki yıl sonra devlet memurluğundan istifa ederek Londra'ya yerleşti. Yazar burada aralarında

Oscar Wilde, Arthur Canon Doyle ve William Butler Yeats'in de bulunduğu birçok sanatçı dost edindi.

Irving'in yanında çalışıp sahne amirliğinden özel sekreterliğe yükseldi ama yazarlığı da bırakmadı. 1897'de *Drakula* romanını baskıya verdi. (Yayıncılar romanı çok uzun bulduğu için romandan çıkarttığı giriş bölümü, *Dracula'nın Konuğu* ilk basımlarda yer almamıştır. Stoker'ın ölümünden sonra eşi bu bölümü yayınlamıştır.)

Bu roman çok tutulunca zaten acemi bir yazar olmayan Stoker, hayatının geri kalanını bir edebiyatçı olarak geçirdi, evlendi ve çok sevdiği dostu Henry Irving'in yanından ayrılmadı.

Stoker kontrollü, ciddi, kültürlü, yetenekli biridir. Davranışları ve dış görünüşü ile Victoria çağını temsil eden bir centilmendir. Aynı zamanda maceraperest, heyecanlı ve tutkuludur da. Bunun en güzel örneği, Thames Nehri'nde sandalı ile gezerken sulara atlayan birini görüp hemen suya atlaması ve erişip sahile çıkarmasıdır. Bu kişinin hayatını kurtaramasa da bu olaydaki cesaretinden ötürü bir bronz madalya ile ödüllendirilmiştir.

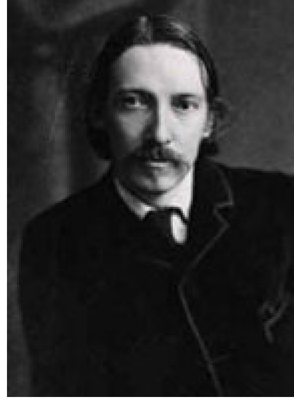
1975'te ilk kez yayımlanan Bram Stoker'ın biyografisinde (*A Biography of Bram Stoker*) Daniel Farson yazarın özel yaşamını, eşiyle olan fırtınalı ilişkilerini açıklar. Biyografiye göre güzelliği ile nam salan Bayan Stoker, ilk çocuklarından sonra yatak odasının kapılarını Bram Stoker'a kapar. Stoker da –çoğu fahişelerle olmak üzere– birçok evlilik dışı ilişki yaşar. Bram Stoker 20 Nisan 1912'de frengiden ölmüştür.

Seçme Romanları: *Drakula* (1897 – Kara Kedi Yayınları, 2010), *Beyaz Ejderhanın Yuvası* (1911 – Seyhan Kitap, 2006)

59

Robert Louis STEVENSON

(1850 – 1894)

Canı sıkılan üvey oğlunu eğlendirmek için bir kağıda aslında var olmayan bir definenin gömülü olduğu yeri gösteren bir harita çizen Robert Louis Stevenson, oğlunun sorularına yanıtlar verirken en ünlü romanı "Define Adası" için esin topladığını bilmiyordu elbette ama afacan oğlanın bu cinliği sayesinde dünya edebiyatı unutulmaz bir roman kazandı.

İskoç romancı ve şair Robert Louis Stevenson, 13 Kasım 1850 günü Edinburgh'da, Thomas ve Margaret Stevenson'ın tek çocuğu olarak dünyaya geldi. Çocukluğunda onu hayatı boyunca bırakmayacak olan bir hastalık geçirdi. Bugün bu hastalığın verem olduğu düşünülmektedir. Sağlık durumundan dolayı okula devam edemedi, evde özel öğretmenler tarafından eğitildi.

Babası Thomas'ın 17 yaşındaki oğlunu Edinburgh Üniversitesi'ne kaydettirmesinden sonra ailesiyle arasında anlaşmazlıklar ortaya çıktı. Üniversite hayatına başlamasıyla Stevenson bohem bir hayat tarzı benimsedi. Ailesinin dini inançlarını reddetti, evli kadınlarla ve hayat kadınlarıyla ilişkiler kurdu. Stevenson üniversitede romantik bir genç olarak hocalarının dikkatini çekse de derslerine pek önem vermedi. Zamanını Edinburgh sosyetesinin içinde geçirdi. Babası, oğlunun nesiller boyu

Stevenson ailesinin mesleği olagelen mühendisliği sürdürmesini istiyordu, ancak Louis Stevenson hukuk okumayı tercih etti. 1875'te sınavını geçerek diplomasını alsa da mesleğini icra etmedi. Diplomasını aldıktan sonra Avrupa'yı gezmeye karar verdi. Amacı, sağlığı için elverişli bir yer bulmaktı. Bu arada yazmaya devam etti. Stevenson, Fransa'nın dağlık ve kırsal kesiminde bir geziye çıktı ve burada yaşadıklarını "*Bir Eşekle Seyahat*" adlı kitabında anlattı (1878). Ailesi onun bu yaptıklarını bir zaman kaybı olarak değerlendirse de o aslında yazı stilini geliştirmek ve yaşam bilgisini artırmak için uğraş vermekteydi.

Stevenson üvey oğlu Llyod Osbourne ile oyun olsun diye çizdikleri bir haritadan aldığı esinle ünlü eseri *Define Adası*'nı yazdı. Oğlu kitabı "bir harita, bir define ve terkedilmiş bir gemiyle ilgili olsun; içinde kadın olmasın" şeklinde ısmarladığı için kitapta kadınlara yer verilmediği söylenir. Eser 1881-1882 yıllarında bir çocuk dergisinde dizi olarak yayımlanmış, 1883 yılında kitap olarak basılmıştır. Tropikal adalarda "x" işaretli hazine haritalarıyla hazine arayan, eli kancalı, omzu papağanlı korsan tipinin yaygınlaşmasında bu kitabın çok büyük rolü oldu.

Güney Fransa'da gezerlerken Stevenson'ın tekrar hastalanması üzerine eşi ve üvey oğlu ile birlikte tekrar İngiltere'ye döndüler ve İngiltere'nin güneyinde Bournemouth'a yerleştiler (1884). Yaşadıkları yere "Skerryvore" adını vermişlerdi. *Skerryvore*, üzerinde Stevonson'ın amcası Alan Stevenson'ın büyük güçlüklerle inşa ettiği, İskoçya'nın en uzun deniz feneri olan mercan adasının adıydı.

Stevenson dönemin birçok ünlü edebiyatçısıyla yakın arkadaştı. Leslie Stephen, W. E. Henley, Edmund Gosse ve Henry James gibi isimlerle Bournemouth'ta oldukça fazla vakit geçirdiği bilinmektedir. Stevenson bu dönemde ünlü *Kaçırılan Çocuk* ve *Dr. Jekyll ve Bay Hyde* adlı eserlerini (1886) yayımladı.

Stevenson cüzzamlı hastaların karantina altında yaşadığı, Hawaii Adaları'ndan biri olan Molokai'yi, Peder Damien'ın misyonerlik yaptığı bir koloniyi incelemek için ziyaret etti. Akciğer kanaması onu Samoa'da durmaya zorlayana kadar Doğu Pasifik'i gezdi. *Güney Kıyılarında* ve *Peder Damien* adlı eserleri 1890'da yayımlandı. Seyahat edemez olunca Samoda'da bir arazi aldı ve yerleşti. Yerli dilinde "masalcı" anlamına gelen *Tusitala* adını benimsedi ve yerel siyasete atıldı.

1892'de güçlü Batı devletlerine karşı Samoa haklarını korumak için bir kampanya başlattı ve *Tarihe Bir Dipnot: Samoa'daki Sorunun Sekiz Yılı* adlı eserini yayımladı. 1893'te Samoalı bir kabile şefini destekleyince isyancı ilan edildi ve Samoa'dan sürülmenin eşiğine geldi.

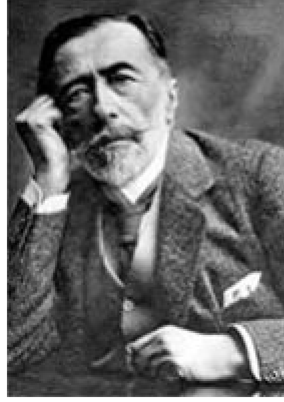
Robert Louis Stevenson, bitseydi "en büyük eseri" olacağı düşünülen "*Weir of Hermiston*" adlı eseri üzerinde çalışırken 3 Aralık 1894 günü, 44 yaşında beyin kanaması sonucu hayatını kaybetti ve vasiyeti üzerine, Samoa'daki Vaea Tepesi'ne gömüldü.

Seçme Romanları: *Define Adası* (1883 – Epsilon Yayınları, 2009), *Dr. Jekyll ve Bay Hyde* (1886 – İletişim Yayınları, 2006), *Kaçırılan Çocuk* (1886 – Türkiye İş Bankası Yayınları, 2009), *Kara Ok* (1888)

60

Joseph CONRAD

(1857 – 1924)

Polonya asıllı olmasına ve anadilinin İngilizce olmamasına rağmen İngiliz romanının en önemli adlarından biri olmayı başaran Joseph Conrad, özellikle "Karanlığın Yüreği", "Lord Jim" ve "Nostoromo" adlı romanlarıyla kendinden sonraki kuşağın romancılarını büyük oranda etkiledi ve romanları sinemaya ilk uyarlanan yazarlardan biri oldu.

Asıl adı Jozef Teodor Konrad Korzeniowski olan Polonya asıllı romancı Joseph Conrad (*okunuşu: Yozıf Konrad*), Polonya'nın soylu ailelerinden biri olan Nalecz ailesinin çocuğu olarak o zamanlar Polonya toprağı olan bugünkü Ukrayna'nın Berdychiv kentinde dünyaya geldi. Babası Apollo Korzeniowski, çok toprakları olmamasına rağmen İngilizce ve Fransızca bilen hatta Shakespeare ve Fransızca edebiyat yapıtlarından çeviriler yapan çok kültürlü bir aristokrattı.

1869 yılına gelindiğinde anne babasını veremden kaybeden genç Joseph İsviçre'ye, dayısı Tadeusz Bobrowski'nin yanına taşındı. Dayısının yazar üzerinde, her zaman devam edecek olumlu etkileri oldu. 1894 yılında ölen dayısı, ayrıca Joseph Conrad'a hatrı sayılır büyüklükte bir miras bıraktı. Okuluna devam etmenin yanında yazar, özlemini çektiği gemi yolculuklarına izin vermesi konusunda dayısını ikna etti ve bir Fransız

gemisine miço olarak binip, 1875–78 yılları arasında Batı Hint Adaları'na üç yolculuk yaptı.

Nedeni tam olarak bilinmeyen bir biçimde silahla göğsünden yaralanan yazar, denizciliği meslek olarak seçti ve on altı yıl boyunca denizlerde ticaret yaptı. Bu arada büyük borçlara girmesine rağmen dayısı ona her zaman yardımcı oldu. 1886'ya gelindiğinde Conrad, artık birinci sınıf bir tüccardı ve *Otago* adlı kendi gemisine sahipti. Aynı yıl İngiliz vatandaşlığına geçti ve adını resmi olarak "Joseph Conrad"a dönüştürdü.

Conrad aslında romancı olarak tanınsa da önceleri birkaç tiyatro oyunu da yazmış, ancak istediği başarıyı yakalayamamıştı. 1896'da Jessie George ile evlenip Ashford kentine yerleşti ve ondan iki oğlu oldu. Sonraki yıllarda Fransa, İtalya, Polonya ve ABD'ye yolculuklar yapması dışında, sürekli Ashford'da yaşadı.

Yazarın ilk romanı *Almayer'in Divaneliği* (1895) Borneo'da ticaret yapan bir Hollandalının maceralarını anlatıyordu. Bunu ikinci romanı *Adalar Sürgünü* (1896) takip etti. *Narcissus'un Zencisi (1897)* ise Ümit Burnu açıklarında yaşanan bir fırtınayı, Afro-Amerikan bir askerin esrarerngiz maceralarını konu alıyordu.

Conrad'ın en ünlü romanlarından biri olan *Lord Jim* (1900) aslında önceleri bir öykü olarak düşünülmüş, sonradan romana çevrilmiş bir kitaptı ve gerçekten yaşanmış bir olayı konu almaktaydı. Yazarın bir başka çok ünlü romanı *Karanlığın Yüreği*, Conrad'ın Congo Nehri'nde tekne kaptanlığı yaparken yaşadığı maceralardan esinlenmiş bir romandı. Kitap 1899'da yazılmış ve 1902'de yayımlanmıştır. Conrad Congo bölgesinin keşfedilmesiyle ilgili olarak Avrupa'da çevrilen dolapları gayet iyi biliyordu ve bu romanının kahramanı Kurtz, aslında Avrupa emperyalizmini simgeliyordu. Roman bir emperyalizm eleştirisi taşısa da dili çok iğneliydi ve yerli Afrikalılar hakkında aşağılayıcı ifadelere bile yer veriyordu.

Narcissus'un Zencisi (1897) ile 1911 yılında yayımlanan *Batılı Gözler Altında* arasındaki dönem Joseph Conrad'ın en üretken dönemi olarak bilinmektedir. Bu dönemde hem dostu H. G. Wells hem de yazar John Galsworthy Conrad'ı destekledi. Ford Madox Ford adlı yazarla da işbirliği yapan Conrad, onunla ortak olarak üç roman yazdı: *Vârisler* (1901), *Aşk Hikayesi* (1903) ve *Suçun Doğası* (1924).

Romancının yaşamının son dönemleri, romatizma hastalığıyla boğuşarak geçti. 1924 yılında kendisine önerilen şövalyelik unvanını reddettiğinde kimseyi şaşırtmamıştı; çünkü daha önce de beş üniversitenin vermek istediği onursal doktorluk ünvanını geri çevirmişti. Romancı Joseph Conrad, 3 Ağustos 1924 tarihinde kalp krizinden öldü ve Canterbury'de toprağa verildi.

Seçme Romanları: *Narcissus'un Zencisi* (1897), *Vârisler* (1901) (Ford Madox Ford'la birlikte), *Nostromo* (1904 – Adam Yayıncılık, 1985), *Gizli Ajan* (1907 – İletişim Yayınları, 2011), *Lord Jim* (1900 – İletişim Yayınları, 2009), *Karanlığın Yüreği* (1902), *Batılı Gözler Altında* (1911 – İletişim Yayınları, 2007)

61

Knut HAMSUN

(1859 – 1952)

Yaşamı büyük sıkıntılar içinde geçen, ama yine de yazarlık tutkusunun ardından Amerika'ya giden hatta Türkiye'ye kadar gelen bir adamdı Knut Hamsun. Yaşamı boyunca Alman hayranıydı. Ülkesi Norveç II. Dünya Savaşı'nda Alman Nazi ordusu tarafından işgal edildiği halde Alman sempatisi devam edince önce kendi ülkesinde, sonra da tüm dünyada büyük tepki çekti...

Daha sonraları Knut Hamsun adını alacak olan Knud Pedersen 4 Ağuston 1859'da, Norveç'in kuzeyindeki Gudbrandsdal sınırları içindeki Vågå kasabasında doğdu. Bir terzi olan babası Peter kalabalık ailesini alarak daha kuzeye, Hamaröy kasabasına göç etti.

Yazar on beş yaşındayken *Esrarengiz Adam* adında küçük bir aşk romanı yazdı. Bu roman, gezginlik yıllarında tanıştığı bir kitapçı tarafından bastırıldı. Buradan ayrılınca birkaç arkadaşıyla birlikte ucuz eşyalar satmaya başladı. Kibrit, mum gibi şeyler satıyorlardı. Daha sonra ayrıldılar. Arkadaşı güneye, Knut kuzeye gitti, ama iş bulamayınca zanaat öğrenmek amacıyla bir ayakkabıcının yanına girdi.

Bir yıl sonra daha büyük, epik bir eser kaleme aldı. Henrik Ibsen'i okumuştu, onun etkisi altındaydı. *Bir Karşılaşma* adındaki bu kitabını da Bodö'de bir kitapçı yayımladı (1877). Daha sonra bir aşk hikâyesi daha yazdı. Kitaplarını okuyan ailesi, iş bulma zamanının geldiğini düşünerek

Knut'u bir bucak müdürünün yanına yardımcı olarak verdi. Bu bucak müdürünün geniş bir kitaplığı vardı. Björnson'ın toplu eserlerini okumasına izin verilmişti. Knut heyecanla bu kitaplara sarıldı ve hepsini tekrar tekrar okudu. Bu kitapların etkisiyle Knut bir kitap daha yazdı, fakat yayıncılar basmaya yanaşmadılar. Ardından *Frida* adında bir köy hikayesi ve şiirler yazmaya başladı. Adını Knut Hamsund diye değiştirdi. Hikayesini tamamlayınca vapurla Kopenhag'a gitti. Önce bir kitapçıya, sonra da Norveçli bir şaire eserlerini kabul ettirme çabaları boşa çıkınca Oslo'ya döndü. Sonra göçebe olarak uzun bir yolculuğa çıktı.

Parası tükenen Hamsun, daha önceden kendisine maddi destek sağlamış olan bir tüccarın yolunu tuttu. Tüccar yine yardımını esirgemedi. Hamsun bu parayla bir oda kiralayıp daha önce yazdığı yazıların pek çoğunu yaktı. Makaleler, hikayeler yazıyor; bunları satmaya çalışıyordu. Parası tekrar tükenince aç kaldı ve bunu romanlaştırdı. *Açlık* (1890) romanı, şöhretinin ilk basamağı oldu. Ünlü yazar Björnson'a gidip ondan bir tavsiye mektubu aldı. 1882'de Amerika'ya gitti.

1884 yılında doktorlar yazara hızlı ilerleyen verem teşhisi koydu ve birkaç aylık ömrü kaldığını söylediler. Knut birkaç ay hasta yattı. "Ölürsem Norveç'e gömüleyim" diye düşünerek Norveç'e doğru yolculuğa çıktı. Ne kendisinin ne de dostlarının anlayamadıkları bir şekilde, yol süresince kendiliğinden iyileşti.

Norveç'e döndüğünde bir gazete ile anlaştı. Oraya makaleler yollayacak, hiç değilse böylece dinlenecekti. Çalışıyor, yazıyordu. 1885'te Mark Twain ile ilgili bir yazısında kullandığı "Knut Hamsund" takma adı, bir matbaa hatası yüzünden "Knut Hamsun" şeklinde basıldı. O da bunu düzeltmeye yanaşmadı. O tarihten itibaren ismi böyle kaldı.

1890 yılında en önemli romanı *Açlık* Berlin'de basıldı. Ertesi yıl Kopenhag'a gitti ve *Gizemler* adlı eseri yayımlandı. 1896'da dünyaca ünlü "Çığlık" tablosunun ressamı Edward Munch'la tanıştı ve onun aracılığıyla Alman yayıncılarla tanışarak kitaplarının Almanya yayın haklarını sattı. 1898'de evlendikten sonra 1899'da Rusya ve Türkiye'yi kapsayan bir geziye çıktı. 1902'de kızı Victoria doğdu ve 1904'te önce şiir, sonra da yazılarının toplu basımı yapıldı. O yıl "Houens Legat Ödülü"nü aldı. 1909'da ikinci evliliğini yaptı ve bu evliliğinden bir kızı, iki oğlu oldu.

1914'te I. Dünya Savaşı çıktığında Knut Hamsun Alman ordusunun yanında savaşa gitti. 1920 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görülen yazar II. Dünya Savaşı'nda da Nazi Almanyasını destekleyerek tüm dünyanın tepkisini çekti. 1945 yılında Almanya II. Dünya Savaşı'nı kaybedince Knut Hamsun bir bakımevine yerleştirildi ve tüm mal varlığına devletçe el kondu. 19 Şubat 1952 günü evinin banyosunda ölü bulunan yazarın cesedi, vasiyeti üzerine Nørholm kentinde yakıldı.

Seçme Romanları: *Açlık* (1890 – Varlık Yayınları, 2012), *Pan* (1894), *Victoria* (1898), *Rosa* (1908 – 2000), *Göçebe* (1909), *İstanbul'da İki İskandinav Seyyah* (Hilâl'in Altında), *Dünya Nimeti* (1917)

62

Marcel PROUST

(1871 – 1922)

"Kayıp Zamanın İzinde" yedi ciltten ve 1,5 milyondan fazla sözcükten oluşan dev bir romandır. Kendinden sonra gelen birçok yazarın andığı, göndermeler yaptığı ve esinlendiği bu roman, Marcel Proust'un hayatı boyunca yazdığı bir romandı. Ölmeseydi belki daha da devam edecekti.

Yirminci yüzyılın en büyük romancılarından biri kabul edilen ve tam adı "Valentin Louis Georges Eugène Marcel Proust" olan Marcel Proust (*okunuşu: Marsel Prust*), 10 Temmuz 1871 tarihinde Paris'in güney yakasında, Auteuil'de doğdu. Doğumu, Paris yönetiminin baskılanması sonucu çıkan şiddet ortamında gerçekleşti ve çocukluğu Üçüncü Cumhuriyetçiler'in göreve geldiği dönemde geçti. Yazarın başyapıtı kabul edilen *Kayıp Zamanın İzinde* özellikle aristokrasinin çöküşü ve orta sınıfın yükselişi dönemine denk gelen Üçüncü Cumhuriyetçiler döneminde gerçekleşen büyük toplumsal değişimleri konu alır.

Proust'un babası Achille Adrien Proust, Avrupa ve Asya'da koleranın nedenlerini ve yayılmasını araştırmakla görevli bir patolog ve epidemiyoloji uzmanıydı. Tıp ve hijyen konulu birçok makale ve kitabın yazarıydı. Proust'un annesi Jeanne Clémence Weil, Alsacelı, zengin ve yüksek kültürlü bir Yahudi ailenin kızıydı. Eğitimli ve kültürlü bir kadın olan annesinin

kaliteli espri anlayışı ve yetkin İngilizcesi, yazmış olduğu mektuplardan bilinmektedir.

Dokuz yaşına geldiğinde Proust, ilk ciddi astım nöbetini geçirdi. Daha sonraları konuyla ilgili *A L'Ombre de Jeunes Filles en Fleur* isimli eserinde, çocukluğunda nefesini rahatlatması için kafein kullandığını yazacaktı. Bu yaştan sonra da her zaman hasta bir çocuk olarak kabul edildi. Çocukluğunun önemli bir bölümünü Illiers'deki bir çiftlikte tatil yaparak geçirdi. Bu köy Auteuil'deki amcasının eviyle birlikte *Kayıp Zamanın İzinde'*de sık sık geçen hayalî Combray köyü için model oluşturuyordu.

1882'de, on bir yaşındayken Proust Lycée Concorcet Lisesi'ne yazıldı, ancak eğitimi hastalığı yüzünden yarıda kaldı. Buna rağmen edebiyat yeteneğiyle ön plana çıkmayı başardı ve son senesinde bir ödül aldı. Sınıf arkadaşları sayesinde yüksek burjuva sınıfının salonlarına girdi, buralarda da *Kayıp Zamanın İzinde* için değerli kaynaklar elde etti.

Kötüye giden sağlığına rağmen Proust bir yıl, (1889–90) Fransız ordusunda askerlik yaptı. Bu bir yılını Orléans'ta Coligny Caserne'de geçirdi. Romanının üçüncü bölümünü oluşturan *Guermante'nin Yolu'*nda bu deneyiminden uzun uzadıya bahsetti. Genç Proust, eğlenceye düşkündü. Bu dönemde bir snob ve bir amatör olarak yarattığı ünü, büyük romanının ilk bölümü olan *Swannların Tarafı*'nı yayımlatma konusunda büyük sıkıntılar yaşamasına neden oldu (1913).

Proust'un, annesiyle yakın bir ilişkisi vardı. Babası ise sürekli, bir kariyer edinmesi konusunda ona baskı yapıyordu. Babasının bu isteklerine karşılık vermek için 1896 yazında "Bibliothèque Mazarine" kütüphanesinde gönüllü bir işe girdi. Bir süre çabaladıktan sonra, yıllarca sürecek bir hastalık izni almayı başardı. Hiçbir zaman bir işte çalışmayan Proust, annesi ve babası ölünceye dek aile evinde yaşamayı sürdürdü.

Proust, yazma ve yayımlama işiyle ilgilenmeye çok erken yaşlarda başladı. Daha okul yıllarında yazılarını yayımladığı *La Revue verte* ve *La Revue lilas* dergileriyle olan ilişkisinin yanı sıra 1890-91 yıllarında *Le Mensuel* dergisinde toplumla ilgili yazılar yazdığı aylık bir sütunu vardı. 1892'de *Le Banquet* (aynı zamanda Platon'un *Şölen* kitabının Fransızca adı) adında aylık bir edebiyat dergisi çıkarma girişimine katıldı. Bunu izleyen

yıllarda bu derginin yanı sıra daha prestijli olan *La Revue Blanche* dergisinde küçük yazıları yayımlandı.

Eşcinsel olan Proust, eşcinsellik temasını eserlerinde açıkça ve uzun uzadıya işleyen ilk Avrupalı romancıydı. Onun açtığı bu yol başka eşcinsel yazarlara da cesaret verdi ve 1950'lerden itibaren birçok yazar, cinsel eğilimlerini gizleme gereği duymadan kitaplarında bu konuyu işledi.

1894'te Dreyfus Olayı[8] başladığında Marcel Proust Dreyfus yanlıları arasında yer aldı. 1895'te felsefe lisansı diploması aldı. Bundan üç yıl sonra 1896 *Les Plaisirs et les Jours* adı altında, küçük yazılarının birçoğundan oluşan bir derleme yayınlandı. Kitabın önsözünü Anatole France yazdı, çizimlerini ise Mme. Lemaire yaptı. Kitap öylesine şaşaalı bir şekilde hazırlanmıştı ki fiyatı normal bir kitabınkinin iki katıydı.

Proust, 1895'ten başlayarak uzun yıllar Carlyle, Emerson ve John Ruskin okuyarak geçirdi. Okumaları devam ederken kendi edebiyat kuramlarını geliştirmeye ve sanatçının toplumdaki yeri hakkında kendi fikirlerini kaleme almaya başladı. 1896'da, Proust ancak ölümünden sonra, 1954'te yayımlanacak *Jean Santeuil* adlı romanı üzerinde çalışmaya başladı. *Kayıp Zamanın İzinde*'deki temaların birçoğunun ilk hallerine bu tamamlanmamış romanda rastalanabilmektedir. Örneğin hafıza muamması, üzerinde düşünmenin gerekliliği ve bunun gibi başka birçok bölüm bunlar arasındadır. *Ayrıca Jean Santeuil'*de betimlenen ebeveynler, *Kayıp Zamanın İzinde'*ki ebeveynlere göre oldukça kabaca ve anahatlarla betimlenmiştir. *Les Plaisirs et les Jours*'un aldığı kötü eleştiriler ve kurguyu ilerletme konusunda Proust'un karşılaştığı sorunlar, yazarın sonunda *Jean Santeuil*'yi yazmayı 1897'de bırakmasına ve 1899'da büsbütün rafa kaldırmasına neden oldu.

1900-1905 döneminde aile çevresi ve genel olarak hayatı büyük değişimler geçirdi. Şubat 1903'te Proust'un ağabeyi Robert evlenip aile evinden ayrıldı. Aynı yılın kasım ayında babası öldü. Ama Proust en büyük darbeyi, Eylül 1905'te annesi öldüğünde aldı. Annesi ona çok büyük bir miras bıraktı. Ancak bu dönemde kendi sağlığı da ciddi ölçüde zayıfladı.

1908 yılı, Proust'un yazarlık kariyeri açısından önemli bir yıldı. Yılın ilk yarısında, farklı dergilerde başka yazarların pastişlerini yayınladı. Bu 'öykünme' çalışmaları, Proust'a kendi tarzını oturtma konusunda yardımcı

oldu. Buna ek olarak aynı yılın ilkbahar ve yaz aylarında, daha sonra *Contre Saint-Beuve* adı altında toplanacak bir yazı dizisi üzerinde çalışmaya başladı.

Bu dönemde Proust, birbirinden kopuk olan bu parçalardan yavaş yavaş bir roman derlemeye başladı. Uyumayan ve her gece çocukken annesinin onu sabahları almaya geldiği zamanları anımsayan bir başkahramanın birinci ağızdan anlatıldığı bu çalışma, en sonunda da Sainte-Beuve üzerine eleştirel bir incelemeyle noktalanıyordu. Sainte-Beuve'ye göre biyografiler, bir sanatçının çalışmalarını anlamak için en değerli belgelerdi; Proust ise bu görüşe karşı çıkıyordu. Bu romanın taslaklarında, daha sonra *Combray* ve *Swann* çalışmalarında karşımıza çıkacak metinler (özellikle 1. Kitap ve 7. Kitap'ın son bölümü) yer alıyordu. Kitabı için bir yayıncı bulma konusunda yaşadığı sıkıntılar nedeniyle Proust, bir süre sonra temelde farklı, ama benzer tema ve öğeler içeren başka bir projeye yöneldi. 1910'a gelindiğinde ise artık *À la recherche du temps perdu* üzerinde yoğun olarak çalışıyordu.

Proust son üç yılını büyük ölçüde yatak odasında geçirdi. Gündüzleri uyuyor, geceleri romanını tamamlamak için çalışıyordu. 18 Kasım 1922 yılında zatürreye yakalanıp akciğer apsesinden öldü ve Paris'teki Père Lachaise Mezarlığı'na defnedildi.

KAYIP ZAMANIN İZİNDE:

(*İlk tarihler yazım, ikinci tarihler Roza Hakmen çevirilerinin tarihleridir.*)

Çiçek Açmış Genç Kızların Gölgesinde (1919 – 1996), *Guermantes Tarafı* (1921 – 1997), *Sodom ve Gomorra* (1922 – 1997), *Swann'ların Tarafı* (1913 – 1999), *Mahpus* (1923 – 2001), *Albertine Kayıp* (1925 – 2001), *Yakalanan Zaman* (1927 – 2001)

63

Thomas MANN

(1875 – 1955)

Hayatı boyunca savaşlara karşı çıktı, ama hem doğduğu coğrafya hem de yaşadığı yıllar itibariyle hep savaşlarla "savaştı". II. Dünya Savaşı'nda bir yandan yazarlık yaparken bir yandan da savaş karşıtı radyo konuşmalarıyla Alman ulusunu değiştirmeye çalışan Mann, "Buddenbrooklar / Bir Ailenin Çöküşü"nü yayımladığında henüz yirmi altı yaşındaydı.

Alman yazar Thomas Mann (*okunuşu: Tomas Man*), 6 Haziran 1875'te Lübeck'te doğdu. St. Mary's Kilisesi'nde Protestan olarak vaftiz edildi. Babası Thomas Johann Heinrich Mann varlıklı bir tüccardı. Annesi Julia ise Rio de Janeiro doğumlu bir Alman-Creole meleziydi. 1891 yılında babası ölünce okulu bırakan Mann, ailesiyle birlikte Münih'e taşındı. Burada bir sigorta şirketinde iş buldu ve 1895 yılında Teknik Üniversite'ye girdi. Yazarlık kariyeri *Simplicissimus* adlı dergide yayımlanan yazılarıyla başladı. Bu sırada ilk kitabı *Küçük Bay Friedmann* (1898) yayımlandı.

Mann, üniversitedeyken filozof Arthur Schopenhuer ve Friedrich Nietzsche'nin eserlerinden oldukça etkilendi. Ayrıca hayran olduğu başka bir insan olan müzik dehası Richard Wagner'in etkisi, yazarın başyapıtı olan *Buddenbrook Ailesi*'nde üslup ve teknik açısından yansıdı. Mann, bu dev yapıta 1897'de ilk olarak ailenin tek bir üyesi hakkında küçük bir öykü

olarak başladı. Ancak içinde bulunduğu toplumsal yapıdan beslenerek öyküyü tipik bir Alman ailesinin dört kuşak boyunca süregelen çöküşünün destanına dönüştürdü. Burjuvazinin, yüksek Avrupa değerleri altında gelişirken, bunun getirisi olan din, ahlak ve lüks düşkünlüğüne boğuluşunu eleştirdi. Son Buddenrook olan genç müzisyen Hanno karakterinin ölümündeki trajedi, yazarın diğer eserlerindeki karakterlerinde de tekrarlandı. *Buddenbrooklar* (1901) romanı, yazarın adını dünya çapında duyurdu. Roman bugün bile çok satan Almanca eserlerden biridir.

Buddenbrooklar'dan sonra yazar, birçok kısa öykü yazdı. 1902 yılında *Tristan* derlemesinin parçası olan ve otobiyografik özellikler taşıyan *Tonio Kröger* yayımlandı. Üç yıl sonra, 1905'te Münihli varlıklı bir ailenin kızı Katja Pringsheim ile evlendi. Çiftin altı çocuğu oldu. 1909'da *Haşmetmeapları* adlı romanını yayımladı. Kendini kurban edilmiş gibi hisseden yazar, ardı ardına gelen öykülerindeki karakterlerde kendi yaşamının acılarını ve hapsedilmişlik duygusunu yansıttı. Soysuzlaşmış yaşam tarzından kaçarak bir aşkın peşinden Venedik'e giden bir sanatçının öyküsünü anlattığı *Venedik'te Ölüm* adlı öyküsü 1971 yılında İtalyan yönetmen Luchino Visconti tarafından sinemaya uyarlandı.

I. Dünya Savaşı sırasında muhafazakâr politik düşüncelerini terk ederek cumhuriyeti ve demokrasiyi savundu. 1918 yılında yayımlanan *Apolitik Bir Adamın Düşünceleri* adlı kitaptaki yazılarıyla tamamen savaş felaketini lanetlemektedir. Bir başka başyapıtı *Büyülü Dağ*'da savaşın anlamsızlığında kaybolan hümanizmi ve burjuvazinin yalıtılmış, sentetik dünyasını eleştirdi. Kitap, kuzenini görmek için gittiği seçkin bir sanatoryumda belirsiz bir hastalığa ya da sadece hastalık fikrine yakalanan Hans Castorp isimli bir mühendisin öyküsünü anlatır. Yaşamın gerçek olabilmesi için ölümün de gerçek olması gerektiğini düşünen yazar, karakterini yalıtılmış sahte hayatından kurtarırken çöküşün kucağına atar.

Büyülü Dağ'ın başarısı, 1929 yılında yazara Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandırdı. Yazar, ülkesinde gittikçe güçlenen Nazi rejiminin onunla çok uğraşmaya başlaması üzerine 1933 yılında İsviçre'ye göç etti. Burada dinî metinlerin ilk mizahi eleştirisi sayılabilecek *Yusuf ve Kardeşleri* isimli dört ciltlik eserinin ilk cildini tamamladı. Mann İncil'deki metinlerin asıllarına bağlı kalarak ustalıkla oluşturduğu eserinde, dinî yazıları dogma olmaktan çıkararak yeni ve insani bir bakış açısıyla eleştirdi. Faşizme karşı olduğunu

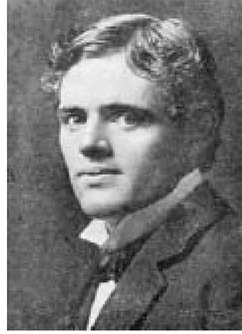
her fırsatta belirten Thomas Mann, 1936 yılında Alman vatandaşlığından çıkarıldı ve Çekoslovak uyruğuna geçerek 1938 yılında ABD'ye taşındı. Burada Princeton Üniversitesi'nde ders verdi. 1939 yılında yayımlanan *Lotte Weimar'da* adlı eserinde yazar, Goethe'nin ünlü eseri *Genç Werther'in Acıları*'nın dünya tarafından anlaşılamamış olduğunu vurguladı ve hak ettiği değeri ona geri kazandırdı. 1944 yılında ABD vatandaşı olan Mann, II. Dünya Savaşı'nda Alman dinleyicileri için faşizm karşıtı radyo programları hazırladı. 1952'de İsviçre'ye döndü ve son eseri *Felix Krull Adlı Dolandırıcının İtirafları*'nı tamamlayamadan 12 Ağustos 1955 tarihinde Zürih'te hayata gözlerini yumdu.

Seçme Yapıtları: *Küçük Bay Friedman* (1898), *Buddenbrooklar* (1901 – Can Yayınları, 2009), *Tonio Köriger* (1903), *Zor Saat* (1905), *Büyülü Dağ* (1924 – Can Yayınları, 2009), *Mario ve Sihirbaz* (1929), *Yusuf ve Kardeşleri* (1. Cilt – 1933), *Lotte Weimar'da* (1939), *Değişen Kafalar* (1940 – Babil Yayınları, 2004), *Doktor Faustus* (1947), *Felix Krull Adlı Dolandırıcının İtirafları* (tamamlanamadı)

64

Jack LONDON

(1876 – 1916)

Döneminin en çok gezen, en çok roman yazan, en çok para kazanan, en çok "fikir hırsızlığıyla" suçlanan ve en çok tanınan yazarıydı Jack London. "Ateş Yakmak"tan "Demir Ökçe"ye, "Vahşetin Çağrısı"ndan "Martin Eden"a kadar, dünya edebiyatının unutulmaz yapıtlarının sahibidir.

Hayatı da romanları kadar maceralı geçen Amerikalı yazar Jack London (*okunuşu: Cek Landın*), 12 Ocak 1876 tarihinde San Francisco'da doğdu. Doğduğu ev, 1906 San Francisco depremi sırasında çıkan yangında tamamen yandı. Aynı yangında tüm resmi kayıtlar da yok olduğu için Jack London'ın tam adı hatta biyolojik babasının kim olduğu bile kesin bilinmemektedir. Annesi Flora Wellman, spiritüalist bir müzik öğretmeniydi. Jack'in babası olduğu düşünülen William Henry Chaney ise astrologdu. London, 1889 yılında Hickmott konserve fabrikasında çalışmaya başladı. Ağır çalışma koşullarından kurtulmak için sütannesi Virginia Prentiss'ten borç alarak French Frank adındaki bir istiridye korsanından *Razzle-Dazzle* adlı şalopayı satın aldı. Böylelikle o da bir istiridye korsanı oldu, ancak birkaç ay sonra yelkenlisi tamir edilemeyecek düzeyde zarar gördü. Bu olaydan sonra saf değiştirerek Kaliforniya Balık Devriyesi'nin bir üyesi oldu.

1893 yılında Japonya sahillerine gitmek üzere *Sophia Sutherland* adlı fok balıkçısı uskunaya girdi. Döndüğü zaman ülkesi 1893 Krizi'nin ve

Oakland'daki işçi hareketlerinin etkisi altındaydı. Bir hintkeneviri fabrikasında ve bir elektrik santralinde ağır iş koşulları altında çalıştıktan sonra, gezgin yaşantısına başladı.

1894 yılında serserilik nedeniyle Buffalo'daki Erie County Cezaevi'nde otuz gün hapis yattı. Denizcilik deneyiminden sonra Oakland'a döndü ve Oakland Lisesi'ne kaydoldu. Burada *Aegis* isimli okul dergisine birkaç yazısıyla katkıda bulundu. Bu yazılardan biri olan ve yayımlanan ilk eseri olan *Japon Kıyılarında Tayfun* kendi denizcilik deneyimlerinin bir meyvesidir.

25 Temmuz 1897'de, London kayınbiraderi James Shepard ile Klondike Altın Avı'na katılmak üzere yola çıktı. İlk başarılı öykülerini de burada yazacak olan London'a Klondike dönemi iyi gelmedi. Klondike'taki diğer birçok kişi gibi o da beslenme yetersizliği yüzünden iskorbüt hastalığına yakalandı. Bu hastalık dişetlerinin şişmesine ve dört ön dişini kaybetmesine neden oldu. Aynı dönemde karın ve bacak kaslarındaki ağrılar da ona ıstırap veriyordu. "Dawson City'nin ermişi" lakaplı peder William Judge ona ve onun gibi çeşitli hastalıklarla boğuşan birçok insana barınacak yer, yemek ve ilaç temin etti. London'ın sağlığı bu sayede düzeldi ve bu Cizvit papazı tarafından belki de hayatı kurtarılmış oldu. Böylelikle London, Klondike'ın tüm güçlüklerine karşın hayatta kalmayı başardı. Bu çabası, onun en iyi eserlerinden sayılan *Ateş Yakmak* adlı öyküsüne esin kaynağı oldu.

1898'de Oakland'a döndüğünde ciddi olarak yazdıklarını yayınlatma çabasına girişti. Bu dönemi, *Martin Eden* adlı romanında akıllara kazınacak bir biçimde anlattı. Yayımlanan ilk öyküsü *Yoldaki Adam*'dı. Bu öyküsü için *Overland Monthly* ona yalnızca beş dolar teklif edince Jack London yazarlık kariyerini sonlandırmanın eşiğine geldi. *Kara Kedi* dergisi *Bin Ölüm* adlı öyküsünü kabul ederek bir öyküsü için aldığı ilk para olan 40 doları ödeyince kendi ifadesiyle, "gerçek anlamda ve edebi anlamda kurtuldu" ("*literally and literarily I was saved*").

Batarde ve *Diable* olarak iki farklı adla, başka başka dergilere sattığı bir kısa öyküsünde, Fransız asıllı zalim bir Kanadalı ile köpeği anlatılır. Köpek vahşileşir ve sonunda intikam için sahibini öldürür. London, köpeği kötülüğün simgesi olarak gösterdiği için yapılan eleştirilere karşı hayvanın davranışının asıl sebebinin adamın tutumu olduğunu dile getirmiş, *Saturday Evening Post* için yazdığı *Vahşetin Çağrısı* adlı öyküsünde bu görüşünü

ayrıntılandırmıştır. Santa Clara vadisinde geçen bu öykü, Buck adındaki St.Bernard-çoban köpeği kırması olan bir köpek üzerine kuruludur.

Jack London, 7 Nisan 1900'de, *Kurdun Oğlu*'nun yayımlandığı gün Bess Maddern ile evlendi. Bess, birkaç yıldır arkadaş çevresinin bir parçası olmuştu. Evlilikleri iyi gitmeyince 24 Temmuz 1903'te Jack London, Bessie'ye ayrılmak istediğini söyledi ve evden taşındı. 1904 yılı boyunca boşanma şartlarını görüştüler ve 11 Kasım'da boşandılar. Maddern'den boşandıktan sonra London, 1905'te Charmian Kittredge ile ikinci evliliğini yaptı.

Aynı zamanda gazetecilik de yapan Jack London, 1904'te Japon-Rus Savaşı'nı, 1906 San Francisco Depremi'ni ve 1914 Meksika Devrimi'ni gazeteci olarak izledi. Bu arada 1905'te, California'da, Sonoma Dağı'nın Doğu yamacında bir çiftlik satın aldı. "Eşimin yanı sıra bu çiftlik gözüme dünyanın en güzel şeyi olarak görünüyor" diyen yazar, çiftliğin başarılı bir ticari girişim olmasını istedi. Yazarın 1910'dan sonraki edebi eserleri daha çok ticari amaçlıydı. Çiftliğe kazanç sağlama ihtiyacıyla yazılmışlardı. Tarihlere bakılırsa gerçekten de Jack London'ın tüm önemli yapıtları (*Beyaz Diş, Ateş Yakmak, Vahşetin Çağrısı, Martin Eden, Demir Ökçe*...) 1910 öncesi tarihlerde yazılmıştır.

1907-1909 arasında eşi Charmian'la birlikte Tahiti, Samos, Fiji, Salomon Adaları ve Avustralya'yı kapsayan bir geziye çıkan Jack London, Hawaii'yi Aralık 1915'te ziyaret etti. Hawaii'de bulunduğu sekiz aylık sürede Dük Kahanamoku, Prens Jonah Kūhiō Kalaniana'ole, Kraliçe Lil'uokalani ve daha pek çok kişiyle tanıştı. Temmuz 1916'da çiftliğine geri dönen London, böbrek yetmezliği şikayetine rağmen çalışmaya devam etti.

Zamanının en çok kazanan yazarı olan Jack London, kariyeri boyunca defalarca intihal (fikir hırsızlığı) ile suçlandı. En ciddi suçlama, Jack London'ın dünyaca ünlü *Demir Ökçe* romanının "Piskopos'un Gördüğü Hayalet" isimli 7. bölümü hakkında ortaya atılmıştır. Bu bölümün yazar Frank Harris'in 1901 yılında yayınlanan *Londra Piskoposu ve Halk Ahlakı* isimli ironik denemesinin birebir kopyası olduğu söylendi. Bu olaydan dolayı öfkelenen Harris, kitabın telif haklarından 1/60 oranında hisse talep etti. Jack London ise bu bölümün bir gazete kupürü olarak eline geçtiğini, yazıyı gerçek Londra Piskoposu'nun gerçek bir konuşması olduğunu zannederek kullandığını öne sürdü.

Jack London'ın ölüm sebebi çok tartışılmıştır. Pek çok eski kaynakta intihar ettiği anlatılmıştır. Ölüm raporunda belirtilen neden üremidir. 22 Kasım 1916'da, çiftliğinde bir uyku sundurmasında ölmüştür. Son dönemlerinde çok acı çektiği ve morfin aldığı biliniyordu, dolayısıyla kazayla ya da kasıtlı olarak aşırı doz alması da bir olasılıktır. Jack London, eşi Charmian'la birlikte California, Glen Ellen'daki "Jack London Eyalet Tarihi Parkı"na gömüldü. Çok sade olan mezarda sadece yosun tutmuş bir kaya parçası dikilidir.

Seçme Yapıtları: *Ateş Yakmak* (1902 – Adam Yayıncılık, 2002), *Vahşetin Çağrısı* (1903 – Cem Yayınevi, 2010), *Deniz Kurdu* (1904), *Beyaz Diş (1906)*, *Demir Ökçe* (1908), *Martin Eden* (1909 – Oda Yayınları, 1999), *Yanan Günışığı* (1910), *Güneş'in Oğlu* (1912), *Ay Vadisi* (1913), *John Barleycorn* (Alkollü Anılar – 1913), *Kızıl Veba* (1915), *Yıldız Serüvencisi* (1915)

Hermann HESSE

(1877 – 1962)

20. yüzyılın en önemli yazarlarından biri olan Hermann Hesse 2 Temmuz 1877'de Almanya'da doğdu. İlk şiirini yirmi beş yaşında yazmıştır. Kendini kanıtlama, kendi olma, yazarın kendini yansıtması, bireyin kendini aşması gibi temaları içeren "Bozkırkurdu", "Siddhartha", "Peter Camenzind", "Narziss ve Goldmund", "Çarklar Arasında" ve "Boncuk Oyunu" yazarın en tanınan romanları arasındadır.

Tam adı Hermann Karl Hesse olan yazar 2 Temmuz 1877'de Almanya'nın Württemberg kentinde dünyaya geldi. Babası Johannes Hesse 1847 Estonya doğumluydu, annesi Marie Gundert ise 1842'de dünyaya gelmişti. Aile 1880'de altı yıllığına İsviçre'nin Basel şehrine taşınıp sonrasında Calw'a döndü.

Göppingen'deki Latin Okulu'na kaydolan Hesse, 1891'de Evancelis Teoloji Semineri'ne katıldıktan bir yıl sonra isyankar yanı ağır bastığı için okuldan kaçtı. Farklı bir dönem geçiren, anne babasıyla pek çok konuda anlaşmazlığa düşen yazar, intihar girişiminde bulunduktan sonra Christoph Friedrich Blumhardt kontrolünde Bad Boll isimli enstitüye yatırıldı. Carl Jung'un öğrencisi Lang'ın tedavi ettiği Hesse'nin ruhbilime ve Jung'a duyduğu ilgi, sonrasında körüklenerek iç dünyasının zenginleşmesine neden

olacaktı. 1892'nin sonunda eğitimine devam etmek üzere Cannstatt'taki bir liseye başvurdu. Eğitim sistemindeki kısıtlamalar ve misyoner babasının dinsel baskıları Hesse'yi çok rahatsız ediyordu. Bu yüzden kendi yolunu bulmak için uzun süre mücadele etmek zorunda kalan yazar, bir kitapçıda çalışmaya başladı. Sadece üç gün süren kitapçılık işinden sonra 1894 yazında, on dört ay çalışacağı bir fabrikada iş buldu. Lehim yapan Hesse işin mekanik yapısı nedeniyle bunalıyor, ruhunda çıkış noktaları arıyordu. Ekim 1895'te tekrar eski işine geri döndü ve "Heckenhauer" isimli kitapçıda çalışmaya başladı. Burada dilbilim, teoloji ve hukuk üzerine okumaya başladı. On iki saatlik günlük çalışma temposu onu yıldırmıyor, işten sonra evde de çalışıyor, boş olan pazar günlerini arkadaşlarından çok kitaplarla geçirmeyi tercih ediyordu. Goethe, Lessing, Schiller gibi önemli yazarlarla ilgileniyor ve Yunan mitolojisi üzerinde çalışıyordu. 1896'da bir dergide *Madonna* isimli şiiri yayımlanmıştı.

1898'de kendi ayakları üzerinde durmaya başlayan ve ailesinden maddi yardım almak zorunda kalmayan Hesse, Alman romantikleri Clemens Brentano, Joseph Freiherr von Eichendorff, Friedrich Hölderlin ve Novalis'ten ilham alıyordu. Aynı yıl şiirlerini bir araya getirdiği *Romantik Şarkılar* isimli kitabını yayımlayan yazar, 1899'da da *Gece Yarısından Bir Saat Sonra*'yı çıkardı. İki kitap da ilgi görmemişti. Ancak Leipzigli yayıncı Eugen Diederichs edebiyat dünyasının bu genç yazarı için oldukça olumlu şeyler düşünüyordu.

1899'un sonbaharında işini değiştiren ve Basel'de antika kitaplar satan bir kitabevinde çalışmaya başlayan Hesse entelektüel bir ailenin yanında kiracı olarak kalıyordu. Tanıştığı insanlar onun kendini geliştirmesine vesile oldu. Gözlerindeki rahatsızlık yüzünden askerlik görevinden muaf tutulan Hesse'nin bitmek bilmeyen ve hayatı boyunca da yakasını bırakmayacak olan baş ağrıları o dönem başladı. 1901'de, görmeyi çok istediği İtalya'ya giden Hesse'nin şiirleri ve yazıları gazetelerde yayımlanıyor ve büyük ilgi görüyordu. Sonunda yayıncı Samuel Fischer'ın yazarın *Peter Camenzind* adlı kitabını okuması, Hesse'nin yazarlık kariyeri için dönüm noktası oldu. Zira artık sadece kitap yazmaya odaklanabilecek ve özgür bir yazar olacaktı.

1904'te Maria Bernoulli'yle evlenen ve eşiyle birlikte Constance gölü yakınındaki Gaienhofen'da yaşamaya başlayan Hesse'nin ikinci romanı

Çarklar Arasında, 1906'da kitap raflarındaki yerini aldı. Onu 1910'daki *Gertrude* takip etti. Bu kitap beklenen ilgiyi görmedi ve Hesse, yazıyla başının dertte olduğunu açıklayıp bunu başarısızlık olarak nitelendirdi.

Yazar Budizm'le yakından ilgileniyordu. O dönem Arthur Schopenhauer'la birlikte, yapıtları en çok ilgi çeken yazarlardan biriydi ve "teozofi"yi keşfetti. Hindistan'a olan ilgisi Schopenhauer'un eserleriyle daha da canlanan Hesse, bu dönemde eşiyle uyumsuzluk yaşadığı için bir süreliğine yalnız başına Sri Lanka ve Endonezya'ya gitti. İki ülkenin yazar üzerindeki ruhsal ve dini etkileri, eserlerine de yansıyacaktı. Hesse çifti yazarın uzun gezisi bittikten sonra 1912'de Bern'e taşındı, ancak evliliklerindeki sorunlar çözülmemişti. Yazar bu durumu, 1914'te yayımlayacağı *Rosshalde* isimli romanında anlatacaktı.

I. Dünya Savaşı başladığında Alman Hükümeti'ne savaşmak için gönüllü olduğunu bildiren Hesse, sağlık sorunları nedeniyle savaşa katılmadı; ancak savaş tutsaklarının bakımı için hizmet vermeye başladı. Hesse'nin 3 Kasım 1914'te *Neuen Züricher Zeitung* gazetesinde "*Ey Arkadaşlar, Böyle Olmaz!"* başlıklı yazısı yayımlandıktan sonra, arkadaşları ve Alman basını ona saldırmaya başladı. Sadece Theodor Heuss ve Fransız yazar Romain Rolland Hesse'yi desteklemişlerdi.

1916 yılı, ünlü yazar için çok daha zor bir yıl oldu. Babasının kaybı, oğlunun hastalığı ve eşinde ortaya çıkan şizofreni Hesse'yi çok zorladı. Psikoterapi görmeye başlayan yazar, yeni romanı *Demian*'ı 1919'da ateşkes ilan edilmesinden hemen sonra "Emil Sinclair" takma adı altında yayımladı.

Aynı yıl, eşinin hastalığı daha da kötüleştiği ve araları da onarılmayacak biçimde açıldığı için çift boşandı. Hesse tek başına Minusio bei Locarno yakınlarındaki Ticino'da küçük bir çiftlik evine yerleşti. Yazma faaliyetlerinin dışında resim de yapmaya başlayan Hesse, 1920'de *Klingsor'un Son Yazı* romanını yayımladıktan sonra Hint ve Budizm felsefesine duyduğu sevgiyi anlatan *Siddhartha* (1922) romanı da yayımlandı.

1924'te, İsviçreli yazar Lisa Wenger'ın şarkıcı kızı Ruth Wenger'le evlendi. *Kurgast* (1925), *Nuremberg Yolculuğu* (1927) ve *Bozkırkurdu* (1927) romanlarından sonra Hesse'nin biyografisi şair arkadaşı Hugo Ball tarafından yazıldı. Wenger'dan ayrıldıktan sonra Ninon Dolbin Ausländer

isimli Yahudi bir kadınla evlenen Hesse Nazi oluşumunun karşısında olduğu için yazıları Alman basını tarafından protesto edildi. 1931'de *Narziss ve Goldmund* adlı romanını yayımlayan yazar, 1932'de *Boncuk Oyunu*'nu çıkardı.

1933'te Nazi karşıtı düşüncelerinden dolayı sürgüne gönderilen Hesse'yi Bertolt Brecht ve Thomas Mann yalnız bırakmadılar. Savaşa karşı olan tutumu ve hümanist tavrı nedeniyle Almanlar tarafından hep dışlanan Hesse, *Boncuk Oyunu* isimli romanıyla 1946'da Nobel Edebiyat Ödülü'nün sahibi oldu.

Hermann Hesse, 9 Ağustos 1962'de İsviçre'de öldüğünde, biyografisini yazan arkadaşı Hugo Ball'un da gömüldüğü Montagnola'daki San Abbondio Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Seçme Yapıtları: *Hermann Lauscher* (1900), *Peter Camenzind* (1904), *Çarklar Arasında* (1906), *Gertrud* (1910), *Rosshalde* (1912 – 1913), *Knulp* (1915), *Gençlik Güzel Şey* (1916), *Demian* (1919), *Siddhartha* (1922 – Can Yayınları, 2009), *Bozkırkurdu* (1927), *Narziss ve Goldmund* (1930 – Yapı Kredi Yayınları, 2012), *Doğu Yolculuğu* (1932), *Boncuk Oyunu* (1943 – Yapı Kredi Yayınları, 2010)

66

Virginia WOOLF

(1882 – 1941)

Kadının bireysel özgürlüğünün edebiyattaki en büyük sesiydi Virginia Woolf. Bir yandan sinirsel, bir yandan da entelektüel bunalımlar yaşayan sanatçı, kadının en içten duygularını ortaya koyan romanlarıyla tüm dünyaya farklı duygular anlatıyordu. İç dünyasıyla bir türlü barışamaması onu, sonu intiharla biten bir çıkmaza sürükledi.

Dünya kadınlarının edebiyattaki sesi Virginia Woolf (*okunuşu: Vircinya Vulf*), 25 Şubat 1882'de, İngiltere'nin başkenti Londra'da dünyaya geldi. Hiç okula gitmedi, evde eğitim gördü. Woolf'un aile üyeleri, İngiltere'nin seçkin entelektüellerindendi. Hepsi iyi öğrenim görmüş kişilerdi, üstlendikleri görevler önemliydi. Babası Sir Leslie Stephen editör, eleştirmen ve biyografi yazarı olarak ünlenmişti. Görkemli kütüphanesi sayesinde kızı, kendini geliştirme fırsatı bulmuştu. Özel öğretmenlerden Latince ve Klasik Yunanca dersleri alan Woolf, henüz dokuz yaşındayken ağabeyi Thoby ile evde *Hyde Park Gate News* adı altında haftalık bir dergi çıkarmaya başlamıştı. Babasının Viktoryen bağları, sonraları Woolf'un edebi stilini de etkileyecekti.

Annesi grip nedeniyle 1895'te aniden öldüğünde küçük Virginia on üç yaşındaydı. Bu ölüm onu derinden etkiledi ve iki yıl sonra sinir bozukluğuyla kendini gösteren krizlere yol açmaya başladı. Yaşadığı travma ve ağır depresyon, zaman zaman sanrılarla konuşma ve olmayan sesleri

işitme gibi halüsinasyonlara dönüşse de tüm bunlar hayatının tamamına yayılmadı. 1904'te babasının kaybından sonra yeni bir krizin eşiğine gelen Woolf'un gerçek yaşama dönmesi uzun zaman aldı.

Profesyonel olarak yazma işine 1905'te başlayan Woolf *Times Literary Supplement*'e edebi eleştiri yazıları yazıyordu. 1906'da ağabeyi Thoby'nin kardeşleriyle çıktığı bir Yunanistan gezisi sırasında yakalandığı tifodan ölmesi, Woolf için yeni ve başa çıkılamaz bir şok oldu. Thoby'nin ölümünden iki gün sonra ablası Vanessa'nın evlenmesiyle birlikte Virginia'nın yaşamında kısa sürede büyük değişimler gerçekleşmiş oldu. 1909'da *Bloomsbury* grubundan Lytton Strachey ile nişanlanan Woolf, bir süre sonra anlaşamadıklarını düşündüğü için Strachey'den ayrıldı. Bir yıl sonra bir ruhani çöküş daha yaşayan yazarı, uzun süredir yayımlamayı düşündüğü ilk romanı *Dışa Yolculuk* için okurdan gelecek tepkiler düşündürüyordu. Aynı zamanda, o dönemde kız kardeşi Vanessa ilk çocuğunun bakımıyla fazlasıyla meşgulken kendisi, eniştesi Clive Bell'le de flört ediyor, ancak bundan büyük rahatsızlık duyuyordu. Woolf'a, incinmişlikleri çok fazla olduğu için doktorlar tarafından yeniden bir dinlenme kürü verildi. İlk romanı *Dışa Yolculuk* yayımlandığında otuz üç yaşında olan Virginia Woolf'un kitabı, eleştirmenler tarafından övüldü; stiliyse zeki, kurnaz ve yaşam hırsıyla dolu bulundu.

1912'de ağabeyi Thoby'nin arkadaşı, Cambridgeli bir sol kanat siyaset kuramcısı olan Leonard Woolf'la tanışması, Virginia Woolf'un hayatının dönüm noktası oldu. Zira Leonard Woolf, bir ömür boyu onun ruh sağlığının gözeticisi ve yaratıcı kişiliğinin en büyük destekçisi olacaktı. Ancak evlenmeden önce kendisine "Beni bedensel olarak etkilemiyorsun hiç" diye yazacaktı Virginia. Evliliklerinin ilk yıllarında, 1913'ten 1915'e kadar yaşamının en ağır çöküntülerinden birini geçiren Woolf intihar girişiminde de bulundu. Yaşadığı ruhsal bunalım öncekilerin tümünden daha şiddetli ve daha uzun süreli oldu. Nedeni belki de kocası Leonard'ın birçok doktorla konuştuktan sonra evliliğin çocuksuz devamına karar vermiş olmasındandı. Oysaki Virginia Woolf için hamilelik önemli bir konuydu. Bunu yaşamadığı için hayatını başarısızlık olarak görüyor ve kendisini asla tam bir kadın gibi hissedemiyordu. Kendisine her türlü beyinsel uğraş yasaklanan Woolf, bir kliniğe yatırıldı. İyileşmeden geri döndüğü için kocasının onu tekrar kliniğe yatırma girişimlerine şiddetle karşı çıkan yazar, çareyi hayatına son verme girişiminde buldu. Durumu

düzelmeyince Woolf çifti biraz da Virginia'ya oyalanacağı bir uğraş bulmak kaygısıyla, 1917 yılında adını yaşadıkları evden alan Hogarth Press yayınevini kurdu. T. S. Eliot, Katherine Mansfield, E. M. Forster gibi günün öncü yazarlarının şiir ve öykülerini basarak aydın çevrelerde kendine saygın bir yer edinen yayınevi, Virginia Woolf'a da yazar olarak büyük özgürlükler sağlıyordu. Bu nedenle zaman zaman taşınması zor bir yüke dönüşse de Woolf çifti bu işi sürdürdü.

1919'da ikinci kitabı *Gece ve Gündüz*'ü yayımlayan Woolf, bu romanında alışılagelmiş kalıpları izledi. Kahramanlar ilerleyen zaman içinde ve belirli bir olay örgüsü çerçevesinde, birbirleriyle ilişkiler kuruyorlar ve belirli çözümlere varıyorlardı. Bu iki romanın ardından Woolf'un deneyci kişiliği ön plana çıktı ve 1919 tarihli ünlü *Modern Roman* yazısında savunduğu gibi, yeni dil ve anlatım arayışlarına girişti. En uygun yöntem olarak bilinç akışı tekniğini benimseyen Woolf, 1922 yılında yayınladığı *Jacob'un Odası*'nda bu tekniği kullanmaya başladı. Aynı yıl Vita Sackville-West'le tanışan ve lezbiyen bir ilişki yaşamaya başlayan Woolf, kadınlara ilgisini daha önce de fark etmişti ve romanlarında bundan bahsediyordu. Bu yüzden bir klasik olan *Orlando* adlı romanını, sevgilisi Vita Sackville-West'e adadı.

1925'te okuyucuyla buluşacak olan *Mrs. Dalloway,* yazarın adıyla anılacak 'bilinç akışı' tekniğinin en başarılı örneği oldu. Romanıyla ilgili olarak yazar şu ifadeleri kullanıyordu: "Yaşamı ve ölümü vermek istiyorum. Sağlığı ve çılgınlığı; toplum düzenini eleştirmek istiyorum." *Mrs. Dalloway*'i 1927'de, en çok beğenilen romanı olan *Deniz Feneri* takip etti. Çünkü bu romanıyla kendini zamanın öbür yazarlarından ayıran üslubunu geliştirmişti ve kendi roman tekniğine en çok uyan yapıtını vermişti.

1929'da *Kendine Ait Bir Oda*'yı yayımlayan yazar bu kitabında kadınların yazarlıkta ya da başka mesleklerde söz sahibi olabilmeleri için "kendilerine ait bir oda ve sabit bir gelire sahip olmaları" gerektiğini savundu. Kitaba güleryüzlülük ve yaratıcılık hâkimdi. 1931'de yayımladığı *Dalgalar*'ı yazarken Virginia Woolf, bu kitapla o güne değin başka hiçbir romancının göze alamayacağı değişik şeyleri yapmak istediğini, bu romanın o güne değin yazılan başka hiçbir romana benzemeyeceğini biliyordu. Çünkü *Dalgalar* hem düzyazıyla kaleme alınacak hem de şiir, roman ve tiyatro oyunu gibi türlerin karışımı olacaktı.

1937'de *Yıllar*'ı kaleme alan Woolf, savaştan ve onun yıkıcı etkilerinden oldukça fazla etkileniyordu. Lytton Strachey, Roger Fry, Janet Case ve Lady Ottoline Morrell'in de aralarında bulunduğu tüm eski dostlarını kaybeden Woolf, yeni ve şiddetli bir bunalım daha yaşamaya başladı.

26 Şubat 1941'de *Perde Arası*'nı bitirdiğinde müsveddesini okuması için Leonard'a veren Woolf, son romanını büyük bir keyifle yazmıştı. Ancak kitabı okuduktan sonra ondan hoşnutsuz olduğunu fark eden Woolf'un depresyonu iyice arttı.

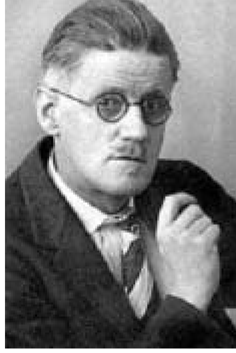
Artık okuyamayan, yazamayan ve aklını hepten yitireceğinden endişe eden Woolf, 28 Mart 1941'de ölmeye hazır olduğunu hissetti. Biri kocası Leonard'a, diğeri lezbiyen partneri Vita Sackville-West'e olmak üzere iki veda mektubu yazan Woolf, Ouse Irmağı'na kadar yürüyüp ceplerine taş doldurdu. Kendini batırmaya yetecek kadar taşla dolduğunda Ouse Irmağı'nın sularına gömülen Woolf'un cesedi ancak 18 Nisan günü bulundu ve kocası yakılan cesedin küllerini Sussex'teki evlerinin bahçesine gömdü.

Seçme Romanları: *Dışa Yolculuk* (1915 –İletişim Yayınları, 2008), *Gece ve Gündüz* (1919), *Mrs. Dalloway* (1925), *Deniz Feneri* (1927 – Kırmızı Kedi Kitap, İstanbul, 2012), *Orlando* (1928), *Dalgalar* (1931)

67

James JOYCE

(1882 – 1941)

Herhalde tüm edebiyat tarihinde "Ulysses" kadar çok konuşulan, çok tartışılan ikinci bir roman daha yoktur. Birbirinden şaşırtıcı anlatım tekniklerinin bir arada kullanıldığı bu roman, İrlanda'nın Dublin kentinde geçer ve tam yirmi dört saat sürer. James Joyce çoktan girmiştir ölümsüz romancılar arasına.

Tam adı "James Augustine Aloysius Joyce" olan İrlandalı yazar James Joyce (*okunuşu: Ceyms Coys*), on çocuklu bir ailenin ilk çocuğu olarak 2 Şubat 1882 tarihinde İrlanda'nın başkenti Dublin'de doğdu. Modern dünya dilleri okumak üzere Üniversite Koleji'ne gidene kadar Cizvit okullarında eğitim gördü. 1900'de, henüz üniversite öğrencisiyken Ibsen'in bir oyunu üzerine kaleme aldığı uzunca bir yazı, *Fortnightly Review* dergisinde yayımlandı.

O sıralar, daha sonra *Oda Müziği* adlı kitabında toplanacak olan lirik şiirlerini yazmaya başladı. 1902'de Dublin'den ayrılıp tıp okumak üzere Paris'e gitti; ama ertesi yıl ölüm döşeğindeki annesini ziyaret için tekrar İrlanda'ya döndü. 1904'te, ileride eşi olacak olan Nora Barnacle'la yaşamaya başladı. Ağustos 1904'te Joyce'un ilk kısa öyküleri *Irish Homestead* dergisinde basıldı, ancak çift ekim ayında yazarın bulduğu bir İngilizce öğretmenliği işinde çalışmak üzere, bugün Hırvatistan topraklarında olan

Pula'ya gitti. Bu ayrılıştan sonra ülkesine dört kez gelen yazar, 1912'deki ayrılışından sonra bir daha İrlanda'ya dönmedi. 1905'ten 1915'e kadar Trieste'de yaşadı. 1906 yazında Roma'ya giden Joyce, yaklaşık dokuz ay boyunca bir bankada çalıştı. Roma'dan sıkılınca 1907 kışında tekrar Trieste'ye döndü. Trieste'de Berlit School'da İngilizce öğretmenliği yaptı. 1914 yılı yazar için çok verimli oldu: *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi* adlı otobiyografik romanı, Ezra Pound'un desteğiyle Londra'da *Harriet Weaver's Egoist* dergisinde tefrika edilmeye başladı. *Dublinliler* adlı öykü kitabı ve tek oyunu olan *Sürgünler,* İngiltere'de yayımlandı. I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla James Joyce ve eşi Nora, yanlarına çocukları Georgio ve Lucia'yı da alarak Zürih'e taşındılar.

Joyce büyük bir yoksulluk içinde yaşadıkları Zürih'te, başyapıtı olan *Ulysses* üzerine çalıştı ve kitap *Little Review* adlı bir Amerikan dergisinde tefrika halinde yayımlanmaya başladı. Dizi 1918'de başladı, ancak kitap hakkında dava açılması nedeniyle 1920'de diziye ara verildi. Sonunda Paris'te yaşayan ve orada bir kitabevi işleten Sylvia Beach adlı Amerikalı bir kadın kitabı basmayı kabul etti ve "Tüm zamanların en şaşırtıcı kitaplarından biri" kabul edilen *Ulysses* kitap olarak ilk kez 2 Şubat 1922 tarihinde, James Joyce'un kırkıncı yaşgününde Paris'te basıldı. Dublin'de geçen yirmi dört saati anlatan roman, Homeros'un Odysseia'sı üzerine kuruludur. Pek çok yeni tekniğin bir arada kullanıldığı roman, yayımlandığında büyük bir yankı uyandırdı.

Joyce ailesi savaştan sonra arkadaşları Ezra Pound'un çağrısı üzerine Paris'e gitti ve sonraki yirmi yıl orada yaşadı. 1930'ların ilk yıllarında Joyce; arkadaşı, menajeri, muhasebecisi ve düzeltmeni Paul Leon'un destekleriyle son romanı olan *Finnegans Wake* üzerinde çalıştı. 4 Mayıs 1939'da *Finnegans Wake* basıldı. 1940 yılında Fransa'yı işgale hazırlanan Nazi ordusu nedeniyle Güney Fransa'ya giden James Joyce, 13 Ocak 1941'de Zürih'teki Kızıl Haç hastanelerinden birinde öldü ve Zürih'in Fluntern Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Seçme Romanları: *Dublinliler* (1914 – Parşömen Yayınları, 2010), *Sürgünler* (1914), *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi* (1914 – Parşömen Yayınları, 2010), *Ulysses* (1922 – Yapı Kredi Yayınları, 2012), *Finnegans Wake* (1939)

Franz KAFKA

(1883 – 1924)

Ömrünü memur gibi çalışarak geçiriyordu, ama geceleri dünya edebiyatının başyapıtlarını üretiyordu. İnsan olmanın acısını öyle ağır yaşıyordu ki en önemli öyküsünün konusu, "bir sabah uyandığında kendini böceğe dönüşmüş olarak bulan bir adam"dı. Franz Kafka ölmeden önce tüm yazdıklarının yakılmasını vasiyet ederek arkadaşı Max Brod'a teslim etti, neyse ki arkadaşı ona ilk kez ihanet etti ve dünya edebiyatı Kafka'nın yazdıklarından mahrum kalmadı.

3 Temmuz 1883 tarihinde doğan Franz Kafka, Praglı bir Yahudiydi. Prag o zamanlar Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun toprağıydı ve Kafka Yahudi olduğu için Almanlar tarafından sevilmiyor, Almanca konuştuğu içinse Çekler tarafından hor görülüyordu. Kafka'nın babası, taşralı Çek proletaryasından geliyordu. Evlendikten sonra zengin bir tüccar olmayı başardı. Annesi ise varlıklı, aydın bir Alman Yahudi ailesinden geliyordu. Edebiyat tarihçileri Kafka'nın huzursuz, çekingen, alıngan, iletişim kurmakta güçlük çeken duygulu kişiliğini Yahudi asıllı, Almanca konuşan bir Çek oluşuna; bu sosyal ve kültürel çevrede yaşadığı yabancılaşmaya bağlar. Aile Prag'daki Alman topluluğuyla kaynaşmaya çalıştı, Kafka'nın üç kız kardeşi Alman okullarına gitti, Kafka Almancayı anadili olarak kullandı. Tüm çocukluğu boyunca kendisini "hiçbir şey" gibi hisseden

Kafka, büyüdüğünde de bu düşüncesinden vazgeçmedi. Babasıyla başlayan otorite fobisi onun hemen hemen tüm kitaplarına yansıdı. Otorite karşısında, zaten zayıf olan bedeninin iyice küçülmeye, yok olmaya başladığına inandı. Bu düşünce Kafka'yı ömür boyu bırakmadı.

Kafka 1901'de babasının zoruyla Prag Üniversitesi'nde hukuk öğrenimine başladı; bir yandan da sanat tarihi ve Alman edebiyatı derslerine girdi. 1906'da hukuk eğitimini tamamladı. Önce stajını yaptı. 1907'de o zamanlar çok ünlü olan Assicurazioni Generali adlı İtalyan sigorta şirketinde çalışmaya başladı. İleride eserlerini yakılmak üzere teslim edeceği Max Brod ile bu yıllarda dostluk kurdu, onun sayesinde Prag'daki edebiyat çevrelerine girdi. Felix Qeltsch, Oskar Baum, Gustav Janouch ve Franz Werfel gibi edebiyatçılar ile tanıştı. Gündüzleri sıradan bir memur gibi işine gidiyor, geceleri ise "ölümden bile derin bir uyku"ya benzettiği yazma işinde yoğunlaşıyordu. Avrupa'nın çalkantılı hâli onun öykülerini gittikçe karanlıklaştırdı. İnsanın kurtuluşuna olan inancı azaldıkça daha çok yazmaya başladı. *Şato*, *Dava* ve *Amerika* hep bir arayışın, fakat bulamamanın romanı oldu. Kafka'nın bir hayli tamamlanmamış romanı da vardır.

1908-1912 yılları arasında siyasal ve toplumsal olaylara ilgi duymaya, sık sık önemli Çek siyaset adamlarının toplantılarına katılmaya başladı. Yahudilikle ilgilenip İbranice öğrenmeye de bu yıllarda yöneldi. Max Brod ile birlikte Riva, Paris, Weimar ve İtalya gezileri yaptı. İlk büyük aşkı, Felice Bauer'di (1887-1960). 1912 ile 1914 arasında Felice Bauer ile iki kez nişanlanmasına rağmen, evlenemedi. Bu ilişkiden geriye 500'ün üzerinde mektup kaldı. Bu mektuplar Kafka'nın ölümünden uzun yıllar sonra, ilk kez 1967'de yayınlandı.

1912 öncesi yazdığı erken dönem yapıtları; *Bir Savaşın Tasviri, Taşrada Düğün Hazırlıkları* gibi uzun öyküleriyle birlikte bir dizi kısa düzyazıydı. Kafka'nın kendi aşağılık kompleksleriyle yoğurduğu bir iç dünyası vardı. Kendi bedeninden değil hoşnut olmak, adeta tiksinmekteydi. Bir başyapıt sayılan *Dönüşüm*'ün efsanevi ilk cümlesi şöyledir: *"Gregor Samsa bir sabah korkulu bir düşten uyanınca, yatağının içinde kendini korkunç bir hamamböceği olarak buldu..."*

Kafka'nın hayatı baştan sona güçlü ve sert bir baba imgesinin gölgesinde geçti, babası ile aralarında hiçbir zaman Kafka'nın özlediği ilişki

kurulamadı. Babasına yazdığı altmış bir sayfa uzunluğundaki mektupta, bu süper-ego baskısı bütün çıplaklığıyla gözler önüne serilir. 1912'de bir gecede yazdığı *Hüküm* adlı öykünün odağında bir baba-oğul ilişkisi vardır. Yine 1912'de yayımlanan *Dönüşüm*, Kafka'nın en çarpıcı uzun öyküsü olarak okura sunulur. Kafka'nın ilk romanının birinci bölümü *Kayıp* adı altında 1913'te yayımlandı; roman Kafka'nın ölümünden sonra *Amerika* adı altında, tamamlanmış hâliyle okura sunulmuştur.

Kafka ikinci büyük romanı *Dava*'yı, Felice ile nişanını ikinci kez bozduğu 1914 yılında yazmaya başladı. *Ceza Sömürgesi*'ni de aynı yıl kaleme aldı. 1922'de yazmaya başladığı *Şato* da tamamlanmadan kaldı. Üstünde katlanılmaz bir ağırlığı olan babasından uzaklaşmak ve evlenmek istedi. Fakat onun gibi kompleksler içinde yüzen bir adamın altından kalkabileceği bir iş değildi bu. Kadınlarla mektuplaşmaktan başka birşey yapamadı. 1914'te patlak veren I. Dünya Savaşı'nda zayıf bünyesi nedeniyle askere alınmadı. Bu yıllar yazar olarak tanınmaya başladığı yıllardı. 1915'te Carl Sternheim, kendisine verilen Fontane Ödülü'nün Kafka'ya verilmesini istedi.

1917 Kafka'nın kötü haberi aldığı yıldı. Vereme yakalanmış, hayatının akışı altüst olmuştu. 1920'de Milena Jesenka ile mektuplaşmaya başladı. Kafka'nın Almanca yazdığı eserleri Çek diline çevirmek için ondan izin isteyen Milena, Kafka'dan on iki yaş küçüktü ve evliydi. Bir araya gelmeleri olanaksız olan bu iki insan uzun yıllar mektuplaştı. Milena'ya yazdığı mektuplar, tıpkı daha önce Felice Bauer'e yazdıkları gibi Türkçeye çevrilmiştir. Mektuplaştıkları üç yıl boyunca sadece iki üç kez görüşebildiler ve bu görüşmeler Kafka'yı üzmekten başka bir işe yaramadı. Yine de onun yaratıcılığını olumlu yönde etkilediği rahatlıkla söylenebilir. Daha sonraları edebiyat tarihinin güzide eserlerinden biri sayılacak olan *Milena'ya Mektuplar*'da Kafka şöyle dile getirir durumunu: "En çok seni seviyorum diyorum ama gerçek sevgi bu değil sanırım sen bir bıçaksın, ben de durmadan içimi deşiyorum o bıçakla dersem gerçek sevgiyi anlatmış olurum belki..." Milena bu mektupları 1939 yılında yayımlaması için yakın arkadaşı Willy Haas'a verdi ve 17 Mayıs 1944'te Almanya'daki bir toplama kampında öldü.

Tüm karamsarlığına rağmen Kafka'nın romanlarında her zaman bir ümit ışığı görmek mümkündür. *Dava*'nın yüzlerce sayfa boyunca suçunu

öğrenmek için çırpınıp duran zavallı kahramanı K. sonunda idam edilir. Fakat infaz sırasında karşı binanın penceresinden ışıklar içerisinde bir adam çıkar ve kollarını K.'ya uzatır. Elle tutulur bir yararı olmayan, zayıf bir umuttur bu; ama bir umuttur işte ve insanın sahip olduğu biricik şey de budur aslında.

Kafka, sayısı az olan arkadaşları arasında en çok Max Brod'u severdi. Dostu Max'tan, yazdığı her şeyi ölümünden sonra yakmasını istedi. Yazdıklarının gereğinden fazla kişisel, başkalarının ilgisini çekmeyecek ve değersiz yazılar olduğunu düşünüyordu. Max ise onunla aynı fikirde değildi ve Kafka'nın ölümünden sonra karışık halde bulunan binlerce sayfa metni toplayıp düzenleyerek yayımladı.

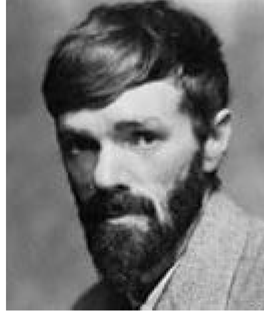
Sağlığının kötüye gitmesi üzerine 1922'de emekliliğini isteyen Kafka, Dora Diamant adlı 20 yaşında bir kızla iki yıllık kısa bir mutluluk yaşadı. 1917 Ağustosu'ndan beri devam eden kanlı öksürükler sonucu Franz Kafka, 3 Haziran 1924 günü Viyana yakınlarındaki Kierling Sanatoryumu'nda hayata gözlerini yumdu.

Seçme Yapıtları: *Bir Savaşın Tasviri* (1904/1905 – Cem Yayınevi, 2000), *Taşrada Düğün Hazırlıkları* (1906/1907 – Cem Yayınevi, 2000), *Gözlem* (1913), *Kayıp* (1911/14), *Dönüşüm* (1912 – Can Yayınları, 2002), *Ceza Sömürgesi* (1914), *Dava* (1914) , *Köy Öğretmeni* (1915), *Şato* (1922 – Cem Yayınevi, 2012)

69

David Herbert LAWRENCE

(1885 – 1930)

İngiliz romancı, şair, öykü yazarı, eleştirmen ve ressam D. H. Lawrence seks ve insan sezgilerini endüstri toplumunun insanı insanlıktan çıkaran yapısına karşı çözüm olarak görüyordu. Başta "Lady Chatterley'nin Âşığı" ve "Oğullar ve Sevgililer" adlı romanları olmak üzere, yapıtları kendi döneminde hep "müstehcenlik" suçlamasıyla karalanmaya çalışıldı.

Adı David Herbert Lawrence olan (*okunuşu: Deyvid Örbırt Lovrıns*) ama her zaman D. H. Lawrence adıyla bilinen 20. yüzyıl İngiliz romanının bu ünlü yazarı, 11 Eylül 1885'te Orta İngiltere'deki Nottinghamshire'da bulunan bir madenci kasabası olan Eastwood'da dünyaya geldi. Babası Arthur içkiye düşkün bir madenci, annesi Lydia ise emekli bir öğretmendi. Lawrence'ın çocukluğu anne-babası arasındaki bitmek bilmeyen tartışmalarla ve babasından ölesiye nefret ederek geçti. Genç David, annesinin yönlendirmesiyle sanat öğrenimi görmeye başladı ve burslu olarak okuduğu Nottingham Lisesi'ni bitirdi. Okuldan sonra tıp aletleri üreten bir firmada ofis memurluğu, sonra da dört yıl özel öğretmenlik yaptı.

Nottigham Üniversitesi'ni bitiren Lawrence, öğretmenlik belgesini 22 yaşında aldı ve 1908-11 yılları arasında öğretmenlik yapacağı Güney Londra'daki bir okulda işe başladı. Lawrence'ın annesi 1910 yılında öldü; üstelik aşırı dozda uyku hapı vererek annesinin ölümüne yardımcı olan,

yazarın ta kendisiydi! Bu ölüm sahnesi sonraları yazarın başyapıtı *Oğullar ve Sevgililer*'de (1912) aynen anlatılmaktadır.

1912'te, yazarın ilk başyapıtı *Oğullar ve Sevgililer* yayımlandı. Yazarın çocukluğundan çok belirgin izler taşıyan romanda çocukluk sevgilisi Jessi Chambers'tan esinlenilmiş olan Miriam adında bir karakter de önemli yer tutuyordu. 1914 yılında Lawrence sevgilisi Frieda von Richthofen'la evlendi ve hayatının geri kalan yirmi yılının neredeyse tamamını seyahat ederek geçirdi. Karı-koca arasındaki aşk-nefret ilişkisi çok derin boyuttaydı ve sık sık birbirlerinin boğazına sarılacak şiddette kavgalar yaşanıyordu.

1911 yılında, Lawrence 25 yaşındayken ilk romanı *Ak Tavuskuşu* yayımlandı. Yazarın dördüncü romanı *Gökkuşağı* (1915) İngiltere'nin kuzeyinde yaşayan iki kız kardeşin yetişme yıllarını anlatıyordu. Karakterlerden Ursula ise Lawrence'ın ilk aşkı Louie Barrows'tan izler taşıyordu. Roman "açık saçık sözler kullanıldığı ve seksten söz ettiği" gerekçesiyle müstehcenlikle suçlanarak yasaklandı. Yazarın kadın-erkek ilişkilerini o zamanlar var olmayan bir samimiyetle anlatması, bazılarının hiç hoşuna gitmedi ve romanın 1000 tanesi yargıç huzurunda yakılarak yok edildi.

I. Dünya Savaşı boyunca Lawrence ve Frieda çok zor günler geçirdiler. Alman casusu olmak dahil binbir türlü nedenle suçlanan karı-koca memleketten ayrılmak istediklerinde ise "şüpheli" oldukları için pasaport verilmiyordu! Nihayet savaştan sonra, 1919 yılında pasaport aldılar ve gezi yılları başladı.

Lawrence 1920 yılında yayımlanan *Kayıp Kız*'ı İtalya'da, Gargano'dayken yazmaya başladı. 1920'lerde Aldous Huxley ile birlikte İtalya ve Fransa'ya yolculuklar yaptı. 1922-26 arasında ise yazar ve Frieda Seylan, Avustralya ve Meksika'ya gittiler. Bu yıllarda gördüğü yerler, Lawrence'ın birçok öyküsü ve romanında mekan olarak kullanıldı. 1924 yılında New York sosyetesinden bir kadın, *Oğullar ve Sevgililer* romanının özgün el yazmaları karşılığında Lawrence ve eşine New Mexico'da bir Kiowa çiftliği hediye etti.

D. H. Lawrence'ın başyapıtı *Lady Chatterley'nin Âşığı*'nın ilk baskısı, 1928 yılında Floransa'da yapıldı. Roman, zengin ve soylu bir kadın olan Constance Chatterley ile çiftliğinde işçilik yapan bir adam arasındaki aşkı

anlatmaktadır. Roman pornografik bulunarak hem Britanya'da hem de ABD'de yasaklandı. *Lady Chatterley'nin Âşığı*'nın aklanıp Britanya'da sansürsüz yayımlanması, ancak 1960 yılında mümkün olabildi.

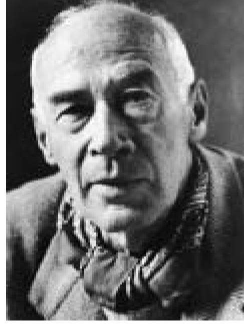
20. yüzyılın en önemli İngiliz romancılarından biri olan D. H. Lawrence 2 Mart 1930'da Fransa'nın Vence kentinde öldü. Ölümünden sonra eşi Frieda, sahibi oldukları Kiowa çiftliğinde küçük bir kilise yaptırdı ve kocasını oraya gömdürdü.

Seçme Yapıtları: *Anka Kuşu* (1911), *Oğullar ve Sevgililer* (1912 – Engin Yayınları, 1999), *Gökkuşağı* (1915), *İtalya'da Alacakaranlık* (1916), *Âşık Kadınlar* (1920 – Can Yayınları, 2009), *Kayıp Kız* (1920), *Tilki* (1923), *Kanguru* (1923), *Tüylü Yılan* (1926), *Lady Chatterley'nin Sevgilisi* (1928 – Yapı Kredi Yayınları, 2011)

70

Henry Miller

(1891 – 1980)

Yazdığı "Yengeç Dönencesi" ve "Oğlak Dönencesi" kitaplarıyla ABD'nin müstehcenlik yasalarında değişiklik yapılmasına yol açan Henry Miller; roman, otobiyografi, felsefe ve cinselliği benzersizce iç içe işlediği kitaplarıyla ünlenmişti. Stendhal'dan Proust'a, Walt Whitman'dan Rimbaud'ya kadar pek çok yazar ve şairin hayranıydı ve büyük bir yazar olduğunu söyleyenlere "Hayır, aslında büyük bir okurum!" demesiyle ünlüydü.

Amerikan edebiyatının en kendine özgü yazarlarından Henry Miller, 26 Aralık 1891 tarihinde New York City'de doğdu. Anne-babası Alman kökenli, annesi kuzeyli, babası ise Bavyeralıydı. Tüm çocukluğu Brooklyn'de geçen yazar gençliğinde birçok işe girip çıktı, bunların arasında babası Heinrich'in dükkanında terzi çıraklığı da vardı. İlk yazı denemelerine lise çağlarında başlayan Miller, bir süre New York Eyalet Üniversitesi'nde okudu. Bu yıllarda sosyalist hareketlere büyük sempati duyan yazar, Avrupa kültürü ve edebiyatıyla da yakından ilgilenmeye başladı. 1928 ve 1929 yıllarını ikinci karısı June Edith Smith (June Miller) ile birlikte Paris'te geçirdi. 1930 yılında, tek başına Paris'e taşındı ve II. Dünya Savaşı patlak verene kadar burada yaşadı. Bu dönemde meteliksiz bir hayat sürdü. Anais Nin, Alfred Perles ve Lawrence Durrell gibi yazarlarla dostluk kurdu. 1931'in sonbaharında Alfred Perlés vasıtasıyla *Chicago Tribune*'un Paris bürosunda iş buldu. Sevgilisi Anais Nin'in desteğiyle, 1934 yılında ilk kitabı *Yengeç Dönencesi'*ni yayımladı. Ardından

Kara İlkbahar (1936) ve *Oğlak Dönencesi'*ni (1939) yazdı. Kitapları müstehcen bulunduğu için anavatanı ABD'de yasaklandı. Ancak elden ele ulaştırılan kitapları ona ün kazandırdı.

1940'ta ABD'ye döndü ve California'da Big Sur'a yerleşti. ABD'nin kültürel değerlerine ve ahlaki tavrına meydan okuyan çalışmalarına devam etti. Hayatının son yıllarını Pacific Palisades'de geçirdi.

*Yengeç Dönencesi'*nin 1961 yılında ABD'de yayımlanması, bir müstehcenlik davasına neden oldu. 1964 yılında ABD Yüksek Mahkemesi, kitabın bir edebiyat çalışması olduğuna karar verdi. Bu olay, cinsel devrimin kilometre taşlarından biriydi. Kitabın basılmasını savunan avukat Elmer Gertz ve Miller sonraki yıllarda yakın arkadaş oldular.

Edebiyat çalışmalarının yanında Miller, ressam ve amatör bir piyanistti.

7 Haziran 1980 tarihinde kan dolaşımı sorunları nedeniyle Palisades'te ölen Henry Miller'ın meşhur "akşam yemeği sohbetleri", 1981 yılında aşçısı ve arkadaşı Twinka Thiebaud tarafından derlenerek yayımlandı.

Seçme Yapıtları: *Yengeç Dönencesi* (1934 – Parantez Yayınları, 2004), *Kara İlkbahar* (1936), *Oğlak Dönencesi* (1939 – Can Yayınları, 2011), *Hatırlamayı Hatırlamak* (1947), *Merdivenin Dibindeki Gülümseyiş* (1948), *Seksus* (1949 – Telos Yayınları, İstanbul), *Pleksus* (1953 – Kabalcı Yayınları, 1993), *Clichy'de Sakin Günler* (1956), *Big Sur ve Hieronymus Bosch'un Portakalları* (1957), *Rimbaud ya da Büyük İsyan*, *Neksus* (Kabalcı Yayınları, 1993), *Cennette Bir Şeytan*, *Uykusuzluk*, *Çılgın Üçlü.*

71

William FAULKNER

(1892 – 1967)

Amerikan modernist yazarların babası sayılan Faulkner, rakip gördüğü Ernest Hemingway'den farklı olarak uzun ve karmaşık anlatımları benimsemiştir. Uyguladığı teknikler arasında bilinç akışı tekniği ve çoklu anlatı teknikleri de bulunur. 1930'larda Avrupa'daki deneysel geleneği izleyen ilk Amerikan yazardır.

25 Eylül 1897'de Mississippi'de doğan Wiliam Faulkner (*okunuşu: Vilyım Folknır*), buradaki güney gelenekselliğinden oldukça etkilendiği bir çocukluk geçirdi. Sonraları hayatının büyük bir bölümünü geçirdiği Oxford'daki Lafayette kasabasına taşındılar. Eserlerinde bahsettiği "Jefferson" Oxford'u, "Yoknapatawpha Kasabası" ise Lafayette'i temsil eder. Büyük-büyükbabası William Clark Falkner Mississippi'nin önde gelen kişilerinden biridir: ABD iç savaşı sırasında Konfederasyon ordusunda görev yapmış, tren yolu yaptırmış ve adını Tippah kasabası yakınındaki Falkner şehrine verdirmiş bir askerdir. Aile soyadları "Falkner" olmasına rağmen büyük ihtimalle nüfus memurunun bir hatası sonucu "Faulkner" olmuştur.

Faulkner liseyi terk ettikten sonra bir işte tutunamadığı için çevresindekiler tarafından "wastrel" (ıskarta) olarak anılmaya başlanmıştır. 1918'de iki tarafın ailelerinin de William'ın ev geçindiremeyeceğine karar verip ayırdıkları nişanlısı Estella Oldham'ın zengin ve yaşlıca olan Cornell

Franklin'le evlenip Çin'e yerleşmesiyle yazar büyük bir üzüntü yaşamış ve Yale öğrencisi olan Oxford'dan arkadaşı Phil Stone'un yanına, New Haven'a taşınmıştır. Burada katiplik yapmış, Phil Stone'un onun için hazırladığı okuma programıyla klasikleri ve çağdaş yazarları okumuş; bu sayede Melville, Cervantes, Dostoyevski ve Conrad'ın eserlerine büyük hayranlık duymaya başlamıştır.

Daha sonra Toronto'da yardımcı pilotluk yapıp Oxford'a geri dönen yazar, bu sefer Mississippi Üniversitesi'ne girmiş, burada "Marionettes" adlı bir grup kurup aynı adı taşıyan bir oyun yazmaya çalışmış fakat başaramayınca 1921'de okulu bırakıp New York'a gitmiştir. Burada bir kitapçıda çalışmış ve ileride Sheerwood Anderson'ın eşi olacak olan Elizabeth Prall'la tanışıp arkadaşlık kurmuştur. Aynı yılın aralık ayında Oxford'a geri dönmüş ve bu sefer de üniversitede postane müdürü olarak çalışmaya başlamıştır. 1924'te *The Marble Faun* (Mermer Tanrıça) adlı şiir kitabını basmıştır.

1925'te New Orleans'a gidip arkadaşı olan Elizabeth Prall sayesinde Sherwood Anderson'ın "çırağı" olmuş ve onun yönlendirmeleriyle I. Dünya Savaşı sonunda entelektüellerde ve toplumda görülen sıkıntı ve büyük üzüntüyü benimseyip yine Anderson'ın yönlendirmesiyle 1926'da *Soldier's Pay*'i yazmıştır.

1929'a kadarki yazılarında şeytani özellikler taşıyan karanlık kötü kadın karakterler görülürken 1928'de ayrıldığı nişanlısı Estella'nın boşanıp dönmesi ve William Faulkner'ın onunla evlenmesiyle bu kadın modeli değişmiştir. 1929'da *Sartoris*'i yazmıştır. Bu eserinin önemli özelliği, Faulkner'ın ünlü "Yoknapatawpha Kasabası" sembolünü ilk kullandığı kitabı olmasıdır. Aynı yıl, ünlü eseri *Ses ve Öfke*'yi yazmış ve büyük bir başarı kazanmıştır. 1930'da yazdığı *Döşeğimde Ölürken*'de 65 kilometre ötedeki Jefferson'a gömülmek istediğini söyleyen Addie Bundren'in cenazesinin ailesi tarafından buraya götürülmesi anlatılır.

Yazar, devam eden maddi sıkıntıları yüzünden ara ara Hollywood'da senaryo yazarlığı yapmıştır. 1932'de ise *Ağustos Işığı*'nı yazmıştır. Bu eserde Lena Grave, Joe Christmas ve Peder Hightower'ın geçmişe saplantılı hikâyeleri birçok anlatıcı kullanılarak aktarılır. 1936'da ise Faulkner en bilinen romanlarından '*Absalom! Absalom!*'u yazmıştır.

1949 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandıktan sonra, 1955'te Pulitzer Ödülü'nü alan Faulkner, 6 Temmuz 1962'de kalp krizi sonucu Mississippi'de ölmüştür.

Seçme Romanları: *Sartoris* (1929), *The Sound and the Fury* (1929 – *Ses ve Öfke*, Remzi Kitabevi, 1965), *As I Lay Dying* (1930 – *Döşeğimde Ölürken*, De Yayınları, 1965), *Red Leaves* (1930 – *Kırmızı Yapraklar*, Ataç Kitabevi, 1959), *Dr. Martino* (1931 – *Doktor Martino*, Yenilik Yayınları, 1956), *That Evening Sun* (1931 – *O Akşam Güneşi*, YKY, 1993), *Light in August* (1932 – *Ağustos Işığı*, Cem Yayınevi, 1968), *Absalom, Absalom!* (1936 – *Abşalom, Abşalom!*, YKY, 2000), *Go Down, Moses* (1942 – *Kurtar Halkımı Musa*, YKY, 2002), *Knight's Gambit* (1949 – *Duman*, Varlık Yayınları, 1952)

72

Aldous HUXLEY

(1894 – 1963)

Yazar Aldoux Huxley'nin, geçmişinde birçok bilim insanı ve sanatçı olan bir ailede başlayan İngiliz tarzı yaşamı, Los Angeles'taki evinde Amerikan tarzı bir ölümle sonuçlanmıştı. "Cesur Yeni Dünya" romanında bize insanlığı bekleyen gelecekten ipuçları veren yazar, "Ada" adlı romanında ise bizi açıkça uyarıyordu: Gelecek huzurda olmak zorundadır...

Tam adı Aldoux Leonard Huxley olan dünyaca ünlü İngiliz şair ve yazar Aldous Huxley (*okunuşu: Alduz Haksliy*) 26 Temmuz 1894'te Britanya'nın Surrey kentinde dünyaya geldi. Ailesi birçok bilim insanı ve sanatçı yetiştirmiş bir aileydi. Darwin'in ateşli savunucularından ünlü biyolog Thomas Henry Huxley'nin torunu, yine ünlü biyolog Sir Julian Huxley'nin kardeşiydi. Annesi, şair ve denemeci Matthew Arnold'ın yeğeniydi. Babası Leonard Huxley ise *Cornhill* dergisinin sahibi ve yöneticisiydi. Bilimi ve edebiyatı birleştiren bu entelektüel miras Huxley'nin dünyaya bakışının temelini oluşturdu. 1908-1914 yılları arasında yaşadığı üç sarsıcı olay (*annesinin ölümüyle ailesinin dağılması, Eton'da öğrenciyken onu neredeyse kör olma noktasına getiren göz hastalığı ve kardeşinin intiharı*) Huxley'nin tüm gençliğini etkiledi ve hayatında silinmez izler bıraktı. Yazar, yaşamının sonuna kadar göz hastalığıyla savaşmak zorunda kaldı. Romanları *Antic Hay* (1923), *Şu Kısır Yapraklar* (1925) ve *Ses Sese Karşı*

(1925) Huxley'nin çağdaş toplumun kusurlarını zekice olduğu kadar acımasızca yargıladığı dâhiyane taşlamalardır. En bilinen eseri olan *Cesur Yeni Dünya*'nın (1932) da aralarında bulunduğu birçok romanında, yazarın II. Dünya Savaşı öncesinde tehlikeli bir şekilde kontrolden çıkmakta olduğunu hissettiği toplumun karmaşasına gösterdiği düşünsel tepkiler kolaylıkla hissedilebilir.

1916-1920 yılları arasında daha çok Fransız simgeci akımının etkisini taşıyan şiirlerden oluşan dört kitap yayımladı. Askerlikten muaf tutulan Huxley, bir süre bir çiftlikte tarım işçisi olarak çalıştı. 1919'da Maria Nys ile evlendi. Kısa öykülerinin yer aldığı *Limbo*'dan (1920) sonra kendisini üne kavuşturan *Krom Sarısı* (1921) adlı ilk romanı yayımlandı. Amerikalı yazar F. Scott Fitzgerald romanı övgüyle karşıladı. 1923'ten sonraki yıllarının büyük bölümünü İtalya'da geçiren Huxley 1930-1937 arasında Güney Fransa'da yaşadı. 1925'te yayımlanan romanı *Şu Kısır Yapraklar*'ı şair W. B. Yeats "felsefenin İngiliz romanına geri dönüşü" olarak değerlendirdi.

Huxley'nin ilk "fikir romanı" sayılan *Ses Sese Karşı* (1928) ününü daha da pekiştirdi. Ama onu asıl üne kavuşturan *Cesur Yeni Dünya* (1932) adlı fütürist yergi romanı oldu. Huxley 1937'de ABD'ye gitmek üzere Avrupa'dan ayrıldığında ününün doruğundaydı. Aynı yıl, ikliminin gözlerine iyi geleceği inancıyla Kaliforniya'ya yerleşti ve ölünceye kadar orada yaşadı. 1954 yılında yayımlanan *Algı Kapıları* ve devamı niteliğindeki *Cennet ve Cehennem* (1956) geniş yankılara yol açtı. Kitap "beat kuşağı"nın başucu kitaplarından biri oldu. Ünlü şarkıcı Jim Morrison'ın "The Doors" topluluğu adını bu kitaptan esinlenerek aldı, ayrıca yapıt The Beatles'ın *Sergeant Pepper* albümüne esin kaynağı oldu. 1955'te yazarın eşi Maria Huxley öldü. Aldous Huxley, bir yıl sonra psikoterapist Laura Archera ile evlendi.

1958 yılında, *Cesur Yeni Dünyayı Ziyaret* yayımlandı. 1962'de yayımlanan *Ada* son romanıdır. Aynı yıl Los Angeles'taki evi yandı. Huxley, kendi sözleriyle artık "mülksüz ve geçmişi olmayan" bir adamdı. Aldoux Huxley, 22 Kasım 1963'te Hollywood'daki evinde hayata gözlerini yumdu.

Seçme Romanları: *Limbo* (1920), *Krom Sarısı* (1921), *Ses Sese Karşı* (1925), *Şu Kısır Yapraklar* (1925), *Cesur Yeni Dünya* (1932 – İthaki

Yayınları, 2012), *Kalıcı Felsefe* (1946), *Maymun ve Öz* (1948), *Algı Kapıları* (1954 – İmge Kitabevi Yayınları, 2012), *Cennet ve Cehennem* (1956), *Cesur Yeni Dünyayı Ziyaret* (1958), *Ada* (1962 – Ayrıntı Yayınları, 1999)

Erich Maria REMARQUE

(1898 – 1970)

I. Dünya Savaşı'na çocukluktan yeni çıktığı bir yaşta katılanlardan biri olan Erich Maria Remarque, cephede yaşadıklarını "Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok" romanında anlatınca insanlık tarihinde bir savaşı bu kadar net ve doğrudan anlatan belki de ilk yazar olma şansını elde etti.

Asıl adı "Erich Paul Remark" olan Alman romancı Erich Maria Remarque (*okunuşu: Erih Maria Remark*), 22 Haziran 1898 tarihinde Almanya'nın Osnabrück kentinde doğdu. Roma kilisesine bağlı olan Katolik bir ailenin çocuğuydu. Babası Peter Remark, bir basımevi ustasıydı. Osnabrück arşivlerinde bulunan nüfus kayıtlarına göre aile 17. yüzyıldaki ihtilalde Katoliklere yapılan baskılar yüzünden Fransa'dan göç etmişti. Önceleri Remarque olan soyisimleri, Alman imlasına göre "Remark" olmuştu. Erich Maria Remark bir süre Münster Üniversitesi'nde öğrenim gördü ve bu dönemde şiirler, öyküler ve bir de roman yazarak yazarlık kariyerine başladı. Bu dönemde kaleme aldığı ve sonradan bitirip 1920 yılında yayımladığı romanının adı *Rüya Odası*'dır. Yazar, on sekiz yaşında I. Dünya Savaşı'na katılmak zorunda kaldı ve 12 Haziran 1917'de Batı Cephesi'ne tayin edildi. Bir süre sonra şarapnelle ağır derecede yaralandı ve savaşın kalanını Almanya'da bir hastanede geçirdi.

Savaştan sonra öğretmenlik, editörlük, gazetecilik ve kütüphanecilik gibi işler yaptı. 1927'de o sırada çalışmakta olduğu *Sport im Bild* dergisinde

tefrika edilen *Ufuktaki Durak* romanını yazdı. Bu roman, ancak 1998 yılında kitap olarak piyasaya çıkmıştır.

1927 yılında sadece birkaç ay içinde yazıp bitirdiği ve savaşın mutlak kötülüğünü 19 yaşındaki bir askerin gözünden anlattığı en ünlü eseri *Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok* için uzun süre yayımcı aradıktan sonra kitap, 1929'da yayımlandı. Bu kitabın ardından savaş zamanı ve sonrasını yalın bir dille ve duygusal bir gerçekçilikle anlattığı başka eserleri de yayımlandı.

1931'de yayımlanan *Dönüş Yolu* adlı romanından sonra Porto Ronco'da bir ev alarak İsviçre'ye yerleşti. Mayıs 1933'te Naziler, yazarın eserlerini yaktılar ve yasakladılar. Yazarın sonraki romanı *Üç Yoldaş* (1937), Weimar Cumhuriyeti yıllarını konu alıyordu. Remarque'nin dördüncü romanı *İnsanları Seveceksin*, 1941 yılında İngilizce ve Almanca olarak yayımlandı. 1945'te çıkan *Zafer Takı* ise büyük ilgi gördü ve dünya çapında beş milyondan fazla sattı.

Remarque, 1938'de Alman vatandaşlığından çıkarıldı ve 1939'da Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etti. Yazarın Almanya'da bıraktığı kız kardeşi, 1943 yılında Nazi "Halk Mahkemeleri" tarafından "halkın moralini çökertmekten" yargılandı ve idam edildi. 1948'de Remarque İsviçre'ye döndü ve 1952 yılında *Hayat Kıvılcımı* adlı romanı yayımlandı. 1954 yılında *Yaşamak Zamanı, Ölmek Zamanı* adlı romanı yayımlanan yazarın bu kitabı 1958'de yönetmen Douglas Sirk tarafından *Sevmek Zamanı, Ölmek Zamanı* adıyla sinemaya uyarlandı hatta Remarque da filmde ufak bir rolde aldı.

1955 yılından itibaren, Hollywood'da filme çekilen çeşitli senaryolar yazdı. 1962 yılında yayımlanan ve yaklaşık bir milyon satan *Lizbon'da Gece* adlı romanı Remarque'ın bitirdiği son kitabı oldu. İlk eşi Ilse Jutta Zambona ile 1925 yılında evlenip birkaç yıl sonra boşanan Remarque, 1938 yılında tekrar evlendiği eşinden 1957'de ayrıldıktan sonra, 1958'de Hollywood'da tanıştığı Paulette Goddard ile evlendi. 25 Haziran 1970 tarihinde, 72 yaşında İsviçre'nin Locarno kentinde ölen yazar Erich Maria Remarque evinin bulunduğu Ronco'da toprağa verildi. 1990'da ölen Paulette Goddard ise Avrupa kültürü üzerine çalışmalar yapılması şartıyla New York Üniversitesi'ne yirmi milyon dolara yakın miras bıraktı. Bu paranın çok büyük bölümü Remarque'ın romanlarının telif hakkıydı.

Seçme Romanları: *Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok* (1929 – Engin Yayıncılık, 2006), *Dönüş Yolu* (1931), *İnsanları Seveceksin* (1941 – Evrensel Basım Yayın, 2004), *Hayat Kıvılcımı* (1952), *Yaşamak Zamanı, Ölmek Zamanı* (1954)

74

Yasunari KAWABATA

(1899 – 1972)

1968 yılında Nobel Edebiyat Ödülü aldığında bu ödülü alan ilk Japon olan Yasunari Kawabata, duygu yüklü romanları ve cümlelere sinmiş lirizmle tanınan bir yazardır. Modern Japon edebiyatının ülkesi dışında da çok tanınan adlarından olan yazarın birçok romanı Türkçeye de çevrildi.

Duygu yüklü romanların yazarı Yasunari Kawabata (*okunuşu: Yasunari Kavabata*), 14 Haziran 1899'da Osaka'da doğdu. Babası doktordu, ama dört yaşında yetim kaldığı için büyükbaba ve büyükannesinin yanında yaşadı. Teyzesi tarafından büyütülen bir de kızkardeşi vardı. Kawabata'nın büyükannesi o yedi yaşındayken öldü ve büyükbabası da o on beş yaşındayken hayata gözlerini yumdu. Yazar, tüm yakın akrabalarını yitirdikten sonra annesinin ailesinin yanına taşındı. On sekiz yaşından önce Tokyo'ya gitti ve Tokyo İmparatorluk Üniversitesi yönetimi altındaki bir liseye kaydını yaptırdı. 1920'de liseyi bitirip Tokyo İmparatorluk Üniversitesi'nde okumaya başladı. Modern Japon edebiyatının sesi olan *Bungei Jidai* dergisinin kurucuları arasında olan Kawabata, gazeteci olarak çalışmaya başladığında edebi metinler yazmaya da devam ediyordu.

1924'te mezun olan Kawabata, bu arada *Bungei Shunju* dergisine yaptığı edebi katkılar nedeniyle önemli yazarların dikkatini çekmeye başlamış olan bir gençti. Yazarlığının yanı sıra gazeteci olarak da çalışan Kawabata'nın II.

Dünya Savaşı sonrası siyasal reformlara ilgi göstermemesi, savaşın kişisel dünyası üzerindeki yıkımlarla ilişkilendirilmektedir.

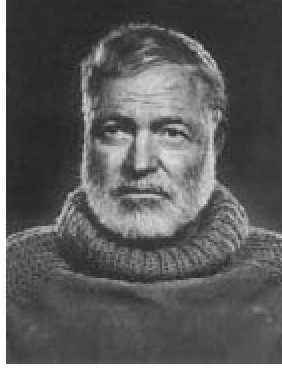
1927'de yayımlanan *İzu Dansçısı* adlı kısa öyküsüyle adını duyuran yazar, 1937 yılında yayımlanan *Karlar Ülkesi* romanıyla Japon edebiyatının devleri arasına girdi. 1949 yılında *Bin Beyaz Turna* ve *Dağın Sesi* adlı yapıtlarını tefrika etmeye başlayan Kawabata 1953'te Japon Sanat Akademisi üyesi, 1957'de de Japon PEN kulüp başkanı oldu. *Göl* (1955), *Uykuda Sevilen Kızlar* (1960) ve *Eski Başkent* (1962) romanlarıyla ününü iyice pekiştiren yazar 1968'de, Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan ilk Japon oldu.

1972 yılında ocak gazıyla intihar eden Yasunari Kawabata'nın intihar nedeni hakkında birçok görüş öne sürüldüyse de kesin nedeni anlaşılamamıştır. Eşi dahil birçok kimse intihar gibi görünen durumun aslında kaza olduğunu söylese de yazarın Parkinson hastalığına yakalandığı için kendini öldürmeyi seçtiğini söyleyen biyografi yazarları da vardır.

Seçme Romanları: *İzu Dansçısı* (1926), *Karlar Ülkesi* (1935/37), *Go Ustası* (1951/54), *Bin Beyaz Turna* (1949/52), *Dağın Sesi* (1949/54), *Göl* (1954), *Uykuda Sevilen Kızlar* (1961 –Assos Yayınları, 2003), *Eski Başkent* (1962)

Ernest HEMINGWAY

(1899 – 1961)

Dünya romanının en tanınan adlarından biri olan Ernest Hemingway, insan ruhunun derinliklerini incelediği ve hayatın anlamını sorguladığı romanlarıyla ölümsüzler arasına girdi. "Çanlar Kimin İçin Çalıyor?", "Silahlara Veda" ve "Yaşlı Adam ve Deniz" gibi unutulmaz romanlar kaleme alan yazar 1954 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nün sahibi oldu.

Ernest Hemingway (*okunuşu: Örnıst Hemingvey*), 21 Temmuz 1899 tarihinde İllinois'da, Oak Park kentinde doğdu. Beş çocuklu ailesinin iki erkek çocuğundan biriydi. Adını babası ve amcasının adlarından almıştı. Çocukluğunda, eski bir müzisyen olan annesinden müzik dersleri aldı.

İlk yazılarını, lise yıllarında okul gazetesi olan Trapez'de yayınladı. 1917 yılında liseyi bitirdi. Lisenin ardından ailesinin isteğinin aksine üniversiteye gitmek yerine *Kansas City Star* adlı gazetede muhabir olarak göreve başladı. Hemingway'in liseden mezun olduğu bu yıllarda, Avrupa'da I. Dünya Savaşı başlamıştı. ABD ilk zamanlarda savaş konusunda tarafsız kalsa da daha sonra Nisan 1917'de savaşa girince Hemingway de orduya başvurdu. Fakat Hemingway, sol gözündeki bozukluktan dolayı orduya alınmadı. Ardından, 1917 sonlarına doğru Kızılhaç'ın da gönüllü aradığını duyduğunda ilk başvuranlar arasında oldu. Ocak 1918'de Hemingway'in başvurusu kabul edildi ve ambulans şoförü olarak orduya katıldı.

Avrupa'da ilk olarak vardığı şehir Paris oldu. 8 Haziran 1918'de birkaç adım ilerisinde patlayan bir Avusturya topu nedeniyle ağır şekilde yaralandı. Yardım etmeye çalıştığı İtalyanlardan bir tanesi ölürken diğeri de bacaklarını kaybetti. Aynı olay esnasında bir başka yaralı İtalyan askerini cepheye taşımaya çalışırken Hemingway bacaklarından yaralandı. Yaşananların ardından İtalyan gazetelerinde kahraman olarak ilan edilip İtalyan hükümeti tarafından Gümüş Onur Madalyası ile ödüllendirildi.

Hemingway, bu olayların ardından Milano'da bir hastanede tedavisi sürerken hemşire Agnes von Kurawsky ile tanıştı. Bu karşılaşma onun ölümsüz romanlarından olan *Silahlara Veda*'ya esin kaynağı oldu. Tekrar ABD'ye dönen yazar, ailesinin iş bulması için yaptığı baskılara rağmen sakatlığından dolayı ordunun verdiği parayla bir yıl kadar işsiz olarak yaşadı. Daha sonra 1921 yılında eşi Hadley Richardson ile tanıştı ve evlendi. Aynı yıl içerisinde Chicago'ya göç etti. Toronto'da bulunan *Daily Star* adlı gazetede yazmaya başladı. Gazetede iş bulduktan sonra ilk iş olarak Paris'e taşındı. Paris yıllarında birçok Avrupalı yazar, ressam ve müzisyenle tanıştı. Paris'teki bohem yaşam, Hemingway üzerinde çok etkili oldu.

1925-1929 yılları arasındaki dönemde Hemingway, eserlerinin en güzel örneklerini verdi. Bu yıllarda, hiç tanınmayan bir yazarken birdenbire dünyanın en ünlü yazarları arasında girdi. İlk basılan romanı olan *Güneş de Doğar* bu dönemde yayınlandı. *Güneş de Doğar* adlı eserinde savaş yorgunu bir askerin anılarını anlatan *Hemingway*, 1929 yılında basılan *Silahlara Veda* ile çok büyük bin üne kavuştu. *Silahlara Veda*'da, yaralı bir askerin savaşta bir hemşireye duyduğu aşkı dile getiriyordu. Hemingway böylelikle savaşların anlamsızlığına değinmeyi amaçlıyordu.

1931'de Avrupa'da geçirdiği İspanya yıllarına dair *Öğleden Sonra Ölüm* adlı kitabını yazdı. Afrika'da yaptığı turla ilgili yazılarını ise *Afrika'nın Yeşil Tepeleri* adlı kitabında topladı. 1940 yılında ise en başarılı eserlerinden olan *Çanlar Kimin İçin Çalıyor* adlı eserini kaleme aldı ve mesleğinde zirveye ulaştı. 1942'de Amerikan Deniz Kuvvetleri'ne girdi. 1944'te Normandiya Çıkarması'na katıldı ve Paris'in kurtuluşuna tanık oldu.

1952'de başyapıtı olan *Yaşlı Adam ve Deniz* adlı romanını yazdı. Bu kitapta insanın yaşama nasıl bağlanması gerektiğine ve aslında hayatta her şeyin boş olduğuna dair fikirlerine yer verdi. 1953'te aynı eseri ile *Pulitzer*

*Ödülü'*nü aldı. 1954'te ise Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görüldü. Hemingway tutkulu bir yaşamın ardından, 2 Temmuz 1961 günü beklenmedik biçimde, Idaho'da kendini av tüfeği ile vurarak yaşamına son verdi.

Seçme Romanları: *Güneş de Doğar* (1926 – Bilgi Yayınevi, 2009), *Kadınsız Erkekler* (1927), *Silahlara Veda* (1929 – Bilgi Yayınevi, 2009), *Öğleden Sonra Ölüm* (1932), *Kazanana Ödül Yok* (1933), *Afrika'nın Yeşil Tepeleri* (1935), *Ya Hep Ya Hiç* (1937), *Çanlar Kimin İçin Çalıyor?* (1940 – Oda Yayınları, İstanbul, 2000), *Yaşlı Adam ve Deniz* (1952 – İnkılâp Kitabevi, 2004), *Paris Bir Şenliktir* (ölümünden sonra 1964), *Akıntı Adaları* (ö.s. 1970), *Tehlikeli Yaz* (ö.s. 1985), *Yazma Üzerine* (ö.s. 1999)

76

John STEINBECK

(1902 – 1968)

Sinemacılar bir kaynak olarak edebiyattan her zaman yararlandılar, ama John Steinbeck gibi bazı yazarların yazdıkları hemen hemen her şey sinemaya uyarlandı. Hatta kariyerinin doruğunda henüz yazmadığı romanlarının bile telif haklarını satar hale gelen John Steinbeck, biraz da bu yanıyla Amerikan romancılarının en tanınmışlarından biridir.

Modern Amerikan romanının en önemli yazarlarından olan John Steinbeck (*okunuşu: Can Şteynbek*), 27 Şubat 1902'de Amerika Birleşik Devletleri'nin Kaliforniya eyaletindeki Salinas kentinde doğdu. Orta halli bir ailenin çocuğuydu. Veznedar olan babası John Ernst Prusyalı, eski bir öğretmen olan annesi Olivia ise İrlandalı göçmen bir aileye mensuptur. Yaşıtları gibi o da küçük yaşlarda çiftçilik yaptı. 1920-1926 arasında aralıklarla Stanford Üniversitesi'ne devam etti, ama bitiremedi. Öğrenimini sürdürebilmek için duvarcılık, boyacılık, kapıcılık, eczacılık gibi işlerde çalıştı. Öğrencilik yıllarında başladığı yazmayı sürdürdü. Irgatlık ve işçilik yaparken edindiği deneyimler, eserlerinde işçilerin yaşamlarını gerçekçi bir dille anlatmasına büyük katkı sağladı. 1925 yılında yazar olmak için bir süreliğine New York'a gittiyse de tutunamayıp Kaliforniya'ya geri döndü. İlk romanlarından başlayarak hep işçileri, yaşam koşullarını, ilişkilerini

anlattı. 1928 yılında rehberlik yaparken tanıştığı Carol Henning'le 1930'da evlendi.

Yazarın ilk romanı 1929'da yayımlanan *Altın Kupa* oldu. 1935 yılında yayımlanan ve Monterey'deki günlerini anlatan *Tortilla Flat* (*Yukarı Mahalle)* romanı yazara ilk büyük başarıyı getirdi ve sonunda Los Gatos'ta bir ev alan Steinbeck çifti, ilk kez kendi evlerinde oturmaya başladı. 30'lu yıllarda Steinbeck, Büyük Buhran günlerinde çok zor hayatlar yaşayan sıradan Amerikalıların hikayelerine yoğunlaştı. 1936'da yayımlanan *Bitmeyen Kavga*'da tarım işçilerinin grevini ve bu greve önderlik eden iki Marksisti anlattı. Amerikan çalışma sistemine keskin eleştiriler yöneltti. Üçüncü romanı *Fareler ve İnsanlar* 1937'de yayımlandı. Bu kez iki göçmen işçi arasındaki dostluktan hareket ederek her zaman kaybetmeye mahkum insanların öyküsünü anlattı. Roman, başarısının ardından sahneye de uyarlandı ve tiyatroda da çok olumlu eleştiriler aldı. Kendisine Pulitzer Ödülü getiren ünlü romanı *Gazap Üzümleri,* yazarın romanları arasında en gerçekçi ve başarılı olan eser olarak değerlendirildi ve 1940'ta, yönetmen John Ford tarafından sinemaya aktarıldı. Ancak roman Amerikan kapitalizmine çok sert eleştiriler getirdiği için yıllarca Amerikan okullarında ve halk kütüphanelerinde yasaklı bir kitap oldu. II. Dünya Savaşı yıllarında daha çok ideolojik eserler verdi. Bu yıllarda Hollywood da yazarı keşfetti ve kısa sürede hem yazdığı her roman çok önemli filmlere dönüştü hem de daha yazmadığı romanların bile film haklarını satabilecek hale geldi. İzleyen yıllarda politikadan uzak, eğlendirici yanı ağır basan duygusal öğelerin de yer aldığı eserler ve senaryolar yazdı. 1950 yılında üçüncü ve son kez evlenen Steinbeck, iki yıl sonra "en sevdiğim romanım" dediği *Cennetin Doğusu*'nu yayımladı ve bu roman da diğerleri gibi hemen filme çekildi.

1962'de edebiyata katkılarından dolayı Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görülen John Steinbeck, ülkesi ABD'de kapitalizm ve sisteme yönelik eleştirilerinden dolayı devlet güçleri tarafından uzun süre taciz edildi. Yazarın aleyhinde hiçbir kanıt bulamayan CIA şefi Edgar J. Hoover'ın şu sözü tarihe geçti: "Hiç olmazsa vergi defterlerini didik didik edin ki ceza veremesek de huzursuzluk verelim!"

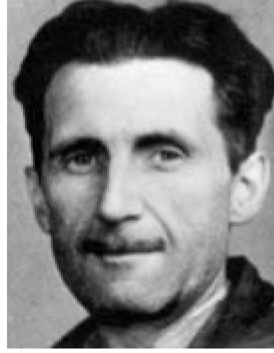
20 Aralık 1968 tarihinde New York City'de kalp krizinden ölen John Steinbeck, hemen hemen tüm romanları sinemaya uyarlanmış ve

uyarlanmakta olan ender edebiyatçılardan biridir.

Seçme Romanları: *Tortilla Flat* (Yukarı Mahalle, 1935), *Bitmeyen Kavga* (1936 – Oda Yayınları, İstanbul, 1995), *Fareler ve İnsanlar* (1936), *Gazap Üzümleri* (1939), *Ay Battı* (1942), *Sardalya Sokağı* (1945), *Cennetin Doğusu* (1952 – Remzi Kitabevi, İstanbul, 2011), *Tatlı Perşembe* (1954 – Remzi Kitabevi, İstanbul, 2005), *Viva Zapata!* (1975)

George ORWELL

(1903 – 1950)

Yazdığı "Hayvan Çiftliği" ve "Bin Dokuz Yüz Seksen Dört" romanlarında insanlığın geleceğine karşı hiç de güzel kehanetlerde bulunmayan İngiliz yazar George Orwell, bazı açılardan günümüzü görmeyi başarabilmiş yazarlardandır. İnsanların hayatının her saniyesinin otoriter iktidar tarafından gözaltında tutuluşunu anlattığı "Bin Dokuz Yüz Seksen Dört" romanı bugünkü teknolojik gelişmelerle, istense günümüzde uygulanır.

Asıl adı ile "Eric Arthur Blair" olan George Orwell (*okunuşu: Corc Orvıl*), 25 Haziran 1903 günü Hindistan'ın Bihar bölgesinde doğdu, bir yaşında annesi tarafından Britanya'ya götürüldü. Yirminci yüzyıl İngiliz edebiyatının önde gelen kalemleri arasındadır. Orwell'ın hayatı, sonradan yazılarını etkileyecek olan deneyimlerle doludur. Eton Koleji'nden mezun olduktan sonra, o sırada bir İngiliz sömürgesi olan Burma'da bulunmuş; kısa süreliğine adanın polis teşkilatında görev yapmıştır. Bu memuriyet döneminde şahit olduğu acımasız uygulamalar emperyalizme karşı geliştirdiği derin öfkeye katkıda bulunmuştur. Gençlik döneminde Fransa'da bulunmuş, türlü mesleklerde çalışmış; para sıkıntısı gerek yazarlığa başlamadan önce gerekse ilk yapıtlarını kaleme aldığı yıllarda yakasını bırakmamıştır.

Orwell'ın ilk romanı, otobiyografik olup olmadığı halen tartışma konusu olan *Paris ve Londra'da Beş Parasız*'dır. 1933 yılında yayımlanmış olan bu eserde olaylar, ismi asla söylenmeyen bir karakterin ağzından aktarılmaktadır. Eserin kahramanı Paris'te İngilizce kursu vermek üzere bulunan, öğrencilerinin dersleri türlü bahanelerle bırakmasından sonra ise işsiz ve meteliksiz kalan genç bir adamdır. Avrupa'nın iki büyük başkentini toplumun en alt basamağındaki bir kişinin gözünden betimleyen bu eserden sonra *Burma Günleri* (1934) ve *Papazın Kızı* (1935) gelir.

Orwell'ın edebi hayatındaki ikinci kilometre taşı, daha sonra kaleme alacağı *Daralma* ile pek çok ortak noktası bulunan *Zambak Solmasın* adlı romandır. Orwell, bu eserde kendisinin de bir parçası olduğu dar gelirli ortadireğin yaşantısına ayna tutar; bu sınıfa mensup olanların hayatını adım adım kurutup anlamsızlaştıran, umutlarını ve hayallerini teker teker söndüren geçim derdine ve tekdüzeliğe isyan eder.

1937 yılında Orwell, maden işçilerinin hayatına dair bir araştırma olan *"Wigan İskelesi Yolu"*nu kaleme alır. Ne var ki yazıları bu tarihten sonra bir süreliğine kesintiye uğrayacaktır; çünkü İspanya'da savaş davulları çalınmaya başlanmıştır. Orwell İspanya'ya gittiğinde İspanya'nın tarihi, içinde bulunduğu koşullar ve iktidar mücadelesi hakkında hiçbir şey bilmemektedir. Diğer pek çok Avrupalı aydının aksine Orwell, daha sonraları özgürlük ve faşizm arasındaki kücadeleyi anlamamakla suçlanmıştır. Hitler'in Almanya'da demokrasiyi vahşice yok etmesi ve Mosley'nin 1934 yılında İngiltere'de düşmanlarına karşı şiddet kullanması bile Orwell'in dikkatini çekmemiştir.

Yazara asıl ününü sağlayan II. Dünya Savaşı'nın hemen ardından, 1945 yılında yayımlanan *Hayvan Çiftliği* adlı roman olmuştur. Bu romanın Soğuk Savaş'ın başladığı günlerde çıkması, romanda anlatılan çiftliğin totaliter rejimle yönetilen ülkeleri andırması ve hem bu romanının hem de ardından gelen *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört* romanının Batı medyası tarafından çok sevilmesi zaman zaman George Orwell'ın romanlarının anti-sosyalist kampanyalarda kullanılmak üzere CIA gibi örgütler tarafından şişirildiği dedikodusunu ortaya çıkarmıştır.

1949 yılında yayımlanan *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört* adlı romanda ise geleceğin dünyasında (1984 yılında) geçen bir öykü anlatılmış ve bu dünya yine totaliter düşüncenin egemen olduğu karanlık bir atmosferde

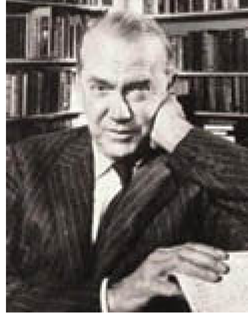
resmedilmiştir. "Oceania" adlı hayali ülkede geçen roman bir partiye üye olan elit kesimin yönettiği ve son sözü her zaman *Büyük Birader* adlı şefin söylediği korku dolu bir ortamı yansıtmaktadır. Gerçeklik Bakanlığı'nda çalışan Winston Smith ise bir yandan eskiden kalma yazıları gazete ideolojisine göre "düzeltirken" bir yandan da Büyük Birader'e karşı başkaldırı hayalleri kurmaktadır.

George Orwell 21 Ocak 1950 tarihinde Londra'da ölmüş, ardında on adet kitap ve sayısız makale bırakmıştır.

Seçme Romanları: *Paris ve Londra'da Beş Parası*z (1933), *Burma Günleri* (1934 – Can Yayınları, 2012), *Papazın Kızı* (1935), *Zambak Solmasın* (1936), *Wigan İskelesi Yolu* (1937), *Katalonya'ya Selam* (1938), *Daralma* (1939), *Hayvan Çiftliği* (1945 – Can Yayınları, 2012), *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört* (1949 – Can Yayınları, 2011)

Graham GREENE

(1904 – 1991)

Tropik ülkelere yaptığı egzotik yolculuklar, savaş sırasında ülkesi adına casusluk yapması, gazetecilik ve yazarlık... Graham Green'in zaten "roman gibi" bir hayatı olmuştu, ona kalan sadece yazmaktı ve o da üstüne düşeni hakkıyla yaptı. Romanlarının çoğunun sinemaya uyarlanması da renkli hayatının bir yansıması oldu.

Edebi metinlerine Katolikliği konu almakla ve psikolojik açıdan iddialı casusluk romanlarıyla ünlenen Graham Greene (*okunuşu: Grehem Griğn*), 2 Ekim 1904'te Hertfordshire yakınlarındaki Berkhamsted'da dünyaya geldi. Ünlü yazar Robert Louis Stevenson'ın yeğeni olan Greene, müdürlüğünü babasının yaptığı Balliol College'a devam etti. Babasının müdür olması okula gelen diğer öğrencilerle arasında sorunlar yarattı ve Greene, çocukluk dönemini yalnızlık içinde geçirdi. Oxford'da tarih okuyan münzevi genç, yalnızlığından kurtulmak için edebiyata yöneldi. 1925 yılında ilk şiirlerini yayımladı. Bir yıl sonra, sempati duyduğu Komünist Parti'yle ilişkiye geçti; ancak bu kısa sürdü. 1926'da Londra'da yayımlanan *Times* gazetesinde çalışmaya başlayan yazar, bir yıl sonra Vivien Dayrell-Browning ile evlenerek iki çocuk babası oldu.

İçimdeki Adam adlı eseriyle dikkatleri çektikten sonra 1932'de yayınladığı *Doğu Ekspresi*'yle belli bir başarıyı yakalamış oldu. Bu izleyen yıllarda çok sayıda deneme ve şiir yazdı. 1935'te Liberya'ya gitti ve buradaki

deneyimlerini *Haritasız Yolculuklar* kitabında anlattı. *Spectator* adlı sinema dergisinin kurucuları arasında yer aldı ve film eleştirmeni olarak isim yaptı. 1940 yılında yazdığı ve konu olarak *Brighton Kayası*'yla ilişkili olan *Güç ve Şan* adlı romanı, Graham Greene'in başyapıtı sayılmaktadır.

1940'lı yıllarda Dışişleri Bakanlığı'nın gizli ajanı olarak Afrika'da görevlendirilen Greene II. Dünya Savaşı sona erdikten üç yıl sonra yeniden din motifli bir roman olan *Yıkılış*'ı yazdı. Ardından *Korku Bakanlığı* geldi. Bu romanda Katolik inancını toplumun dışına itilmiş birine karşı acıma hisleriyle birleştiren yazar, binbaşı rütbesindeki bir polisin başka bir kadına âşık olmasına rağmen karısını terk etmeyişini anlatır.

1946'dan sonra değişik uluslararası yayınevlerini yöneten Greene, merkezine inancı alan ürünler vermesine rağmen 'Katolik yazar' olarak anılmak istemedi. Bu nedenle, eğlenceli yazılar yazmadaki yeteneğini sergilemekte gecikmedi. Ünlü yönetmen Carol Reed'in yönettiği *Üçüncü Adam* adlı filmin önce senaryosunu yazdı, sonra bu senaryoyu roman haline getirdi. Romanda bir yazar, işgal altındaki Viyana'da öldüğü iddia edilen ama aslında sağ olup penisilin kaçakçılığı yapan arkadaşını anlatıyordu.

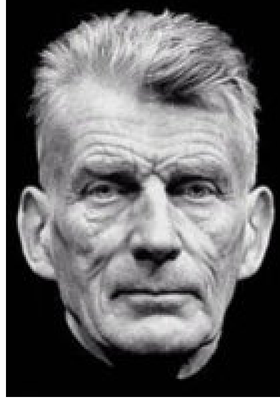
1950'li yıllarını gazetecilik yaparak geçiren yazar, *Sunday Times* gazetesinde yayımlanmak üzere Kenya'daki Mau-Mau hareketini anlatan bir makale kaleme aldı. *Sessiz Bir Afrikalı* adını taşıyan kitabında, Amerika'nın dünya gücü olma hevesini ve materyalizmi eleştirdi. Üç yıl sonra da *Havana'daki Adamımız* adlı casusluk romanını yazdı. Kendisinin de bir dönem casus olarak görev yapmasından kaynaklanan bilgisi sayesinde üst üste casusluk romanları yayınladı. Bu romanlardan *Tükenmiş Bir Konu*, bugünkü adı Zaire olan Belçika Kongosu'ndaki siyasal gelişmelerin fon olarak kullanılmasıyla ünlenirken *Komedyenler*'de Haiti diktatörlüğü teşhir edilir. Greene'in yaşlılık dönemi eserlerinde komedi öğesinin ağırlık kazandığı görünmektedir. *Teyzemle Yaptığım Yolculuklar* buna örnek gösterilebilir. Romanlarının yanı sıra seyahatnamelere, çocuk kitaplarına ve drama da yönelen yazar *Fahri Konsolos* adlı çalışmasında Paraguay'ın politik-dini durumunu bu ülkede görev yapan konsolos, konsolosun karısı ve bir doktor arasındaki ilişki üçgeninden yararlanarak dile getirir. Yazarın son romanı *İnsan Faktörü*, İngiliz Gizli Servisi için çalışırken aynı zamanda KGB'ye hizmet veren ve arkadaşının ölümünden sorumlu tutulan bir ajanın Moskova'ya kaçarak burada yaşamasını konu alır.

Hayat arkadaşı Yvonne Cloutea ile Paris'te ve Antibes'te yaşayan Graham Greene, 70'li yılların sonundan itibaren politik çalışmalara ağırlık verdi. Nikaragua'da Sandinistlerin tarafını tuttu; Gorbaçov'un Sovyetler Birliği'nde yaptığı reformları destekledi. İyilikle kötülük arasında gidip gelen, iç dünyaları yıkılmış, toplum tarafından dışlanmış, yapayalnız insanları konu alan eserleriyle dünya edebiyatçıları arasına katılan Graham Greene, 3 Nisan 1991'de İsviçre, Vevey'de hayata gözlerini yumdu.

Seçme Romanları: *İstanbul Treni* (1932 – Everest Yayınları, 2004), *Brighton Kayası* (1938), *Meselenin Kalbi* (1941 – İletişim Yayınları, 2011), *Korku Bakanlığı* (1943), *Üçüncü Adam* (1950), *Sessiz Amerikalı* (1955 – Everest Yayınları, 2003), *Havana'daki Adamımız* (1958), *Tükenmiş Bir Konu* (1961), *Komedyenler* (1966), *Bir Tür Yaşam* (1971), *İnsan Faktörü* (1978), *Kaçış Yolları* (1980)

Samuel BECKETT

(1906 – 1989)

Anlamsızlığın hüküm sürdüğüne inandığı bir dünyayı anlamlı kılmak, mutsuzluğun kuşattığı insanlığı mutlu edebilmek ve her şeyden çok da kendi var oluşuna katlanabilmek için sürekli yazdı Samuel Beckett. "Hiçbir şey anlatmayan" romanlar, "hiçbir şey göstermeyen" tiyatro oyunları yazdı, ama sonunda insanlığa "bir şey" vermeyi başarmış olmalı ki Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı.

Samuel Barclay Beckett (*okunuşu: Samyıl Barkley Bekıt*) bina inşaatlarında keşif uzmanı bir baba ve çok dindar bir hemşire annenin oğlu olarak 1906 yılında İrlanda'nın Dublin kentinde dünyaya geldi. Evleri dönem koşullarına göre lüks sayılabilecek derecede güzel bir evdi. Samuel beş yaşındayken anaokuluna gitmeye başladı ve ilk müzik eğitimini burada aldı. Daha sonra şehir merkezinde Harcourt Caddesi'ndeki Earlsford House School'a devam etti. 1919'da Fermanagh, Enniskillen'de bulunan, Oscar Wilde'ın da okuduğu Portora Royal School'a geçti.

Beckett 1923 ile 1927 arasında Dublin'deki Trinity College'da Fransızca, İngilizce ve İtalyanca üzerine eğitim gördü. Beckett, lisans eğitimini burada tamamladıktan sonra kısa bir süre Belfast'teki Campbell College'da öğretmenlik yaptı. Ardından, Paris'teki École Normale Supérieure'de

"İngilizce okutman" olarak çalışmaya başladı. Burada, yakın arkadaşı şair Thomas MacGreevy tarafından ünlü İrlandalı yazar James Joyce ile tanıştırıldı. Bu karşılaşmanın genç Beckett üzerinde derin bir etkisi oldu. Beckett, Joyce'a *Finnegans Wake* adıyla yayınlanacak olan kitabı için yaptığı araştırmalar başta olmak üzere pek çok çalışmasında yardımcı oldu.

Beckett 1929'da, basılan ilk eseri olan *Dante... Bruno. Vico.. Joyce* isimli eleştiri denemesini yayınladı. Bu makale Joyce'un eserlerini ve tarzını, ahlaksız, karanlık ve donuk olduğu iddialarına karşı savunmaktaydı. Beckett, 1930'da Trinity College'a okutman olarak döndü; ancak dördüncü dönemin sonunda, Aralık 1931'de buradan ayrıldı. Kendi seçtiği bu meslek, neredeyse patolojik derecede utangaç olması ve ders verirken insanların önünde olmaktan hoşlanmaması sebebiyle onda kısa sürede hayal kırıklığı yaratmıştı. Ayrıca derslerdeki zorlayıcı tutumu ve kıt notları sebebiyle öğrenciler tarafından şikayet edilmesi ve okul yöneticileri tarafından uyarılması da bu hayal kırıklığını artırmıştı. Hayatındaki bu dönüm noktasının anısına, Johann Wolfgang von Goethe'nin *Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları* romanından esinlenerek *Gnome* şiirini yazdı. Şiir 1934'te *Dublin Magazine*'de yayınlandı.

Trinity College'dan ayrıldıktan sonra Beckett, Avrupa'da yolculuklara başladı. Bir süre Londra'da kaldı ve 1931'de, Fransız yazar Marcel Proust hakkında yazdığı *Proust* adlı eleştirel çalışmasını yayınladı. İki yıl sonra, babasının ölümünün etkisiyle, Tavistock Kliniği'nde Dr. Wilfred Bion gözetiminde iki yıl sürecek olan bir tedaviye başladı. Bion, Beckett'in Carl Jung'un Tavistock'ta verdiği üçüncü derse girmesini sağladı. Beckett'ın yıllar sonra bile hatırladığı bu ders "never properly born" (*asla uygun biçimde doğmamış olmak*) hakkındaydı. Buradaki görüşlerin etkileri, Beckett'ın *Watt* ve *Godot'yu Beklerken* gibi eserlerinde görülür. Beckett 1932'de ilk romanı *Dream of Fair to Middling Women*'ı yazdı; ancak pek çok yayıncının olumsuz cevabı üzerine kitabı yayımlatmaktan vazgeçti. Bu roman 1993'e kadar yayımlanamamış olmasına rağmen Beckett'ın birçok şiirine ve yayımlanan ilk kitabı olan, 1933 tarihli *Aşksız İlişkiler* isimli öykü derlemesine kaynaklık etti.

Beckett bu dönemde bazı makaleler ve incelemeler yayınladı. Bunların arasında *Günümüz İrlanda Şiiri* (*The Bookman*, Ağustos 1934) ve arkadaşı

Thomas MacGreevy'nin şiirlerini incelediği *Hümanistik Dingincilik* (*The Dublin Magazine*, Temmuz - Eylül 1934) gibi yazılar da vardı.

Samuel Beckett *Echo's Bones and Other Precipitates* isimli şiir kitabını yayınladığı 1935'te, aynı zamanda *Murphy* isimli romanı üzerinde çalışıyordu. Beckett bu arada *Murphy*'yi bitirdi ve 1936'da tüm Almanya'yı dolaşacağı uzun bir yolculuğa çıktı. Bu yolculuk boyunca, gördüğü önemli sanat eserlerini kaydettiği pek çok defter tuttu. Ayrıca tüm ülkeyi sarmaya başlamış olan Nazi hareketine karşı duyduğu hoşnutsuzlukla ilgili notlar aldı. 1937'de kısa bir süre için İrlanda'ya döndü ve *Murphy*'nin yayımlanmasıyla ilgilendi. Romanı ertesi yıl kendisi Fransızcaya çevirdi. Beckett'ın annesiyle yaşadığı bir anlaşmazlık, Paris'te yaşama fikrini daha da perçinledi. Aralık 1937 civarında, Peggy Guggenheim ile kısa süreli bir ilişki yaşadı.

Paris'te, Ocak 1938'de, bir kadın satıcısının ısrarlarını geri çevirmeye çalışırken göğsünden bıçaklanan Beckett, ölümden döndü. James Joyce, yaralı Beckett için hastanede özel bir oda hazırlattı. Paris'e daha önceki gelişinden Beckett'ı uzaktan tanıyan Suzanne Dechevaux-Dumesnil olayın kamuoyunda duyulmasıyla birlikte yazara ilgi gösterdi ve aralarında yaşam boyu sürecek bir birliktelik başladı.

Beckett, 1940'taki Alman işgali sonrasında Fransız Direnişi'ne katıldı. İki yıl boyunca kurye olarak çalıştı ve birçok defa Gestapo tarafından yakalanma tehlikesi atlattı. Ağustos 1942'de birliğinin ihbar edilmesi sebebiyle Suzanne ile birlikte güneye kaçtı ve Alpes-Côte d'Azur bölgesindeki Roussillon, Vaucluse kasabasında saklandı. Burada, evinin arka bahçesinde mühimmat saklayarak Direniş'e yardım etmeyi sürdürdü. Roussillon'da yaşadığı iki yıl boyunca Maquis gerillalarının Vaucluse Dağları'nda Alman Ordusu'na karşı gerçekleştirdiği sabotajlara destek verdi. Fransız Hükümeti Alman istilasına karşı gösterdiği çabaları sebebiyle Beckett'ı Savaş Haçı (Croix de Guerre) ve Direniş Madalyası (Médaille de la Résistance) ile ödüllendirdi. Ancak Beckett, hayatının sonuna kadar bu dönemdeki faaliyetlerini hep "izcilik işleri" olarak nitelendirdi. Roussillon'da saklandığı süre boyunca, "bağlantısını koparmamak için" *Watt* isimli romanı üzerinde çalıştı. (1941'de başladığı bu roman 1945'te bitti, ancak 1953'e kadar yayımlanmadı.)

Beckett, 1945 yılında kısa süreliğine Dublin'e döndü. Ertesi yıl da 1970'e kadar yayımlanmayacak olan dördüncü romanı *Mercier ile Camier*'i yazmaya başladı. Bu roman, pek çok yönden Beckett'in kısa süre sonra yazacağı en ünlü yapıtı olan tiyatro oyunu *Godot'yu Beklerken*'ın habercisiydi. Daha da önemlisi, Beckett'in doğrudan Fransızca yazdığı ilk uzun eseriydi. Beckett *Molly*, *Malone Ölüyor* ve *Adlandırılamayan*'dan oluşan roman üçlemesi de dahil olmak üzere daha sonraki çoğu eserini Fransızca yazdı. Anadili İngilizce olmasına rağmen eserlerini Fransızca yazmasının sebebi, kendi deyimiyle "üslupsuz" yazmanın Fransızcada daha kolay olmasıydı. Beckett Fransızcanın onun için taşıdığı *"yabancılık kokusunu"* seviyordu ve *"anadilde yazmanın özünde var olan otomatizmlerden kurtulmak"* için Fransızca yazıyordu.

Beckett şöhretinin büyük kısmını *Godot'yu Beklerken* isimli oyununa borçluydu ve artık çoğunlukla Fransızca yazıyordu. Çevirisini Patrick Bowles ile birlikte yaptığı *Molloy* dışındaki bütün çalışmalarını kendisi İngilizceye çevirmişti. *Godot'yu Beklerken*'in başarısı yazarına tiyatroda bir kariyer açtı. Beckett uzun oyunlar yazmaya devam etti. Bunlar arasında 1957'te *Oyun Sonu*, daha önce adı geçen *Krapp'ın Son Bandı* (İngilizce), 1960'ta *Mutlu Günler* (İngilizce) ve 1963'te *Oyun* yer alır.

1960'lar, hem yazarlığı açısından hem kişisel açıdan Beckett için değişim dönemiydi. 1961'de Beckett, Jorge Luis Borges ile paylaşacağı Uluslararası Yayıncıların Formentor Ödülü'nü kazandı. Aynı yıl İngiltere'de, gizli bir törenle ve daha çok Fransız miras hukukuna bağlı nedenlerden dolayı Suzanne ile evlendi. Beckett, 1969'da Suzanne'le Tunus'ta tatildeyken Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandığını öğrendi. Suzanne gözlerden uzak özel yaşamına aşırı derecede bağlı olan kocasının o andan itibaren şöhretin yükünü taşıyamayacağını görerek ödülü "felaket" olarak nitelendirdi. Beckett söyleşilere çok fazla vakit ayırmamakla birlikte, zaman zaman sanatçılarla, edebiyat araştırmacılarıyla ve Montparnasse'deki evinin yakınında bulunan Paris Hotel PLM'nin lobisinde kendisini arayan hayranlarıyla bizzat görüşüyordu.

Suzanne, 17 Temmuz 1989'da öldü. Anfizemi ve Parkinson'a yakalanan ve bir bakımevinde kalmakta olan Beckett da aynı yıl 22 Aralık'ta öldü. İkisi Paris'te Montparnasse Mezarlığı'nda birlikte gömülüdür ve Beckett'in

"gri olsun da nasıl olursa olsun" direktifine uygun, mermerden bir mezar taşını paylaşmaktadır.

Seçme Romanları: *Murphy* (1938 – Ayrıntı Yayınları, 2012), *Watt* (1945), *Molloy* (1951), *Malone Ölüyor* (1951), *Adlandırılamayan* (1953), *Acaba Nasıl?* (1961 – Ayrıntı Yayınları, 2001)

William GOLDING

(1911 – 1993)

İnsan doğasının açmazlarını ve insanın neden vahşete eğilimli olduğunu incelemeye çalışan "Sineklerin Tanrısı" romanıyla edebiyat tarihinde özel bir yere sahip olan William Golding, yazdıklarında bir yandan insanın karanlık yönlerini incelerken bir yandan da aydınlık yönlerine olan inancını yineleyip duruyordu.

William Gerald Golding 19 Eylül 1911'de, Britanya'nın Cornwall kentinde dünyaya geldi. Babası Alec Golding, sosyalist değerlere ve pozitif bilime inanmış değerli bir bilim insanıydı. Annesi Mildred da kadınların oy kullanması ve kadın özgürlüğü konularında çalışan bir aktivistti. 1930 yılında Oxford Üniversitesi'nde Doğa Bilimleri öğrenimine başlayan Golding, iki yıl sonra İngiliz Edebiyatı okumaya başladı.

1934 yılında Oxford'dan mezun olan yazarın ilk kitabı *Şiirler* de aynı yılın sonlarında yayımlandı. 1939 yılında kimyager Anne Brookfield'la evlenen Golding'in iki çocuğu oldu. 1940 yılında Britanya Krallık Donanması'na katılan yazar, II. Dünya Savaşı'nda aktif olarak görev yaptı ve savaşın ardından öğretmenlik ve yazarlık yapmaya başladı.

1954 yılında, yazarın adını sonradan dünya çapında duyuracak olan *Sineklerin Tanrısı* adlı romanı yayımlandı ve büyük başarı kazandı. Bu kitabını; *Serbest Düşüş* (1959), *Akrep Tanrı* (1971), *Deniz Üçlemesi* [*Geçiş*

Ayinleri (1980), *Yan Yana* (1987) ve *Aşağıdaki Yangın* (1989)] gibi eserleri takip etti.

1985 yılında ailesiyle birlikte Cornwall'a taşınan William Golding, 19 Haziran 1993 tarihinde bir kalp krizi sonucu ölene dek burada yaşadı. Yazarın öldüğü sırada üzerinde çalıştığı *Çatal Dil* adlı romanı ise ölümünden sonra, 1995'te yayımlandı.

1983 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanan William Golding, aralarında Booker Ödülü'nün de bulunduğu birçok edebiyat ödülünün sahibiydi.

Seçme Romanları: *Sineklerin Tanrısı* (1954 – Türkiye İş Bankası Yayınları, 2010), *Serbest Düşüş* (1959), *Piramit* (1967), *Kağıt Adam* (1984), *Bir Mısır Güncesi* (1985), *Deniz Üçlemesi* (1980-1987-1989), *Çatal Dil* (1996)

81

Albert CAMUS

(1913 –1960)

Edebiyat tarihine felsefeci kimliğiyle damgasını vuran Albert Camus çocukluğu I. Dünya Savaşı'nın, gençliği II. Dünya Savaşı'nın pençesinde geçmiş talihsiz kuşağa mensup insanlardandı, yine de yazmayı ve üretmeyi bırakmadı.

Albert Camus (*okunuşu: Alber Kamü*), 7 Kasım 1913'te Cezayir'de doğdu. Annesi hizmetçilik yapan yarı-İspanyol kökenli bir kadın, babası ise Alsace kökenli yoksul bir çiftçiydi. Babası Lucien, I. Dünya Savaşı'nda piyade alayında görev yaparken 1914'te öldü. Camus, fakir bir ailenin çocuğu olarak zor bir çocukluk dönemi geçirdi. Çocukluğunun büyük bölümü, Cezayir'in Balcourt bölgesinde geçti. 1923 yılında liseyi bitirdikten sonra Cezayir Üniversitesi'nde eğitimine devam etti. Üniversite yıllarında üniversitenin futbol takımında kalecilik yaptı. 1930 yılında vereme yakalanmasından dolayı kalecilik kariyeri ve okul hayatı yarım kaldı.

Okulu bıraktıktan sonra maddi sıkıntılar çekmeye başladı. Özel ders vererek ve meteoroloji enstitüsünde çalışarak geçimini sağladı. 1935 yılında üniversiteye geri döndü ve 1936 yılında *Plotinus* konulu teziyle Felsefe bölümünden mezun oldu. 1934 yılında, Simone Hie ile evlendi. Karısı morfin bağımlısıydı ve karısının sadakatsizliği yüzünden evlilikleri son buldu.

1934 yılında, Fransız Komünist Partisi'ne katıldı. Partiye katılması Marksist ve Leninist düşüncelerinden çok, İspanya'da olan ve daha sonra iç savaşa dönüşecek politik karışıklıklardan etkilenmesindendi. 1936'da, partinin bağımsız bir kolu olan Cezayir Komünist Partisi'ne geçti. 1937 yılında kendini Stalinist komünizme uzak bulması ve Troçkist suçlamalarıyla partiden uzaklaştırıldı.

1935'te *Théatre du Travail*'i kurdu, ancak 1939 yılında tiyatro kapandı. Fransa ordusuna katılmak istedi, fakat verem olmasından dolayı kabul edilmedi. 1937 ile 1939 yılları arası, sosyalist yazılar yazdı. 1940 yılında, bir piyanist ve matematikçi olan Francine Faure ile evlendi. Bu evliliğinden 1945 yılında Catherine ve Jean adlarında ikizleri oldu.

II. Dünya Savaşı yıllarında Fransız direniş kuvvetlerine katıldı ve bu direnişin bir parçası olarak *Combat* adlı bir gazete çıkardı. 1943 yılında, gazeteye editör oldu. Burada yayımlanan en ünlü makalesi Hiroşima'dan iki gün önce yayımlanan *Hiroşima'da Atom Bombasının Kullanılışı* oldu. 1947 yılında gazete ticari bir yapı kazanınca buradan ayrıldı. Gazetede çalıştığı yıllarda, Jean-Paul Sartre ile tanıştı.

1949 yılında hastalığının nüksetmesi yüzünden 1952'ye kadar çalışmalarına ara verdi. 1951'de düşünce yapısının Sartre'dan tamamen ayrıldığı ve komünist görüşteki insanların tepkilerini çeken *L'Homme Révolté*'yi yayımladı.

Camus, 50'li yıllarda insan hakları konusuyla aktif olarak ilgilenmeye başladı. 1952'de Birleşmiş Milletler General Franco diktatörlüğündeki İspanya'yı üye olarak kabul edince UNESCO'dan ayrıldı. İdam cezasına karşı çalışmalar düzenledi. "İdam Cezasına Karşı Birlik"in kurucusu Arthur Koestler ile birlikte makale yayımladı. Pasifizmin en önemli savunucularından biriydi.

1954 yılında başlayan Cezayir Kurtuluş Savaşı'nda Fransız hükümetini savundu. Kuzey Afrika'da başlayan isyanın aslında Mısır liderliğindeki Arap emperyalizmi olduğunu ve SSCB'nin planları çerçevesinde gerçekleştiğini düşünüyordu. Cezayir'in özerkliğinden yanaydı. Ölüm cezasına çarptırılan Cezayirlilerin kurtulması için gizlice çalışmalar yaptı. 1955 ve 1956 yıllarında *L'Express* dergisinde yazdı. 1957 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Ancak genel kanı bu ödülün *Düşüş* adlı

kitabına değil yazdığı *Giyotin Hakkında Düşünceler* adlı makalesi için olduğu yönündedir. Rudyard Kipling'den sonra, bu ödülü almış en genç yazardır.

4 Ocak 1960'ta Sens yakınlarında otomobili ile geçirdiği trafik kazası sonucu hayatını kaybetti. Araba kazası sonucu ölmenin en absürd ölüm olduğunu yazan Camus'nün bu şekilde ölmesi oldukça ironiktir. Aynı kazada, arkadaşı ve yayımcısı olan Michel Gallimard da hayatını kaybetti.

Seçme Romanları: *Yabancı* (1942 – Can Yayınları, 2012), *Veba* (1947 – Can Yayınları, 2011), *Düşüş* (1956), *Mutlu Ölüm* (ölümünden sonra, 1970), *İlk Adam* (ölümünden sonra, 1995)

82

Julio CORTAZAR

(1914 –1984)

Öncüsü olduğu "Güney Amerikan Baharı" ile kendisinden sonra gelen yazarları özgür düşünceli olma konusunda yüreklendiren Julio Cortazar romanlarının yanı sıra ünlü İtalyan yönetmen Michelangelo Antonioni tarafından 1967 yılında Cinayeti Gördüm adıyla sinemaya uyarlanan Şeytanın Ağları adlı öyküsüyle de geniş kitlelere ulaşmış yazarlardan biridir.

Tam adı Julio Florencio Cortazar olan ünlü Arjantinli yazar Julio Cortazar (*okunuşu: Hulyo Kortazar*), 26 Ağustos 1914 günü Belçika'nın başkenti Brüksel'de dünyaya geldi. Annesi Maria Herminia Descotte ve babası Julio Jose Cortazar 1913 yılında memleketleri Arjantin'den Belçika'ya göç etmişlerdi. Julio'nun doğduğu günlerde Belçika, başında Kayzer II. Wilhelm'in bulunduğu Alman ordularının işgalinde olduğu için aile kısa süre sonra İsviçre'nin Zürih kentine, Julio'nun anneannesinin ve dedesinin evine taşındı. Bir süre daha Avrupa'da gezen Cortazar ailesi, 1919 yılı sonunda memleketlerine dönüp başkent Buenos Aires'e yerleşti.

Cortazar, 18 yaşına gelince ilkokul öğretmenliği yapmaya başladı ve sonradan bitirmemiş olsa da Buenos Aires Üniversitesi'nde Felsefe ve Dilbilim okudu. Öğretmenliğe devam etmekte olan yazar, 1938 yılında Julio Denis takma adıyla, sonelerden oluşan bir şiir kitabı yayımladı. 1944

yılında Cuvo Üniversitesi'nde Fransız edebiyatı hocası olan Cortazar, 1949 yılında da "Teseus ve Minotor" efsanesini konu alan *Kral* adında bir oyun yazdı.

Aşırı sağcı Juan Peron yönetiminden hiç hoşnut olmayan Julio Cortazar, 1951 yılında Fransa'ya göç edip ömrünün sonuna kadar orada çalıştı ve yaşadı. 1952'den sonra ise çevirmen olarak UNESCO bünyesinde görev aldı. O dönemde birçok çeviri projesi üzerinde çalışan yazar, aynı zamanda Güney Amerika ülkelerinde yaşanan insan hakları ihlallerine karşı uluslararası bir tepki oluşturmak için yoğun olarak çalıştı.

Üç kez evlenen Julio Cortazar 1984 yılında, lösemiden dolayı Paris'te öldü ve Montparnasse Mezarlığı'na gömüldü.

Romanlarının yanı sıra öyküler de yayımlatan Cortazar'ın en ünlü öyküsü, 1967 yılında yönetmen Michelangelo Antonioni tarafından *Blow Up* (Cinayeti Gördüm) adıyla sinemaya da uyarlanan *Droolings of the Devil*'dır. Cortazar'ın aynı yıllarda yazdığı *Güney Otoyolu* adlı öykü de yönetmen Jean-Luc Godard'ın *Hafta Sonu* adlı filmine kaynaklık etmiştir.

Julio Cortazar'ın romanları arasında; *Kazananlar* (1963), *Seksek* (1963), *Rayuela* (1966), *62: Maket Seti* (1968) ve *Açıklayıcı Bilgiler El Kitabı* (1973) sayılabilir. Bu romanlardan özellikle *Seksek*, farklı kurgusal yapısı ile Cortazar'dan sonraki birçok Güney Amerikalı yazara esin kaynağa olmuştur. *Seksek*, birden fazla okunma yöntemi ile bugün internet ortamında kullanılan "hypertext" teknolojisinin kullanıldığı ilk roman örneğidir. Cortazar, 155 bölümden oluşan kitabın ilk 56 bölümünü bitirdikten sonra okurun kalan bölümleri okumadan kitabı gönül rahatlığıyla bırakabileceğini söylemiştir. Diğer bir doğrusal olmayan okuma biçimi ise 73. bölümden başlayarak yazarın öngördüğü bir çizelgeyi izleyerek okumak. Bu okuma şeklinde, her bölümünün sonunda bir sonraki bölümün numarası verilerek yazar sizi okuduğunuz bölümden yeni bir bölüme yönlendirmektedir. Okur, bir bölümden diğerine seksek misali atlayıp zıplayarak kitabı okuyor. Bu arada Cortazar size tuzaklar hazırlamaktadır. 82'ye yönlendirmektedir ama ortada 82 yoktur. 81. bölüm ise iki tanedir. Her seçim sizi başka alanlara götürmektedir. En son bölüm ise sizi kitabın başına değil 123. bölüme, oradan 58'e ve sonra yine 123'e gönderdiği için Cortazar belki de sizi, bir çıkış yolu olmayan seksek kareleri içine hapsetmektedir.

Yazarın öncülük yaptığı "Güney Amerikan Baharı" adlı serbest düşünce yanlısı akım da hem Güney Amerika'da hem de ABD'de birçok yazarı etkilemiştir. Cortazar'ın yazma tekniğinin en belirgin özelliği olan ve uzun iç konuşmalarla kendini gösteren "bilinç akışı" tekniği, yazarın en etkilendiği romancı olan James Joyce'tan esinlenilmiş bir yapıdır.

Seçme Romanları: *Oyunun Sonu* (1956), *Gizli Hava Müzesi* (1959), *62 Maket Seti* (1968), *Cinayeti Gördüm* (1968 – Can Yayınları, 2009), *Son Raunt* (1968), *Açıklayıcı Bilgiler El Kitabı* (1973), *Lucas Diye Biri* (1979), *Seksek* (1963 – Yapı Kredi Yayınları, 2009), *Güney Otoyolu; Mırıldandığım Öyküler* (Can Yayınları, 2010)

83

William S. BURROUGHS

(1914 – 1997)

Tam adı "William Seward Burroughs II" olan, ama takipçilerinin William S. Burroughs olarak bildikleri ve sevdikleri yazar, Jack Kerouac ve Allen Ginsberg ile birlikte "beat" akımını başlatan yazarlardan biri olarak tanınır. Yazdığı hemen hemen her şey deneyimlerinden kaynaklandığı için yazılarının çoğu yarı–otobiyografik olarak tanımlanabilir. Ancak okuyanlar bilir ki "yaşadıklarını yazmasına" rağmen Burroughs, "yazdıklarının yaşanmasını" kimseye tavsiye etmez!

5 Şubat 1914'te St. Louis/Missouri'de doğan William S. Burroughs (*okunuşu: vilyım barrovs*), ailesi çok zengin olduğu için hayli rahat şartlarda büyüdü. 1936'da Harvard Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra Viyana Üniversitesi'nde tıp okudu. Bu yıllarda Nazi zulmünden kaçan Ilse Klapper adlı bir genç kıza ABD vizesi aldırabilmek için onunla Hırvatistan'da evlendi. Kısa sürede boşansalar da ikilinin dostlukları uzun yıllar sürdü. 1942'de Amerikan ordusuna başvuran Burroughs, tahmin ettiği gibi subay değil de piyade yapılınca başvurusunu geri aldı. Annesinin de desteğiyle eski bir hastalığı bahane ederek savaşa gitmemeyi başardı. O günlerde başladığı alkol ve uyuşturucuyla ilişkisi, tüm hayatı boyunca devam etti. Açıkça ifade ettiği eşcinsel eğilimleriyle tanındı ve sıklıkla uyuşturucularla ilgili deneyimlerini de yazdı. 1943 yılında Jack Kerouac ve

Allen Ginsberg gibi Beat kuşağının önemli yazar ve şairleriyle tanışıp sonraki yıllarda çeşitli kitaplarda onlarla işbirliğinde bulundu.

1950'de eski kız arkadaşı Joan Vollmer'dan bir oğlu olan yazar, onlarla birlikte Meksika'ya gitti ve İspanyolca öğrenmeye başladı. Ancak 1951'deki bir bar eğlencesi sırasında Giyom Tell'den bir sahne canlandırmaya çalışırken kazayla ikinci karısı Joan'ı vurdu. Bu olaydan sonra hayatının büyük bölümünü Güney Amerika'yı dolaşıp pek çok uyuşturucu deneyerek ve gelecekteki yazıları için araştırma yaparak geçirdi. Yazarın hayatını inceleyen hemen hemen bütün akademisyenler, bu cinayet olayının Burroughs'un yazarlık kariyerine kesin olarak başlamasında büyük önemi olduğu konusunda hemfikirdirler.

1945 yılında Jack Kerouac'la birlikte yazdıkları *Ve Hipopotamlar Tanklarında Haşlandı* adlı roman, ancak 2008 yılında yayımlanabildi. Burroughs'un yayımlanan ilk romanı, uyuşturucu deneyimlerini anlatan *Canki* (1953) oldu. Aynı günlerde yazılan, ama 1985'te yayımlanan *Queer* bir anlamda *Canki*'nin devamı olarak kabul edilse de Burroughs'un sonraki tüm romanlarında görülecek olan yazarlık niteliklerinin ilk kez ortaya çıktığı roman olarak da bilinir. Yazılarında birçok kişinin "kafa karıştırıcı ve ukalaca" olarak nitelendirdiği kolaj tekniğini kullanan yazar, gerçek şöhreti *Çıplak Şölen* (1959) romanıyla yakaladı. Roman "müstehcenlik" suçlamasıyla mahkemeye verildiyse de 1966'da aklandı. *Çıplak Şölen* fotoğraflar veya çizimlere dayanmayan, sadece yazılı malzeme olarak ABD'de mahkemeye verilen ve aklanan en son roman olmuştur.

1959'da Paris'e, sanatçıların bir arada yaşadıkları Beat Hotel'e taşınan ve 1966'da Londra'ya geçene dek orada kalan Burroughs, bir yandan da sürekli yazıyordu: *Dutch Schultz'un Son Sözleri* (1969) ve *Vahşi Çocuklar* (1971), o dönem eserleri arasındadır. 1974'te ABD'ye dönen yazar, uyuşturucuyu bırakıp aralarında öğretmenliğin de olduğu çeşitli işler denediyse de hiçbirini beğenmedi ve sürekli iş değiştirdi. O günlerde yazdıklarından parçalar okuyarak barlarda ve sanat merkezlerinde tek kişilik gösteriler yapma işini keşfeden yazarın en sevdiği ve uzun süre tuttuğu iş bu oldu ve Burroughs, 1976'da ülkesine kesin dönüş kararı aldı.

1981'de oğlu Billy'yi siroza kurban veren Burroughs, 1979'da tekrar kullanmaya başladığı eroine sıkı sıkı sarılmaya başladı. Bu arada Kansas'a yerleşen yazar, hayatının son yıllarında da uyuşturucu bağımlılığından

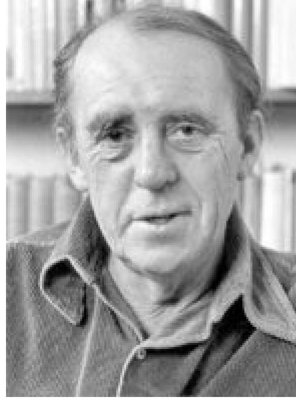
kurtulamadı. Çoğu eleştirmen Burroughs'un yapıtlarının uyuşturucu kullanımı ve ahlaksızlığı yücelten, niteliksiz yazılar olduğunu düşünmektedir. Ancak onun sanatsal yeterliliğini takdir eden ve yazılarını ileri görüşlülüğünün kanıtı olarak kabul eden eleştirmenler de bulunmaktadır. James Graham Ballard'a göre Burroughs "II. Dünya Savaşı sonrasındaki en önemli yazar", Norman Mailer'a göre ise "dehanın hükmettiği tek Amerikalı yazar"dır.

Burroughs, 2 Ağustos 1997 tarihinde Kansas'ta kalp krizinden öldü ve doğum yeri Missouri'de toprağa verildi.

Seçme Romanları: *Canki* (1953/1994), *Çıplak Şölen* (1959/1998 – Versus Kitap, 2010), *Yumuşak Makine* (1961), *Patlamış Bilet* (1962 – Sel Yayınları, 2011), *Nova Express* (1964), *E, O Zaman Ölüm TV'nin Sahibi Kim?* (1967), *Ali'nin Gülümseyişi* (1971), *Elektronik Devrim* (1971), *Ermişler Limanı* (1973), *Kızıl Gecenin Kentleri* (1981), *Ara Bölge* (1987/2006 – Ayrıntı Yayınları, 2012), *Şans Hayaleti* (1991), *Benim Eğitimim & Bir Rüyalar Kitabı* (1995 – İstanbul, 2011), *Son Sözler: William S. Burroughs'un Son Günceleri* (2000)

Heinrich BÖLL

(1917 – 1985)

Heinrich Böll, insanlığın bir daha asla geçmek istemediği bir sınavdan en büyük acılarla çıkanlardan biri oldu: II. Dünya Savaşı'nı bizzat yaşadı ve yazdığı tüm kitaplarda insanoğlunu uyarmaya çalıştı: Bir daha asla! Dünya çapında bir savaştan neyse ki söz etmek mümkün değil bugünlerde, ama özlenen barışı da hakkıyla yaşadığımız pek söylenemez.

Heinrich Theodore Böll (*okunuşu: Haynrih Teodor Böl*), 1917'de Köln'de doğdu. Babası Viktor heykeltıraştı, annesi Maria ise ev kadınıydı. 1924 yılında okula gitmeye başladı. 1937'de liseyi bitirdi. Aynı yıl Bonn'da bir mağazada kitap satış elemanı olarak çalışmaya başladı. 17 yaşında şiir yazmaya başladı. 1938 yılının sonbaharında çalışma kampına alındı. Kampın hemen ardından Cermen Dili ve Klasik Filoloji öğrenimi görme hayalleri kurarken bir yıl sonra askere alındı. II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte piyade olarak Doğu ve Batı cephelerine gönderildi. 1941 yılında Fransa cephesindeyken tifüsa yakalanınca hava değişimi için Fransa'nın Manş Denizi kıyısına gönderildi. Sovyetler Birliği, Romanya, Macaristan cephelerinde bulunduktan sonra Batı Almanya'dayken, 1945 yılının Nisan ayından Eylül ayına kadar, İngilizlerin ve Amerikalıların elinde savaş esiri oldu. Savaş bitip Köln'e döndükten sonra hem üniversite öğrenimini sürdürdü hem çalıştı. 1946-49 yılları arasında kısa öyküler

yayımladıktan sonra, ilk kısa romanı *Trenin Tam Vaktiydi* 1948'de yayımlandı.1951 yılında savaş sonrası Alman yazarlarınca oluşturulan "Grup 47" adlı bir edebiyat grubuna girdi. 1942 yılından beri evli olduğu eşi Anne Marie Cech, yazara hem arkadaş hem asistan olarak uzun yıllar destek oldu. En ünlü romanı *Ademoğlu Neredeydin?* 1951'de, *Ve O Hiçbir Şey Demedi* 1954'te yayımlandı. Yazar yapıtlarında II. Dünya Savaşı'nı, özellikle de insanların nasıl savaştıklarını, savaşın yıkıntılarını ve acılarını anlattı.

Ve O Hiçbir Şey Demedi adlı en ünlü romanını yazarken aklında tek bir gerçek vardı: Savaş, beraberinde yoksulluk ve zor koşullar getirmiş; hayatını değiştirmişti. Mayına basmıştı ve yaralanan dizini iyileştirebilmek için para gerekliydi. O yüzden Böll beş gün hiç evden çıkmadan bu eseri yazdı. Yayınevinden aldığı para ile de dizini eski haline getirmeyi başardı ve yazar olarak kariyeri devam etti.

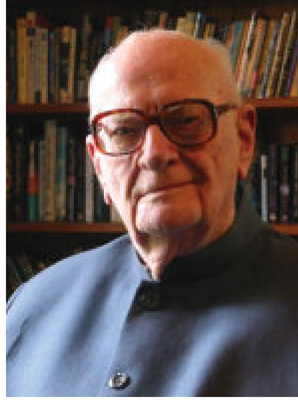
Daha sonra yazdığı *Babasız Evler* adlı romanını kendi babasını yitirmesinin ardından değil, çevresinde savaş yılları sonrasında acı çeken onlarca çocuğu gördükten sonra yazdı. Savaş sonrası koşullardan, yoksulluk, açlık ve hastalık gibi sıkıntılardan hem kendisi geçtiği hem de çevresinde bu durumdan acı çeken birçok insan gördüğü için hiçbir zaman çocuk sahibi olmak istemedi, kendi deyimiyle "Böyle bir dünyaya çocuk getirmek" istemedi.

Heinrich Böll, 16 Temmuz 1985 günü çalan kapı ziline koşarken merdivenden yuvarlanarak vefat etti.

Seçme Romanları: *Trenin Tam Saatiydi* (1949), *Âdemoğlu Neredeydin?* (1951), *Ve O Hiçbir Şey Demedi* (1954), *Babasız Evler* (1954), *İrlanda Güncesi* (1957), *Dokuz Buçukta Bilardo* (1959 – 2000), *Savaş Çıktığında ve Savaş Bitince* (1962), *Palyaço* (1963), *Bir İş Gezisinin Sonu* (1966), *Fotoğrafta Kadın da Vardı* (1971 – 1998), *Katharina Blum'un Çiğnenen Onuru (*1974)

Arthur C. CLARKE

(1917 – 2008)

Benzersiz hayal gücüyle geleceği daha yaşanmadan anlatan ender zekalardandı Arthur C. Clarke. Yıldızlararası yolculukları anlattığı romanlarda adeta "geleceğin tarihi"ni yazar gibiydi.

Romanlarında "Arthur C. Clarke" adını kullanan Arthur Charles Clarke, İngiltere'nin Somerset eyaletinin Minehead kıyı kasabasında, 16 Aralık 1917 tarihinde doğdu. Çocukken gökyüzünü gözlemlemekten ve eski Amerikan bilimkurgu dergilerini okumaktan büyük keyif alan Clarke, liseyi bitirdikten sonra Richard Huish Üniversitesi'nde okumaya başladı; fakat maddi sorunları yüzünden üniversite eğitiminin masraflarını karşılamakta zorluk çekince okul yurdunda denetçi olarak işe başladı.

Clarke, 1941–1946 yılları arasında Kraliyet Hava Kuvvetleri'nde radar eğitmeni ve teknisyeni olarak çalıştı. 1945 yılında teklif ettiği "uydu iletişim sistemi" önerisinden dolayı 1963'te Franklin Institute Stuart Ballantine'den altın madalya kazandı.

II. Dünya Savaşı sırasında Kraliyet Hava Kuvvetleri'nin geliştirdiği "erken radar uyarı sistemi" projesinde görev aldı ve savaşın bitimiyle ordudan teğmen rütbesiyle ayrıldı. Savaşın ardından girdiği King's College'ın Matematik ve Fizik bölümlerini birincilikle bitirdi. Savaş sonrası yıllarda (1947–1950 yılları arasında) ve daha sonra tekrar 1953'te British

Interplanetary Society'nin (İngiliz Gezegenlerarası Topluluğu) başkanlığını yaptı. Dünyayı çevreleyen telekomünikasyon uydu ağının oluşturulması için gerekli geostasyonel uydu fikrini öne sürdü.

1953 yılında Florida'ya yaptığı gezi esnasında tanıştığı 22 yaşındaki tek çocuklu bir dul olan Amerikalı Marilyn Mayfield ile evlendi. Altı ay sonra ayrıldılar. Boşanma davaları 1964'e kadar sürdü. Clarke evliliği hakkında "Başından beri uyumsuz bir evlilikti" dedi. Bir daha hiç evlenmedi, fakat *Cennetin Kaynakları* adlı romanını ithaf ettiği ve "yaşam boyunca mükemmel arkadaş" diye tarif ettiği Sri Lankalı Leslie Ekanayake isimli bir erkekle yakın bir ilişki yaşadı. Kendisinden yaklaşık otuz yıl önce ölen Ekanayake ile Colombo'da aynı yere gömüldü. Stanley Kubrick'in biyografisinde, Clarke'ın Sri Lanka'ya yerleşme sebebi olarak Sri Lanka kanunlarının eşcinselliğe daha hoşgörülü olması gösterilir. Clarke, kendisinin eşcinsel olup olmadığını soran gazetecilere "Hayır, sadece ılımlı eşcinselim" demiştir. Michael Moorcock, yazdığı bir yazıda "Onun eşcinsel olduğunu herkes biliyordu. 1950'lerde erkek arkadaşıyla birlikte yemeğe giderdik" demiştir. Clarke, 1986 yılında *Playboy* dergisine verdiği bir röportajda kendisine yöneltilen "Hiç homoseksüel ilişki yaşadınız mı?" sorusuna "Elbette. Kim yaşamamıştır ki?" şeklinde cevap vermiştir.

Clarke'ın hatıralarını yazdığı bir koleksiyon da mevcuttur. Bu hatıralar, İngiltere'deki kardeşi Fred Clarke tarafından saklanmaktadır. Clarke, günlüklerinin ve hatıralarının ölümünden otuz yıl sonra yayımlanacağını belirtmiştir. Nedeni sorulunca "İçeriğinde utandırıcı şeyler olabilir" demiştir.

1998 yılında İngiliz Krallığı tarafından şövalye ilan edildi ve 2005 yılında Sri Lanka'nın en yüksek sivil onuru olan Sri Lankabhimanya ile onurlandırıldı. Yazar ayrıca aralarında Hugo Ödülü ve Nebula Ödülü de bulunan onlarca ödül aldı hatta kendi adına da her yıl en iyi bilimkurgu yazarına verilen Arthur C. Clarke Ödülleri düzenlendi.

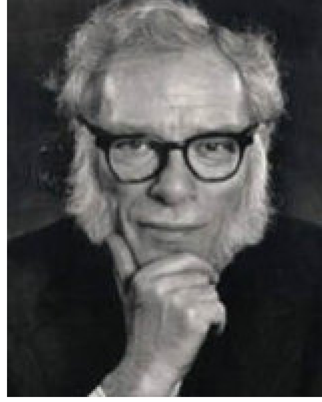
Çocukluğunda yakalandığı bir hastalık nedeniyle yaklaşık otuz yıl tekerlekli sandalye kullanan Clarke, 50 yıl yaşadığı Sri Lanka'da ölümünden dört gün önce hastaneye kaldırıldı; fakat 19 Mart 2008 günü solunum yetmezliği sonucu hayatını kaybetti.

Clarke, Alan Watts ile yaptığı söyleşide savaşları ve zulümleri bunca zaman durduramadıkları için dinleri affetmediğini söylemiş ve cenaze töreniyle ilgili bıraktığı vasiyette: "Cenazemde kesinlikle dini herhangi bir tören düzenlenmesin" demiştir. Clarke'ın en meşhur sözlerinden biri şudur: "İnsanlığın en büyük trajedilerinden biri ahlakın din tarafından ele geçirilmesidir."

Seçme Romanları: *Mars'ın Kumları* (1951), *2001: Bir Uzay Efsanesi* (1968 – İthaki Yayınları, 2009), *Rama İle Buluşma* (1972), *Cennet Pınarları* (1979), *2010: Uzay Efsanesi 2* (1982 – İthaki Yayınları, 2001), *2061: Uzay Efsanesi 3* (1987 – İthaki Yayınları, İstanbul, 2000), *3001: Son Efsane* (1997)

Isaac ASIMOV

(1920 – 1992)

"Robot" sözcüğünü o keşfetmedi, ama bir robotun ana kahramanı olduğu ilk romanı Isaac Asimov yazdı. Tarihteki en üretken yazarlardan biri olup çocuk yaşından yaşamının son anına kadar durmaksızın yazan ve yazdıklarıyla mecazi anlamda değil gerçek anlamda "bambaşka alemlerin kapılarını açan" bir bilimkurgu dehası olarak tanındı.

Isaac Asimov (*okunuşu: Ayzek Asimov*), 2 Mayıs 1920 günü Rusya'nın Smolensk kenti yakınlarındaki Petroviçi'de, Isaak Judah Ozimov adıyla dünyaya geldi. Annesi Rachel ve babası Judah Yahudi'ydi ve değirmencilik yapıyordu. 1923 yılında Ozimov ailesi ABD'ye göç ederek New York'un Brooklyn bölgesine yerleştiler ve soyadlarını Asimov olarak değiştirdiler. Bu arada, Isaac'i okula bir yıl erken gönderebilmek için doğum tarihi de 1919 olarak değiştirilmişti.

Isaac daha beş yaşındayken iyi bir okurdu ve 1925 yılında ilkokula başladı. Sınıflarını büyük bir hızla geçen Asimov, 1935 yılında liseyi bitirdi; 1939 yılında Columbia Üniversitesi'nden kimya dalında lisans derecesiyle mezun oldu ve 1941 yılında da aynı üniversitede yüksek lisansını tamamladı. 1942-45 yılları arasında Philadelphia'daki Donanma Hava İstasyonu'nda kimyager olarak çalışan Asimov, II. Dünya Savaşı'nın

ardından askere alındı. Oahu Adası'na tayin edilen Asimov, Bikini Adaları'nda gerçekleştirilecek olan atom bombası çalışmalarına katılmak zorunda kaldı, ama Mayıs 1946'da görevinden ayrılarak Temmuz 1946'da gerçekleştirilen denemeye katılmamayı başardı. 1948 yılında kimya doktorasını tamamlayan yazar 1949 yılında Boston Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde kimya dersleri vermeye başladı ve 1951 yılında profesör asistanı, 1955 yılında ise doçent oldu. Yazarlıktan kazandıkları öğretmen maaşını fazlasıyla geçince, Asimov 1958 yılında öğretmenliği bıraktı ve zamanının tamamını yazmaya ayırdı. 1979 yılında profesör olan yazar, okulda konuk hoca olarak ders vermeye devam etti ve dersleri her zaman büyük ilgi gördü.

Hayatı boyunca kendini bir "hümanist ve akılcı" olarak tanımlayan Asimov, dini inançlara karşı olmamakla beraber batıl düşüncelere ve bilimsel temeli olmayan fikirlere her zaman karşı çıktı. Her türlü savaşa karşı olan yazar, çevreci hareketlere ve kadının özgürleşme hareketlerine de çok yakındı. Asimov yapıtlarının tamamını verdiği bilimkurgu alanını, her türlü fikir ve hipotezin toplandığı ve uzun tartışmalarla beslenen bir havuza benzetmekteydi. Çocukken babasının dükkanında çalışırken sattığı bilimkurgu dergilerinin tamamını defalarca okuyan Isaac Asimov, daha on bir yaşındayken bir çocuğun maceralarını anlatan bir bilimkurgu romanının sekiz bölümünü yazmıştı bile. İlk öyküsü olan *Vesta'dan Sürgün* 1939 yılında *İnanılmaz Öyküler* adlı dergide çıktı. Asimov, 1941 yılında yayımlanan ve her 2049 yılda bir gece yaşanan bir gezegeni anlattığı *Gecenin Gelişi* adlı öyküsüyle bir anda ünlü oldu. Bu öykü, tüm zamanların en iyi bilimkurgu öykülerinden biri olarak kabul edildi. Beş yüz kadar yapıtta yazar, ortak yazar veya editör olarak katkısı bulunan Asimov bilimkurgu alanında birçok sözcük icat etmiştir ve bu sözcükler bugün İngilizce başta olmak üzere birçok dilde kullanılmaktadır. Yakın zamanda filme de çekilen *Ben, Robot* ve yazdığı en ünlü seri olan *Vakıf* dışında, kurmuş olduğu *Isaac Asimov Bilimkurgu Dergisi* de uzun yıllar boyunca ayakta kalmıştır.

1942 yılında Gertrude Blugherman'la evlenen Asimov'un bu evlilikten bir kızı ve bir oğlu oldu. Bu evliliği 1970 yılında sonlanan yazar, 1973 yılında da ikinci eşi Janet Opal Jeppson'la evlendi. Isaac Asimov, 1983 yılında geçirdiği bir kalp ameliyatı sırasında kendisine verilen hastalıklı kandan dolayı AIDS hastalığına yakalandı. Yazar, hastalığını halka açıklamak istese

de AIDS o zamanlar tam olarak bilinen bir hastalık olmadığı için doktorları onu susmaya ikna etti. Tüm zamanların en iyi bilimkurgu yazarlarından biri kabul edilen ve yazdıklarının çokluğundan dolayı "daktilo insan" lakabı takılan Isaac Asimov 6 Nisan 1992'de AIDS hastalığına bağlı olan kalp ve böbrek yetmezliği nedeniyle Boston'da öldü. Vasiyeti gereği, cesedi yakıldı ve külleri sevdiği mekanlara serpildi.

Seçme Romanları: *Ben Robot (*1950 –Altın Kitaplar, İstanbul*), Galaktik İmparatorluk Romanları* (1950-52/3 kitap), *Vakıf Üçlemesi* (1951-53/3 kitap), *Lucky Starr Serisi* ('Paul French' adıyla – 1952-58/6 kitap), *Robot Serileri* (1954-85/4 kitap), *Sonsuzluğun Sonu* (1955), *Dünya Hepimize Yeter* (1957 – Cep Kitapları, İstanbul), *Yaşam ve Enerji* (1962), *Orada Kimse Var Mı?* (1967), *Orada Norby Günlükleri* (Janet Asimov'la birlikte – 1983-91/10 kitap), *Sonsuzluğa Giden Yol* (1979), *Yanlışlığın Göreceliği* (1988), *Azazel* (1988), *Ben Asimov* (Anılar – 1994)

Alain ROBBE-GRILLET

(1922 – 2008)

Birkaç yüz yıllık roman geleneğini, ortaya koyduğu "Yeni Roman" anlayışıyla değiştiren Fransız yazar Alain Robbe-Grillet hem kuramcı hem de sanatçı olarak dünya romanına büyük katkılar sağlamış bir yazardır. Roman sanatının gelecek yüzyıllarda bürüneceği biçimleri belirleyenlerden birinin o olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Fransız romancı Alain Robbe-Grillet (*okunuşu: Alen Rob-Griyye*), 18 Ağustos 1922 tarihinde Fransa'nın Brets kentinde doğdu. Ailesinde çok sayıda bilim insanı ve mühendis bulunan yazar da ziraat mühendisi olarak öğrenim gördü ve 1943-44 yıllarında Nuremberg'deki bir Nazi çalışma kampında makine operatörü olarak çalışmak zorunda kaldı. 1945'te Ulusal Tarım Enstitüsü'nü bitirip diplomasını alan Robbe-Grillet; Martinik, Fransız Ginesi, Guadalup ve Fas gibi Fransız sömürgelerinde tarım uzmanı olarak görev yaptı.

İlk romanı *Kralın Katili*'ni yazmayı 1949 yılında bitiren yazar, romanı önerdiği ünlü Galimard yayınevinden red yanıtı aldı. Bu roman yazarın diğer tüm kitaplarını yayımlayan "Les Editions de Minuit" tarafından ancak 1978 yılında yayımlandı. Robbe-Grillet'nin 1953 yılında yayımlanan ilk romanı *Silgiler* çok büyük ilgi görerek Fenelon Ödülü'nü kazandı. Bir dedektif romanı gibi görünen *Silgiler,* aslında çok daha karmaşık bir alt metne sahiptir ve henüz işlenmemiş bir suçun failini arayan romanın kahramanı, sonunda aradığı kişinin kendisi olduğunu görecektir. Bu

romanının yayımlanmasından sonra "Les Editions de Minuit" yayınevinin danışmanlığına başlayan yazar 1985'e kadar, otuz yıl süreyle bu görevi yaptı.

İkinci romanı *Röntgenci* 1955 yılında yayımlanan yazar, bu romanıyla da Eleştirmenler Ödülü'nü aldı. Öldürülüp cesedi kayalıklarda buluan bir kızı ve onunla ilgilenen Mathias adındaki bir adamı anlatan romanda hemen hemen hiç diyalog yoktur ve sürekli bir iç anlatım söz konusudur. Roman 1958 yılında İngilizceye de çevrilmiştir.

1957 yılında yayımladığı *Kıskançlık* romanı ise karısının bir erkekle ilişkisinden şüphelenen bir adamın anlattıkları üzerine kuruludur. Ama anlatım o kadar muğlaktır ki kadın ve ikinci adam arasında gerçekten bir ilişki olup olmadığı veya anlatılan her şeyin sadece kıskanç kocanın hezeyanları olup olmadığı tamamen okuyucuya kalmıştır. Bu roman, ilk yılında bin tane bile satamamış olsa da sonraki yıllarda gittikçe değer kazanmıştır ve bugün Robbe-Grillet'nin en önemli eserlerinden biri sayılmaktadır.

1963 yılında, Alain Robbe-Grillet'nin bir romancı olarak asıl ününü sağlayan *Yeni Roman* adlı kuramsal kitabı çıktı. Bu kitabında romanın yüzyıllardır izlediği yöntemlerin artık değişmesi gerektiğini söyleyen yazar, kısa zamanda önce Fransa'da, sonra da tüm dünyada "yeni roman" anlayışına sahip çıkan yazar, eleştirmen ve okurların ortaya çıkmasına önayak olmuştur. Bu arada da dönem dönem Brüksel Özgür Üniversite'de ve New York Üniversitesi'nde konferanslar ve dersler vermiştir.

1984 yılında *Dönen Ayna* adında yarı-otobiyografik bir kitap çıkaran Alain Robe-Grillet; romanları dışında, 1961 yılında yönetmen Alain Resnais'nin *Geçen Yıl Marienbad'da* filminin senaryosunu yazarak başladığı bir de sinema kariyerine sahip olmuştur. Önceleri senaryolar yazan, sonra da kendi filmlerini çekmeye başlayan sanatçı bazı filmlerinin senaryolarını da sine-roman olarak yayımlamıştır. 2005 yılında, 24. İstanbul Uluslararası Film Festivali'nde Yaşam Boyu Başarı Ödülü alan sanatçı hem romanlarıyla hem roman kuramı hakkında yazdıklarıyla hem de filmleriyle yaşadığı dönemin simgesi olabilen sanatçılardan biri olmuştur.

18 Şubat 2008 tarihinde uzun zamandır çektiği kalp hastalığına yenik düşen Alain Robbe-Grillet, Fransa'nın Caen kentinde vefat etmiştir.

Seçme Romanları: *Silgiler* (1953 – Yapı Kredi Yayınları, 2005), *Röntgenci* (1955), *Kıskançlık* (1957), *Güzel Tutsak* (1985)

88

Jack KEROUAC

(1922 – 1969)

'60'lı yıllarda tüm dünyayı saran devrimci zihniyetin yansımalarından biri olan hippi hayat tarzının köklerine baktığımızda, "Beat kuşağı" adı verilen sanatçıları buluruz. Beat felsefesinin kökenine indiğimizde de karşımıza Jack Kerouac çıkar. Yazdığı "Yolda" romanıyla tüm bir kuşağın hislerini çok iyi dile getiren Kerouac, nefret ettiği şöhretin girdabına kendisi de kapılmıştır.

Tam adı "Jean-Louis Lebris de Kerouac" olan Jack Kerouac (*okunuşu: Cek Keruak*) 12 Mart 1922 tarihinde Massachusetts eyaletinin Lowell kentinde dünyaya geldi. Babası Léo-Alcide Kéroack ve annesi Gabrielle-Ange Lévesque, Quebec'in yerlilerinden Fransız kökenli Kanadalılardı. Aile daha sonra Lowell'a yerleşmişti. Jack Kerouac, "*Jean Louis Kirouac"* adıyla vaftiz edildi. Ailenin anadili evde konuşulan ve "*joual*" adı verilen Quebec Fransızcasıydı, bu nedenle Jack İngilizce'yi ancak ilkokula başladıktan sonra öğrendi.

Kerouac 1922'de dört yaşındayken abisi Gérard, daha sonra *Visions of Gerard* romanında anlatılacak romatizmal bir hastalık sonucu dokuz yaşında öldü. Annesi koyu bir Katolik idi ve kocasının içki, tütün ve kumara düşkünlüğü arttıkça inancı derinleşti. Kerouac annesine çok

bağlıydı, ondan çok etkilendi ve ileride ondan "âşık olduğu tek kadın" olarak bahsetti.

Jack, Amerikan futbolu bursu kazanarak New York'ta Columbia Üniversitesi'ne girdi. Ailesi de onunla birlikte Queenns'e taşınmıştı, ancak geçirdiği ağır bir sakatlık ve çalıştırıcıyla sürtüşmeleri sonucu spor kariyeri sönünce bursu yenilenmedi. Babası da işini kaybedip alkolün pençesine düşünce Jack üniversiteden ayrıldı ve bir süre New York'un Upper West Side mahallesinde kız arkadaşı Edie Parker ile yaşadı. Son bir çare olarak orduya katılıp II. Dünya Savaşı'na gitmeyi düşünen Jack, kabul edilmeyince bir sahil kasabası olan Merchant Marine'e takılmaya başladı. Denize açılmadığı zamanlarda ailesinin pek onaylamadığı arkadaşlarıyla New York gezilerine çıkıyordu. Romanlarında hep bahsedeceği, Beat kuşağının çekirdeğini oluşturan kişilerle burada tanıştı: Allen Ginsberg, Neal Cassady ve William S. Burroughs.

Neal Cassady ile Amerika boyunca yolculuklara çıkmaya başlayan Kerouac, bu arada kurgusuz, hiç düşünmeden, sadece yaşadıklarını anlatan yazılar kaleme almaya başladı. Yazdıklarının yayımlanacak işler olduğunu bile düşünmeden, sadece karalamalar yaparak ortaya koyduğu bu notlar sonradan tüm bir Beat kuşağını en derinden etkileyecek olan *Yolda* romanına dönüşecekti.

1950'ler boyunca oradan oraya gezip birbiri ardına yayımlanmayacak (ve yayımlanmamış) romanlar yazan Kerouac, Ginsberg ve arkadaşlarıyla takılırken Zen şairi Gary Snyder ile tanıştı. Snyder'ın Budizm'le olan ilişkisini ve mutluluğunu gören Kerouac da Budizm'le yakından ilgilenmeye başladı. Bu dönemde yazdığı *Zen Kaçıkları* adlı roman, 1955 yılında Kerouac ve Snyder'in ABD'nin ulusal parklarından olan Yosemite Parkı'ndaki bir dağa tırmanışlarını anlatan, ama aslında insanın iç aydınlanmasına göndermelerde bulanan bir yapıttır.

Sonunda 1957 yılında basılan *Yolda*, edebiyat dünyasında olay oldu. Dünyanın her yerinde insanlar bu romanı konuşuyor ve binlerce insan benzeri yolculuklara çıkma hayali kuruyor hatta çıkıyordu. Kerouac ise herkesten çok şaşkındı. Hayatı boyunca insanlardan kaçmış olan bir adam birden bir medya malzemesi olmuş, kendisinden "Beat kuşağının edebiyat ikonu" gibi sözlerle bahsedilir olmuştu. Bazı eleştirmenler ise Beat akımının geçici bir moda olduğunu savunuyor ve Kerouac'ı acımasızca

eleştiriyorlardı. Bu da yazarı çok üzüyordu, çünkü Beat belki modaydı, ama onun yazdıkları edebiyattı. Bu noktada Kerouac büyük bir hata yaptı ve medyanın onu kullanmasına izin verdi. Her dergiye yazı yazıyor, her televizyon programına çıkıyor ve gece gündüz sarhoş geziyordu. Bir ara kendine gelen Kerouac yaptığı hatayı anlayıp düzelmeye çalıştıysa da artık çok geçti. Son büyük romanı *Big Sur* bu dönemi anlatır. Kerouac daha sonra California'yı terk edip Long Island'a annesinin yanına taşındı, ama daha sonraki yapıtları artık eski zihin açıklığını taşımıyordu.

Önce eski semti Lowell'a taşınan Kerouac, sonraları tekrar Florida'ya döndü. Aşırı ölçüde alkol kullanmayı bir türlü bırakamayan Jack Kerouac 21 Ekim 1969 tarihinde, sirozdan kaynaklanan şiddetli bir iç kanama geçirerek evinde öldü.

Seçme Romanları: *Ve Hippopotamlar Tanklarında Haşlandılar* (1945, 2008), *Yolda* (1957 – Ayrıntı Yayınları, 2012), *Zen Kaçıkları* (1958 – Ayrıntı Yayınları, 2012), *Yeraltı Sakinleri* (1958 – Ayrıntı Yayınları, 2010), *Düşler Kitabı* (1960)

89

Italo CALVINO

(1923 – 1985)

Yazar İtalo Calvino, bebekken ailesiyle Küba'dan İtalya'ya döndü ve II. Dünya Savaşı sonrası İtalyan kültürünün en önemli adlarından biri haline geldi. Roman yazarlığının yanı sıra İtalya Komünist Parti üyeliği ve Einaudi Yayınevi'ndeki editörlük görevleriyle de tanındı. Calvino, postmodernizm akımı içinde eser üreten önemli yazarlardan biridir...

Fantezi, fabl ve komedinin iç içe harmanlandığı romanlarıyla tanınan yazar İtalo Calvino (*okunuşu: İtalo Kalvino*), 1923 yılında Küba'da dünyaya geldi. İtalo doğduğunda 48 yaşında olan babası Mario ve 37 yaşında olan annesi Eva bitkibilimciydi. Aile, bebeklerinin doğumundan kısa süre sonra anavatanları İtalya'ya döndü ve babası Torino Üniversitesi'nde ders verirken İtalo da San Remo'daki çiftliklerinde büyüdü. Bölgenin zengin bitkisel yapısı ve yazarın bunlar hakkındaki geniş bilgisi, sonradan yazdığı romanlarda net olarak görüldü.

Calvino tam Torino Üniversitesi'ndeki bilim eğitimini tamamlamıştı ki İtalya Almanya tarafından işgal edildi ve hemen direnişe katılan yazar 1943-45 yıllarını hem yurttaşı İtalyan faşistleriyle hem de Nazi ordularıyla savaşarak geçirdi. Savaştan sonra İtalyan Komünist Partisi'ne katılan İtalo Calvino üniversite öğrenimine edebiyat fakültesinde devam etme kararı

aldı. Solcu gazete ve dergilerde köşe yazarlığı yapmaya başladı. *Örümcek Ağlarına Giden Yol* adlı ilk romanında II. Dünya Savaşı yıllarındaki deneyimlerini anlatan yazar, daha ilk romanıyla büyük bir üne kavuştu. Bu romanıyla yeni-gerçekçi İtalyan edebiyatı içinde sağlam bir yer edinen Calvino, arkadaşları Natalia Ginzburg ve Cesare Pavese'nin daveti üzerine onların yeni yayınevi "Einaudi"ye katıldı ve sonraki tüm yapıtlarını orada yayımladı.

Ancak Calvino'nun sonraki romanları çok daha farklı bir çizgi izledi: *İkiye Bölünen Vikont* (1952) romanında bir savaş sırasında ikiye bölünmüş bir askerin fantastik öyküsü anlatılır. Vikont'un hayatında her bir yarısı sırayla yaşamaktadır; üstelik de birbirleriyle çok zıttırlar! 1957 tarihli *Ağaca Tüneyen Baron*'da babasının otoritesine karşı çıkan ve ömrünü ağaç tepelerinde geçiren bir çocuğun yaşadıkları anlatılır. 1959 tarihli *Var Olmayan Şövalye* romanında ise bir şövalye zırhının öyküsü anlatılmaktadır. Tamamen farklı zamanlarda geçen bu üç romanın ortak yanı, güncel hayatı daha net gösterebilmek için fantezi, fabl ve komediyi bir arada kullanmalarıdır.

1950'li yılların çoğunu Roma'da geçiren yazar, 1956 yılında Sovyetler Birliği'nin Macaristan'ı işgali üzerine büyük hayal kırıklığına kapıldı ve Komünist Parti'den istifa etti. 1956 yılında çıkan *İtalyan Masalları* adlı kitabında 200 halk masalını bir araya getiren yazarın çalışması çok büyük ilgi çekti ve bu kitabı Grimm Kardeşlerin Alman masallarını derlemeleri kadar önemli bir kitap olarak kabul edildi.

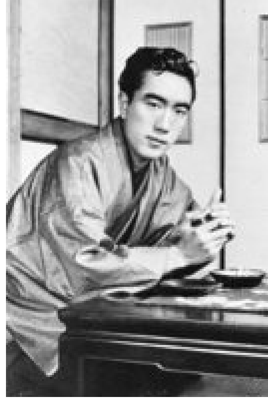
1959 yılında ABD'ye altı aylık bir ziyarette bulunan Calvino, 60'ların başında Paris'e yerleşti ve 1960 yılında yayımlanan *I Nostri Antenati (Atalarımız)* adlı kitabında yer alan fantastik hikayeleriyle uluslararası bir üne kavuştu. 1963'te, üç kısa öyküsünden oluşan *Gözcü* adlı kitabını yayımladı. 1964 yılında, UNESCO'da çevirmen olarak çalışan Chichita Singer ile evlendi. 1972'de yayımlanan *Görünmez Kentler*'de Marco Polo'nun Kubilay Han'ın ülkesine yaptığı yolculuğu ve gördüğü hayali yerleri, 1973'te çıkan *Kesişen Yazgılar Şatosu*'nda Ortaçağ tarot kartları çevresinde geçen olayları anlattı ve 1979'da da *Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu...* yayımlandı. 1970'li yıllarda yazar, Paris'te yaşayan birçok meslektaşıyla düzenli aylık toplantılara katıldı ve modern edebiyatın sınırlarını tartıştı.

1975'te İtalo Calvino, yine ABD'ye gitti ve Amerikan Bilimler ve Sanatlar Akademisi ve Enstitüsü'ne onursal üye olarak kabul edildi. 1980'de, Chichita ve kızları Giovana ile birlikte Roma'ya döndü. 1983'te komik ve soyut bir alegori olarak kabul edilen romanı *Bay Palomar* yayımlandı. İtalo Calvino, 19 Eylül 1985'te geçirdiği beyin kanaması sonucu İtalya'da Siena'da vefat etti.

Seçme Romanları: *Örümcek Ağlarına Giden Yol, İkiye Bölünen Vikont* (Yapı Kredi Yayınları, 2009), *Ağaca Tüneyen Baron* (Yapı Kredi Yayınları, 2009), *Varolmayan Şövalye* (Yapı Kredi Yayınları, 2009)¸*Kozmokomik Öyküler, Kesişen Yazgılar Şatosu, Görünmez Kentler* (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010)*; Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu*, *Paris'te Münzevi*, *Amerika Dersleri*

Yukio MISHIMA

(1925 – 1970)

Japon edebiyatının hırçın çocuğu Yukio Mishima bir yandan ülkesinin Batılı değerlere teslim olmasına isyan ediyor, bir yandan da ulusal kökenlere sahip çıkmayı öğütleyen kitaplar yazıyordu. Son derece verimli bir yazar olan Mishima; kısa yaşamına yirmi roman, yüz kırk üç öykü, elli iki oyun ve yüzlerce makale sığdırdı.

Asıl adı Kimitake Hiraoka olan Yukio Mishima (*okunuşu: Yukio Mişima*), 14 Ocak 1925 tarihinde Tokyo'da doğdu. Babası Asuza memur, annesi Shizue ev kadınıydı. Yazarın çocukluğunun ilk dönemi, onu yakın çevresinden uzak büyüten büyükannesi Natsu'nun gölgesi altında geçti. Aristokrat bir adamın gayrimeşru kızı olan büyükannesi; Mishima'nın sokağa çıkmasına, diğer erkek çocuklarıyla oynamasına müsaade etmiyor, sadece kız kuzenleri ve bebekleriyle oynamasını istiyordu. Natsu, Tokugava dönemi samuraylarıyla ilişkili bir aileden gelmekteydi ve Mishima'nın büyükbabası ile evlendikten sonra bile ailenin aristokratik geleneklerini sürdürmeye devam etmişti. Büyükbabası bir bürokrattı ve işleri sömürge döneminde açılmıştı.

Mishima, ailesinin yanına ancak on iki yaşında dönebildi ve annesiyle yakın ilişkisi, biyografisini yazan kimi yazarlar tarafından ensestliğe yakın bir ilişki olarak tasvir edildi. Babası askeri disiplinden keyif alan sert bir

adamdı. Oğlunun edebiyatla ilgilenmesine çok kızıyor, yazdıklarını bulduğu zaman yırtıp çöpe atıyordu. Mishima'nın okul için yazdığı bir öykü, öğretmenlerini o kadar etkiledi ki yayımlanması için dönemin ünlü edebiyat dergisi *Bungei Bunka*'ya gönderdiler. Yazı çocuğun arkadaşlarından kıskançlık tepkileri görmemesi için "Yukio Mishima" takma adıyla gönderilmişti ve bu adı, yazarın sonraki kariyeri boyunca da kullanıldı.

II. Dünya Savaşı başlayacağı sırada askere çağrılan ve o günlerde nezle olan Mishima, doktorlara verem olduğunu söyleyerek askere gönderilmekten kurtuldu. 1946'da ünlü yazar Yasunari Kawabata ile tanışan yazar, onun önerisiyle bazı öykülerini dergilerde bastırdı. 1947 yılında Tokyo Üniversitesi'nden mezun olan yazar, Maliye Bakanlığı'nda memur olarak işe başladıysa da o kadar ısrar etti ki sonunda babası bile memurluğu bırakıp yazar olmasına razı oldu.

1948'de ilk romanı *Hırsızlar*'ı yayımlayan Mishima, asıl ününü 1949'da yayımlanan *Bir Maskenin İtirafları* adlı romanıyla elde etti. Eşcinsel bir gencin topluma uyum sağlamak için kendini saklamasını anlatan roman, çok kısa sürede Mishima'yı Japonya'nın en ünlü yazarlarından biri yaptı. Bu romanın ardından Mishima, yazmaya çok daha fazla zaman ayırmaya başladı ve Japon edebiyatının en verimli yazarlarından biri oldu.

Aynı zamanda sinemayla da çok yakından ilgilenen Yukio Mishima, 1960'lı yıllarda çeşitli filmlerde önemli roller oynadı. Eşcinsel eğilimleri açıkça bilinmesine rağmen 1958'de Yoko Sugiyama ile evlenen yazarın iki çocuğu oldu.

Mishima Japonya'nın modernleşmesine ve geleneksel değerlerini yitirmesine karşı sert bir muhalefet tavrı gösterdi ve samuray değerlerini savundu. 1968'de Tatenokai (Kalkan Derneği) adlı bir birlik kuran Mishima buraya genç delikanlıları almaya ve onlara dövüş sanatlarını öğretmeye başladı. Amaçları onların gözünde Japonya'nın simgesi olan İmparator'u gerektiği zaman savunmaktı.

25 Kasım 1970'te, Mishima ve beraberindeki dört Tatenokai üyesi, Japonya Silahlı Kuvvetleri'nin Tokyo'daki Ichigaya Kampı'na gitti. Burada komutanı sandalyesine bağlayan ve İmparator'un haklarının yeniden tahsis edilmesi için hazırladıkları manifestoyu ve taleplerini okuyan Mishima, balkona çıktı ve aşağıdaki askerlere askeri darbe yapma çağrısında bulundu.

Ciddiye alınmaması hatta dalga geçilmesi üzerine grubun yanına dönen Yukio Mishima, "seppuku" (*geleneksel Japon intihar biçimi – 'harakiri' sözcüğü aslında hoş karşılanmamaktadır*) yaparak intihar etti ve Tatenokai üyelerinden Hiroyasu Koga, intiharın tamamlanması için Mishima'nın başını kılıçla kesti.

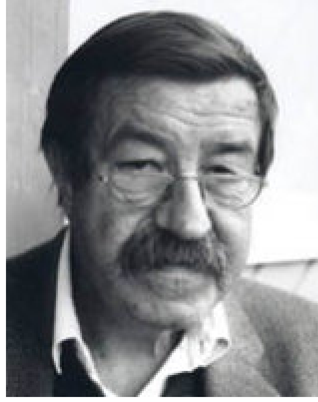
Mishima çok yönlü bir yazardı. Romanları haricinde popüler dizi romanlar, kısa hikayeler, edebi denemeler, Kabuki tiyatro oyunları, geleneksel No drama tiyatrosunun modern versiyonlarıyla ilgili oyunlar da kaleme almıştı.

Seçme Romanları: *Bir Maskenin İtirafları (*1948*), Yasak Renkler* (1953), *Dalgaların Sesi* (1954), *Şölenden Sonra* (1960), *Denizi Yitiren Denizci* (1963), *İpek ve Sezgi* (1964), *Şafak Tapınağı* (1970), *Meleğin Çürüyüşü* (1971)

91

Günter GRASS

(1927 –)

II. Dünya Savaşı felaketini yaşamış tüm yazarlar gibi Günter Grass da hemen hemen tüm yapıtlarında insanlığı savaşlara karşı uyarmaya çalıştı. Savaş karşıtı gösteriler kadar çevreci gösterilerde de en ön saflardaydı ve insanlığı çevre sorunları karşısında ilk uyaran sanatçılardan biri olma duyarlılığını gösterdi.

Günter Grass **(***okunuşu: Günter Gras***),** 16 Ekim 1927'de o zamanki adı "Danzig-Lanfuhr" olan, bugün Polonya topraklarındaki Gdansk kentinde dünyaya geldi. Manav olan babası Almandı ve annesi Polonyalıydı. İlkokulu ve liseyi Danzig'de okuyan yazar 1930'larda dönemin çoğu genci gibi "Hitler gençliği" grubuna katıldı ve 16 yaşında askere gitti. 1944-46 yılları arasında askerlik yaparken ABD kuvvetlerine esir düşen yazar, savaş sonrasında bir yandan çiftlik işçisi ve madenci olarak çalışırken bir yandan da Düsseldorf ve Berlin'de sanat eğitimi aldı. 1956-59 yılları arasını Berlin ve Paris'te heykeltıraşlık, grafik ressamlığı ve yazarlık yaparak geçirdi. Kendilerine "Gruppe 47" adını veren bir grup sanatçıya katıldı, 1956 yılında ilk şiirleri basıldı ve 1957'de ilk oyunu sahnelendi. 1954 yılında evlendiği Anna Margarita Schwartz'tan 1978'de ayrıldı.

1959 yılında *Danzig Üçlemesi* adını verdiği romanlarından ilki olan *Teneke Trampet* (diğer ikisi: *Kedi ve Fare* [1961] ve *Köpek Yılları* [1963]) yayımlanınca uluslararası üne kavuştu. 1979 yılında yönetmen Volker Schlöndorff tarafından filme de çekilen *Teneke Trampet* ve ardından gelenler, Almanya'nın 20. yüzyılın ilk yarısında yaşadıklarını çok eleştirel bir gözle anlatıyordu.

1960'lı yıllarda politikayla etkin olarak ilgilenen yazar, Sosyal Demokrat Parti ve onun efsanevi başkanı Willy Brandt'la birlikte çalıştı. *Lokal Anestetik* (1969) ve *Bir Salyangoz'un Güncesinden* adlı kitaplarında entelektüellerin sıkıntılarına değindi. Savaş karşıtı ve çevreci fikirleriyle de öne çıkan sanatçı, *Pisibalığı* (1977) ve *Fare* (1986) kitaplarında günümüz uygarlığını eleştirdi. *Uzak Tarla*'da (1995) ise Berlin Duvarı'nın inşa edilmesi ve yıkılışı arasında geçen süreçteki Doğu Almanya'yı anlattı. Batı ve Doğu Almanya'nın birleşmesini Almanya'nın 1938'de Avusturya'yı ilhakıyla bir tutan Grass, bu nedenle ülkesinde çok büyük eleştirilere uğradıysa da kararında ısrar etti. *Yüzyılım* (1999) adlı kitabında yaşadığı yüzyılın tamamını kendi açısından ve yıl yıl anlattı. 1983-86 yılları arasında Berlin Güzel Sanatlar Akademisi'nin başkanı olan yazar, aynı zamanda ressam olduğu için kendi kitaplarının kapaklarını da çoğunlukla kendisi yapmaktadır.

1975 yılında Hindistan'a bir yolculuk yapan yazar, sonraları bu ülkeyi sık sık ziyaret etti hatta 1986-87 yıllarında burada yaşayarak *Dilini Çıkar* (1988) kitabını yazdı.

Fransa, Almanya, İtalya gibi ülkelerden çeşitli edebiyat ödülleri alan Günter Grass edebiyatın en saygın ödülü olan Nobel Edebiyat Ödülü'nü 1999 yılında kazandı. 2002 yılında yayımladığı *Yengecin Yürüyüşü* adlı kitabında, 1945 yılında bir Sovyet denizaltısı tarafından batırılan Wilhelm Güstloff gemisinde ölen ve çoğu mülteci olan kurbanların öyküsünü anlatan Grass, bu kitabıyla büyük prestij kazandı ve kitap kısa sürede birçok dile çevrildi.

Seçme Romanları: *Teneke Trampet* (1959 – Gendaş Yayınları, 2000), *Kedi ve Fare* (1961), *Köpek Yılları* (1963), *Lokal Anestetik* (1969), *Bir Salyangoz'un Güncesinden* (1972), *Pisibalığı* (1977), *Dişi Fare* (1986 – Gendaş Yayınları, 2000), *Uzak Tarla* (1995), *Yüzyılım* (1999 – Gendaş Yayınları, 2000)

Cengiz AYTMATOV

(1928 – 2008)

Türklerin çoğu "Selvi Boylum, Al Yazmalım" filmini seyretmiştir. O filme, "Kırmızı Eşarp" adlı roman kaynaklık etmiştir. Bu romanı ise Louis Aragon'un "dünyanın en güzel aşk hikayesi" olarak nitelendirdiği Cemile'nin de yazarı olan Kırgız Türkü Cengiz Aytmatov yazmıştır.

Başta "Selvi Boylum, Al Yazmalım" (1978) adlı Atıf Yılmaz filmine esin kaynağı olan *Kırmızı Eşarp* ve *Cemile* gibi klasikleriyle tüm dünyanın tanıdığı Kırgız-Türk yazar Cengiz Törekuloviç Aytmatov, 1928 yılında o zamanlar Sovyetler Birliği'nin bir cumhuriyeti olan Kırgızistan'ın Talas kentindeki Şeker Köyü'nde dünyaya geldi. Babası Törekul Aytmatov, ilk Kırgız komünistlerinden biri ve parti bölge sekreteriydi. Törekul, 1937'de Moskova'da Kızıl Öğretmenlik Enstitüsü'nde eğitim alırken tutuklandı ve "anti-Sovyet burjuva milliyetçiliği" suçlamasıyla kurşuna dizildi. Cengiz, annesi olan tiyatro oyuncusu Nagima Hamziyevna Abdülvaliyeva tarafından yetiştirildi. Gençliği sıkıntılı bir döneme denk gelmişti. O dönemde hem yeni yerleşmeye başlayan siyasi sistemle hem de savaşla mücadele etmek zorundaydı. Çok genç yaşta çalışmaya başladı; çünkü II. Dünya Savaşı'nın SSCB üzerindeki etkileri gençleri de etkiliyordu. Yetişkinler savaşta olduklarından, gençlere büyük iş düşüyordu. Aytmatov, on dört yaşındayken köyünde memur olarak çalışmaya başladı. Burada tarım makinelerinin sayımı, vergi tahsildarlığı gibi işlerde çalıştı. Köyünden Kazakistan'a giderek Cambul Veterinerlik Teknik Okulu'nda okudu.

Önceleri Frunze'deki Kırgız Ziraat Enstitüsü'ne giden Aytmatov, sonraları edebiyatta karar kıldı ve Moskova'daki Gorki Edebiyat Enstitüsü'ne kaydoldu.

İlk öyküleri Rusya'da ve Rusça olarak yayımlandı. 1958 – 1966 yılları arasında ünlü Rus gazetesi *Pravda*'da Kırgızistan muhabiri olarak çalıştı. 1957'de Kırgızistan Yazarlar Birliği'ne girdi ve 1967'de Sovyet Yazarlar Birliği Merkez Komitesi üyesi oldu. 1963'te Lenin Ödülü'nü aldı. 1968'de "yaşlı bir adamın, kendi hayatı ile ölmekte olan atının hayatı arasında kurduğu paralellikleri anlatan" *Elveda Gülsarı*! adlı romanıyla Sovyet Devleti Ödülü'nü kazandı. Eserleri yüz elliyi aşkın dile çevrildi. Aytmatov, 1977 ve 1983'te iki devlet ödülü daha kazandı ve 1978'de de "Sosyalist Emek Kahramanı" seçildi.

1964-85 yılları arasında Kırgızistan Sinema Konseyi başkanlığı yapan Aytmatov, 1985'te de Kırgızistan Yazarlar Birliği başkanlığına seçildi. 1990-91 yıllarında Gorbaçov'a danışmanlık yapan Aytmatov, 1990'da Sovyetler Birliği'nin Lüksemburg büyükelçisi oldu ve 1993'e kadar bu görevde kaldı. Daha sonraları Rusya Federasyonu ve 2008'e kadar da Kırgızistan'ı Benelux ülkelerinde büyükelçi olarak temsil etti.

Aytmatov, *Gün Olur Asra Bedel* romanının film çekimleri için gittiği Tataristan Cumhuriyeti'nin başkenti Kazan'da 16 Mayıs 2008 günü rahatsızlandı ve böbrek yetmezliği teşhisiyle tedavi için Almanya'ya götürüldü. Almanya'nın Nürnberg kentindeki Klinikum Nord'da tedavi gören Cengiz Aytmatov, önce komaya girdi ardından da 10 Haziran 2008 tarihinde Nürnberg'de vefat etti.

Eserlerinde mitlere ve halk hikayelerine bolca göndermeler yapan Cengiz Aytmatov II. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan roman yazarları kuşağının bir üyesi olarak kabul edilmektedir.

Seçme Romanları: *Zorlu Geçit* (1956), *Yüz Yüze* (1957), *Cemile* (1958), *İlk Öğretmenim* (1962), *Dağlar ve Steplerden Masallar* (1963), *Elveda, Gülsarı!* (1966 – Ötüken Neşriyat, 2010), *Beyaz Gemi* (1970), *Kırmızı Eşarp* (1970) (*Selvi Boylum, Al Yazmalım* filminin esin kaynağı), *Fuji-Yama* (*Fuji Dağının Tepesi* 1973), *Gün Olur Asra Bedel* (1980 – Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2012), *Darağacı - Dişi Kurdun Rüyaları* (1988), *Dağlar Devrildiğinde – Ebedi Nişanlı* (2007)

Philip K. DICK

(1928 – 1982)

Sanatçıların genelde yaşarken değil de öldükten sonra değer kazandıklarına ilişkin yanlış bir düşünce vardır. Ancak bilimkurgunun gelmiş geçmiş en büyük yaratıcılarından biri olan Philip K. Dick için durum aynen böyle oldu. Yaşarken kitapları yayımlanan ve sevilen bir yazar olmasına rağmen pek tanınmayan Dick, roman ve öyküleri sinemaya uyarlanmaya başlayınca büyük bir ün kazandı.

Tam adı Philip Kindred Dick olan bilimkurgunun bu usta romancısı, kitaplarında Philip K. Dick (*okunuşu: Filip Dik*) adını kullanmıştır. Bazı kitaplarını da "Richard Phillips" ya da "Jack Dowland" takma adlarıyla yazmıştır. Hayranları tarafından kısaca PKD olarak adlandırılır.

16 Aralık 1928 günü Chicago'da, ikiz kız kardeşi Jane'le birlikte erken doğum sonucu dünyaya geldi. Babasının adı Edgar Dick, annesin adıysa Dorothy Kindred'dir. Yazar, annesinin soyadını kendisine ikinci ad olarak almıştı. İkiz kız kardeşi altı haftalıkken öldü ve anne-baba, Philip beş yaşındayken ayrıldı. İkizini altı haftalıkken kaybetmesi, Philip'in hayatı boyunca yaşadığı ilginç bir psikolojiye yol açtı. Bazı eleştirmenlere göre yazarın yapıtlarında yer alan gerçek/hayal, insan/android vb. tarzı ikilemler bu psikolojinin sonucudur.

Annesi Dorothy, boşandıktan sonra Berkeley'ye yerleşti ve Philip okul hayatının önemli bölümünü burada geçirdi. 1949'da bir süre California

Üniversitesi'ne devam etti. Daha sonra da hayatının büyük bölümünü California'da geçirdi. Bir plakçı dükkanı işletmek ve radyoda klasik müzik programları yapmak dışında, başlıca uğraşı yazarlık oldu. Başta yükseklik korkusu olmak üzere çeşitli psikolojik sıkıntıları olan Philip'in, zaman zaman şizofren olduğu bile iddia edildi.

Yirmili yaşlara gelmeden klasik romanların tamamını okuyan Philip, 12 yaşında tanıştığı bilimkurguyu da bir daha hiç bırakmadı. 1950'li yılların başlarında genç yazar, yol göstericisi Anthony Boucher aracılığıyla ufak tefek bilimkurgu dergilerinde yazılar yayımlamaya başladı. 1954 yılında bilimkurgu yazarı A. E. van Vogt ile tanıştı ve bu yazar Philip'e roman yazarsa öykülerden daha fazla para kazanabileceğini söyleyince genç yazar da romana daha fazla zaman ayırmaya karar verdi.

İlk evliliğini 1948'de yapan Dick, sonraları dört kez daha evlendi ve iki kızı ile bir oğlu oldu. 1963 yılında yayımladığı *Yüksek Şatodaki Adam* adlı roman, II. Dünya Savaşı'nı Alman ve Japon ordularının kazandığı ve iki ülkenin birlikte ABD'yi işgal ettiği bir dünyada geçiyordu. Dick, bu romanıyla en saygın bilimkurgu ödüllerinden biri olan Hugo Ödülü'nü kazandı.

1974 yılında Philip K. Dick, doğrudan zihnine gönderilen pembe ışınlar aracılığıyla doğaüstü bazı deneyimler yaşadığını ileri sürdü ve sonraki yıllarda yazdıkları büyük oranda kendisine "söylenenler"le ilgili oldu. Kendisini bir peygamber gibi algılayanlar olduğu gibi anlattıklarının şarlatanlık olduğunu söyleyenler de vardı. Ancak Dick söyledikleri konusunda kesinlikle ısrarcı olmadı ve bu hayat dahil yaşadığımız her şeyin basit bir yanılsama olabileceğini iddia etti.

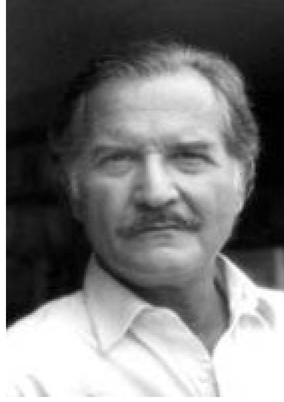
Ne yazık ki 2 Mart 1982'de kalp krizinden ölmeden önce fazla tanınmayan bir yazar olan Dick'in roman ve kısa öykülerinin bir kısmı ölümünden sonra senaryolaştırılıp film olarak büyük beğeni kazanmıştır. Bunlar arasında en ünlüleri, yönetmen Ridley Scott tarafından *Blade Runner* (Türkiye'de: Bıçak Sırtı) adıyla 1982 yılında çekilen *Do Androids Dream of Electric Sheep?* ve 1965 yılında yazdığı *We Can Remember It for Your Wholesale* öyküsünden yola çıkılarak yönetmen Paul Verhoeven tarafından çekilen 1990 yapımı *Total Recall* (Türkiye'de: Gerçeğe Çağrı) filmleridir. Her iki film, yapılmış en iyi bilimkurgu filmleri arasında yer almaktadır. PKD'nin 1956 yılında yazdığı *The Minority Report* (Türkiye'de:

Azınlık Raporu) adlı öyküsü ise yönetmen Steven Spielberg tarafından 2002'de filme çekilmiştir.

Seçme Romanları: *Uzayda Suikast* (Okat Yayınları), *Yaratılan Dünya* (1957), *Vulcan'ın Çekici* (1953 – Metis Yayınları, 1997), *Dr. Gelecek* (1959 – Sarmal Yayınları, 1997), *Mars'ta Zaman Kayması* (1965 – Altıkırkbeş Yayınları, 2000), *Gökteki Göz* (1955 – Metis Yayınları, 1997), *Çığrından Çıkmış Zaman* (2007, Altıkırkbeş Yayınları), *Karanlığı Taramak* (1977 – Altıkırkbeş Yayınları, 1998), *Yüksek Şatodaki Adam* (1961 – Metis Yayınları, 1999), *Alfa Ay'ının Kabileleri* (2002, Metis Yayınları), *Simulakra* (1963 – Altıkırkbeş Yayınları, 2004), *Ubik* (Altıkırkbeş Yayınları)*; Timothy Archer* (Altıkırkbeş Yayınları)

Carlos FUENTES

(1928 – 2012)

Bir yandan Güney Amerikalı olmanın, bir yandan da (yılların diplomatlığı sayesinde) dünya vatandaşı olmanın bilinciyle yazdığı romanlarında Carlos Fuentes, kendi büyükannesinden dinlediği öyküleri romanlaştırarak dünya çapında bir yazar olmayı başardı. ABD karşıtı olduğu için yıllarca o ülkeye sokulmadıysa da Amerikan sanat ve edebiyat çevreleri onu hep baş tacı etti.

Tam adı "Carlos Fuentes Macías" olan Carlos Fuentes (*okunuşu: Karlos Fuentes*) 1928 yılında Meksikalı bir diplomat olan babasının görev yeri olan Panama'da dünyaya geldi. Aile daha sonra, yine babasının görevi nedeniyle ABD'nin başkenti Washington D.C'ye yerleşti. Kışları Amerikalı gibi yaşayan Fuentes, tatillerde Meksika'daki büyükanne ve büyükbabasının yanına gidiyor; tam bir Meksikalı gibi yaşıyordu.

Sonraki yıllarda Fuentes ailesi hemen hemen tüm Güney Amerika'yı diplomatik görevle gezmeye devam etti. Bu geziler sırasında Carlos da gittikleri her ülkenin tarihini ve folklörünü öğreniyor, Latin Amerikalı olma bilincini geliştiriyordu. Yazar olmaya çoktan karar vermişti; ama ailesinin ısrarı üzerine önce Meksika'da, sonra da İsviçre'nin Cenevre kentinde hukuk okudu ve ardından da Meksika'nın Dışişleri Bakanlığı Uluslararası Kültürel İlişkiler Müdürü olarak göreve başladı.

Bir yandan da yazmaya devam eden Fuentes, *Havanın Temiz Olduğu Yer* romanının başarısı üzerine dışişlerinden ayrıldı ve sadece yazar olarak çalışmaya başladı. 1962 yılında çıkan *Artemio Cruz'un Ölümü* adlı romanı büyük oranda Carlos'un büyükanne ve büyükbabasından dinlediği Meksika tarihi hikayelerine dayanan bir kitaptı ve büyük ilgi gördü. Bu kitapla birlikte Fuentes, Arjantinli Julio Cortazar ve Kolombiyalı Gabriel Garcia Marquez'le birlikte "Güney Amerikan Baharı" denilen özgürlükçü edebiyat akımının yazarları arasında anılmaya başladı.

Fuentes, 60'larda ve 70'lerde de roman yazmaya devam etti ve *İyi Bilinç* (1961), *Aura* (1962) ve *Deri Değiştirmek* (1967) kitapları bu dönemde yayımlandı. Yazdıkları sayesinde tüm dünyanın takdir ettiği bir entelektüel olan Fuentes, ABD vize vermediği için uzun yıllar bu ülkeye sokulmadı. Amerikan karşıtı olduğu biliniyor, ama vizelerine verilen resmi red raporlarında bundan hiç söz edilmiyordu. Yıllar sonra bu yasak kaldırılınca Amerikan üniversiteleri Fuentes'i baş tacı etti ve ona ders verdirmenin yanı sıra çeşitli kürsüler de sundu.

1975 yılında en önemli romanlarından *Bizim Toprak* yayımlanınca Fuentes'in yazarlığı bir kez daha takdir topladı ve ülkesi onu Fransa'ya büyükelçi olarak (1975-77) atadı. Yazarın *Yaşlı Gringo* adlı kitabı Meksika Devrimi sırasında, 1913'te kaybolan ünlü Amerikalı yergi yazarı Ambrose Bierce'ın öyküsünü işliyordu ve roman 1985 yılında ABD'de çoksatanlar listesine girdi. Bu, Meksikalı bir yazarın ABD'de kazandığı en büyük başarıydı. Roman, 1989 yılında yönetmen Luis Puenzo tarafından sinemaya uyarlandı ve başrollerde de Jane Fonda ile Gregory Peck oynadı.

Yazarın sonraki romanı, *Doğmamış Kristof* adındaki bir çocuğun gözünden Güney Amerika'nın Avrupalılar tarafından işgalini anlatıyordu. Sonraları *Diana: Yalnız Avlanan Tanrıça*, *Cam Sınır*, *İnez'in Sezgisi* ve *Laura Diazlı Yıllar* gibi romanlar yazan Carlos Fuentes; toplam on beş romanı dışında öyküleri, siyaset yazıları ve günlük Meksiko City gazetesi *La Reforma*'da yazdığı köşesi ile üretmeyi hiç bırakmamıştır. Eşi televizyon gazetecisi Sylvia Lemus ile Mexico City ve Londra arasında bir yaşam süren Fuentes, 2004 yılında yazdığı *Bush'a Karşı* adlı kitabında Amerika'nın dış politikalarına en sert eleştirilerden birini getirmiştir.

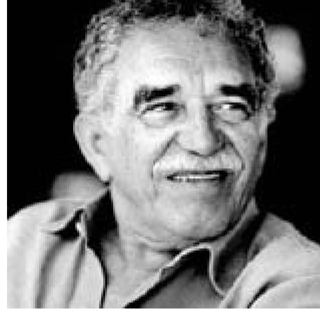
İspanyol dilinin en önemli edebiyat ödülü olan Cervantes Ödülü'nü 1987 yılında, İspanya'da verilen Prince Asturia Ödülü'nü 1994'te alan Fuentes,

1997 yılında Fransa'nın Ulusal Liyakat Nişanı'na layık görüldü. 2006'da yayımladığı *Kartalın Tahtı* ve 2011'de çıkan *Kader ve Arzu* yazarın son kitapları oldu ve Carlos Fuentes, 15 Mayıs 2012 tarihinde öldü.

Seçme Romanları: *Laura Diazlı Yıllar* (Can Yayınları, 2001), *Cam Sınır* (Can Yayınları, 1998), *Doğmamış Kristof* (Ayrıntı Yayınları, 1998), *Diana: Yalnız Avlanan Tanrıça* (Can Yayınları, 1997), *Yanık Sular* (Can Yayınları, 1996), *Artemio Cruz'un Ölümü* (Can Yayınları, 1983), *Körlerin Şarkısı* (Can Yayınları), *Deri Değiştirmek* (Can Yayınları, 1984), *İnez'in Sezgisi* (Can Yayınları, 2003), *Kendim ve Ötekiler* (Can Yayınları, 2003), *Koca Gringo* (Can Yayınları), *Kutsal Bölge* (Ayrıntı Yayınları, 1996), *Sefer* (Can Yayınları, 1993), *Aura* (Can Yayınları, 2005), *Terra Nostra* - Bizim Toprak (Türkiye İş Bankası Yayınları 2005)

Gabriel Garcia MARQUEZ

(1928 –)

Tam adı "Gabriel José de la Conciliación García Márquez" olan, bizim kısaca "Gabriel Garcia Marquez" olarak tanıdığımız, yakınlarının ise daha da kısaca "Gabo" diye hitap ettiği yazar; romanda "büyülü gerçekçilik" adı verilen anlatımın en büyük ustası kabul edilmektedir. Marquez, yaşadığı çağa romanlarıyla damgasını vurduğu kadar siyasal bir eylemci olarak da Güney Amerika ülkelerinde yaşanan insan hakları ihlallerine sessiz kalmamaktadır.

Latin Amerikan edebiyatının ölümsüz adlarından olan romancı Gabriel Garcia Marquez (*okunuşu: Gabriel Garsia Markez*), 6 Mart 1928 tarihinde Kolombiya'nın "muz cenneti" denen Magdalena bölgesindeki Aracataca kentinde dünyaya geldi. Annesi, Luisa Santiaga Márquez ve babası da eczacı Gabriel Eligio García idi. Büyükannesiyle büyükbabasının evinde ve teyzelerinin yanında büyüdü. On beş yaşındayken üstün yetenekli çocukların gönderildiği Zipaquira Lisesi'ne giden yazar, başkent Bogota'daki Kolombiya Ulusal Üniversitesi'nde başladığı hukuk ve gazetecilik öğrenimini yarım bıraktı. Arkadaşlarına göre Bogota'daki öğrencilik yıllarında, şarkıcı Carlos Gardel'in kılığına girip genelevleri dolaşmış hatta birkaç kez de para vermediği için dayak yemiştir. 1940'lardan başlayarak uzun yıllar gazetecilik yaptı. Öykü yazmaya 1940'ların sonlarında başladı. Yayımlanan ilk öyküsü 1947 tarihli *Üçüncü Kabullenme*, yayımlanan ilk önemli yapıtı ise *Yaprak Fırtınası*'ydı (1955).

Aynı yıl *El Espectador* gazetesinin muhabiri olarak Avrupa'dayken gazetesinin diktatör Rojas Pinilla tarafından kapatılması üzerine işsiz kaldı. 1958 yılında Mercedes Barcha Pardo ile evlendi ve iki oğlu oldu.

1961'de yayımlanan *Albaya Hiç Kimseden Mektup Yok* adlı romanını, *Hanım Ana'nın Cenaze Töreni* (1962) adlı öykü kitabı ve *Kötü Saatte* (*Şer Saati*, 1962) izledi. Yazar, en tanınmış romanı *Yüzyıllık Yalnızlık*'ı (1967) Meksika'ya ilk gidişinde yazdı. Bir süre Barcelona'da yaşadıktan sonra, 70'lerin sonunda Meksika'ya yerleşti. 1982'de devlet başkanının özel çağrısı üzerine Kolombiya'ya döndü.

Yüzyıllık Yalnızlık'taki bir bölümden etkilenerek yazdığı öykülerini *İyi Kalpli Erendina* (1972) adlı kitapta toplayan yazar, daha sonra sırasıyla *Mavi Bir Köpeğin Gözleri* (1972), *Başkan Babamızın Sonbaharı* (1975), *Kırmızı Pazartesi* (1981), *Kolera Günlerinde Aşk* (1985), *Kendi Labirentindeki General*'i (1989) yayımlandı. Yazarın Türkiye'de yayınlanan diğer kitapları arasında *Bir Kayıp Denizci*, *Sevgiden Öte Sürekli Ölüm*, *Aşk ve Öbür Cinler*, *Şili'de Gizlice*, *On İki Gezici Öykü* ve *Bir Kaçırılma Öyküsü* sayılabilir.

1982 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanan Garcia Marquez, 1990 yılında ülkesinde yayımlanan haftalık dergi *Cambio*'yu satın almıştır.

1999 yılında lenf kanseri tanısıyla hastaneye kaldırılan yazarın Meksika'da öldüğü yolundaki internet haberleri tüm dünyayı sarmıştı, ancak bunların sahte olduğu ortaya çıktı. 2002 yılında yayımladığı, anılarının ilk cildi olan *Anlatmak İçin Yaşamak*'tan sonra piyasaya çıkam *Benim Hüzünlü Orospularım* (2004) on dört yaşındaki bir bakireyle birlikte olmaya çalışan doksan yaşındaki bir adamın ağzından anlatıldığı için Kolombiya'da fırtınalar koparılsa da kitap, yirmiden fazla dile çevrilerek dünyada büyük ilgi gördü.

Seçme Yapıtları: *Yaprak Fırtınası* (1955), *Albaya Hiç Kimseden Mektup Yok* (1961), *Hanım Ana'nın Cenaze Töreni*, (1962), *Şer Saati* (1962), *Yüzyıllık Yalnızlık* (1967), *Sevgiden Öte Sürekli Ölüm* (1970), *Mavi Köpeğin Gözleri* (1973), *Başkan Babamızın Sonbaharı* (1975), *İyi Kalpli Erendira ile İnsafsız Büyükannesinin İnanılmaz ve Acıklı Öyküsü* (1978), *Kırmızı Pazartesi* (1981), *Kolera Günlerinde Aşk* (1985), *Kendi Labirentindeki*

General (1989), *On İki Gezici Öykü* (1992), *Aşk ve Öbür İblisler* (1994), *Anlatmak İçin Yaşamak* (2002), *Benim Hüzünlü Orospularım* (2004)

Umberto ECO

(1932 –)

Günümüzün en önemli yazarlarından ve entelektüellerinden biri kabul edilen Umberto Eco, bir yandan akademik yönü ağır basan kitaplar yazarken bir yandan da popüler kitaplar yazarak şöhretin tadını çıkarmaktadır.

Umberto Eco (*okunuşu: Umberto Eko*) 5 Ocak 1932 günü İtalya'nın Piedmont bölgesinde, Alessandria kentinde doğdu. Babası Giulio muhasebeciydi; ama II. Dünya Savaşı'na katılmak zorunda kalınca Umberto ve annesi Giovanna, dağ eteklerindeki küçük bir köye sığındı. Babası on üç çocuklu bir ailede, büyük zorluklarla büyüdüğü için oğlunun avukat olup rahat etmesini istiyordu, ama Umberto Eco, Torino Üniversitesi'nde Ortaçağ Felsefesi ve edebiyatı okumaya başladı. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarını, "Aquinolu Thomas akımı" ve bu akımın estetik anlayışı üzerine yaptı. 1956-64 yılları arasında yazar, bir yandan İtalyan devlet televizyonu RAI'de kültür-sanat programları yaparken bir yandan da Torino Üniversitesi'nde ders veriyordu. O yıllarda tanıştığı ve çalıştığı, kendilerine "Grup 63" adı verilen bir grup ressam, müzisyen ve yazarın Eco'nun sonraki yazarlık kariyeri üzerinde büyük etkisi oldu. İlk kitabı *Aquinolu Thomas Estetiğinin Sorunu,* 1956 yılında yayımlandı. Eylül 1962'de, sanat öğretmeni olan Alman Renate Ramge ile evlendi ve çiftin bir kızı, bir de oğlu oldu.

Dünya kamuoyunun gündemine *Gülün Adı* ve *Foucault Sarkacı* gibi romanlarıyla giren İtalyan yazar, Ortaçağ Estetiği ve Göstergebilim dalının ustalarındandır. Eco, 1971'den bu yana Bologna Üniversitesi'nde profesör olarak çalışmaktadır ve yapısalcılık sonrası göstergebilimin gelişmesine önemli katkılarıyla tanınmaktadır. Tarihçi, filozof, Ortaçağ uzmanı, eleştirmen ve James Joyce üzerine derin araştırmalar yapmış bir yazardır. Eco'nun ilk romanı *Gülün Adı,* 1980'de yayımlandı. 1962'de Torino Üniversitesi'nde doçent, 1969'da ise Floransa Üniversitesi'nde görsel iletişim dalında profesör oldu. 1971'de Bologna Üniversitesi'ne geçti ve 1975 yılında bu üniversitenin Gösteri ve İletişim Bilimleri Enstitüsü'nün başına getirildi.

Eco'nun çalışmaları 1960'ların ortasından itibaren avant-garde (öncü) yapıtlara ve kitle kültürüne yönelmiştir. Son dönemlerde ise güncel olay ve olguları da ele alan çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalar arasında edebiyat eleştirileri, tarih ve iletişim yazıları önemli bir yer tutmaktadır. Eco, özellikle tarih bilgisiyle süslediği eserlerinde tam bir ustalık gösterir. Özellikle *Baudolino* adlı eserinde, Bizans ve IV. Haçlı Seferi hakkındaki anlatılar sürükleyicidir.

Roland Barthes'tan sonra, "ayrıntıların anlamı" ya da "ayrıntıların sosyolojisi" adı verilen bir anlayışın önemli köşe taşlarından birisi olan Umberto Eco'nun pek çok eseri Türkiye'de de yayımlandı. Yazar, günlerini Milano'daki evi ve Rimini'deki yazlığı arasında mekik dokuyarak geçirmekte ve Milano'daki evinde 30.000, yazlığında ise 20.000 cilt kitap sahibi olmakla her zaman övünmektedir.

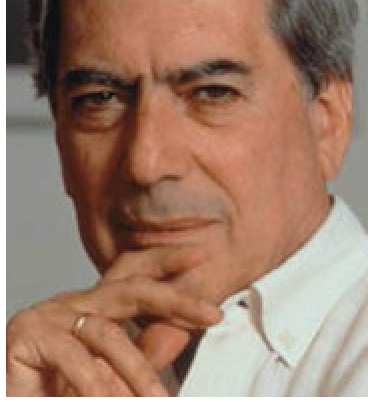
Seçme Romanları: *Gülün Adı* (Can Yayınları, 1986), *Alımlama Göstergebilimi* (Düzlem Yayınları, 1991), *Foucault Sarkacı* (Can Yayınları, 1992), *Günlük Yaşam'dan Sanata* (Adam Yayıncılık, 1993), *Önceki Günün Adası* (Can Yayınları, 1995), *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti* (Can Yayınları, 1995), *Avrupa Kültüründe Kusursuz Dil Arayışı* (Afa Yayınları, 1995), *Ortaçağı Düşlemek* (Can Yayınları, 1996), *Yorum ve Aşırı Yorum* (Can Yayınları, 1996), *Somon Balığıyla Yolculuk* (Can Yayınları, 1997), *Yanlış Okumalar* (Can Yayınları, 1997), *Beş Ahlak Yazısı* (Can Yayınları, 1998), *Ortaçağ Estetiğinde Sanat ve Güzellik* (Can Yayınları, 1998), *Açık Yapıt* (Can Yayınları, 2001), *Zamanların Sonu Üstüne Söyleşiler* (Yapı Kredi Yayınları, 2001), *Baudolino* (Doğan Kitap, 2003), *İnanç ya da*

İnançsızlık (1001 Kitap, 2005), *Kraliçe Loana'nın Gizemli Alevi* (Doğan Kitap, 2005), *Cecü'nün Yer Cüceleri* (Yapı Kredi Yayınları, 2006), *Güzelliğin Tarihi* (Doğan Kitap, 2006), *Çirkinliğin Tarihi* (Doğan Kitap, 2009), *Kitaplardan Kurtulabileceğinizi Sanmayın* (Umberto Eco ve Jean-Claude Carriere'in Sohbetleri) (Can Yayınları, 2010), *Prag Mezarlığı* (Doğan Kitap, İstanbul, 2012)

Aldığı Ödüller: 1981 Anghiari Ödülü; 1981 Strega Ödülü, 1981 Viareggio Ödülü, 1982 MacLuhan Teleglobe Ödülü, 1982 Medicis Ödülü

Mario Vargas LLOSA

(1936 –)

Gabriel Garcia Marquez, Julio Cortazar ve Carlos Fuentes'le birlikte "Güney Amerikan Baharı" denen düşünsel devrimin öncülerinden olan Perulu yazar Llosa, yazarlık kariyerini genellikle Avrupa'da sürdürmesine rağmen hemen hemen tüm romanlarında ülkesi Peru'yu anlattı. Romanları ülkemizde de büyük ilgiyle karşılanan yazar, 2010 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı.

Latin Amerikan edebiyatının en güçlü temsilcilerinden romancı, oyun yazarı ve edebiyat eleştirmeni Mario Vargas Llosa (*okunuşu: Maryo Vargas Yosa*), 28 Mart 1936 tarihinde Peru'nun Arequipa kentinde doğdu. Dedesinin konsolos olarak görev yaptığı Bolivya'nın Cochabamba kentinde yetişti. 1950-52 yılları arasında başkent Lima'daki Leoncio Prado askeri okulunda, sonra da Colegio Nacional San Miguel de Piura'da okudu. 1955'te Julis Irquidi ile evlendi. Yazar 1955-57 yılları arası San Marcos Üniversitesi'nde hukuk ve edebiyat okudu. İspanya'da, Madrid Üniversitesi'nde doktora yaptı (1959). Llosa'nın doktora tezi Gabriel Garcia Marquez üzerineydi ve sonraki yıllarda da edebi eleştiri anlamındaki üretkenliği devam etti.

Llosa 1950'lerde, daha öğrenciyken gazetecilik de yapıyor ve edebi dergilerde yazılar yazıyordu. Yayımlanan ilk yapıtı, 1952'de basılan *İnka'nın Kaçışı* adlı oyundu. Ardından çeşitli dergilerde öyküleri yayımlandı.1959 yılında kısa öykülerini topladığı *Los Jefes* adlı kitabını yayımladı. Gazetecilik ve televizyonculuk yaptı. *Cuadernos de Composiction* ile *Literatura* dergilerinin yayın kadrosunda yer aldı. 1959-1966 arasında Paris'te yaşadı. Paris yıllarında Llosa, İspanyolca öğretmenliği yaptı, Agence-France-Presse ve Fransız radyo-televizyonunda çalıştı. İlk romanı *Kent ve Köpekler,* 1963'te yayımlandığında büyük ilgi gördü, birçok dile çevrildi. 1965 yılında Patricia Llosa ile evlenen yazarın iki oğlu, bir kızı oldu.

Üç yıl Londra'da yaşadı. 1969'da ABD'de Washington Üniversitesi'nde ders verdi. 1970'te Barselona'ya yerleşti, ama 1974'te Lima'ya döndü. 1976 yılında Cannes Film Festivali'nde jüri üyeliği yapan Llosa, 1977'de Uluslararası PEN Yazarlar Kulübü başkanlığı yaptı.

Önceleri Küba Devrimi'ne sempati duyan bir solcuyken zaman içinde liberal sağa geçiş yapan Llosa, 1990'da Demokratik Cephe'nin adayı olarak katıldığı Peru başkanlık seçimlerinde başarılı olamadı. Ancak onu yenen Alberto Fujimori, bir yolsuzluk skandalının ardından Peru'dan, atalarının ülkesi Japonya'ya kaçmak zorunda kaldı.

1991-92 yıllarında Uluslararası Florida Üniversitesi'nde ve Berlin'deki Wissdenschaftskolleg'de konuk hoca olarak ders veren Mario Vargas Llosa, Latin Amerikalı yazarların en tanınmışlarından ve ustalarından biri oldu. 2010 Nobel Edebiyat Ödülü'nün yanı sıra birçok ulusal ve uluslararası ödülü bulunan yazar, halen eşi ve üç çocuğuyla birlikte Avrupa'da yaşamaktadır.

Seçme Romanları: *Kent ve Köpekler* (1963), *Yeşil Ev* (1966), *Köpek Yavruları* (1967), *Katedralde Konuşma* (1974), *Yüzbaşı ve Kadınlar Taburu* (1973), *Mayta'nın Öyküsü* (1992), *And Dağları'nda Terör* (1993), *Julia Teyze* (1977), *Don Rigiberto'nun Not Defterleri* (1999), *Masalcı* (1996), *Palomino Molero'yu Kim Öldürdü* (1986), *Üveyanne'ye Övgü* (1994), *Dünyanın Sonunu Getiren Savaş* (1982), *Teke Şenliği* (2003)

George PEREC

(1936 – 1982)

Fransız edebiyatının çılgın adamı George Perec'in kırk yıl önce yazdıklarıyla ne demek istediği bugün hem kendi ükesinde hem de dünyada daha yeni anlaşılmaya başlanıyor. Edebiyatı bilinen kalıplar dışına çıkaran, "bu kadarı da olmaz" denilecek konularda kitaplar yazan ve ünlü "Kayboluş" romanını hiç "e" harfi kullanmadan yazan bu yazarı hâlâ okumadıysanız hemen okumalısınız.

George Perec (*okunuşu: Jorj Perek*), 7 Mart 1936'da Paris'te doğdu. Annesi Cyrila Peretz ve babası İcek Judko idi ve George, Yahudi çiftin tek çocuğuydu. Perec'in babası 1940 yılında II. Dünya Savaşı'nda öldürüldü ve annesi aynı savaşta ortadan kayboldu. Yazarın annesinin toplama kamplarından birinde öldüğü sanılmaktadır. Perec anne-babasının ölümünden sonra (1945), halası tarafından resmen evlat edinildi.

Yazar Sorbonne Üniversitesi'nde tarih ve toplumbilim okurken bir yandan da *La Nouvelle Revue Française* ve *Les Lettres Nouvelles* gibi saygın dergilerde yazılar yayımlıyordu. 1959 yılında paraşütçü asker olarak görev yaptığı ordudan terhis olan yazar, aynı yıl Paulette Petras ile evlendi. Sonraki bir yılı Paulette'in öğretmenlik yaptığı Tunus'ta geçirdiler.

1961 yılında bir hastanede arşivci olarak işe başlayan Perec, 1978 yılına kadar bu düşük maaşlı işte çalışmak zorunda kaldı. 1967 yılında edebiyata yeni kapılar açmak amacıyla kurulan "potansiyel edebiyat atölyesi"

Oulipo'ya katılan yazar, burada şair Raymond Quenau gibi edebiyatçılarla tanıştı ve arkadaş oldu.

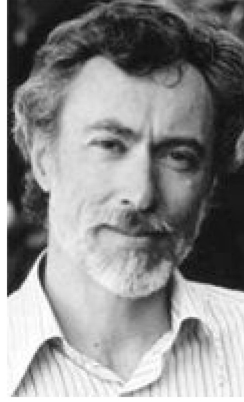
Arşivdeki işinden maddi-manevi tatmin olmayan Perec, bir yandan da radyo oyunları yazmaktan film çekmeye, *Le Point* dergisi için çapraz bulmaca hazırlamaya kadar bulduğu her işte çalışıyordu. 1965 yılında çıkan ilk romanı *Şeyler: Altmışların Bir Hikayesi* adlı romanı yazara Renaudot Ödülü'nü kazandırsa da Perec'in ilk yazarlık başarısı 1969'da yazdığı *Kayboluş* adlı roman oldu. 300 sayfa boyunca tek bir "e" harfi kullanılmadan yazılan bir "lipogram" olan *Kayboluş*'un, adı "e" harfiyle dolu olan yazarın kendi kayboluşu üzerinden, annesinin ve giderek de Yahudi toplumunun ortadan kaybolma serüvenini simgelediği düşünülmektedir.

1975 yılında yayımlanan *W ya da Bir Çocukluk Hatırası* diğer romanları gibi karmaşık bir yapıya sahip olmasına rağmen yarı-otobiyografik nitelikte bir romandır. 1978'de yayımlanan *Yaşam Kullanma Kılavuzu;* hayali bir Paris apartmanında geçen ve iç içe geçmiş öykülerden, fikirlerden, kinayelerden oluşan okunması son derece zor, ama bir o kadar da keyifli bir romandır. Medicis Ödülü'nü kazanan bu romanıyla ilk kez maddi ve manevi bir rahata ulaşan yazar, 1981 yılını Queensland Üniversitesi'nde konuk sanatçı olarak geçirmişti ve orada da ölümüyle yarım kalan romanı *53 Gün* üzerinde çalıştı. Ülkesine döndükten sonra sağlığı bozulan sanatçı, 3 Mart 1982 günü fazla sigaradan kaynaklandığı düşünülen akciğer kanserinden öldüğünde henüz 46 yaşındaydı.

Seçme Romanları: *Şeyler: Altmışların Bir Hikayesi* (1965), *Uyuyan Adam* (1967), *Kayboluş* (1969), *W ya da Bir Çocukluk Hatırası* (1975), *Yaşam Kullanma Kılavuzu* (1978), *Kış Yolculuğu* (1993)

J. M. COETZEE

(1940 –)

Afrika edebiyatı genellikle, fazla bilinmeyen bir edebiyattır. Neyse ki insanlığın yüz karası olan ırkçılık (en azından resmen) ortadan kaldırılmış durumda. Ancak Güney Afrika Cumhuriyeti devletinin resmi ırkçılık politikası "apartheid" rejimi, uygulandığı yüzyıllar boyunca –siyah ya da beyaz– tüm Afrikalılar üzerinde korkunç etkiler bıraktı. Beyaz olan romancı J. M. Coetzee de bunlardan biridir.

Daha çok "J. M. Coetzee" adıyla tanınan yazar John Maxwell Coetzee (*okunuşu: Can Maksvıl Koetzi*), 1940 yılında Güney Afrika Cumhuriyeti'nin başkenti Cape Town'da doğdu. İki çocuklu ailenin babası avukat, annesi ise ilkokul öğretmeniydi. Yazarın ailesi, 17. yüzyılda ülkeye gelen ilk Hollandalı göçmenlerdendi ve aile İngiliz kökenli olmamasına rağmen evdeki konuşma dili İngilizce idi. Coetzee'nin babası hukuk öğrenimi görmüştü, ama 1941-45 yılları arasında Kuzey Afrika ve İtalya topraklarındaki Güney Afrika Cumhuriyeti ordusunda görev yaptı. Coetzee, ilk yıllarını Cape Town ve Worcester'da geçirdi. 1997 yılında yayımlanan kitabı *Çocukluk* biraz da kurgusal biçimde, o yılları anlatmaktadır. Yazar, Cape Town Üniversitesi'nde Matematik ve İngilizce okudu. 1957'de girdiği Cape Town Üniversitesi'nin İngilizce bölümünden 1960'da, Matematik bölümünden de 1961'de mezun oldu

1960'ların başında Coetzee, Londra'ya taşındı. Bir süre IBM firmasında bilgisayar programcısı olarak çalıştı. Aynı günlerde de İngiliz romancı Ford Madox Ford üzerine araştırmalar yapıyordu. Yazar, 1963'te Philippa Jubber'la evlendi ve Nicolas adında bir oğlu (1966-1989) ve Gisela adında bir kızı (1968-) dünyaya geldi. Bu dönemdeki hayat hikayesini, sonradan *Gençlik* (2002) adlı kitabında anlattı.

Coetzee, doktorasını Teksas Üniversitesi'nde yaptı ve 1968 yılında tamamladığı doktora tezinin konusu "Samuel Beckett'ın ilk yapıtları" oldu. 1968-1971 yılları arasında New York Eyalet Üniversitesi'nde İngilizce ve Edebiyat dersleri verdi. 1971 yılında ABD'de kalıcı oturma izni için başvurdu, ancak "özgürlükler ülkesi" Amerika'da kalma başvurusu "Vietnam Savaşı karşıtı protestolarda gözaltına alınmış olması" gerekçe gösterilerek reddedildi. Cape Town Üniversitesi'nde İngiliz edebiyatı profesörlüğü yapmak üzere Güney Afrika'ya döndü. 2002 yılında emekli olduktan sonra Avustralya'ya göç ederek Adelaide'e yerleşti ve Adelaide Üniversitesi'nde araştırma görevlisi oldu. 2003 yılına kadar Chicago Üniversiesi'nde ders verdi. 6 Mart 2006 tarihinde, Avustralya vatandaşı oldu.

J. M. Coetzee, yazarlığa 1969'da başladı. İlk kitabı *Alacakaranlık Ülke*, 1974'te Güney Afrika Cumhuriyeti'nde yayımlandı. 1977 yılında yayımlanan *Ülkenin Kalbinde* adlı romanı, Güney Afrika'nın en saygın edebiyat ödülünü almasının ardından Britanya ve ABD'de de yayımlandı. Ülkemizde de büyük ilgi gören romanı *Barbarları Beklerken* 1980'de yayımlanınca yazarına uluslararası ün kazandırdı. 1983'te yayımlanan romanı *Michael K'nın Hayatı ve Yaşadığı Dönem* Britanya'nın önemli Booker Ödülü'nü kazandı. Ardından *Düşman* (1986), *Demir Çağı* (1990), *Petersburglu Usta* (1994) ve bir Booker Ödülü daha kazandıran *Utanç* (1999) adlı romanları geldi.

Coetzee, romanları dışında da ürünler verdi. Kurgusal anılarını anlatan *Çocukluk* (1997) ve *Gençlik* (2002), Güney Afrika edebiyatını ve kültürünü anlatan *Beyaz Yazı* (1988), edebiyatta sansürü anlatan *Utandırmak* (1996) ve edebi yazılarını topladığı *Daha Garip Kıyılar* (2001) bunlardan bazılarıdır.

Şimdilerde hayat arkadaşı Dorothy Driver ile Avustralya'da yaşayan ve Adelaide Üniversitesi'nde onursal bir kürsüsü bulunan J. M. Coetzee,

Felemenkçe ve Afrika dillerinden çeviriler de yapmaktadır ve 2003 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştır.

Seçme Romanları: *Barbarları Beklerken* (1980), *Michael K. Hayatı ve Yaşadığı Dönem* (1983), *Foe* (1986), *Demir Çağı* (1990), *Petersburglu Usta* (1994), *Utanç* (1999), *Hayvanların Hayatı* (1999), *Romancının Romanı* (2003), *Yavaş Adam* (2005)

100

Paul AUSTER

(1947 –)

Kimsenin kendini "Amerikalı" bile saymadığı New York'ta yaşayıp orayı tüm dünyaya anlatabilmek ve bu "Camdan Kent"in kuytularında yatan hikayeleri romanlarına yansıtabilmek kolay iş değil elbet. Üstelik bir yandan da Amerikan edebiyatını Fransızcaya ve Fransız edebiyatını İngilizceye çevirmekle uğraşırken...

Paul Auster (*okunuşu: Pol Oğstır*), 1947 yılında ABD'nin New Jersey kentinde doğdu. Babası Samuel Auster emlak zengini, Yahudi bir işadamıydı. Paul 3,5 yaşındayken dünyaya gelen kızkardeşinin yaşı ilerledikçe ağır sinir hastalıklarına tutulması, yazarın çocukluğu üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Aile 1959 yılında büyük bir malikaneye taşınınca genç Auster, evin kitaplığında amcası çevirmen Allen Mandelbaum'un ona bıraktığı kitapları buldu ve o andan itibaren Paul'ün hayatı edebiyat ekseninde ilerlemeye başladı. Lise bitirme yıllarında Avrupa'ya gitme şansı bulan yazar, İtalya, İspanya, Fransa ve İrlanda'yı gezdi. 1967'den itibaren Columbia Üniversitesi'nde İngiliz, Fransız ve İtalyan edebiyatları üzerine eğitim alan Auster, 1971-1974 yılları arasında Fransa'da yaşadı. 1974 yılında Lydia Davis'le evlendi. Karı-koca birlikte Fransızca'dan çeviriler yaparken Paul de Amerikan dergilerine yazılar ve öyküler gönderiyordu. 1979 yılının ocak ayında yazarın babası Samuel Auster, oğluna hatırı sayılır

bir servet bırakarak öldü ve sanatçı artık maddi sorunları düşünmeden, sadece sanatına yoğunlaşma şansını elde etti.

1980 başlarında yazar, Brooklyn'de bir daireye taşındı ve orada *Anı Kitabı* adlı romanı ve ileride çift dilde basılacak olan *Yirminci Yüzyıl Fransız Şiiri* adlı çeviri üzerinde çalışmaya başladı. Yine bu dairede yaşadığı bir olay, ona *Camdan Kent* adlı romanına başlama esinini verdi: Pinkerton Dedektiflik Ajansı'nı arayan biri sürekli yanlış numarayı çeviriyordu, çünkü aradığı numara Paul Auster'ın ev telefonunun numarasıydı! Aynı yıl Auster'ın ilk şiir kitabı *Müzikle Yüzleşmek* yayımlandı. Hemen ardından sanatçı, *Yalnızlığın İcadı* adlı ilk romanının birinci kısmını oluşturacak olan ve babasının ölümünü anlattığı *Görünmeyen Bir Adamın Portresi* adlı eserini tamamladı. 1981'de bir şiir okuma etkinliğinde tanıştığı Siri Hustvedt ile evlenen yazar, o yıllardan itibaren gittikçe düzyazıya, özellikle de romana ağırlık vermeye başladı. 1986-1990 yılları arasında Princeton Üniversitesi'nde okutman olarak ders verdi. 1989'da *Ay Sarayı*, 1990'da *Şans Müziği* romanlarını yazan Auster, o günlerde sinema endüstrisinin de dikkatini çekmeye başladı. 1992'de basılan *Leviathan* ve 1994'te yayımlanan *Bay Vertigo* romanlarının ardından *Duman* ve *Suratı Mosmor* adlı filmlerin senaryolarını yazan Paul Auster'ın bu senaryoları, yönetmen Wayne Wang tarafından filme çekildi. *Köprüdeki Lulu* adlı senaryosunu (1998) ise kendisi filme çekti. Paul Auster, 2006 yılında İspanya'nın saygın ödüllerinden olan Asturias Ödülü'nü edebiyat dalında kazandı.

Seçme Romanları: *Yalnızlığın Keşfi* (1982), *New York Üçlemesi* (1985-86), *Leviathan* (1992), *Yükseklik Korkusu* (1994), *Kırmızı Defter* (1995), *Duman* (1995), *Yanılsamalar Kitabı* (2002), *Kehanet Gecesi* (2003), *Yazı Odasında Yolculuklar* (2006), *Karanlıktaki Adam* (2008), *Görünmeyen* (2009)

KAYNAKÇA

ALEXANDER, Christine ve **SMITH, Margaret** – *THE OXFORD COMPANION TO THE BRONTËS*, Oxford University Press, 2004.

ASIMOV, Isaac – *I, ASIMOV: A MEMOIR*, New York: Doubleday, 1994.

ASIMOV, Isaac – *IT'S BEEN A GOOD LIFE*, Edited by Janet Jeppson Asimov, Amherst, NY: Prometheus Books, 2002.

DUĞANCI, Nihat – *ADALET AĞAOĞLU'NUN ROMANLARI VE ROMANCILIĞI*, Basılmamış Lisans Tezi, 2006.

ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA – 11th Edition, Cambridge University Press.

ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA, CD-ROM 99 MULTIMEDIA EDITION.

ENCYCLOPAEDIA OF WORLD BIOGRAPHY ONLINE

FLETCHER, John – *ABOUT BECKETT*, Faber and Faber, London, 2006.

KEIM, Albert ve **LUMET, Louis** – *HONORE De BALZAC*, Project Gutenberg e-book

NECATİGİL, Behçet – *EDEBİYATIMIZDA İSİMLER SÖZLÜĞÜ*, Varlık Yayınları, 1995.

TANZİMATTAN BUGÜNE EDEBİYATÇILAR ANSİOKLOPEDİSİ, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2001.

TÜZÜNER, Nurdan – *TÜRK VE DÜNYA EDEBİYATINDA ŞAİRLER YAZARLAR*, Nurdan Yayınlar, İstanbul, 1991.

http://cervantes.tamu.edu

http://en.wikipedia.org

http://tr.wikipedia.org

www.ansiklopedim.info

www.arthurcclarke.net

www.attilailhan.gen.tr

www.beatmuseum.org

www.belgeler.com

www.bilgibank.tk

www.biography.com

www.biyografi.info

www.biyografi.net

www.bramstoker.org

www.britannica.com

www.cmgww.com

www.dh-lawrence.org.uk

www.dipnotkitap.net

www.edebiyatfakultesi.com

www.edebiyatogretmeni.net

www.gutenberg.org

www.hamsun.dk

www.hanamiweb.com

www.haworth-village.org

www.henryjames.org.uk

www.henrymiller.org

www.iletisim.com.tr

www.imdb.com

www.jamesjoyce.ie

www.julesverne.ca

www.kirjasto.sci.fi

www.kultur.gov.tr

www.litencyc.com

www.marktwainhouse.org

www.mehmeteroglu.info

www.melville.org

www.nkfu.com

www.nobelprize.org

www.notablebiographies.com

www.online-literature.com

www.orhankemal.org

www.philipkdick.com

www.steinbeck.org

www.stendhalforever.com

www.theatrehistory.com

www.themodernword.com

www.turkceciler.com

www.umbertoeco.com

www.victorhugo.gg

www.victorianweb.org

www.walterscott.lib.ed.ac.uk

www.william-golding.co.uk

www.yasarkemal.net

[1]*Bu kitabı hazırlarken büyük bir şansımız oldu: yazarın hayatı ve sanatı hakkında "YERLİ BİR POSTMODERN: İHSAN OKTAY ANAR" adlı kitabı yazan Ahmet Koçakoğlu ile bağlantı kurduk ve Koçakoğlu bize yazarla yaptığı bir söyleşinin notlarını ulaştırdı. Kendisine teşekkür ederiz. Bu bölümdeki bilgiler çoğunlukla Ahmet Koçakoğlu'nun İhsan Oktay Anar'la 11.08.2008 tarihinde yazarın İzmir'deki evinde yaptığı söyleşiden alınmıştır.*

[1] Deha Çağı ve Deha Dönemi olarak da bilinen *Fırtına ve Coşku*, yaklaşık 1767 yılından 1785 yılına kadar, özellikle 20 ile 30 yaşlarındaki genç yazarlardan oluşan Aydınlanma Çağı'nın edebiyat akımı anlamına gelmektedir.

[2] Werther Etkisi: Romanın piyasaya çıkmasının ardından hem pekçok intihar vakası ile karşılaşılmış hem de Almanya sokakları bir "Werther salgını"na uğrayarak, ortalığı mavi ceket, sarı pantolon giyen duygulu gençler istila etmiştir.

[3]*Bazı yerli ve yabancı ansiklopedilerde bu tarih "28 Ekim" olarak görünmektedir. Bunun nedeni Rusya'nın o zamanlar kullandığı takvim ile bugün kullandığı takvim arasındaki farktır. Bu tarih yeni takvime göredir.*

[4]*Orijinal adı "Babalar ve Çocuklar" olan bu roman önce İngilizceye, sonra da Türkçeye genelde "Babalar ve Oğullar" olarak çevrilmiştir...*

[5]*Yirminci Yüzyılda Paris* romanı, kaleme alındıktan 130 yıl sonra yayımlanabilmiş bir eserdir. Verne, bu kitabı 1863 yılında kaleme almış ama yayıncısı Hertezel, fazla karamsar olduğu gerekçesiyle yayımlamayı reddetmişti. Eserin kaybolduğu sanılan yazması, 1990'da ailesi tarafından eski bir sandıkta bulundu. Eser, 1994 yılında Fransa'da yayımlandı ve büyük ilgi gördü.

[6]*Bazı yerli ve yabancı ansiklopedilerde bu tarih "28 Ağustos" olarak görünmektedir. Bunun nedeni Rusya'nın o zamanlar kullandığı takvim ile bugün kullandığı takvim arasındaki farktır. Bu tarih yeni takvime göredir.*

[7]*Leo Tolstoy: Çocukluk ve Ergenlik Yılları (Paul Birukoff, 1906)*

[8] Dreyfus Olayı: 1894 yılında, Yüzbaşı Alfred Dreyfus'un, haksız yere casuslukla suçlanarak Fransa'da yargılandığı dava ve ardından gelişen olaylardır.